

UCHWAŁA NR VII/5/2024
ZGROMADZENIA KROŚNIEŃSKIEGO ZWIĄZKU
POWIATOWO-GMINNEGO

z dnia 04 grudnia 2024 r.

w sprawie przyjęcia Strategii rozwoju ponadlokalnego Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego

Na podstawie art. 10g ust. 7 w zw. z art. 10g ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 i 1572) i § 5 pkt. 6 Statutu Krośnieńskiego Związku Powiatowo – Gminnego (Dz. Urz. Woj. Lubus. z 2024 r., poz. 617) **uchwala się, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się Strategię rozwoju ponadlokalnego Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia

Przewodniczący Zgromadzenia Krośnieńskiego
Związku Powiatowo – Gminnego

Grzegorz Garczyński

Strategia rozwoju ponadlokalnego

Partnerstwo

**Krośnieński Obszar
Funkcjonalny**

Pomoc Techniczna
dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

gmina
Bobrowice

gmina
Bytnica

gmina
Dąbie

miasto
Gubin

gmina
Gubin

gmina
Krosno
Odrzańskie

gmina
Maszewo

powiat
krośnieński

Strategia rozwoju ponadlokalnego

Partnerstwo

**Krośnieński Obszar
Funkcjonalny**

Strategia rozwoju ponadlokalnego

Partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny

Opracowanie

Związek Miast Polskich

Zespół autorski

Krzysztof Rosenkiewicz (redakcja), Piotr Górka, Marian Adamek, Jakub Jaźwiec, Wojciech Zarzycki, we współpracy z członkami Grupy Roboczej

Zespół opracowujący model struktury funkcjonalno-przestrzennej

Mariusz Goraj, Piotr Górka, Marta Gurgul, Bartłomiej Idzikowski, Artur Jastrzębski, Marek Karzyński, Grzegorz Roman, Marcin Turzyński

Kierownik projektu CWD

Jarosław Komża

Projekt „Centrum Wsparcia Doradczego 2023” jest trzecią edycją projektu strategicznego pod nazwą Centrum Wsparcia Doradczego, zainicjowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Obecna edycja CWD wdrażana jest przez Fundację Fundusz Współpracy oraz Związek Miast Polskich. Program ma na celu popularyzowanie idei partnerstwa międzysamorządowego oraz budowanie kompetencji samorządów lokalnych do strategicznego planowania rozwoju we współpracy z innymi JST i planowania kompleksowych przedsięwzięć, rozwiązujących problemy rozwojowe i odpowiadających zidentyfikowanemu potencjałowi obszaru partnerstwa. Projekt „Centrum Wsparcia Doradczego 2023” realizowany jest w okresie od lipca do końca grudnia 2023 roku w ramach programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027.

2023 © Związek Miast Polskich

Skład Partnerstwa

1. Powiat Krośnieński,
2. Gmina Gubin o statusie miejskim,
3. Gmina Krosno Odrzańskie,
4. Gmina Bobrowice,
5. Gmina Bytnica,
6. Gmina Dąbie,
7. Gmina Gubin o statusie wiejskim,
8. Gmina Maszewo.

Skład Rady Partnerstwa

1. Anna Januszkiewicz - Starosta Krośnieńska – Przewodnicząca Rady,
2. Grzegorz Garczyński - Burmistrz Krosna Odrzańskiego - Członek Rady,
3. Zbigniew Bołoczko - Burmistrz Miasta Gubina - Członek Rady,
4. Wojciech Wąchała - Wójt Gminy Bobrowice - Członek Rady,
5. Sebastian Bartczak - Wójt Gminy Bytnica - Członek Rady,
6. Bogusław Zaraza - Wójt Gminy Dąbie - Członek Rady,
7. Szymon Naglik - Wójt Gminy Gubin - Członek Rady,
8. Waldemar Szymański - Wójt Gminy Maszewo - Członek Rady.

Skład Grupy Roboczej

1. Agata Bodzoń - Gmina Krosno Odrzańskie – Koordynatorka GR,
2. Roman Siemiński – Prezes Krośnieńskiego Związku Powiatowo-Gminnego,
3. Magda Tarłowska - Powiat Krośnieński,
4. Małgorzata Nowicka – Szymańska – Powiat Krośnieński,
5. Ewa Korzeniowska - Gmina Bobrowice,
6. Aleksandra Golasik - Gmina Bytnica,
7. Paulina Adułto-Mucha – Gmina Dąbie,
8. Krzysztof Dziurdzewicz – Gmina Gubin o statusie miejskim,
9. Joanna Nesterowicz - Gmina Gubin o statusie wiejskim,
10. Mariusz Nowak - Gmina Maszewo,
11. Agnieszka Augustyniak – Krośnieński Związek Powiatowo-Gminny.

Spis treści

1. Wstęp	9
1.1. Wprowadzenie	9
1.2. Metodologia prac	10
2. Synteza diagnozy, analiza uwarunkowań i powiązań strategicznych	13
2.2. Analiza zdiagnozowanych uwarunkowań rozwojowych	29
2.3. Analiza powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych	43
3. Wizja i cele partnerstwa oraz ich operacjonalizacja	46
3.1. Wizja strategiczna Partnerstwa	46
3.2. Cele strategii Partnerstwa	46
3.3. Podejście zintegrowane	55
3.4. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych	56
3.5. Rezultaty strategiczne	65
4. Wymiar przestrzenny w strategii rozwoju obszaru partnerstwa	68
4.1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru partnerstwa	68
4.2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	89
4.3. Obszary strategicznej interwencji określone w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030	103
4.4. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla partnerstwa	110
5. Projekty	125
5.1. Proces identyfikacji i wyboru projektów	125
5.2. Lista projektów	126
5.3. Powiązanie pomiędzy projektami (wiązki projektów)	173
5.4. Produkty i rezultaty poszczególnych celów, projektów oraz ich wskaźniki	178
6. System realizacji strategii	190
6.1. Zarządzanie wdrażaniem strategii	190
6.2. Monitorowanie i ocena wdrażania	198
7. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych	211
7.1. Partycypacja społeczna na etapie przygotowywania strategii	212
7.2. Partycypacja społeczna na etapie realizacji strategii	217
7.3. Partycypacja społeczna na etapie oceny efektów strategii	219
8. Źródła finansowania	221
8.1. Środki pochodzące z budżetu Państwa i funduszy celowych	221
8.2. Środki pochodzące z funduszy Unii Europejskiej	222

8.3. Analiza finansowa	229
9. Wykazy i spisy.....	234
9.1. Spis rycin	236
9.2. Spis tabel	237
9.3. Spis fotografii	238

1. Wstęp

1.1. Wprowadzenie

Jednym z celów polityki spójności Unii Europejskiej w ramach perspektywy finansowej na lata 2021-2027 jest zwiększenie wpływów lokalnych wspólnot na kształtowanie polityki terytorialnej. Cel 5 "Europa bliżej obywateli" skupia się na wzmocnieniu roli samorządów terytorialnych w stymulowaniu procesów rozwojowych w oparciu o działania wynikające ze strategii terytorialnych. Fundamentem do podejmowania tych interwencji jest współpraca samorządów na bazie zawiązywanych partnerstw, w ramach odpowiednich instrumentów terytorialnych polityki spójności, tj. ZIT i IIT.

Niniejsza **strategia rozwoju ponadlokalnego (pełniąca funkcję strategii IIT) partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny** stanowi odpowiedź na problemy, potrzeby rozwojowe, wyzwania i szanse wskazane w przeprowadzonej diagnozie obszaru partnerstwa. Strategia i jej proces przygotowywania są zgodne z ustawą z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, ustawą o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. oraz ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z dnia 6 grudnia 2006 r., a także z projektem (z dnia 11 października 2022 r.) ustawy o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw.

Strategia zawiera m.in. syntezę diagnozy, cele, do których partnerstwo dąży oraz odpowiadające im kierunki działań, wskaźniki, model struktury funkcjonalno-przestrzennej, informację o wyborze i liście projektów, źródła finansowania i opis systemu wdrażania.

Wskazane w dokumencie projekty mają charakter zintegrowany w oparciu o założenia Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej przedstawione w dokumencie pn. „*Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie 2021 -2027*”. Z kolei prezentowane w strategii podejście zintegrowane oparte jest na autorskiej koncepcji wiązek projektowych, stanowiących fundament do wykazania powiązań między projektami, celami oraz działaniami. Zakres strategii, w szczególności w odniesieniu do wzoru listy projektów, podejścia zintegrowanego, wskaźników, został skonsultowany w toku

prac nad strategią z przedstawicielami Instytucji Zarządzającej – Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego.

Projekt Strategii rozwoju ponadlokalnego Partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny został przygotowany przez partnerów i zespół ekspertów Związku Miast Polskich w okresie listopad 2022 r. – kwiecień 2023 r. w ramach projektu Centrum Wsparcia Doradczego Plus, zainicjowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. W pracach nad dokumentem zaangażowani zostali przedstawiciele samorządów tworzących partnerstwo (Rada Partnerstwa oraz Grupa Robocza) oraz partnerzy społeczno-gospodarczy i interesariusze różnych środowisk.

1.2. Metodologia prac

Niniejsze opracowanie jest wynikiem prac Zespołu Autorskiego opracowującego Strategię rozwoju ponadlokalnego Partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny. Prace strategiczne są konsekwencją poprzedniego etapu – diagnostycznego, w ramach którego zidentyfikowano wewnętrzne potencjały oraz ograniczenia będące podstawą do ukierunkowania rozwoju. Prace nad częścią strategiczną trwały od listopada 2022 r. do kwietnia 2023 r. i objęły wyselekcjonowany zakres zagadnień i narzędzi strategicznych.

Niniejszy dokument został opracowany na podstawie kilku zasadniczych grup źródeł oraz narzędzi i danych strategicznych:

1. Wnioski wynikające z przeprowadzonej **analizy w ramach Raportu Diagnostycznego**, w tym w szczególności: zidentyfikowane potencjały obszaru partnerstwa (zasoby i produkty); bariery, problemy, deficyty obszaru partnerstwa; determinanty potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa; kluczowe wyzwania.
2. Ogólnodostępne oraz dostarczone przez Partnerów zastane, dotychczas **istniejące dane, informacje i dokumenty** o charakterze strategicznym, analitycznym, statystycznym (strategie, opracowania diagnostyczne, badania, raporty, sprawozdania, bilanse, itd.). Podstawowymi kryteriami ich wykorzystania były: aktualność, merytoryczny związek z problematyką strategii oraz jakość – rzetelność źródła.
3. **Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL)**, specjalnie przygotowane, uzupełnione i zasilone danymi na potrzeby procesu, dostępne pod adresami: <https://partnerstwa.monitorrozwoju.pl> (MRL Partnerstwa),

<https://gminy.monitorrozwoju.pl/> (MRL Gminy) i <https://analizy.monitorrozwoju.pl/> (MRL Analizy).

MRL stanowi kompleksową bazę statystyczną pogrupowaną w kluczowe kategorie i obszary rozwojowe skupione wokół trzech wymiarów: gospodarczego, społecznego i środowiskowo-przestrzennego. MRL zawiera najbardziej aktualne dane dostępne w źródłach publicznych, zebrane dla poszczególnych lat, w celu wykazania aktualnej sytuacji, ale również dynamiki zmian i potencjalnych trendów rozwojowych.

4. **Matryca logiczna**, jako narzędzie pozwalające na przedstawienie i powiązanie istotnych zagadnień w uporządkowany sposób, przygotowane dla określenia zachodzących relacji funkcjonalnych oraz przyczynowo-skutkowych w zakresie problemów (drzewo problemów) dla całego obszaru Partnerstwa. Matrycę, wypracowaną w toku prac warsztatowych nad Raportem diagnostycznym wspólnie z przedstawicielami samorządów Partnerstwa, wykorzystano następnie do opisu **integracji celów**.

Głównym założeniem integracji celów było zidentyfikowanie kluczowych problemów (wyzwań), celów strategicznych (kierunków) wspólnych dla całego obszaru Partnerstwa, uzupełnionych o kluczowe zależności przyczynowo-skutkowe dla poszczególnych problemów i celów (geneza, skutki). Pozwoliło to na zobrazowanie faktycznego ciągu logicznego dla wybranych zagadnień.

5. **Formularz do zgłaszania projektów** – narzędzie do zbierania i zarządzania propozycjami projektów strategicznych i dodatkowych. Przygotowane w formie online, udostępnione w procesie uspołecznionym (upublicznione) w okresie 12-31 stycznia 2023 roku.

Głównym celem narzędzia było zebranie uproszczonych propozycji projektowych i inspiracji do opracowania projektu strategicznego i zarysów projektów uzupełniających i ich założeń.

6. **Fiszka projektu** – narzędzie do opracowania podstawowych projektów strategicznych, ich założeń, celów i efektów. Przygotowane od marca do kwietnia 2023 roku.

Głównym celem fiszki było zebranie opracowanych propozycji projektowych, wraz z kluczowymi danymi dla określonych kluczowych projektów strategicznych i ich założeń.

7. **Matryca wskaźników** – narzędzie porządkujące oczekiwane efekty (rezultaty) strategiczne realizowanych interwencji.

Celem matrycy było określenie wskaźników rezultatu strategicznego na potrzeby monitoringu celów strategicznych wraz z podstawowymi informacjami niezbędnymi do monitoringu.

8. **Spotkania z interesariuszami**, jako kluczowy element współpracy i uspołecznienia z grupą dostarczającą szerokiej wiedzy i informacji o sytuacji na obszarze Partnerstwa, zapewniając różnorodność wniosków i propozycji w trakcie całego procesu.

Głównym celem narzędzia było zapewnienie współpracy partnerskiej najważniejszych przedstawicieli, reprezentantów, liderów obszaru Partnerstwa, z czterech grup interesów (liderów administracji, liderów gospodarki, liderów sektora społecznego i liderów opinii). Pozwoliło to na uzyskanie zróżnicowanych ocen i opinii od reprezentantów kluczowych środowisk w zakresie rozwoju Partnerstwa.

10. **Spotkania Grupy Roboczej i Rady Partnerstwa**, jako cykliczne narzędzie pomocnicze, w formie spotkań zdalnych odbywających się w pełnej reprezentacji i w stałych terminach z udziałem kluczowych przedstawicieli samorządów Partnerstwa oraz przedstawicieli Związku Miast Polskich.

Głównym **celem wszystkich narzędzi** było pozyskanie niezbędnych danych, informacji, propozycji i komentarzy, poprzez ciągłą i transparentną komunikację, współuczestniczenie wszystkich stron w procesie diagnostycznym oraz sprawne wykorzystanie krzyżowe narzędzi, wypracowanie kluczowych wniosków oraz zatwierdzanie poszczególnych zadań. Pozwoliło to na sprawniejsze i efektywniejsze zarządzanie procesem na zasadach współodpowiedzialności i współdecydowania według przyjętego schematu funkcjonowania.

2. Synteza diagnozy, analiza uwarunkowań i powiązań strategicznych

Krośnieński Obszar Funkcjonalny (KOF) tworzy powiat krośnieński oraz 7 gmin wchodzących w skład powiatu:

- gmina miejska Gubin,
- gmina miejsko-wiejska Krosno Odrzańskie,
- 5 gmin wiejskich: Bobrowice, Bytnica, Dąbie, Gubin (gmina o statusie wiejskim), Maszewo.

Partnerstwo rozciąga się na powierzchni **1 391 km²** i jest zamieszkiwane przez **54 130 osób**. Gęstość zaludnienia jest więc niska i wynosi **39 osób/km²**.

Osiami krajobrazowymi obszaru są **rzeki**: Odra i uchodzące do niej na tym terenie Bóbr i Nysa Łużycka. Rzeźba terenu jest tu urozmaicona, teren ten to kraina lasów rzek i jezior. Obszar Partnerstwa wyróżnia **lesistość**, która przekracza **60%**.

Położenie na zachodnim pograniczu Polski, na tzw. Ziemiach Odzyskanych determinuje w dużej mierze sytuację społeczno-gospodarczą. Powojenna wymiana ludności, funkcjonowanie wielkiej własności ziemskiej (w okresie PRL – PGR), liczne jednostki wojskowe i innych formacji mundurowych - wszystko to powodowało przez dekady wrażenie niepewności, tymczasowości i słabe przywiązanie mieszkańców do zamieszkiwanego terenu.

W porównaniu z innymi obszarami Polski, teren KOF został we wczesnym okresie, przed II wojną światową, wyposażony w gęstą sieć dróg, kolei, urządzenia komunalne, co spowodowało powojenne niedoinwestowanie i degradację znacznej części infrastruktury, zwłaszcza drogowej, ale też zamykanie linii kolejowych.

Wszystko to **po 1989 r.** sprawiło, że w warunkach gwałtownych przemian ustrojowych i gospodarczych **obszar** ten, położony peryferyjnie zarówno w województwie, jak i w kraju, **stał się areną „szoku transformacyjnego”**.

Do gmin zagrożonych trwałą marginalizacją zaliczono na tym terenie gminy: Bytnica oraz Gubin o statusie wiejskim.

Ośrodkami gospodarczymi Partnerstwa są miasta Krosno Odrzańskie i Gubin. Wokół zlokalizowanych tam zakładów i placówek usługowych wytworzyła się sieć powiązań obejmujących okoliczne gminy. Dokumenty strategiczne województwa lubuskiego, choć nie stanowią wprost o delimitacji obszaru jako partnerstwa, akcentują rolę ośrodków lokalnych i podjętej oddolnie współpracy¹.

Synteza diagnozy zostanie zaprezentowana poniżej w podziale na 3 zasadnicze obszary analizy i planowania rozwoju.

¹ [Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030](#), s. 55.

2.1.1. Wymiar społeczny

Tabela 1. Ludność i powierzchnia gmin Partnerstwa.

Gmina	Ludność ogółem							Pow. (km ²)	Gęstość zaludnienia (os./km ²)
rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021		
M. Gubin	16 815	16 773	16 740	16 687	16 614	16 528	16 321	21	789
Bobrowice	3 203	3 219	3 210	3 205	3 178	3 161	3 120	185	17
Bytnica	2 542	2 514	2 523	2 520	2 507	2 494	2 463	209	12
Dąbie	5 045	5 025	4 989	4 943	4 923	4 923	4 870	171	28
Gubin (gm. o stat. wiejs.)	7 299	7 295	7 239	7 168	7 138	7 116	7 132	379	19
Krosno Odrz.	18 157	18 105	17 980	17 898	17 670	17 589	17 467	212	82
Krosno Odrz. - miasto	11 637	11 606	11 524	11 378	11 238	11 155	11 047	8	1 355
Krosno Odrz. – obszar wiejski	6 520	6 499	6 456	6 520	6 432	6 434	6 420	204	31
Maszewo	2 882	2 828	2 831	2 824	2 799	2 787	2 757	214	13

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Bardzo niskie zaludnienie części gmin oraz mała wielkość ośrodków gminnych (**3 siedziby gmin poniżej 1 tys. mieszkańców**) powodują **problemy w zakresie obsługi mieszkańców i świadczenia usług publicznych**. Można też wręcz mówić o **niedoludnieniu obszaru** – przed 1945 r. zamieszkiwało tu znacznie więcej mieszkańców (np. w prawobrzeżnej, obecnie polskiej, części Gubina około 28 tys. ludzi).

Współczynniki dzietności są wyraźnie niższe aniżeli w skali całej Polski i woj. lubuskim, gdzie wynosiły odpowiednio:

- w 2016 r: Polska 1,36, woj. lubuskie 1,33, KOF 1,31;

- w 2021 r: Polska 1,32, woj. lubuskie 1,23, KOF (2020 r.) 1,18.

Od roku 2010 w partnerstwie KOF występuje ubytek naturalny ludności, to znaczy liczba zgonów przewyższa liczbę urodzeń. Począwszy od 2019 są to już różnice znaczące.

Ludność obszaru Partnerstwa zmniejszyła się w okresie 1996-2020 o ponad 9,3%, przy czym liczba kobiet w wieku prokreacyjnym² spadła o ponad 21%, a liczba urodzeń jest mniejsza o prawie 45%. Wskutek tego liczba dzieci i młodzieży stanowiła tylko 53,5% liczby z 2016 r., zaś osób w wieku senioralnym było więcej o 70%.

Niskie współczynniki dzietności przyczynią się w przyszłości (o ile trendy nie zostaną odwrócone) do pogłębienia niekorzystnej sytuacji demograficznej. **W 2018 r. udział osób w wieku poprodukcyjnym przekroczył 20%.** Można się spodziewać, że w najbliższym okresie może nastąpić spadek liczby osób w wieku produkcyjnym poniżej 60%.

Struktura płci i wieku obszaru jest zbliżona do struktury występującej przeciętnie w kraju. Najliczniejszą grupę stanowią osoby urodzone po II wojnie światowej (tzw. wyż powojenny) oraz dzieci tego pokolenia, tj. osoby urodzone w latach 70. i 80 (echo wyżu powojennego).

Wyniki egzaminu ósmoklasistów są na terenie powiatu regularnie niższe niż w województwie i kraju, niższe też niż na porównywalnych terenach (wiejskich i w miastach do 20 tys. mieszkańców). Jednocześnie wyniki te są mocno wewnętrznie zróżnicowane w poszczególnych gminach Partnerstwa (tab. 2).

Tabela 2. Wyniki egzaminu ósmoklasistów – KOF na tle kraju i województwa (2019-2023).

2019	język polski	matematyka	język angielski	język niemiecki
obszar	wynik średni (%)			
Polska	63	45	59	42
w tym wieś	60	42	52	40
w tym miasta do 20 tys.	62	42	56	39
Lubuskie	61	42	58	40
w tym wieś	59	37	51	37
w tym miasta do 20 tys.	59	39	55	41

² 15-49 lat

2019	język polski	matematyka	język angielski	język niemiecki
obszar	wynik średni (%)			
Powiat Krośnieński	58	40	52	41
2021	język polski	matematyka	język angielski	język niemiecki
obszar	wynik średni (%)			
Polska	60	47	66	49
w tym wieś	58	44	59	47
w tym miasta do 20 tys.	57	43	62	47
Lubuskie	57	43	64	48
w tym wieś	56	38	57	45
w tym miasta do 20 tys.	55	41	63	47
Powiat Krośnieński	59	43	63	47
2023	język polski	matematyka	język angielski	język niemiecki
obszar	wynik średni (%)			
Polska	66	53	66	53
w tym wieś	65	51	60	51
w tym miasta do 20 tys.	63	49	62	49
Lubuskie	63	48	64	50
w tym wieś	62	45	58	47
w tym miasta do 20 tys.	60	45	61	47
Powiat Krośnieński	61	45	59	49

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych [OKE w Poznaniu](#).

Na terenie KOF funkcjonują 3 zespoły szkół ponadpodstawowych prowadzone przez powiat krosnieński oraz ZSO w Gubinie, którego organem prowadzącym jest gmina miejska Gubin (tabela 3):

Tabela 3. Sieć publicznych szkół ponadpodstawowych w Krośnieńskim Obszarze Funkcjonalnym

Nazwa placówki	szkoły wchodzące w skład zespołu
Zespół Szkół Ponadpodstawowych im. Władysława Broniewskiego w Krośnie Odrzańskim	Liceum Ogólnokształcące Technikum Szkola Branżowa I Stopnia
Zespół Szkół Licealnych i Technicznych im. Stanisława Staszica w Gubinie	Liceum Ogólnokształcące Technikum Nr 1 Szkola Branżowa I Stopnia Nr 1
Zespół Szkół Ogólnokształcących im. Bolesława Chrobrego w Gubinie	Liceum ogólnokształcące, w tym klasy mundurowe Szkola podstawowa
Europejskie Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Gubinie	Technikum Nr 2 Szkola Branżowa I Stopnia Nr 2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ZEAS w Krośnie Odrzańskim i LO w Gubinie.

W technikach i szkołach branżowych prowadzi się następujące kierunki kształcenia:

Tabela 4. Kierunki kształcenia w szkołach ponadpodstawowych w roku szkolnym 2023/2024

	Technikum			
	Kierunek kształcenia	ZSP - Krosno Odrzańskie	ECKZiU - Gubin	ZSLiT - Gubin
1.	Technik informatyk	x	x	
2.	Technik logistyk			x
3.	Technik hotelarstwa		x	x
4.	Technik pojazdów samochodowych		x	
5.	Technik reklamy		x	

6.	Technik żywienia i usług gastronomicznych		x	x
7.	Technik fotografii i multimedków	x		
8.	Technik ekonomista			x
9.	Technik usług fryzjerskich		x	x
10.	Technik rachunkowości	x		
	Branżowa Szkoła I Stopnia			
1.	Mechanik pojazdów samochodowych	x		x
2.	Kucharz	x		x
3.	Fryzjer	x		x
4.	Sprzedawca	x		x
5.	Elektryk	x		x
6.	Ślusarz			x
7.	Murarz - tynkarz	x		
8.	Stolarz	x		x
9.	Piekarz	x		x
10.	Cukiernik	x		
11.	Tapicer			x
12.	Lakiernik samochodowy			x

13.	Monter sieci i instalacji sanitarnych	x		
14.	Mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych	x		
15.	Monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie	x		
16.	Krawiec	0		x

Źródło: ZEAS w Krośnie Odrzańskim.

Mimo szerokiej palety **kierunków kształcenia brakuje** odniesienia do ważnych na tym terenie branż jak drzewna czy metalowa (obróbka CNC), do nowych technik w budownictwie, a także do nowych technologii.

Na terenie KOF funkcjonuje **szpital w 2 lokalizacjach** (w Krośnie Odrz. i Gubinie) w ramach Zachodniego Centrum Medycznego Sp. z o.o., którego podmiotem tworzącym jest powiat krośnieński. Statystyki liczby personelu medycznego są jednak mało korzystne: liczba lekarzy pracujących w powiecie według podstawowego miejsca pracy w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (12,2) jest prawie dwukrotnie mniejsza niż w województwie (23,3) i prawie trzykrotnie mniejsza niż w skali Polski (34,3). Liczba pielęgniarek i położnych na 10 tys. ludności (31,8) jest również znacząco mniejsza niż w Lubuskiem (51,2) i w całej Polsce (64,1). Liczby te przekładają się na **mniejszą dostępność świadczeń zdrowotnych**.

Choć liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców w Partnerstwie w latach 2018-2022 znacząco spadła zrównując się ze wskaźnikiem wojewódzkim (384-385, średnio w kraju 344 w 2022 r.), to w niektórych gminach **wskaźniki korzystających z pomocy społecznej są znaczne** (Bytnica 823, Gubin (W) 536, Dąbie 520). Mniejsze natomiast niż porównywalnie w kraju są możliwości finansowe większości samorządów. Najczęstszymi powodami przyznania świadczeń są – podobnie jak w kraju i województwie – ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie.

Sytuacja mieszkaniowa KOF poprawia się stopniowo, częściowo przez ubytek ludności. W 2020 roku przeciętna **powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 mieszkańca wynosiła 28,0 m²** (w 2010 r. – 24,6 m²). Jest to wartość niższa do średniej

krajowej jak i średniej dla województwa lubuskiego. Natomiast przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w 2020 r. wyniosła 77,0 m² i przewyższała średnią dla Polski i dla województwa lubuskiego.

Udział **fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych** w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej wynosi 3,5% i jest nieco wyższy niż w województwie i kraju, co jednak można powiązać z mniejszym wskaźnikiem przedsiębiorczości, w skład którego wchodzi NGO. Kwota wydatków na dotacje bieżące dla organizacji pożytku publicznego na 1000 mieszkańców (średnia 3-letnia) była w skali Partnerstwa w latach 2018-2021 wyższa niż średnio w kraju, jednak w 2022 była mniejsza: 15 419,5 zł wobec 20 237,8 zł. Nieco lepiej na tle obszarów otaczających prezentuje się frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych.

Już jednak **wskaźniki uczestnictwa w kulturze** prezentują się na tle innych obszarów **niekorzystnie**, co zostało uwidocznione w tabeli 4. Podano dane z ostatniego dostępnego roku, jednak zależności w poprzednich latach były analogiczne.

Tabela 5. Wskaźniki uczestnictwa w kulturze (na 1000 ludności).

Obszar	czytelnicy bibliotek publicznych	odwiedziny w bibliotekach publicznych na	uczestnicy zajęć prowadzonych przez teatry i instytucje muzyczne, muzea oraz centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice	uczestnicy imprez (wydarzeń kulturalnych) organizowanych przez teatry i instytucje muzyczne, muzea, galerie sztuki, kina oraz centra, ośrodki kultury, domy kultury, kluby i świetlice na	uczestnicy masowych imprez artystyczno-rozrywkowych
	2023	2022	2022	2022	2023
Polska	141	1 438	78	1 230	272
Woj.o lubuskie	113	1 340	52	1 649	212
Powiat krośnieński	93	1 584	10	265	117

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Słabą stroną obszaru KOF jest sytuacja w zakresie bezpieczeństwa. Szczególnie **wysokie na tle innych obszarów są wskaźniki przestępstw drogowych oraz przeciwko zdrowiu i życiu.**

Statystyki te mocno rozmiągają się z odczuciami uczestników badań opinii – mieszkańców i liderów, którzy ocenili poziom bezpieczeństwa jako silną stronę obszaru Partnerstwa (odpowiednio 51,9% i 82,8%). Jedynie w grupie młodzieży oceny były bardziej ambiwalentne (41,4% oceniło jako czynnik zachęcający do mieszkania tu, 39,7% jako skłaniający do opuszczenia obszaru). W wielu wypowiedziach przewijała się też opinia o wysokiej aktywności społecznej, lecz po analizie danych i badań, zwłaszcza młodzieży, wydaje się, że **wysoki poziom zaangażowania w sprawy lokalne wykazują tylko niektóre grupy społeczne.**

2.1.2. Wymiar gospodarczy

Sytuacja gospodarcza samorządów Partnerstwa jest nieco korzystniejsza niż sytuacja społeczna. Korzystnym aspektem jest **wielogłęziowość gospodarki.**

Mocno reprezentowane są branże: **przetwórstwo drewna** (w tym produkcja mebli), **przetwórstwo metali** (w tym lokalna specjalizacja w zakresie produkcji ogrodzeń, bram). **Część firm,** zwłaszcza jednoosobowych z terenu M. Gubina i gm. Gubin o statusie wiejskim **nastawiona jest w całości na rynek niemiecki** lub prowadzi działalność wyłącznie w Niemczech.

Obszar Partnerstwa KOF jest dużym „zagłębiem” **firm budowlanych,** które w znacznym stopniu korzystają na sąsiedztwie Niemiec. Z uwagi na peryferyjne położenie i rzadkie zaludnienie nie dziwi mniejsza liczba firm handlowych na terenach wiejskich (poza przygraniczną gm. Gubin). Natomiast **niezbyt wysoka liczebność firm transportowych, logistycznych, magazynowych** wydaje się wskazywać nieco niewykorzystaną „niszę” w tym zakresie. **Podobnie jest z działalnością w zakresie zakwaterowania i gastronomii.**

Wyraźnie **mniej niż na innych obszarach (poza miastami) jest firm z branż o wysokiej wartości dodanej (sekcje J-N).** Mały udział mają szczególnie podmioty **specjalistyczne z sekcji M,** reprezentujące gospodarkę opartą na wiedzy. **Duże znaczenie w lokalnej gospodarce ma hodowla ryb** prowadzona na setkach hektarów akwenów.

Strefy inwestycyjne wyznaczono w Krośnie Odrzańskim i Gubinie. Strefa krośnieńska jest wypełniona w 100%, w Gubinie są jeszcze pewne rezerwy.

Obszar Partnerstwa w całości należy do Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr, a jego siedziba mieści się w Gubinie. Plany Rozwoju i Działania Euroregionów zakładają

współpracę transgraniczną również w dziedzinie gospodarki, choćby przez takie inicjatywy jak coroczne targi Euroregionu oraz Bank Informacji Gospodarczej dla polskich i niemieckich firm pragnących nawiązać współpracę gospodarczą.

Liczba pracujących w powiecie krośnieńskim w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest **jedną z niższych w województwie lubuskim (175 wobec 235, w kraju 257)**. Wskaźnik wojewódzki jest przekroczony tylko w miastach. Dodatkowo wskaźniki zatrudnienia poza m. Gubinem spadają. Oznacza to, że lokalny rynek pracy jest w strukturalnym kryzysie. Wskaźnik (iloraz) przepływów związanych z zatrudnieniem³ (według wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 r.) wyniósł dla całości KOF 0,89, co świadczy o **deficycie miejsc pracy**.

Jednym z czynników jest **konkurencja zatrudnienia po stronie niemieckiej**. W sytuacji **3- a nawet 4-krotnie większych zarobków po zachodniej stronie granicy** wielu młodych ludzi rezygnuje z dalszego kształcenia na rzecz szybszego podjęcia pracy u sąsiadów i ma miejsce ogólny **drenaż zasobów pracy**. Statystyki wystawionych PIT-11 wskazują, że obszar **KOF jest deficytowy jeśli chodzi o miejsca pracy i jest to deficyt rzędu 5,5 tys. miejsc, a także że w ramach samego obszaru większość pracowników pracuje poza swoją gminą**.

Jak wspomniano wcześniej, partnerstwo odznacza się **niższymi niż w kraju czy województwie wskaźnikami przedsiębiorczości**. Liczba firm na 1000 mieszkańców wzrosła ze 100 w 2016 r. do 117 w 2020 r., a więc o 17%. W tym czasie w skali całego kraju nastąpił wzrost ze 110 do 127 (o 15,5%) a w województwie lubuskim ze 100 do 125 (o 13,6%). Wzrost wskaźnika w Partnerstwie był więc większy, jednak dystans jest wciąż wyraźny. Najwyższy wzrost przedsiębiorczości ma miejsce w gminach wiejskich, gdzie jednak firm jest wciąż mało.

Na terenie Partnerstwa funkcjonuje, według danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2020 r. (PSR), **1 278 gospodarstw rolnych**, najwięcej w gm. Gubin (391). Średnia wielkość gospodarstwa rolnego na terenie KOF według danych PSR wynosi 26,3 ha, przy czym gospodarstwa indywidualnego 21,3 ha. Analogiczne wielkości dla woj. lubuskiego wynoszą 24,2 ha i 20,8 ha, a dla całej Polski 12,7 ha i 11,6 ha.

W relacji do lokalnych walorów, partnerstwo cechuje **niewystarczająca baza turystyczna, w tym noclegowa**. Na terenie KOF działa 10 turystycznych obiektów noclegowych, jednak tylko 5 całorocznych. Jedyne hotel działa w Gubinie, w pozostałych przypadkach są to gospodarstwa agroturystyczne, pokoje gościnne

³ Stosunek liczby osób przyjeżdżających do pracy do wyjeżdżających poza dany obszar

i inne formy. Brakuje zupełnie hoteli o wyższej kategoryzacji. Liczba miejsc noclegowych wykazuje wahania. W 2021 r. wynosiła 704 wobec 810 rok wcześniej i 715 w roku 2015. Liczba miejsc całorocznych wynosi zaledwie 245 i jest to znaczący regres w porównaniu z rokiem 2015, kiedy wynosiła 465. Przekłada się to na liczbę turystów i udzielonych noclegów, która spadła z 18 434 w 2015 r. do 10 519 w 2021 r. (w latach 2018-2019 przekraczała 23 tys.). Turyści zagraniczni stanowią w tej liczbie około 10%.

W analizowanym okresie kurczyła się więc baza całoroczna (m. in. zamknięto 2 hotele), natomiast rozwijały obiekty takie jak pola biwakowe czy zespoły domków turystycznych. Jest to oferta skierowana do części klientów zainteresowanych pobytem i wypoczynkiem stawiających raczej na kontakt z naturą niż wygodę.

Można stwierdzić, że **w zakresie turystyki obszar Partnerstwa nie wykorzystuje swojego potencjału.**

Stopa bezrobocia w powiecie krośnieńskim **zmniejszyła się** z poziomu **14,3% w 2016 r.** do 7,8% w 2019 r. a potem przejściowo wzrosła do 9,3% w 2020 r. (gdy miały miejsce zamknięcia gospodarki spowodowane pandemią COVID-19), by **w 2021 r. spaść do 7%.**

Były to wartości stale wyższe niż w kraju i województwie lubuskim, aczkolwiek spadek był wyraźniejszy - poziomu 174,4% średniej ogólnopolskiej w 2016 r. do 129,6% w 2021 r. Statystycznie wyższe wskaźniki bezrobocia są w rejonie gubińskim. W związku z dużym udziałem przemysłu i służb mundurowych oraz pracowników leśnych, relatywnie brakuje miejsc pracy dla kobiet.

Wielu mieszkańców pracuje po niemieckiej stronie granicy, a codzienne wyjazdy sięgają okolic Berlina, co sprawia, że czas spędzony na pracę i dojazd dochodzi do 12 godzin.

Na lokalnym rynku pracy Partnerstwa było zatrudnionych w 2020 r. **1 200 obcokrajowców** (jeszcze w 2015 r. było ich 88).

W szkołach branżowych w Krośnie Odrzańskim i Gubinie zaproponowano klasy profilowane, ale nie cieszyły się zainteresowaniem uczniów.

Według informacji pozyskanej w Starostwie Powiatowym w Krośnie Odrz., duży problem stanowi podejście młodych ludzi, którzy po kilku latach edukacji w szkole średniej, nie podchodzą do egzaminu zawodowego lub matury i rezygnują z wykształcenia. Pracują za granicą np. w magazynie nie myśląc o dłuższej perspektywie, interesuje ich bieżący zarobek.

Wywiady przeprowadzone w gminach Partnerstwa we wrześniu i październiku 2022 r. wykazały, że szerszy zakres działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości podejmują samorządy miast (w Krośnie Odrz. przez Centrum Obsługi Inwestora, w Gubinie w ramach Euromiasta Gubin-Guben). Przewijało się stwierdzenie, że współpraca lokalnych przedsiębiorców z samorządem ma charakter punktowy, dotyczy selektywnego, akcyjnego wsparcia poszczególnych placówek czy działań, i jest to dobra współpraca – lokalna administracja może liczyć na przedsiębiorców z terenu w razie potrzeby. Gminy nie mają przyjętych strategii stricte gospodarczych, programów rozwoju przedsiębiorczości, nie określa się branż priorytetowych.

Z drugiej strony wyłania się obraz małej formalizacji i sporadycznych kontaktów lokalnych przedsiębiorców z władzami samorządowymi i braku systemowego wsparcia. Obie strony mówią o **słabej integracji lokalnych firm**.

Okres 2015-2021 przyniósł poprawę w zakresie finansów samorządów. Wyniki operacyjne budżetów wzrosły czterokrotnie. Mimo dużej aktywności inwestycyjnej wydatki rosły wolniej niż dochody. Kwota nadwyżki operacyjnej (z uwzględnieniem spłaty długu) w przeliczeniu na 1 mieszkańca KOF wzrosła z 246,25 zł do 478,96 zł – czyli prawie dwukrotnie. Poprawiło to zdolność samorządów Partnerstwa do finansowania działań rozwojowych.

Niekorzystną okolicznością był spadek udziału dochodów własnych w dochodach ogółem. Dochody z tytułu udziału w podatku PIT, stanowiące przeważającą część tej kategorii, rosły w tym czasie wolniej niż dochody ogółem (o 49%), wolniej też niż w całej Polsce (62,5% wzrostu w latach 2015-2021) i w woj. lubuskim (58%).

Samorządy lokalne z terenu KOF są sprawne w pozyskiwaniu dofinansowań unijnych, czego wyrazem są średnie kwoty dofinansowania na 1 mieszkańca przekraczające w okresie 2018-2023 każdorazowo analogiczne wskaźniki dla kraju i województwa (w 2023 r. 62,2 zł w KOF, 23,1 zł średnio w Polsce, 47,1 zł w woj. lubuskim⁴).

Po 2021 r. sytuacja finansowa samorządów staje się trudniejsza.

Przeciętne wynagrodzenie stanowi około 85% średniej krajowej. Poziom **wpływów z PIT przypadających na 1 mieszkańca jest ogólnie niski**, choć wzrósł z 550,14 zł w 2015 r. do 845,52 w 2021 r., a więc o 54%. Są to dochody znacząco niższe niż średnio w Polsce (1 392,94 w 2021 r.) i województwie lubuskim (1 120,24). Również

⁴ Do wysokości wskaźników może się przyczyniać charakter obszaru – duży udział terenów wiejskich, stanowiących obszary problemowe

dynamika wzrostu była niższa na tle kraju (gdzie osiągnęła 64%) i województwa (61%).

2.1.3. Wymiar przestrzenno-środowiskowy

Dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna) Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego wykazuje wartości średnie na tle innych podobnych obszarów, jednak **relatywnie się pogarsza**. Sieci infrastruktury drogowej są gęste w stosunku do liczby mieszkańców, reaktywowano ostatnio transport pasażerski linią kolejową na odcinku Czerwieńsk-Krosno Odrz. – Gubin, co umożliwiło dojazd do Zielonej Góry i na stronę niemiecką. Główną trasą kolejową jest jednak linia nr 273/C-E 59 - tzw. „Nadodrzanica” – linia kolejowa na trasie Wrocław – Szczecin, wchodząca w skład europejskiej sieci kompleksowej TEN-T. Szlak ten przebiega jednak z dala od głównych ośrodków KOF i nie pełni istotnych funkcji w lokalnym systemie transportowym.

Łączna długość dróg krajowych (nr 29 i 32, łączących Zieloną Górę i drogę ekspresową S3 z przejściami granicznymi na granicy niemieckiej) na terenie Partnerstwa wynosi 71,2 km. Łączna długość dróg wojewódzkich na terenie KOF wynosi 119,2 km.

Rzeczywiste problemy występują jednak w kategoriach jakościowych - stan wielu dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych jest bardzo zły, na terenie KOF istnieje tylko 1 most przez Odrę – w Krośnie Odrzańskim – co stanowi wąskie gardło na drodze krajowej nr 29 (następny most znajduje się w Cigacicach, w odległości 50 km), dostępność transportu kolejowego jest ograniczona, w tym z powodu dużej odległości stacji od centrów największych miejscowości i braku oferty transportu publicznego dowożącego do kolei.

Na terenie Partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny **organizatorem transportu publicznego jest Krośnieński Związek Powiatowo-Gminny z siedzibą w Krośnie Odrzańskim**, aczkolwiek oferta przewozów autobusowych koncentruje się na głównych trasach i wokół miast.

Teren KOF jest **dobrze wyposażony w urządzenia techniczne infrastruktury wodociągowej**. Odsetek ludności korzystającej w 2020 r. z sieci wynosił 92,5% i był na podobnym poziomie jak średnia dla Polski (92,2%). Odsetek ludności korzystającej z **sieci kanalizacyjnej** w tym samym roku wynosił 61,6%, co stanowi wartość o niemal 10% niższą od średniej liczonej dla Polski (71,5%) oraz województwa (74,7%). Zadowalająca sytuacja w tym zakresie występuje jedynie w miastach. Odsetek ludności korzystającej z gazu sieciowego wynosił 36,3%.

Podstawowym źródłem wytwórczym energii elektrycznej na terenie KOF jest wodna elektrownia szczytowo-pompowa „Dychów” o mocy 91,3 MW. Poza tym funkcjonuje szereg małych elektrowni przepływowych na Nysie Łużyckiej i Bobrze. Jedyna elektrownia wiatrowa o mocy 2,3MW znajduje się w gm. Krosno Odrzańskie w pobliżu Osiecznicy. Jest też elektrownia słoneczna o mocy 1,5 MW w Gubinie, natomiast bardzo szybko przybywa ogniw i farm fotowoltaicznych.

Problem stanowią jednak **niewydolne sieci elektroenergetyczne**, uniemożliwiające wyprowadzenie mocy z nowych źródeł i skuteczny przesył na terenie KOF i poza nim.

Na terenie wszystkich gmin Partnerstwa została wykonana sieć szkieletowa Lubuskiej Sieci Szerokopasmowej, natomiast infrastruktura dystrybucyjna – praktyczny **dostęp do Internetu szerokopasmowego - obejmuje mniejszą część gospodarstw domowych i budynków**. Najgęstsza jest w okolicach siedziby powiatu, w gminie Krosno Odrzańskie i na przyległych obszarach gmin Dąbie i Maszewo. Pozostała część terenu Partnerstwa stanowi w dużej mierze białe plamy, czyli obszary pozbawione infrastruktury dystrybucyjnej i oferty detalicznej, przy czym takie obszary pozbawione dostępu do szerokopasmowego Internetu występują również wewnątrz największych miejscowości, wliczając ośrodki gminne⁵.

W obszarze **ład i struktura przestrzenna obszaru**, partnerstwo zajmuje pozycję słabsze niż inne partnerstwa, co jest podyktowane niskim pokryciem planami miejscowymi. Pozycja ta jest ustabilizowana. Obszar **Lokalne środowisko przyrodnicze**, jest w lepszej sytuacji w partnerstwie niż na innych obszarach, i sytuacja ta jest ustabilizowana.

Walory naturalne stanowią jedną z silnych stron obszaru.

Krajobraz, jak i szata roślinna są malownicze i różnorodne. Wody powierzchniowe obszaru partnerstwa stanowią gęstą sieć hydrograficzną i w całości przynależą do zlewni rzeki Odry. Na obszarze znajduje się **30 jezior**. Przy bardzo wysokiej lesistości (60,2%), przeważają zbiorowiska jednogatunkowe, głównie bory sosnowe.

Na obszarze Partnerstwa **dominują gleby o niskiej klasie bonitacji: III-VI. Wzdłuż Odry znajdują się duże obszarowo kompleksy wilgotnych łąk. Około 50% powierzchni łąk to siedliska klasyfikujące się do ochrony prawem unijnym. Obszarami i obiektami prawnej ochrony przyrody i krajobrazu w granicach Partnerstwa (obejmującymi 37,52 % powierzchni całkowitej obszaru) są:**

- 3 rezerваты przyrody,

⁵ <https://mapbook.uke.gov.pl/> [dostęp: 18.10.2022 r.]

- 14 obszarów Natura 2000,
- 2 parki krajobrazowe,
- 7 obszarów chronionego krajobrazu,
- 9 użytków ekologicznych,
- 88 pomników przyrody.

Obszar Partnerstwa charakteryzuje się dużą zasobnością surowców mineralnych.

Występują tutaj udokumentowane pokłady złóż:

- węgla brunatnego – gminy: Gubin o statusie wiejskim i Maszewo,
- gazu ziemnego – gminy: Gubin o statusie wiejskim, Krosno Odrzańskie, Bobrowice, Bytnica,
- ropy naftowej - gminy: Gubin o statusie wiejskim, Bytnica, Krosno Odrzańskie, Maszewo.

Prowadzone jest wydobywanie ropy naftowej i gazu, natomiast wydobywanie węgla brunatnego, które wiązałoby się ze znacznym przekształceniem zagospodarowania terenu (masowymi wylesieniami, likwidacją miejscowości i przesiedlaniem ludzi) oraz zmianą stosunków wodnych nie zostało podjęte. Pozostałe kopaliny dostępne to głównie piaski i żwiry, w mniejszym stopniu kreda i torf. Kluczowymi surowcami – o charakterze odnawialnym – są jednak zasoby leśne, w tym drewno.

Tereny gmin KOF odznaczają się **bogatą historią**, czego spuścizną jest **zróżnicowane, cenne dziedzictwo kulturowe**. **Krajobraz kulturowy** Partnerstwa w porównaniu z innymi regionami Polski został **w stosunkowo niewielkim stopniu przekształcony**. Zachowane pierwotne bądź nawiązujące do pierwotnych układy przestrzenne oraz obiekty zabytkowe determinują atrakcyjny i różnorodny charakter krajobrazu kulturowego. Na terenie KOF mieści się **szereg obiektów o walorach zabytkowych**.

Ze względu na swoją atrakcyjność historyczną i artystyczną oraz znaczenie ponadregionalne należy wymienić:

- obiekty architektury sakralnej: ruiny kościoła farnego w Gubinie oraz kościoły w Krośnie Odrzańskim;
- zabytki architektury obronnej: fortyfikacje, Zamek Piastowski i baszta w Krośnie Odrzańskim;
- zabytki techniki i przemysłu: elektrownia wodna w Dychowie (gm. Bobrowice);
- stanowiska archeologiczne: Polanowice (gm. Gubin) – grodzisko łużyckie w Polanowicach (gm. Gubin; Wały Śląskie).

Szczególnie ważnym z punktu widzenia regionu jest Lubuski Szlak Wina i Miodu, stanowi on jeden z elementów wskazanych do wykorzystania w ramach budowy produktów wizerunkowych.

2.2. Analiza zdiagnozowanych uwarunkowań rozwojowych

2.2.1. Kluczowe problemy rozwojowe Partnerstwa

Jako kluczowe problemy Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego można wskazać te, na które zwracali uwagę uczestnicy badań opinii: mieszkańcy, liderzy, młodzież, a także członkowie Grupy Roboczej i interesariusze uczestniczący w warsztatach na ten temat, przeprowadzonych w dniach 22.09. i 4.10.2022 r.

We wszystkich przypadkach przewijały się zagadnienia:

- Wykluczenia komunikacyjnego – oddalenia od autostrad i dróg ekspresowych, braku mostów przez Odrę, słabego stanu dróg, niedoboru połączeń komunikacją zbiorową (kluczowy problem);
- Służby zdrowia (zarówno podstawowej, pierwszego kontaktu, jak i specjalistycznej) (problem ogólnokrajowy);
- Rynku pracy, związane ze strukturą gospodarczą, spuścizną przeszłości, nieobecnością dużych, wiodących w swoich branżach zakładów, niskim zaawansowaniem technologicznym, ale także bliskością Niemiec jako czynnika „wysysającego” zasoby pracy, z którym trudno konkurować;
- Problemów demograficznych.

Deficyty zostały ujęte w układzie tzw. **drzewa problemów**, czyli matrycy logicznej, uporządkowanej w układzie:

- **przyczyna → problem → skutek**

przedstawionej w poniższej tabeli:

Tabela 6. Drzewo problemów – diagram przyczynowo-skutkowy

PRZYCZYNA	PROBLEM	SKUTEK
PROBLEM KLUCZOWY-GŁÓWNY		
SŁABA JAKOŚĆ INFRASTRUKTURY	WYKLUCZENIE KOMUNIKACYJNE	OGRANICZONY ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY
SPOŁECZNY		

PRZYCZYNA	PROBLEM	SKUTEK
1. migracja 2. starzejące się społeczeństwo	niekorzystne zmiany demograficzne	1. ubytek mieszkańców 2. zamykanie szkół 3. brak siły roboczej w produkcji 4. mniejsze podatki i subwencje
1. brak środków finansowych 2. wysokie koszty utrzymania 3. brak fachowców (nauczycieli)	niewystarczająca oferta edukacyjna (techniczna i zawodowa)	1. ubytek mieszkańców 2. mała konkurencyjność na rynku pracy
brak lekarzy i pielęgniarek	słaba oferta medyczna (POZ i specjaliści)	konieczność korzystania z usług zdrowotnych poza Partnerstwem lub prywatnie
1. starzejące się społeczeństwo 2. brak aktywności młodych 3. brak czasu - dojazdy	niskie zaangażowanie społeczne	marazm w życiu społecznym i kulturalnym
GOSPODARCZY		
1. brak terenów inwestycyjnych - dostępność, uzbrojenie, liczba 2. wysokie oczekiwania spowodowane bliskością Niemiec 3. otwartość rynku niemieckiego 4. napływ pracowników z Ukrainy	ograniczony potencjał gospodarki - mała liczba dużych firm, wąska oferta rynku pracy z korzystnym wynagrodzeniem (problem wzmacniany bliskością granicy)	1. odpływ ludności, odpływ pracowników za granicę, odpływ wysoko wykwalifikowanej kadry do większych ośrodków – brak pracowników 2. wysokie koszty dla pracodawców
natura	duża lesistość i obszary chronione	brak terenów przemysłowych
rozproszenie zabudowy	białe plamy IT	brak możliwości rozwoju społeczeństwa

PRZYCZYNA	PROBLEM	SKUTEK
ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNY		
brak zrozumienia ze strony decydentów politycznych	brak mostów i obwodnicy	wieczne korki
1. wysokie nakłady na budowy i remonty 2. niewystarczająca liczba mostów 3. brak środków	słaba sieć dróg i dostępność do S3-A2	1. brak dużych zakładów pracy 2. brak połączeń autobusowych i kolejowych 3. niska mobilność
1. brak środków finansowych 2. niejasny podział kompetencji	transport publiczny	wykluczenie komunikacyjne
brak środków finansowych	jakość dróg i ścieżek rowerowych	1. niezadowolenie społeczne 2. ograniczenie potencjału turystycznego
obszar natura 2000, rezerваты, parki	niewystarczające wykorzystanie potencjału terenu powiatu	1. brak inwestorów 2. brak wpływów z podatków
polityka energetyczna	przestarzała infrastruktura energetyczna	ograniczona możliwość odbioru wytworzonej zielonej energii
niezakończone procesy modernizacyjne i inwestycyjne wzrost ilości deszczy nawaalnych braki w utrzymaniu infrastruktury	niewystarczająca infrastruktura wodna i kanalizacyjna, w tym w zakresie zagospodarowania wód opadowych	wysokie koszty, ograniczenia rozwojowe zagrożenia dla środowiska podtopienia

Źródło: opracowanie własne wraz z Grupą Roboczą w wyniku warsztatu 4.10.2022 r.

Za istotny problem w kontekście przyszłości należy uznać opinie młodzieży co do oceny terenu KOF jako miejsca do życia. Ankietowana młodzież na pytanie, czy obszar Partnerstwa jest dobrym miejscem do życia, odpowiadała następująco:

- zdecydowanie tak 5,2 %,
- raczej tak 31%,
- raczej nie 25,9%,
- zdecydowanie nie 20,7%,
- trudno powiedzieć 17,2%.

Opinie młodzieży odbiegają od średnich uzyskanych w badaniach ogólnokrajowych – na niekorzyść.

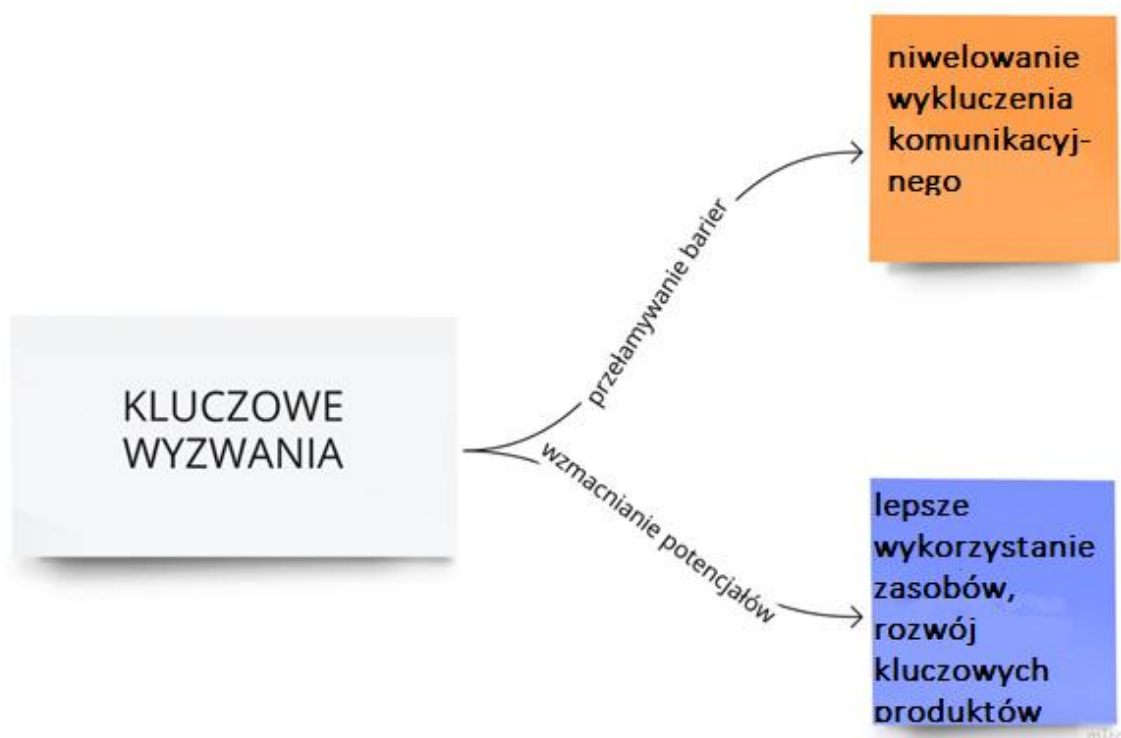
2.2.2. Kluczowe potrzeby rozwojowe Partnerstwa

Do istotnych potrzeb leżących u podstaw zawiązania Partnerstwa należą:

- dążenie do poprawy stanu infrastruktury, w szczególności drogowej;
- budowa sieci dróg rowerowych;
- rewitalizacja zdegradowanych obszarów, w tym terenów popegeerowskich;
- tworzenie nowych terenów inwestycyjnych;
- podejmowanie działań proekologicznych (np. uporządkowanie gospodarki ściekowej, inwestycje w OZE);
- wzmocnienie opieki nad osobami starszymi i wykluczonymi oraz poprawa opieki zdrowotnej;
- wsparcie przedsiębiorców;
- poprawa jakości edukacji i szkolnictwa zawodowego i dostosowanie go do potrzeb rynku pracy;
- uwspólnienie organizacji świadczenia usług publicznych na obszarze Partnerstwa.

Po zakończeniu etapu diagnostycznego należy wskazać kluczowe **wyzwania** - te czynniki, które mają największy wpływ na zmianę - poprawę sytuacji na obszarze całego Partnerstwa. Mają być to zarówno czynniki rozwijające potencjały, jak i przełamujące deficyty. Wiadomo już, że kluczowy problem, który powinien być podjęty jako pierwszy, to wykluczenie komunikacyjne - oddalenie od tras szybkiego ruchu, brak mostów przez Odrę, słaby stan dróg, niedobór połączeń komunikacją zbiorową. Wpływa to najbardziej – i to niekorzystnie – na sytuację i perspektywy rozwojowe na terenie KOF.

Ryc. 1. Kluczowe wyzwania rozwojowe.

Źródło: opracowanie własne.

W dalszym zakresie należy jednak wzmocnić wykorzystanie lokalnych zasobów (zgodnie z zasadą rozwoju endogenicznego) dla rozwoju kluczowych produktów, które mogą być podstawą uzyskiwania przewag konkurencyjnych, czy – w innym ujęciu – pozytywnego wyróżniania się obszaru, i zarazem czynnikami przyciągającymi ludzi i różnego rodzaju kapitały.

Działania warsztatowe zostały wzmocnione przez badania opinii skierowane do mieszkańców jako ogółu, i osobno do młodzieży oraz lokalnych liderów. Ich wyniki w odniesieniu do potrzeb rozwojowych przedstawiono w tab. 8.

Tabela 7. Kluczowe potrzeby rozwojowe Partnerstwa.

Potrzeba	Częstotliwość wskazań (%)		
	mieszkańcy	młodzież	liderzy
Lepsza i bardziej dostępna opieka zdrowotna (podstawowa i specjalistyczna)	65,3	56,9	69
Tworzenie nowych miejsc pracy	65	58,6	38
Lepsze połączenia komunikacyjne z regionem i światem, drogi, itp.	62,5	60,3	79,3
Stworzenie atrakcyjnej infrastruktury jak: chodniki, przystanki, ścieżki rowerowe, obiekty sportowe	50,9	43,1	34,4
Atrakcyjna oferta kulturalna i spędzania czasu wolnego	43,9	51,7	44,8

Źródło: opracowania własne na podstawie badań opinii.

W zestawieniach tych rysuje się **daleko idąca zbieżność między poszczególnymi badanymi grupami**, przy czym liderzy w wyrażnie mniejszym stopniu niż pozostałe grupy zauważają potrzebę tworzenia nowych miejsc pracy, a być może zdają sobie sprawę, że wobec położenia obszaru i konkurencyjności rynku niemieckiego, a także niekorzystnych perspektyw demograficznych (ubytek wielu osób z rynku pracy) tego rodzaju kierunek wydaje się trudny i mało perspektywiczny.

W mniejszym stopniu grupa liderów akcentowała również potrzebę budowy infrastruktury lokalnej, która sama w sobie nie generuje impulsów rozwojowych, jednak przyczynia się do poprawy jakości życia i może poprawić postrzeganie obszaru przez mieszkańców, a znaczne obszary KOF mają w tym zakresie wciąż duży deficyt.

Plany edukacyjne i zawodowe młodzieży⁶ są następujące:

- kontynuować naukę i podjąć pracę 40%,
- podjąć pracę 22%,
- kontynuować naukę 16%.

Co do wyboru przyszłego miejsca pracy, młodzi mieszkańcy Partnerstwa wskazywali:

⁶ Należy mieć na uwadze, że próba była mało liczna – 58 osób.

- zagranicę 40%,
- miejscowość w innym województwie (przeważnie wielkie miasta) 26%,
- inną miejscowość poza obszarem Partnerstwa, ale w województwie 10 %,
- inną miejscowość w ramach obszaru Partnerstwa 0%,
- miejscowość w której mieszkam 2%,
- nie zastanawiałam/em się 22%.

„Powab” zagranicy jest więc w partnerstwie KOF o wiele silniejszy niż średnio w kraju, jednocześnie młodzi ludzie wyjątkowo rzadko łączą swoją przyszłość z zamieszkiwanym obszarem.

Podobne były wskazania co do przyszłego miejsca zamieszkania, przy czym zamieszkanie za granicą wskazało 36%, co może prowadzić do wniosku, że niektóre osoby chcąc pracować za granicą, jednocześnie nie zamierzają opuszczać Polski.

Zauważyć można wśród młodzieży z Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego zdecydowanie większą tendencję do upatrywania przyszłości w dużych, ponadnarodowych strukturach czy dużych firmach niż do podejmowania działalności na własną odpowiedzialność.

Branże uważane przez młodzież za najbardziej atrakcyjne to:

- praca w usługach: hotele, restauracje/kawiarnie catering, fryzjer, kosmetyczka 26% (17%),
- nowe technologie 24% (27%),
- kultura i rozrywka 19% (22%),
- ochrona zdrowia i pomoc społeczna 19% (16%),
- nauka i technika 19% (17%).

Realizacja tych przekonań może przyczyniać się do utrwalenia wizerunku obszaru KOF raczej jako miejsca świadczenia usług dla klientów przyjezdnych niż lokalizacji przedsięwzięć opartych na specjalistycznej wiedzy. Z drugiej strony gotowość do pracy w sektorach ochrony zdrowia i pomocy społecznej może być wyrazem swoistej empatii dla drugiego człowieka albo i przyszłościowego myślenia w kontekście perspektyw demograficznych.

W toku prac warsztatowych z Grupą Roboczą, w oparciu o pozyskaną wiedzę, wypracowano następujące zestawienie potrzeb, uzupełnione postulatami z listu intencyjnego o współpracy, podpisanego przez władarzy JST tworzących Partnerstwo 24 września 2020 r., oraz wyników badań opinii podanych w tab. 8. Z zestawienia częstości i kolejności występowania poszczególnych aspektów w wymienionych zbiorach źródłowych powstała poniższa lista potrzeb:

Tabela 8. Zestawienie potrzeb Partnerstwa.

Lista potrzeb	
1.	Poprawa jakości infrastruktury (stref gospodarczych, drogowej, kanalizacyjnej, rowerowej, przystankowej, sportowej)
2.	Lepsze połączenia komunikacyjne
3.	Rozwój usług medycznych (specjalistycznych, rehabilitacji)
4.	Skuteczne pozyskiwanie środków unijnych
5.	Rozwój różnych form pomocy i aktywności dla grup wykluczonych
6.	Atrakcyjna oferta kulturalna i spędzania czasu wolnego
7.	Podejmowanie działań proekologicznych (np. uporządkowanie gospodarki ściekowej inwestycje w OZE);
8.	Wsparcie przedsiębiorców, tworzenie nowych miejsc pracy
9.	Poprawa jakości edukacji i szkolnictwa zawodowego, i dostosowanie go do potrzeb rynku pracy
10.	Uwspólnienie organizacji świadczenia usług publicznych na obszarze Partnerstwa

Źródło: opracowanie własne.

Wymienione powyżej potrzeby są istotnie powiązane z problemami wskazanymi w tab. 7. Jako kluczowy problem Partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny zdiagnozowano wykluczenie komunikacyjne. Również wiele innych problemów ma związek z peryferyjnym, przygranicznym położeniem i rzadkim zaludnieniem obszaru. Są to uwarunkowania, które niełatwo przezwyciężyć, stąd też do właściwego, zrównoważonego rozwoju Partnerstwa potrzebne jest wsparcie środkami zewnętrznymi, w tym UE. Choć samorządy z tego terenu są pod tym względem dość sprawne, to jednak słaba lokalna baza podatkowa, nagromadzenie problemów, bliskość konkurencyjnej gospodarki niemieckiej powoduje, że wsparcie powinno być kontynuowane. Nie do wszystkich problemów i potrzeb są obecnie adresowane projekty strategiczne, z uwagi na możliwe późniejsze aktualizacje strategii ponadlokalnej.

2.2.3. Kluczowe potencjały rozwojowe Partnerstwa

We wszystkich otrzymanych charakterystykach („portretach”) gmin przewijały się zagadnienia (cechy):

- środowiska przyrodniczego, szczególnie:

- wysoka lesistość i możliwość korzystania z owoców lasów (runo leśne – grzyby, jagody, polowania, wycieczki a nawet noclegi w lesie),
- obecność rzek, jezior, innych zbiorników wodnych i możliwość uprawiania rekreacji wodnej,
- dziedzictwa kulturowego – zabytkowe kościoły, zabytki techniki,
- aktywnego społeczeństwa.

Nie zwrócono niemal zupełnie uwagi na produkty w najbardziej typowym znaczeniu tego słowa, czyli na produkty przemysłowe, towary wytwarzane przez lokalne firmy, za wyjątkiem produktów spożywczych: win i miodów.

Zinwentaryzowane w toku prac warsztatowych zasoby były analizowane pod kątem:

- możliwości wykorzystania zasobu dla generowania łańcuchów produktów lokalnych (kryterium 1),
- unikalności (kryterium 2).

Produkty ujmowano natomiast pod kątem:

- wartości dodanej dla całego Partnerstwa (kryterium 1),
- potencjału i perspektywy rozwoju produktu w układzie całego Partnerstwa (kryterium 2).

Zbiorcze wyniki zostały przedstawione w tab. 10.

Tabela 9. Produkty i zasoby Partnerstwa.

Lp.	Zasoby Partnerstwa	Lp.	Produkty Partnerstwa
	kryterium 1 RAZEM		kryterium 1 RAZEM
1.	Zabytki	1.	Wina musujące - winnice
2.	Kapitał społeczno-kulturalny (NGO)	2.	Łowiska
3.	Infrastruktura drogowa	3.	Las i jego produkty
4.	Zasoby wodne: jeziora, rzeki, stawy	4.	Turystyka wodna - plaże i ośrodki wypoczynkowe
5.	Środowisko naturalne	5.	Elektrownia wodna w Dychowie
6.	Tereny sprzyjające uprawie winorośli	6.	Wydarzenia kulturalne
7.	Położenie przygraniczne	7.	Kopalnia kruszywa i ropy naftowej
8.	Miejsca do wytyczenia szlaków rowerowych		
	kryterium 2 RAZEM		kryterium 2 RAZEM
1.	Środowisko naturalne, Natura 2000, rezerwat	1.	Zabytki (Zamek Piastowski, Fara Gubińska)
2.	Rzeki, jeziora	2.	Produkty naturalne
3.	Tereny sprzyjające uprawie winorośli	3.	Wina musujące - winnice
4.	Złóża węgla, kruszywa, ropa	4.	Ścieżki rowerowe
5.	Zasoby historyczne	5.	Elektrownia wodna w Dychowie
6.	Łowiska / rybactwo	6.	Punkty widokowe
		7.	Port drzewny

Źródło: opracowanie na podstawie materiałów z warsztatów 22.09.2022 r..

Jako istotny zasób o charakterze horyzontalnym należy uznać ogólny optymizm badanych mieszkańców co do postrzegania obszaru Partnerstwa jako miejsca do życia.

Nastawienie liderów do terenu zamieszkania jest jeszcze o wiele pozytywniejsze niż u mieszkańców, a zwłaszcza młodzieży. Przekłada się to na oceny poszczególnych wymiarów życia w partnerstwie, prowadząc niekiedy do diametralnie różnego spojrzenia.

2.2.4. Analiza SWOT

Z zestawienia zdiagnozowanych potencjałów – zasobów i produktów Partnerstwa, a także problemów rozwoju lokalnego można przejść do analizy SWOT. Istnieje wiele sposobów rozróżniania mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń rozwoju (por. Dziemianowicz i in., 2012⁷).

Na cele Strategii rozwoju ponadlokalnego KOF przyjęto następujące ustalenia definicyjne:

- mocne strony - wszystko to, co stanowi atut, przewagę, zaletę Partnerstwa (sytuacja wewnętrzna);
- słabe strony - wszystko to, co stanowi słabość, barierę, wadę Partnerstwa (sytuacja wewnętrzna);
- szanse - wszystko to, co stwarza Partnerstwu szansę korzystnej zmiany (okoliczności zewnętrzne);
- zagrożenia - wszystko to, co stwarza Partnerstwu niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej (okoliczności zewnętrzne).

W wyniku tak określonego przyporządkowania sformułowana została następująca macierz SWOT (tab. 10). Analizy SWOT dokonano metodą ekspercką przy wsparciu opinii lokalnych liderów oraz wyników badań opinii mieszkańców.

⁷ Dziemianowicz W., Szmigiel-Rawska K., Nowicka P., Dąbrowska A., 2012. *Planowanie strategiczne. Poradnik dla pracowników administracji publicznej*. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, s. 27-43.

Tabela 10. Analiza SWOT

Lp.	Silne strony (S)	Lp.	Słabe strony (W)
1.	Jakość i czystość środowiska naturalnego: powietrze, zasoby wodne (jeziora, rzeki, stawy, łowiska), las i jego produkty	1.	Peryferyjne położenie w kraju i województwie, wykluczenie transportowe
2.	Zabytki – dziedzictwo i historia	2.	Słaba infrastruktura drogowa i dostępność do S3-A2, brak mostów i obwodnicy
3.	Lokalny patriotyzm, kapitał społeczno-kulturalny (NGO), wydarzenia kulturalne	3.	Niekorzystne zmiany demograficzne – niski wskaźnik urodzeń, ubytek ludności, starzenie się społeczeństwa
4.	Rozwinięta sieć instytucji świadczących usługi publiczne, doświadczenie we współpracy i integracji usług	4.	Niska gęstość zaludnienia, niedoludnienie – problemy ze świadczeniem usług publicznych (np. edukacji)
5.	Tereny sprzyjające uprawie winorośli, wina musujące - winnice	5.	Niewystarczająca oferta edukacyjna (techniczna i zawodowa)
6.	Turystyka wodna - plaże i ośrodki wypoczynkowe; potencjał do rozwoju innych gałęzi turystyki	6.	Słaba oferta medyczna (POZ i specjaliści)
7.	Elektrownia wodna w Dychowie; potencjał do produkcji „zielonej energii”	7.	Niskie zaangażowanie społeczne - wskaźniki uczestnictwa w kulturze
8.	Estetyka otoczenia i jakość przestrzeni publicznych	8.	Niedobory infrastruktury komunalnej (zwł. gazowniczej i kanalizacji)
9.	Możliwość rozwoju ścieżek i szlaków rowerowych	9.	Ograniczony potencjał gospodarki - mała liczba dużych firm, niskie zaawansowanie technologiczne firm
10.	Surowce mineralne (kruszywa i ropa naftowa)	10.	Wąska oferta rynku pracy z korzystnym wynagrodzeniem (problem wzmacniany bliskością

			granicy), niedobór miejsc pracy dla kobiet
		11.	Mała liczba miejsc pracy na terenach wiejskich
		12.	Niskie wskaźniki przedsiębiorczości (poza miastami)
		13.	Mała, nieadekwatna baza turystyczna
		13.	Duża lesistość i obszary chronione
		14.	Białe plamy IT
		15.	Brak wykorzystania potencjału terenu Partnerstwa
	Szanse (O)		Zagrożenia (T)
1.	Środki zewnętrzne na transformację energetyczną i projekty środowiskowe	1.	Odpływ ludzi z wysokim kapitałem społecznym, osłabienie więzi społecznych
2.	Regionalne, krajowe i unijne programy dofinansowania budowy i remontu dróg lokalnych oraz węzłów integrujących różne formy transportu	2.	Inflacja, rosnące koszty utrzymania
3.	Poszukiwanie przez inwestorów nowych lokalizacji w rejonach przygranicznych	3.	Utrata bazy ekonomicznej (zwł. podatkowej) samorządów spowodowana mniejszą liczbą pracujących
4.	Bliskość chłonnego rynku niemieckiego, zwł. aglomeracji berlińskiej	4.	Zmniejszenie zapotrzebowania na „tradycyjne” zasoby pracy wobec upowszechniania rozwiązań związanych z przemysłem 4.0 (robotyzacją, Internetem rzeczy - IoT)
5.	Wzrost popularności turystyki „tematycznej”, eksploracji	5.	Konkurencja innych ośrodków o inwestorów, nowych mieszkańców, absolwentów szkół

6.	Rosnące zainteresowanie naturą, zdrowym stylem życia, unikalnością, wyjątkowością, produktami lokalnymi	6.	Polityka energetyczna – brak dostosowania gospodarki do nowych wymagań, rosnące ceny energii
7.	Dalsze wzmocnienie współpracy w Partnerstwie, rozwój wspólnych instytucji i wzrost wymiany wiedzy	7.	Zmiany klimatyczne, wzrost liczby zagrożeń środowiskowych, zmniejszenie zasobów wodnych
8.	Dalszy rozwój technik teleinformatycznych, umożliwiających pracę i świadczenie usług na odległość	8.	Degradacja infrastruktury i komunalnych zasobów nieruchomości
9.	Wzrost więzi kolejnych pokoleń z terenem KOF – „zakorzenie się” ⁸	9.	Niejasny podział kompetencji między poszczególnymi szczeblami administracji
10.	Rozwój mediów społecznościowych, oparty na wiedzy i danych (big data).		

Źródło: opracowanie własne.

⁸ Na razie można obserwować raczej proces odwrotny, jednak procesy „powrotu” do stron rodzinnych czy wzrost popularności danego terenu zacząć się może niepostrzeżenie, a inicjatorami zmian mogą być pojedyncze osoby czy rodziny, które potem wywołają efekt „kuli śnieżnej”.

2.3. Analiza powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych

Na terenie KOF ujawniają się **typowe zależności dotyczące korzystania z usług**. Jak wykazały przeprowadzone badania, **z większości kategorii usług podstawowych mieszkańcy korzystają na obszarze Partnerstwa**. W przypadku poszczególnych usług odsetki te kształtują się następująco:

- 97,2% edukacja w szkołach podstawowych,
- 92,5% zakup żywności i artykułów gospodarczych,
- 84% podstawowa opieka zdrowotna,
- 82,5 % usługi typu 'beauty',
- 73% usługi bankowe i finansowe,
- 58% usługi gastronomiczne.

Są to wyniki znacząco wyższe aniżeli w innych podobnych partnerstwach, zwłaszcza w centralnej części Polski. Daje tu o sobie znać peryferyjne położenie omawianego obszaru, odległość od większych miast, przy czym prawie 28% osób (a odliczając niepracujących 30%) osób podało, że pracuje poza terenem KOF.

Zauważyć należy jednak, że poza edukacją w szkołach podstawowych **zaspokajanie niemal wszystkich podstawowych kategorii usług koncentruje się w ośrodkach miejskich – Krośnie Odrzańskim i Gubinie**. Nawet zakupy podstawowych artykułów spożywczych czy drobne naprawy (jak u szewca) mieszkańcy gmin wiejskich załatwiają w mieście. Ma to związek z rynkiem pracy (gdyż odsetki pracujących na terenach wiejskich są bardzo niskie), ale wskazuje też na **niedorozwój usług podstawowych na terenach wiejskich**.

Spójność obszaru Partnerstwa w zakresie zaspokajania potrzeb dotyczących usług przejawia się szczególnie w przypadku **szkół ponadpodstawowych**. Placówki te skupiają głównie młodzież z terenu gmin powiatu krośnieńskiego i tak 98-99% uczniów ZSO w Gubinie wywodzi się⁹ z terenu KOF. Podobnie jest w przypadku szkół, których organem prowadzącym jest powiat krośnieński: ZSP w Krośnie (93,5%), ZSLiT w Gubinie (92,5%) oraz ECKZiU w Gubinie (86,5%). W przypadku szkół gubińskich uczniowie wywodzą się w ogromnej większości z Gubina i gm. Gubin o statusie wiejskim, poza tym 44 osoby z gm. Krosno Odrzańskie, natomiast do ZSP w Krośnie uczęszczają osoby z gm. Krosno Odrz., poza tym Maszewo, Dąbie, Bobrowice. Łącznie do 4 wymienionych placówek uczęszczają 1 642 osoby z KOF, podczas gdy liczba młodzieży w wieku 15-19 lat wynosiła w końcu 2023 r. 2 710.

⁹ Dane z roku szkolnego 2023/2024 wg stanu na 30 września 2023 r.

Biorąc pod uwagę, że do szkół ponadpodstawowych nie uczęszczają wszyscy absolwenci szkół podstawowych, można stwierdzić, że szkoły na tym szczeblu na terenie Partnerstwa skupiają wyraźną większość tutejszej młodzieży. Jedyne kierunki dojazdów uczniów z gm. Bytnica, z uwagi na dogodne połączenia kolejowe, są bardziej zdywersyfikowane.

Ponad 1/3 badanych mieszkańców (117 osób wśród 320) nie realizuje swoich pasji i zainteresowań.

Dane dotyczące przepływów związanych z zatrudnieniem wskazują, że **lokalny rynek pracy jest mocno „domknięty” i zorganizowany wokół obu miast**, które mają dodatnie ilorazy przepływów (Krosno Odrzańskie 2,82, Gubin 2,28), a tereny wiejskie – ujemne (w przedziale 0,22 – 0,38). W każdym jednak niemal przypadku większość dojazdów do pracy odbywa się w ramach terenu KOF. Wskaźniki „domknięcia” dojazdów wahają się od 86,7% w gminie Gubin o statusie wiejskim do 45,1% w gminie Dąbie, która wykazuje silne powiązanie z Zieloną Górą. Średni wskaźnik przekracza 65%.

W przypadku lokalnej gospodarki ujawnia się dodatkowo znaczenie powiązań transgranicznych z Niemcami, nie tylko w zakresie powiązań kapitałowych, rynku pracy¹⁰, kooperacji firm, ale także transportu.

Istotne **powiązania środowiskowe wynikają z układu naturalnych jednostek fizjograficznych**. Do kluczowych należą tu doliny Odry (część Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej), Bobru i Nysy Łużyckiej. Są to (zwłaszcza dolina Odry) korytarze przepływu głównych mas powietrza kształtujących klimat w głębi kraju, aż po Wielkopolskę i Śląsk, migracji gatunków roślin i zwierząt.

Współpraca gmin w ramach Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego jest dwojakiej natury. Z jednej strony, z racji, że Partnerstwo pokrywa się z obszarem powiatu krosnieńskiego, stanowiącego samorząd szczebla powiatowego, a więc i konkretny twór administracyjny z własnymi kompetencjami, zadaniami i instytucjami, współpraca ma miejsce z mocy prawa.

Ma miejsce przekazanie na szczebel gminny niektórych zadań w zakresie zarządzania publicznymi drogami powiatowymi, co istotnie ułatwia organizację utrzymania tych dróg oraz prowadzenie modernizacji.

W innych przypadkach gminy przekazują środki finansowe na rozwój usług medycznych w Zachodnim Centrum Medycznym Sp. z o.o. W zakresie remontów

¹⁰ Co ma pozytywne jak i negatywne konotacje – 3, a nawet 4 krotnie wyższe płace w Niemczech powodują drenaż lokalnego rynku pracy

dróg Powiat zawiera również porozumienia z nadleśnictwami działającymi na jego terenie.

Z drugiej jednak strony liczne są przykłady innych form współpracy samorządów współtworzących KOF, niewynikających z prawnej natury i zadań powiatu.

Zgłoszenie Partnerstwa Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego do rządowego programu Centrum Wsparcia Doradczego było następstwem już prowadzonej współpracy, która przejawia się w haśle powiatu krosnieńskiego „7 gmin, 1 powiat”. W ramach tej współpracy powstał 10.11.2016 r. Krośnieński Związek Powiatowo-Gminny, zajmujący się organizowaniem publicznego transportu zbiorowego. Związek zrzesza wszystkie gminy tworzące Partnerstwo oraz powiat krosnieński.

Starostwo powiatowe jako organ właściwy w sprawach geodezji, w wyniku realizacji projektu „e-Powiat Krośnieński” przy wsparciu środków RPO – Lubuskie 2020 świadczy 38 rodzajów e-usług na 2. poziomie dojrzałości, w tym 17 z zakresu geodezji i nieruchomości. Poszczególne gminy świadczą e-usługi w zróżnicowanym zakresie i na różnym poziomie dojrzałości. Usługi te dotyczą stosunkowo często gospodarki komunalnej (dokonywanie opłat, cmentarze).

Zawierane są też inne porozumienia o przekazaniu zadań między gminami,. Szczególnie duża więź instytucjonalna istnieje pomiędzy Miastem Gubin a gm. Gubin o statusie wiejskim (w zakresie prowadzenia biblioteki, spraw stanu cywilnego, ochrony zdrowia, pomocy społecznej) oraz gm. Krosno Odrzańskie i gminami przyległymi (w zakresie prowadzenia spraw stanu cywilnego).

Cele analizowanych dokumentów strategicznych gmin nie wykazują jednak znaczącej zbieżności.

3. Wizja i cele partnerstwa oraz ich operacjonalizacja

3.1. Wizja strategiczna Partnerstwa

Wizja rozwoju wskazuje kierunek, w którym w kolejnych latach prowadzona będzie polityka rozwojowa obszaru. Wizja formułowana w ramach strategii jest swego rodzaju projekcją przyszłości, do jakiej dążą władze samorządowe i społeczność lokalna przez realizację celów strategicznych. Opisuje pożądany stan docelowy w perspektywie Strategii (w tym przypadku roku 2030+). Dla Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego zaproponowano w toku prac warsztatowych wizję następującą:

Tabela 11. Przyjęta wizja Partnerstwa

Zielona, dostępna i nowoczesna wspólnota Partnerstwa Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego – najbardziej zielony obszar w Polsce:	
• edukujący ekologicznie mieszkańców, • zapewniający pełny dostęp do szerokopasmowego Internetu, • z czystymi jeziorami i rozwiniętą bazą turystyczną, • posiadający strefy inwestycyjne dla innowacyjnych usług i produktów, • oferujący bogatą ofertę społeczno-kulturalną, • zapewniający ogólnodostępną opiekę medyczną w jak najpełniejszym zakresie.	

Źródło: opracowanie własne

3.2. Cele strategii Partnerstwa

3.2.1. Cel ogólny (misja) Partnerstwa

Włodarze Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego podpisując list intencyjny o współpracy podawali następującą motywację:

„Kierując się troską o rozwój społeczno-gospodarczy naszych samorządów, pragnąc wykorzystać możliwości, jakie stwarza Unia Europejska, w przekonaniu, że

współdziałanie i wszechstronna współpraca mogą przynieść korzyści każdemu miastu i każdej gminie, wyrażamy wolę udziału w projekcie „Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego” służącemu zainicjowaniu i wzmocnieniu już istniejących powiązań funkcjonalnych oraz wspólnemu rozwiązywaniu problemów, celem zrównoważonego rozwoju Powiatu Krośnieńskiego, a także poprawie jakości życia jego mieszkańców.”

W toku współpracy z Radą Partnerstwa i Grupą Roboczą uzyskano potwierdzenie tego celu, przy czym wyniki prac diagnostycznych i warsztatowych pokazały, że podstawowym warunkiem rozwoju jest w tym przypadku poprawa dostępności we wszelkich wymiarach, stąd misja Partnerstwa przybrała następujące brzmienie:

„Zrównoważony rozwój obszaru i wszechstronna poprawa dostępności”

Zrównoważony rozwój (sustainable development), począwszy od opublikowania w 1987 r. raportu Światowej Komisji ds. Środowiska i Rozwoju pt. Nasza Wspólna Przyszłość (Our Common Future), zwanego Raportem Brundtland oraz opracowania i przyjęcia Agendy 21 na Konferencji Narodów Zjednoczonych na temat Środowiska i Rozwoju, która miała miejsce w Rio de Janeiro w 1992 r. stał się podstawowym postulatem strategii i polityk rozwojowych na każdym szczeblu¹¹.

Punktami skrajnymi różnych ujęć zrównoważonego rozwoju są: skrajnie konserwacyjne podejście do zasobów przyrody, skutkujące blokowaniem inwestycji na szeroką skalę oraz podejście skrajnie proinwestycyjne, nieliczące się z utratą zasobów przyrody. Potrzebne jest więc ujęcie całościowe, unikające obu przytoczone skrajności. Propozycję stanowi sformułowanie L. Mierzejewskiej uznające za zrównoważony „taki rozwój społeczno-gospodarczy, który, zmniejszając presję na środowisko przyrodnicze, zapewni poprawę jakości życia obecnych i przyszłych mieszkańców”¹². Jest więc zrównoważony rozwój swoistym ujęciem szeroko pojmowanego rozwoju społeczno-gospodarczego w różnych skalach przestrzennych, wskazując na możliwości i konieczność racjonalnego, oszczędnego i efektywnego gospodarowania zasobami wobec perspektywy ich wyczerpywania w konsekwencji rosnącej konsumpcji.

¹¹ Por. Mierzejewska L. 2009, Rozwój zrównoważony miasta. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań; Stangel M. 2013, Kształtowanie współczesnych obszarów miejskich w kontekście zrównoważonego rozwoju, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice.

¹² Mierzejewska L. 2009, op. cit., s. 11

Cel ogólny (nadrzędny) jest jednocześnie misją Partnerstwa, a więc zobowiązaniem władz publicznych do działań, które skutkować mają realizacją przyjętej wizji.

3.2.2. Cele szczegółowe strategii Partnerstwa

Cele strategiczne, ustalone w wymiarze społecznym, gospodarczym oraz środowiskowym i przestrzennym zostały wypracowane na warsztatach z udziałem Grupy Roboczej i zainteresowanych interesariuszy, w odpowiedzi na wynik diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Partnerstwa.

Logika wyznaczania celów (i kierunków działań) jest powiązana z wnioskami z diagnozy i konstrukcją drzewa problemów, jakie zostało opisane w rozdz. 2.2.1.

Wypracowane cele wykazują daleko idącą zgodność z dokumentami wyższego rzędu: Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR) i Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 (SRWL).

3.2.2.1. Cel 1. w wymiarze społecznym: Aktywizacja mieszkańców i rozwój usług społecznych

- Problemy demograficzne – wyludnianie się obszaru (zwłaszcza odpływ osób młodych, w tym za granicę) i starzenie się społeczeństwa,
- Niewystarczający dostęp do usług zdrowotnych,
- Niewystarczająca oferta edukacyjna (techniczna i zawodowa),
- Niskie zaangażowanie wielu grup społecznych,

to główne problemy, które uzasadniają sformułowanie tego celu. Jednocześnie wzrastają potrzeby związane z czasem wolnym, zwłaszcza licznej grupy seniorów.

Partnerstwo dysponuje też znaczącymi potencjałami, jakimi są:

- kapitał społeczny licznych osób i organizacji (NGO),
- rozwinięta infrastruktura społeczna i sieć instytucji świadczących usługi publiczne.

Cel 1. Strategii rozwoju ponadlokalnego partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny koreluje z Celem strategicznym 2. SRWL: Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi (por. tabela 13).

Przez sformułowanie tego celu, analogicznie jak w strategii rozwoju województwa kładzie się m. in. akcent na:

- zapewnienie wysokiej jakości kształcenia ukierunkowanego na rozwój kompetencji kluczowych oraz postaw i umiejętności niezbędnych we współczesnym społeczeństwie, ze szczególnym uwzględnieniem postaw twórczych, proinnowacyjnych i proekologicznych;
- sprawnie działający system opieki zdrowotnej w oparciu o samorządowe szpitale - powszechną dostępność wysokiej jakości świadczeń opieki medycznej, efektywne wykorzystanie zasobów systemu ochrony zdrowia;
- rozbudowę infrastruktury sportowej i rekreacyjnej;
- zapewnienie bogatej oferty kulturalnej;
- zapewnienie usług społecznych na wysokim poziomie i szersze włączenie osób starszych w życie społeczne.

Ważnym aspektem jest też pielęgnowanie lokalnej tożsamości, zwłaszcza na obszarze postmigracyjnym, gdzie dopiero 3 pokolenia mogą czuć się „u siebie”.

3.2.2.2. Cel 2. w wymiarze gospodarczym: Większa konkurencyjność lokalnej gospodarki i rynku pracy

Cel ten stanowi odpowiedź na problemy takie jak:

- ograniczony potencjał gospodarki, niekorzystne relacje płacowe, zwłaszcza dla osób z wysokimi kwalifikacjami,
- niskie wskaźniki przedsiębiorczości, mała „siła przebicia” mniejszych firm,
- niewykorzystany potencjał turystyczny.

Jednocześnie stanowi staranie na rzecz wykorzystania ogromnego potencjału walorów naturalnych obszaru Partnerstwa i bogatego dziedzictwa kulturowego, a także szans, jakie stanowią:

- rosnące zainteresowanie naturą, zdrowym stylem życia, unikalnością, wyjątkowością, produktami lokalnymi,
- popularność turystyki „tematycznej”, eksploracji.

Cel daje szansę na rozwój małych, początkujących firm, produktów lokalnych, a także wypracowanie spójnych pakietów turystycznych.

Jak można zauważyć z tab. 13, cel 1. Strategii Partnerstwa zachowuje istotną spójność z zapisami Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego – z celem SRWL 1. Inteligentna, zielona gospodarka regionalna. W realizacji celu SRWL ważne będą innowacje i lokalna specjalizacja, powiązana z zasobami obszaru, rozwojem produktów lokalnych. Na potrzeby rynku pracy rozwijane będzie wyspecjalizowane szkolnictwo zawodowe. Ważną gałęzią gospodarki w regionie powinna być turystyka.

3.2.2.3. Cel 3. w wymiarze środowiskowo-przestrzennym: Obszar Partnerstwa dobrze (wszechstronnie) dostępny i z czystym środowiskiem

Cel 3. to odpowiedź na problemy:

- niską jakość różnego rodzaju infrastruktury, lokalne niedobory w tym zakresie,
- słabą ofertę transportu publicznego,
- niewystarczającą ofertę dostępu do szerokopasmowego Internetu;

i wyzwania:

- odporność na zmiany klimatyczne – adaptacja i mitygacja zagrożeń.

Potrzebna jest odpowiedź na istotną potrzebę zwiększenia bezpieczeństwa na drogach, zwłaszcza bezpieczeństwa mniej chronionych uczestników ruchu (pieszych i rowerzystów).

Odpowiedzią na poziomie województwa lubuskiego jest cel strategiczny 3. SRWL: Integracja przestrzenna regionu

Niniejsza strategia podziela ukierunkowanie na rozwój infrastruktury komunikacyjnej, technicznej z poszanowaniem zasad ochrony środowiska, realizowane przez takie działania jak:

- budowa, rozbudowa, modernizacja lokalnego układu drogowego, a także dróg (ścieżek) rowerowych,
- wzmocnienie dostępności teleinformatycznej,
- działania w zakresie zachowania i wzmocnienia bioróżnorodności,
- minimalizacja zagrożeń związanych ze zjawiskami pogodowymi, zmianami klimatycznymi.

W ujęciu generalnym, z uwagi na oddalenie obszaru KOF od głównych ośrodków miejskich oraz niską gęstość zaludnienia i specyficzne uwarunkowania środowiskowe (wielkie obszary leśne, doliny rzeczne) priorytetem powinno być zapewnienie dostępności usług świadczonych w już istniejących ośrodkach lub placówkach (w formie fizycznej lub zdalnej) aniżeli tworzenie nowych podmiotów świadczących usługi z uwagi na małe zaludnienie i niewystarczające zasoby kadrowe. Jest to zgodne z przywołanymi w dalszej części zapisami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego (KSRR).

Zapisy Strategii rozwoju ponadlokalnego Partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny odnoszą się też do zagadnień wskazanych w celu 4. strategii

regionalnej: Region atrakcyjny, efektywnie zarządzany i otwarty na współpracę poprzez szkolenia dla administracji, rozwój współpracy wewnętrznej, wspólne świadczenie usług publicznych (transportu) i rozwój e-usług.

Tabela 12. Tabela integracji celów szczegółowych strategii.

Cele szczegółowe strategii:	Cel koresponduje z wymiarami:				
	Spółecz- nym	Gospo- darczym	Środowis- kowym	Przest- rzennym	
Cel 1. Aktywizacja mieszkańców i rozwój usług społecznych	V				
Cel 2. Większa konkurencyjność lokalnej gospodarki i rynku pracy		V			
Cel 3. Obszar Partnerstwa dobrze (wszechstronnie) dostępny i z czystym środowiskiem			V	V	

Źródło: opracowanie własne

3.2.2.4. Spójność celów strategii z dokumentami szerszej skali

[Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030](#) (zwana dalej KSRR) stanowi rozwinięcie zapisów Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), określonych w filarze Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. Jako cel główny polityki regionalnej kraju do roku 2030 wskazano „efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym”. Cel ten realizowany jest w oparciu o powiązane wzajemnie trzy cele szczegółowe:

1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.
2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.
3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

W ramach celu 1. zapisano cel szczegółowy 1.1.2 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją. Gminy Bytnica i Gubin (gmina

o statusie wiejskim) zostały zaklasyfikowane do tego rodzaju obszarów problemowych¹³.

Polityka regionalna na tego rodzaju obszarach zostanie ukierunkowana na promocję i wsparcie inwestycji prywatnych wykorzystujących lokalne zasoby, na integracji świadczenia usług w skali obszaru powiązanego funkcjonalnie. Wspierana też będzie aktywizacja podmiotów publicznych, prywatnych, ekonomii społecznej i mieszkańców na rzecz rozwoju i współpracy, w tym poprzez szersze wykorzystanie partnerstw publiczno-publicznych i międzysektorowych. Polityka regionalna dodatkowo zostanie ukierunkowana na pobudzanie procesów rozwojowych, m.in. poprzez zapewnienie lepszej dostępności komunikacyjnej i terenów inwestycyjnych. Prowadzone będą również działania w zakresie rewitalizacji i odnowy wsi w obszarach zdegradowanych.

Jako istotne dla wzmacniania szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją wskazano również poprawę jakości funkcjonowania instytucji publicznych, zwłaszcza w zakresie zarządzania rozwojem i zdolności do partnerstwa, dialogu oraz współpracy administracji lokalnej z innymi instytucjami publicznymi, ze społeczeństwem i partnerami gospodarczymi.

Tabela 13. Spójność celów Strategii rozwoju ponadlokalnego Partnerstwa Krośnieńskiego Obszar Funkcjonalny ze strategią krajową i regionalną

Strategia rozwoju ponadlokalnego Partnerstwa Krośnieńskiego Obszar Funkcjonalny	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030
Cel 1. Aktywizacja mieszkańców i rozwój usług społecznych	CEL 1. ZWIĘKSZENIE SPÓJNOŚCI ROZWOJU KRAJU W WYMIARZE SPOŁECZNYM, GOSPODARCZYM, ŚRODOWISKOWYM I PRZESTRZENNYM 1.1.2. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów	CEL STRATEGICZNY 2. Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi 2.1 Wzrost dostępności i efektywności kształcenia oraz wychowania przedszkolnego i opieki nad najmłodszymi dziećmi

¹³ Na podstawie Załącznika 1. (Zaktualizowana) Lista gmin zagrożonych trwałą marginalizacją: programowanie 2021-2027

Strategia rozwoju ponadlokalnego Partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030
	zagrożonych trwałą marginalizacją 1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów CEL 2. WZMACNIANIE REGIONALNYCH PRZEWAG KONKURENCYJNYCH 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego CEL 3. PODNIESIENIE JAKOŚCI ZARZĄDZANIA I WDRAŻANIA POLITYK UKIERUNKOWANYCH TERYTORIALNIE 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych	2.2 Promocja włączenia społeczno-zawodowego oraz kompleksowe wsparcie seniorów 2.3 Wysoka jakość i dostępność usług medycznych oraz upowszechnianie profilaktyki zdrowotnej i zdrowego stylu życia 2.4 Zapewnienie bogatej oferty kulturalnej oraz ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego 2.5 Rozbudowa oraz modernizacja infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, a także upowszechnianie i promocja sportu 2.6 Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i poczucia tożsamości regionalnej
Cel 2. Większa konkurencyjność lokalnej gospodarki i rynku pracy	CEL 2. WZMACNIANIE REGIONALNYCH PRZEWAG KONKURENCYJNYCH 2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym CEL 3. PODNIESIENIE JAKOŚCI ZARZĄDZANIA I WDRAŻANIA POLITYK UKIERUNKOWANYCH TERYTORIALNIE 3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem	CEL STRATEGICZNY 1. Inteligentna, zielona gospodarka regionalna 1.3 Wysoka jakość kształcenia oraz jego powiązanie z regionalnym rynkiem pracy 1.4: Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej i powiązań gospodarczych regionu 1.5: Rozwój konkurencyjnego sektora przedsiębiorstw i wsparcie reindustrializacji 1.6 Rozwój potencjału turystycznego

Strategia rozwoju ponadlokalnego Partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030
		1.7 Konkurencyjne i ekologiczne rolnictwo oraz rozwój produktów regionalnych
Cel 3. Obszar Partnerstwa dobrze (wszechstronnie) dostępny i z czystym środowiskiem		CEL STRATEGICZNY 3. Integracja przestrzenna regionu 3.1 Modernizacja oraz rozwój infrastruktury komunikacyjnej i transportu zbiorowego 3.2 Wzmocnienie dostępności infrastruktury teleinformatycznej 3.3 Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa energetycznego i publicznego 3.4 Ochrona środowiska przyrodniczego, w tym przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatu

Źródło: opracowanie własne.

Jak wspomniano wcześniej, logika wyznaczania celów strategii była powiązana z wynikami diagnozy i zapisami drzewa problemów, przy czym kierunki oddziaływania są odwrócone, i tak

- poszczególne działania realizowane za pomocą projektów mają odnosić się do obserwowanych skutków zdiagnozowanych problemów;
- cele powinny odpowiadać na zdefiniowane problemy;
- wizja obszaru powinna być wynikiem przewyciężenia określonych przyczyn problemów (za pomocą działań ujętych w kierunki i cele, które wizję tę mają realizować).

Zobrazować można to za pomocą następującego ciągu:

Wizja ← cele ← kierunki działań

Opis wizji i kierunków działań jest przedmiotem kolejnych podrozdziałów.

3.3. Podejście zintegrowane

Poszczególne cele strategiczne nie stanowią odrębnych zapisów, lecz mają odnosić się do poszczególnych, nieodzownych (ale również wymaganych ustawowo) wymiarów rozwoju, który jednak powinien stanowić wspólny, wielowymiarowy tematycznie i terytorialnie spójny proces. Poszczególne cele, choć stanowią odrębne zapisy, w założeniu mają przyczyniać się do realizacji celu nadrzędnego i wizji obszaru, poprzez realizację poszczególnych działań ujętych w kierunki. W przypadku strategii ponadlokalnej zakres możliwych do realizacji działań i typów projektów będzie bardzo szeroki, jednak poszczególne projekty powinny wykazywać cechę zintegrowania.

Przez projekt zintegrowany rozumieć należy projekt, który wpisuje się w cele rozwoju Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego, objętego m. in. instrumentem IIT i jest ukierunkowany na rozwiązywanie wspólnych problemów rozwojowych – oznacza to, że projekt ten ma wpływ na więcej niż 1 gminę z obszaru partnerstwa oraz że realizacja projektu jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej strategii.

Projekt zintegrowany powinien spełniać przynajmniej jeden z dwóch warunków:

- a. jest projektem partnerskim w rozumieniu art. 39 ustawy wdrożeniowej;
- b. deklarowany jest wspólny efekt, rezultat lub produkt końcowy projektu, tj. wspólne wykorzystanie stworzonej w jego ramach infrastruktury w przypadku projektów „twardych”, lub objęcie wsparciem w przypadku projektów „miękkich”, mieszkańców co najmniej 2 gmin KOF, co powinno znaleźć swoje uzasadnienie zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej strategii.

Dla zapewnienia podejścia zintegrowanego projekty powinny wykazywać jednocześnie cztery cechy:

- jednoznaczne nastawienie na realizację któregoś z celów strategicznych;
- wpływ na rozwój więcej niż jednej gminy partnerstwa;
- realizację w ramach wiązki powiązanych ze sobą projektów;
- wspólne przygotowanie przez samorządy partnerstwa i zaakceptowanie przez większość partnerów.

Poszczególne projekty powinny być przypisane do konkretnych kierunków działań wskazanych w rozdz. 3.4, jednak powinny wykazywać komplementarność z innymi,

a także mogą przyczyniać się do realizacji kilku kierunków, a nawet celów strategicznych partnerstwa jednocześnie.

3.4. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych

W przyjętej logice interwencji poszczególne działania odpowiadają na określone w diagnozie obserwowane skutki problemów. W związku z mnogością zdiagnozowanych problemów, ale także z uwagi na typ strategii (ponadlokalnej) paleta podejmowanych działań powinna być szeroka, tak więc dla uporządkowania będą one zebrane w kierunki realizujące poszczególne cele (sektorowe) strategii, a przez to – cel główny (misję) i prowadzące do wypełnienia wizji obszaru. W ten sposób, przez wielostopniową reakcję, powinny być niwelowane zarówno same problemy, jak i ich – nieobserwowane często – przyczyny, ale i rozwijane potencjały – przez optymalne wykorzystanie lokalnych zasobów, szans w otoczeniu, odczytanie trendów rozwojowych i rozwój specyficznych produktów obszaru.

Tabela 14. Kierunki działań do realizacji w partnerstwie

1. Cel 1. w wymiarze społecznym: Aktywizacja mieszkańców i rozwój usług społecznych
1.1. Dostępne usługi społeczne dla wszystkich mieszkańców, a zwłaszcza dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami
1.2. Aktywizacja i integracja pokoleniowa społeczeństwa
1.3. Miejsce atrakcyjne dla młodych
1.4. Kultura, ochrona i promocja dziedzictwa obszaru
1.5. Rozwój opieki medycznej i promocja zdrowia
2. Cel 2. w wymiarze gospodarczym: Większa konkurencyjność lokalnej gospodarki i rynku pracy
2.1. Strefy inwestycyjne i parki technologiczne uwzględniające innowacje i zasoby lokalne
2.2. Rynek pracy dla osób z wysokimi, specjalistycznymi kwalifikacjami
2.3. Rozwój bazy i oferty turystycznej obszaru
2.4. Dostępne mieszkania
3. Cel 3. w wymiarze środowiskowo-przestrzennym: Obszar Partnerstwa dobrze (wszechstronnie) dostępny i z czystym środowiskiem
3.1. Obszar partnerstwa dostępny dla wszystkich mieszkańców i dobrze wyposażony infrastrukturalnie
3.2. Ochrona i przywracanie dobrego stanu środowiska, bioróżnorodność i dostęp do czystej energii
3.3. Szybki Internet dla wszystkich

Źródło: opracowanie własne

Poszczególne kierunki wynikają ze zdiagnozowanych wcześniej potencjałów, problemów, potrzeb Partnerstwa zebranych przy udziale społecznym przedstawionych syntetycznie w analizie SWOT przez zestawienie z szansami i zagrożeniami w otoczeniu. Kierunki te zostaną uszczegółowione przez działania i typy projektów.

3.4.1. Działania i typy projektów realizujące cele szczegółowe strategii

Działania to sformułowane ogólnie (kierunkowo, nie na poziomie konkretnego wykonawczego) obszary aktywności (np. „ochrona środowiska”, „usprawnienie

systemu transportu” itp.), jakie będą podejmowane dla osiągnięcia danego celu szczegółowego strategii w założonym okresie realizacji (to jest do 2030 r.).

Typy projektów to natomiast konkretne aktywności wdrażające cel, opisane na poziomie konkretnego wykonawczego. Podawane typy operacji nie stanowią katalogu zamkniętego i nie są tożsame z listą konkretnych projektów.

Nazwy dopuszczonych typów interwencji zostały zasadniczo zharmonizowane z nazwami działań planowanych do realizacji w ramach programu regionalnego (Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 – dalej także: FELB), przede wszystkim przewidzianych w ramach wymiaru terytorialnego (dla IIT – Innych Instrumentów Terytorialnych), uzupełniając – z uwagi na ponadlokalny charakter strategii - z pozostałego zakresu FELB oraz programów operacyjnych szczebla krajowego (zwł. FERC - Funduszy Europejskich na Rozwój Cyfrowy 2021-2027).

Zaznaczyć należy, że podany zakres możliwych działań jest szeroki i dotyczy wszystkich potencjalnych interesariuszy rozwoju, zarówno lokalnych, jak i zewnętrznych, reprezentujących różne sektory aktywności. Nie jest to więc lista zadań dla lokalnych samorządów, lecz zestawienie wskazujące zakres działań do podjęcia w celu maksymalizacji realizacji celów strategicznych. Przy tego rodzaju dokumentach strategicznych stosowana jest zasada selektywności wsparcia - wskazanie konkretnych kierunków działania oznacza sprawniejsze ukierunkowanie interwencji, ułatwia integrację działań rozwojowych, budowanie wiązek projektów. Niemniej jednak brak ujęcia konkretnego zagadnienia w Strategii, nie znaczy to, że nie będzie realizowane, jeśli pozostaje zadaniem samorządów na mocy ustaw.

Tabela 15. Działnia i typy projektów przewidziane dla realizacji poszczególnych celów szczegółowych strategii

Cel szczegółowy:	Działanie:	Dopuszczone typy projektów
Cel 1. W wymiarze społecznym: Aktywizacja mieszkańców i rozwój usług społecznych	1.1. Dostępne usługi społeczne dla wszystkich mieszkańców, a zwłaszcza dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami.	1.1.1. Wsparcie aktywizacyjne osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz osób biernych zawodowo z zastosowaniem instrumentów aktywnej integracji (m.in. edukacyjnych, społecznych, zawodowych, zdrowotnych, mieszkaniowych i rekreacyjno-kulturalnych) ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową.
	1.2. Aktywizacja i integracja pokoleniowa społeczeństwa.	1.2.1. Projekty dotyczące rozwoju, zagospodarowania i zarządzania przestrzenią obszarów miejsko-wiejskich oraz wiejskich dla mieszkańców, w tym wspieranie budowania tożsamości lokalnej 1.2.2. Wspieranie kultury i dziedzictwa kulturowego obszarów miejsko-wiejskich oraz wiejskich (np. projekty dotyczące promowania dostępu do przestrzeni kulturowych i lepszego wykorzystania potencjału kulturowego do celów społecznych również w celu włączenia społecznego i poprawy jakości życia mieszkańców). 1.2.3. Wsparcie aktywizacyjne osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz osób biernych zawodowo z zastosowaniem instrumentów aktywnej integracji (m.in. edukacyjnych, społecznych, zawodowych, zdrowotnych, mieszkaniowych i rekreacyjno-kulturalnych) ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową.
	1.3. Miejsce atrakcyjne dla młodych.	1.3.1. Mądry przedszkolak. 1.3.2. Kompetentny i odkrywca uczeń. 1.3.3. Specjalista dla rynku pracy. 1.3.4. Skuteczna edukacja włączająca.

Cel szczegółowy:	Działanie:	Dopuszczone typy projektów
	1.4. Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego.	1.4.1. Wspieranie kultury i dziedzictwa kulturowego obszarów miejsko-wiejskich oraz wiejskich (np. projekty dotyczące promowania dostępu do przestrzeni kulturowych i lepszego wykorzystanie potencjału kulturowego do celów społecznych również w celu włączenia społecznego i poprawy jakości życia mieszkańców).
	1.5. Rozwój opieki medycznej i promocja zdrowia.	1.5.1. Wsparcie infrastruktury i wyposażenia placówek opieki zdrowotnej w celu poprawy dostępności, jakości i wydajności usług świadczonych na wszystkich szczeblach opieki zdrowotnej (inwestycje w nowoczesną infrastrukturę i sprzęt szpitali, w tym wsparcie na rzecz diagnostyki będą możliwe, o ile będą nakierowane na rozwój opieki jednego dnia oraz wzmocnienie ambulatoryjnej opieki specjalistycznej). 1.5.2. Wdrożenie standardu dostępności POZ dla osób ze szczególnymi potrzebami w obszarze architektonicznym, cyfrowym, komunikacyjnym i organizacyjnym. 1.5.3. Wsparcie Dziennych Domów Opieki Medycznej. 1.5.4. Tworzenie oraz wsparcie Centrów Zdrowia Psychicznego.

Cel szczegółowy:	Działanie:	Dopuszczone typy projektów
Cel 2. W wymiarze gospodarczym: Większa konkurencyjność lokalnej gospodarki i rynku pracy	2.1. Strefy inwestycyjne i parki technologiczne uwzględniające innowacje i zasoby lokalne.	2.1.1. Wsparcie JST w tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości w zakresie obsługi inwestora i eksportera. 2.1.2. Rozwój terenów inwestycyjnych, na podstawie analizy potrzeb zawartej w strategii terytorialnej.
	2.2. Rynek pracy dla osób z wysokimi, specjalistycznym i kwalifikacjami.	2.2.1. Wsparcie dla nowo powstałych przedsiębiorstw, w tym: platformy startowe, usługi inkubacyjne, usługi dotyczące prowadzenia działalności na wczesnym etapie rozwoju, wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości. 2.1.1. Rozwój terenów inwestycyjnych, na podstawie analizy potrzeb zawartej w strategii terytorialnej.
	2.3. Rozwój bazy i oferty turystycznej obszaru.	2.3.1. Wspieranie rozwoju turystyki poprzez rozwój różnych form turystyki, zróżnicowanie oferty turystycznej, inwestowanie w mniej znane miejsca o dużym potencjale, które przyczynią się do rozwoju danych obszarów i społeczności lokalnych.
	2.4. Dostępne mieszkania.	2.4.1. Kompleksowa odnowa zasobów mieszkaniowych. 2.4.2. Nowe możliwości zamieszkania.
Cel 3. W wymiarze środowiskowo - przestrzennym : Obszar Partnerstwa dobrze (wszechstronnie) dostępny i z	3.1. Obszar partnerstwa dostępny dla wszystkich mieszkańców i dobrze wyposażony infrastrukturalnie .	3.3.1. Rozwój infrastruktury transportu publicznego, w tym węzły przesiadkowe. 3.3.2. Rozwój infrastruktury dla transportu niezmotoryzowanego obejmujące inwestycję w drogi rowerowe, ciągi piesze i pieszo-rowerowe. 3.3.3. Zakup taboru transportu publicznego (nisko i zeroemisyjny tabor kołowy). 3.3.4. Cyfryzacja transportu miejskiego. 3.3.5. Rozwój infrastruktury ładowania i tankowania pojazdów zeroemisyjnych.

Cel szczegółowy:	Działanie:	Dopuszczone typy projektów
czystym środowiskiem		3.3.6. Budowa, przebudowa i modernizacja dróg wraz z obiektami inżynieryjnymi. 3.3.7. Inwestycje w transport kolejowy – rozbudowa i elektryfikacja 3.3.8. Projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej (oczyszczalnie, sieci kanalizacyjne i wodociągowe, osady ściekowe) w ramach KPOŚK - przedsięwzięcia w ramach aglomeracji 2-15 tys. RLM (przede wszystkim wymagające dostosowania do wymogów Dyrektywy ściekowej) oraz miejscowości lub obszarów poniżej 2 tys. RLM. 3.3.9. Systemy oczyszczania ścieków poza KPOŚK. 3.3.10. Budowa i modernizacja infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia. 3.3.11. Budowa i rozbudowa OZE w zakresie wytwarzania energii elektrycznej wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci. 3.3.12. Budowa i rozbudowa OZE w zakresie wytwarzania ciepła wraz z magazynami ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE. 3.3.13. Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej w budynkach publicznych, których właścicielem jest samorząd terytorialny oraz podległe mu organy i jednostki organizacyjne oraz jednostki zarządzane, budynków użyteczności publicznej niezwiązanych z administracją rządową – w tym

Cel szczegółowy:	Działanie:	Dopuszczone typy projektów
		realizacja inwestycji polegających na budowie budynków pasywnych. 3.3.14. Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych innych niż budynki spółdzielni mieszkaniowych oraz innych niż budynki mieszkalne stanowiące własność Skarbu Państwa (np. wspólnoty mieszkaniowe, TBS, budynki komunalne). 3.3.15. Modernizacja oświetlenia ulicznego w kierunku rozwiązań energooszczędnych. 3.3.16. Rozwój elektronicznej administracji w samorządach. 3.3.17. Tworzenie, standaryzacja i aktualizacja cyfrowych e-usług i referencyjnych zasobów cyfrowych w tym wsparcie infrastruktury do ich realizacji. 3.3.18. Aplikacje w oparciu o dostępne cyfrowo ISP w administracji samorządowej i jednostkach jej podległych. 3.3.19. Udostępnienie zasobów naukowych, kulturowych i administracji podlegających JST. 3.3.20. Wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych pracowników instytucji sektora publicznego istotnych dla sprawnego funkcjonowania współczesnej administracji samorządowej możliwe jest do realizacji jako komponent powyższych projektów. 3.3.21. Projekty wzmacniające bezpieczeństwo świadczenia e-usług lub systemów informatycznych poprzez budowę lub

Cel szczegółowy:	Działanie:	Dopuszczone typy projektów
		modernizację istniejących systemów o zasięgu regionalnym i lokalnym. 3.3.22. Rozwój infrastruktury danych przestrzennych.
	3.2. Ochrona i przywracanie dobrego stanu środowiska, bioróżnorodność i dostęp do czystej energii.	3.2.1. Adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu. 3.2.2. Opracowanie planów adaptacji do zmian klimatu. 3.2.3. Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy. 3.2.4. Wspieranie małej retencji (w tym zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych oraz rozwój błękitno-zielonej infrastruktury). 3.2.5. Edukacja w obszarze zmian klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych, również jako element powyższych projektów. 3.2.6. Rekultywacja, w tym remediacja, terenów zdegradowanych działalnością gospodarczą – projekty jednostek samorządu terytorialnego i ich związków na terenach nie należących do Skarbu Państwa. 3.2.7. Projekty z zakresu usuwania azbestu z budynków publicznych i prywatnych. 3.2.8. Projekty służące edukacji i informacji w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, również jako element powyższych projektów wsparcie dla projektów wpisujących się w cele strategii regionalnych. 3.2.9. Ochrona i zachowanie zabytkowych ogrodów i parków. 3.2.10. Magazynowanie energii elektrycznej i ciepła.

Cel szczegółowy:	Działanie:	Dopuszczone typy projektów
	3.3. Szybki Internet dla wszystkich.	3.3.1. Zwiększenie dostępu do ultraszybkiego Internetu szerokopasmowego (FERC).

Źródło: opracowanie własne

3.5. Rezultaty strategiczne

Wskaźniki rezultatu strategicznego odnoszą się do realizacji celów strategii, która jest dokumentem obszernym tematycznie, a ich pomiar powinien dać odpowiedź na pytanie, czy zachodzą pożądane zmiany w zakresie przewyższania kluczowych problemów KOF bądź też czy Partnerstwo dobrze wykorzystuje swoje potencjały.

Są to więc wskaźniki kontekstowe, niepowiązane bezpośrednio z pojedynczymi projektami strategicznymi, natomiast mające pozwolić na określenie oddziaływania realizacji działań i projektów na rozwój obszaru zgodnie z logiką przedstawioną na końcu rozdz. 3.2.

Podane w tab. 17. wskaźniki pochodzą z polskiej statystyki publicznej ([Bank Danych Lokalnych GUS](#)) i są regularnie rejestrowane na poziomie gmin i powiatu a wyniki są publicznie dostępne, więc ich monitoring nie powinien nastroczać żadnych trudności.

Tabela 16. Rezultaty strategiczne poszczególnych celów i ich wskaźniki

Wskaźnik rezultatu strategicznego	Wartość bazowa (2021)	Wartość docelowa (2029)
[Cel strategiczny 1. Aktywizacja mieszkańców i rozwój usług społecznych]		
Zmniejszenie zależności od świadczeń pomocy społecznej		
beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	438	300
Większe uczestnictwo w kulturze		
uczestnicy imprez ogółem	7 075	12 000
Lepszy dostęp do opieki zdrowotnej		
lekarze pracujący wg podstawowego miejsca pracy na 10 tys. ludności	12,2	15
Wzrost znaczenia kształcenia zawodowego i technicznego		
absolwenci branżowych szkół I stopnia oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych	61,1%	65%
[Cel strategiczny 2. Większa konkurencyjność lokalnej gospodarki i rynku pracy]		
Wzrost aktywności gospodarczej		
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	1181	1250
Lepsze wykorzystanie potencjału turystycznego obszaru		
stopień wykorzystania miejsc noclegowych	24,7%	35%

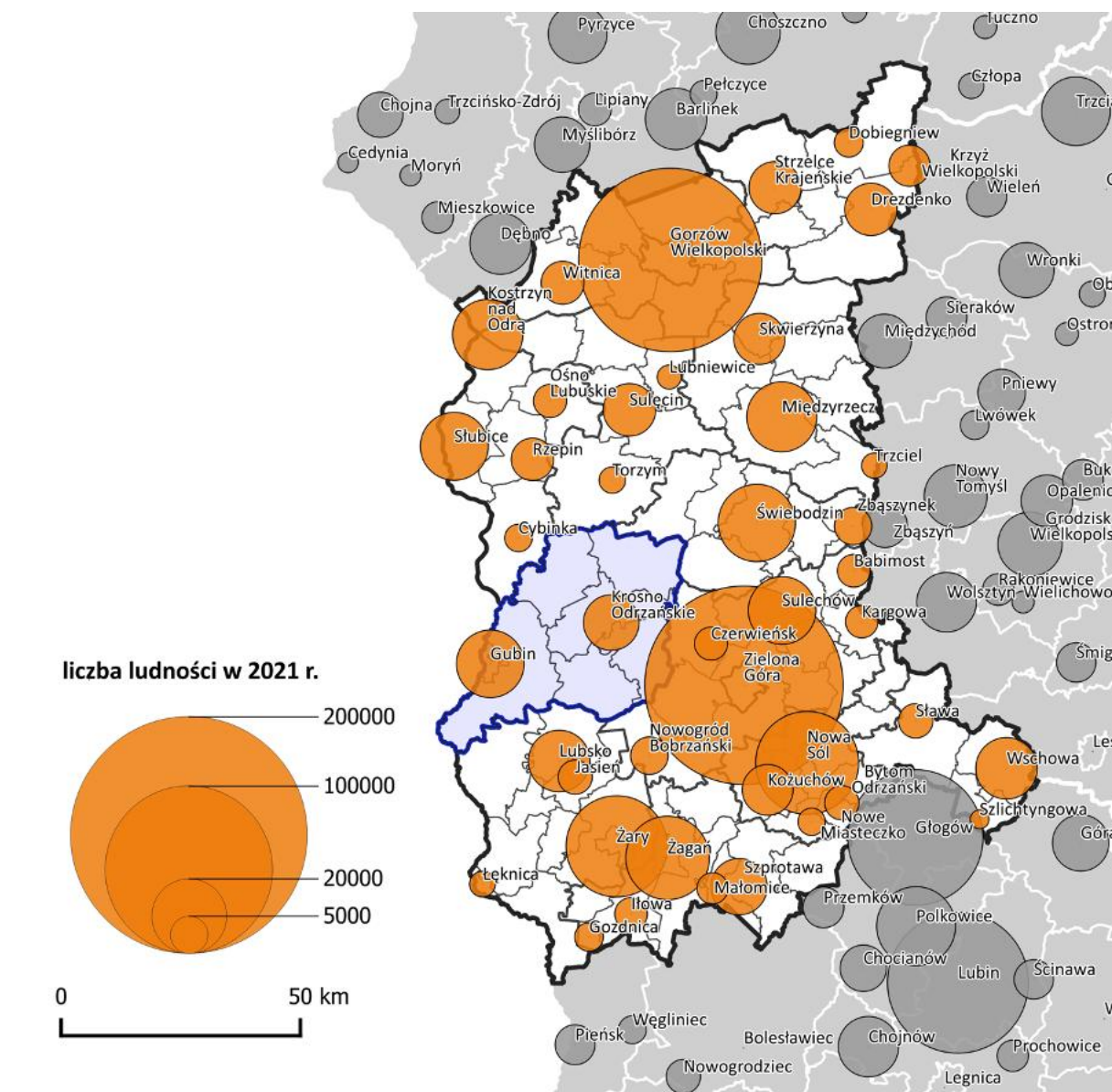
Wskaźnik rezultatu strategicznego	Wartość bazowa (2021)	Wartość docelowa (2029)
[Cel strategiczny 3. Obszar Partnerstwa dobrze (wszechstronnie) dostępny i z czystym środowiskiem]		
Lepszy dostęp do komunikacji zbiorowej		
czynne przystanki autobusowe	253	300
Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego		
wypadki drogowe na 100 tys. pojazdów	9,1	7
Dłuższa sieć dróg dla rowerów		
drogi dla rowerów	52,6	62
Lepszy dostęp do publicznych terenów zieleni w miastach		
parki spacerowo-wypoczynkowe (w gestii samorządów)	19 ha	21 ha

Źródło: opracowanie własne

4. Wymiar przestrzenny w strategii rozwoju obszaru partnerstwa

4.1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru partnerstwa

Ryc. 2. Sieć miast Partnerstwa i w jego otoczeniu wg liczby ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

4.1.1. Położenie obszaru partnerstwa w regionie/kraju struktura sieci osadniczej

W Partnerstwie Krośnieński Obszar Funkcjonalny znajdują się dwa miasta oraz 120 miejscowości wiejskich. Odsetek ludności miejskiej wynosi 50,6%. Jest niższy niż wskaźnik krajowy (59,8%) i niższy od wskaźnika dla woj. lubuskiego (64,5%).

Oba miasta partnerstwa: Gubin (16,3 tys.) i Krosno Odrzańskie (11,1 tys.) zaliczane są do miast małych – liczących od 5 tys. do 20 tys. mieszkańców.

Obszar partnerstwa położony jest na północny-zachód od Zielonej Góry (140,4 tys. mieszk.) - stolicy województwa, do której odległość drogowa z Krosna Odrzańskiego wynosi ok. 36 km. W efekcie czas dojazdu samochodem do Zielonej Góry wynosi zaledwie 34 minuty, co sprawia, że jest ona głównym ośrodkiem miejskim obsługującym obszar w zakresie usług wyższego rzędu.

4.1.2. Środowisko przyrodnicze – zasoby, ochrona, system powiązań przyrodniczych

Obszar partnerstwa leży w centrum przewężenia rozległego Nizżu Europejskiego, w dorzeczu środkowego biegu Odry. Zachodni wierzchołek opiera się o Nysę Łużycką. Kraina zlokalizowana jest w licznych zróżnicowanych regionach fizycznogeograficznych. Należą do nich: Wzniesienia Gubińskie, Dolina Środkowej Odry oraz Dolnego Bobru, Wysoczyzna Czerwieńska i Równina Torzymska z Puszcą Rzepińską. Najwyższym wzniesieniem jest Trzebulskie Pogórze (135 m n.p.m.). Dolina Środkowej Odry zajmująca centralną część obszaru wzdłuż rz. Odry charakteryzuje się stromymi północnymi zboczami z wyraźnymi tarasami łąkowymi i zalesionymi tarasami piaszczystymi.

Krajobraz, jak i szata roślinna są malownicze i pełne dymorfizmu. Urozmaicony krajobraz utworzony został przez różnorodne formy geologiczne ukształtowane w trakcie dwóch ostatnich zlodowaceń. Krajobraz ten obfituje w liczne moreny, porozcinane rynnami subglacjalnymi i dolinami sandrowymi, w których powstały jeziora rynnowe niewątpliwie stanowiące jeden z atutów tego obszaru.

Ryc. 3. Partnerstwo “Krośnieński Obszar Funkcjonalny” – Struktura sieci osadniczej

Rysunek na następnej stronie. Źródło: opracowanie własne na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego, kwiecień 2018

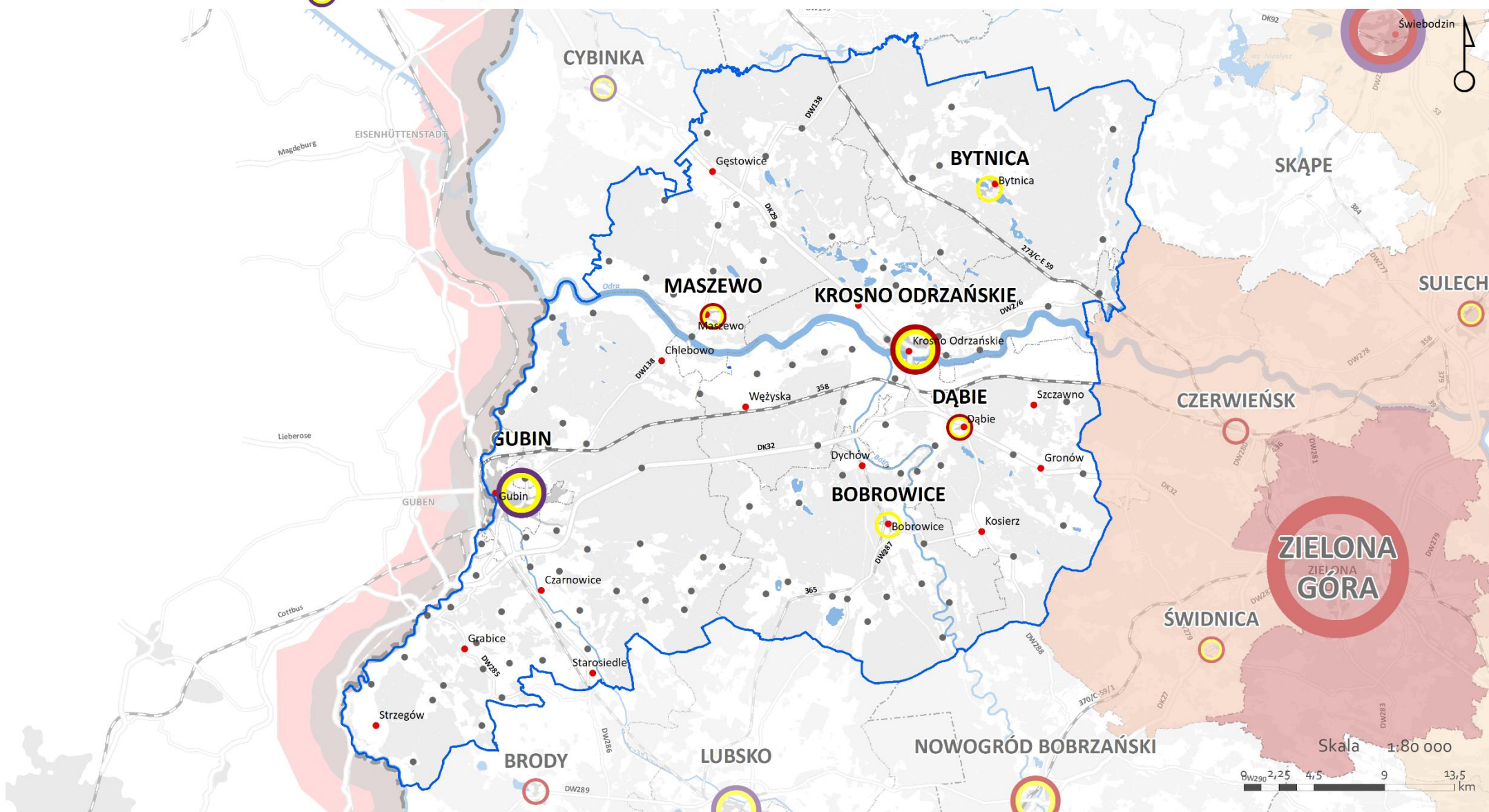
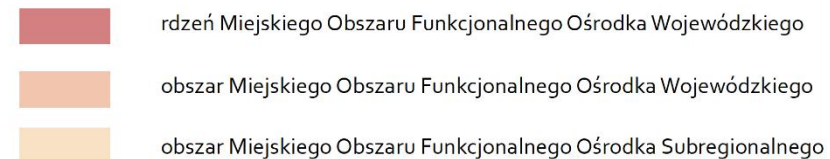
HIERARCHIA OŚRODKÓW

SPECJALIZACJA OŚRODKÓW

OBSZARY FUNKCJONALNE (poza partnerstwem)

Wody powierzchniowe obszaru partnerstwa stanowią gęstą sieć hydrograficzną i w całości przynależą do zlewni rzeki Odry. Rzeka ta jest częściowo obwałowana i stanowi główną oś hydrologiczną obszaru Partnerstwa. Odra wyróżnia się silnie zmodyfikowanym korytem, ukształtowanym przez regulację brzegów, budowę ostróg.

Nieco mniejszym ciekim jest rzeka Bóbr, której ujście do Odry znajduje się w okolicach miejscowości Stary Raduszec. Na rzece Bóbr zlokalizowane są dwa zbiorniki zaporowe z elektrowniami wodnymi: Raduszec Stary i Dychów. Trzecią dużą rzeką jest Nysa Łużycka, gdzie u ujścia Nysy Łużyckiej do Odry znajduje się utworzony w 1998 r. Krzesiński Park Krajobrazowy, a we wschodniej części gminy Bytnica niezwykle malowniczy, utworzony w 1996 r. Gryżyński Park Krajobrazowy.

W dniu 24 lutego 2023 r. weszła w życie II aktualizacja Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (IIaPGW), przyjęta rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. z 2023 r. poz. 335). W myśl tego dokumentu na terenie Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego w całości lub częściowo zlokalizowane są jednolite części wód powierzchniowych rzecznych (JCWP RW):

- RW60001116999 Bóbr od Kwisy do ujścia
- RW60000016969 Kanał Dychowski
- RW60000916949 Kosierska Młynówka
- RW600011174799 Nysa Łużycka od Chwaliszówki do Lubszy
- RW600011174999 Nysa Łużycka od Lubszy do Odry
- RW600011174899 Lubsza od Uklejnej do ujścia
- RW6000101748929 Wełnica
- RW600010174889 Golec
- RW60001017494 Budoradzanka
- RW600010174789 Werdawa z jez. Brodzkim
- RW600010174849 Kurka z jez. Jańsko
- RW6000121599 Odra od Baryczy do Bobru
- RW6000121739 Odra od Bobru do Nysy Łużyckiej
- RW60001217999 Odra od Nysy Łużyckiej do Warty
- RW60001015929 Gryżynka
- RW600010159659 Zimny Potok do Łącej
- RW60001017345 Strumień od źródła do Raczy
- RW600010173472 Młynówka Chlebowska
- RW60001117699 Pliszka od Konotopu do ujścia

Większe rzeki (Odra, Nysa Łużycka, Bóbr) a także Kanał Leniwy i Golec stanowią silnie zmienione części wód, Kanał Dychowski ma w tej nomenklaturze status sztucznej części wód, zaś pozostałe to ciekły naturalne. Żaden z wymienionych cieków nie służy do zaopatrywania ludności w wodę.

Stan wód powyższych JCWP określony na podstawie danych monitoringowych i analizy eksperckiej jest zły (dla Kanału Dychowskiego i Młynówki brak danych). Stan ten wynika najczęściej ze stanu chemicznego „poniżej dobrego”. Dodatkowo Werdawa i Strumień mają zły stan ekologiczny.

Wszystkie wymienione odcinki (części wód) prócz Lińskiej Strugi są zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych, jakimi są: poprawa stanu/potencjału ekologicznego i dobry stan chemiczny¹⁴.

Wydzielone na terenie KOF jednolite części wód powierzchniowych jeziornych (JCWP LW) to:

- LW10059 Borak¹⁵
- LW10062 Jańsko

Są to zbiorniki naturalne, nieprzeznaczone do poboru wody dla ludzi ani dla celów kąpieliskowych. Ich stan ogólny jest zły (zły stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego). Oba jeziora są poddane szeregowi presji – troficznej (Rolnictwo i depozycja), chemicznej (Rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; Punktowe - przemysłowe, komunalne, odcieki ze składowisk, Punktowe - przemysłowe, komunalne, odcieki ze składowisk; Rozproszone - depozycja atmosferyczna).

Zbiorniki są zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych, a są nimi: dobry stan ekologiczny, stan chemiczny, dla złagodzonych wskaźników przedstawionych w kolumnie 51¹⁶ - poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry.

¹⁴ Dla niektórych części wód, w tym dla Bobru, Nysy Łużyckiej i Odry powyżej ujścia Nysy Łużyckiej cel w zakresie stanu chemicznego określono następująco: „stan chemiczny, dla złagodzonych wskaźników przedstawionych w kolumnie 51 - poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry”; wskaźnikami takimi są identyfikowane w wodzie: benzo(a)piren(w) oraz w części przypadków związki tributyllocyny(w), ołów(w).

¹⁵ Inna nazwa: Borek

¹⁶ Por. przypis 14.

Krośnieński Obszar Funkcjonalny dzieli się na jednolitych części wód podziemnych (JCWPd):

- 58 PLGW600058
- 68 PLGW600068
- 76 PLGW600076

Ich stan jest dobry.

Główne zbiorniki wód podziemnych na terenie KOF to:

- GZWP 148 Sandr rzeki Pliszka
- GZWP 149 Sandr Krosno - Gubin
- GZWP 150 Pradolina Warszawa - Berlin (Koło-Odra).

Są to zbiorniki porowe, zmiennymi warunkach hydrogeologicznych, w tym również dotyczących charakteru zwierciadła wód. GZWP 148 i 149 leżą w całości na terenie KOF. GZWP 148 i 150 charakteryzują się dość dobrą wydajnością (moduł zasobów rzędu 4,1-4,4 l/s/km²), GZWP ma mniejszą wydajność (1,6 l/s/km²)¹⁷.

Krośnieński Obszar Funkcjonalny znajduje się:

- częściowo na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią, tj. obszarze, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi $p=1\%$;
- częściowo na obszarze, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi $p=10\%$;
- częściowo na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią, tj. obszarze między linią brzegu, a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano wał przeciwpowodziowy, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 224, stanowiące działki ewidencyjne;
- częściowo na obszarze, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi $p=0,2\%$;
- częściowo na obszarze narażonym na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego.

Zgodnie z art. 172 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1087 ze zm.) na podstawie map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego przygotowuje się – z uwzględnieniem podziału kraju na obszary

¹⁷ https://bip.lubuskie.pl/system/obj/30939_Prognoza_ZG_konsultacje.pdf [dostęp: 23.11.2024 r.]

dorzeczy oraz regiony wodne – plany zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP). Dokumenty te obejmują wszystkie elementy zarządzania ryzykiem powodziowym, określone w art. 163 ust. 6 przedmiotowej ustawy, w szczególności działania służące zapobieganiu powodzi, ochronie przed powodzią oraz informacji na temat stanu należytego przygotowania w przypadku wystąpienia powodzi. Głównym celem PZRP jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej poprzez realizację działań służących minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń i obniżeniu strat powodziowych.

Plany zarządzania ryzykiem powodziowym zostają przyjęte w drodze rozporządzenia wydanego przez ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej. Podlegają one przeglądowi co 6 lat, a w razie potrzeby zostaje dokonana ich aktualizacja.

Aktualnie do przedmiotowego terenu odnosi się [Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry](#), przyjęty Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 26 października 2022 r., opublikowany w dniu 22 grudnia 2022 r. (Dz. U. poz. 2714).

Dnia 3 września 2021 roku, Minister właściwy ds. gospodarki wodnej opublikował rozporządzenie w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy. ([Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy](#), Dz. U. z 2021 r. poz. 1615). PPSS opracowywany został na okres od 2021 do 2027 r. Zgodnie z ustawą Prawo Wodne dokument ten podlega nie rzadziej niż raz na 6 lat aktualizacji. Plan przeciwdziałania skutkom suszy jest głównym dokumentem planistycznym, którego celem jest wskazanie najistotniejszych kierunków działań, które pomogą zapobiec kryzysowi wodnemu w Polsce. Główny cel zawiera się już w samej nazwie Planu, jako przeciwdziałanie skutkom suszy. Cel główny PPSS doprecyzowany jest przez 4 cele szczegółowe:

- skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dostępnych zasobów wodnych,
- zwiększanie retencjonowania (magazynowania) wód,
- edukacja w zakresie suszy i koordynacja działań powiązanych z suszą,
- stworzenie mechanizmów realizacji i finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Na obszarze KOF znajduje się 30 jezior o powierzchni powyżej 1 ha, w tym 12 jezior przepływowych o łącznej powierzchni 316,2 ha, 10 odpływowych o łącznej pow. 322,4 ha i osiem bezodpływowych o łącznej powierzchni 50,8 ha. Większość jezior

występujących na obszarze to jeziora eutroficzne, niewielkie i nie głębokie. Najważniejsze jeziora to: Graniczne, Rybołowy, Bronków, Jańsko, Brodzkie, Dychowskie, Trzebiechowskie, **Borek**; z tym, że północ obszaru posiada znacznie większy udział w powierzchni jeziornej niż jego południowa część. Cechą charakterystyczną obszaru jest duża liczba stawów rybnych - hodowla ryb, głównie typu karpiego. Największe stawy znajdują się w gminie Krosno Odrzańskie: w obrębie Skórzyn - Czetowice ok. 332 ha., w obrębie Czetowice ok. 118 ha i w obrębie Grabin ok. 49 ha.

Obszar partnerstwa charakteryzuje się dużą lesistością wynoszącą 60,2 % (jedną z najwyższych w kraju). Występujące zbiorowiska leśne to głównie bory sosnowe, bory mieszane, lasy bukowe, grądy, dąbrowy, łęgi. Wśród drzewostanów całego obszaru występują drzewa pomnikowe. W drzewostanach w wieku 40-80 lat przeważają drzewostany jednogatunkowe (63,50%), a w nich monokultury sosnowe.

Na obszarze partnerstwa dominują gleby o niskiej klasie bonitacji: III-VI. Znaczną część obszaru zajmują tereny słabo wykorzystywane rolniczo o glebach w większości słabych. Centralną część obszaru wzdłuż rz. Odry w ujęciu równoleżnikowym pokrywają kompleksy torfowisk niskich, namulisk i młakowisk. W gminie Gubin występują rozległe obszary gleby torfowych. Jednakże powierzchnia gruntów rolnych jest stosunkowo niewielka - wynosi 26 %, a krajobraz obszaru nie jest typowym krajobrazem o charakterze rolniczym.

Wzdłuż Odry znajdują się duże obszarowo kompleksy wilgotnych łąk. Kompleks łąk pomiędzy Krosnem Odrzańskim a Sulechovem należy do największych w dolinie Odry. W okresie powojennym do połowy lat 90-tych był wykorzystywany ekstensywnie jako pastwiska i łąki kośne. Pozwoliło to zachować walory przyrodnicze związane nie tylko z łąkowym charakterem obszaru, ale również z bogatym starorzeczem oraz łęgami wierzbowymi i wiązowo-jesionowymi. Około 50% powierzchni łąk to siedliska klasyfikujące się do ochrony prawem unijnym, takie jak: łąki trzęślicowe, torfowiska przejściowe, lasy nadrzeczne z olszą czarną. Tereny łąk zajmują 13,35% powierzchni obszaru partnerstwa.

Do szczególnie ważnych obszarów kształtujących sieć ekologiczną partnerstwa należą obszary węzłowe o znaczeniu międzynarodowym tj.: Bory Zielonogórskie Wschodnie i Zachodnie, oraz obszary korytarzowe, o znaczeniu krajowym - obejmujące doliny rzeki Bóbr, Odry i Nysy Łużyckiej, łączące dane obszary. W przypadku korytarzy dla zwierząt leśnych, ogólny stopień pokrycia roślinnością wysoką powinien wynosić przynajmniej 40%.

Ryc. 4. Partnerstwo “Krośnieński Obszar Funkcjonalny” – Ochrona i kształtowanie środowiska, system powiązań przyrodniczych

Rysunek na następnej stronie. Źródło: opracowanie własne na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego, kwiecień 2018

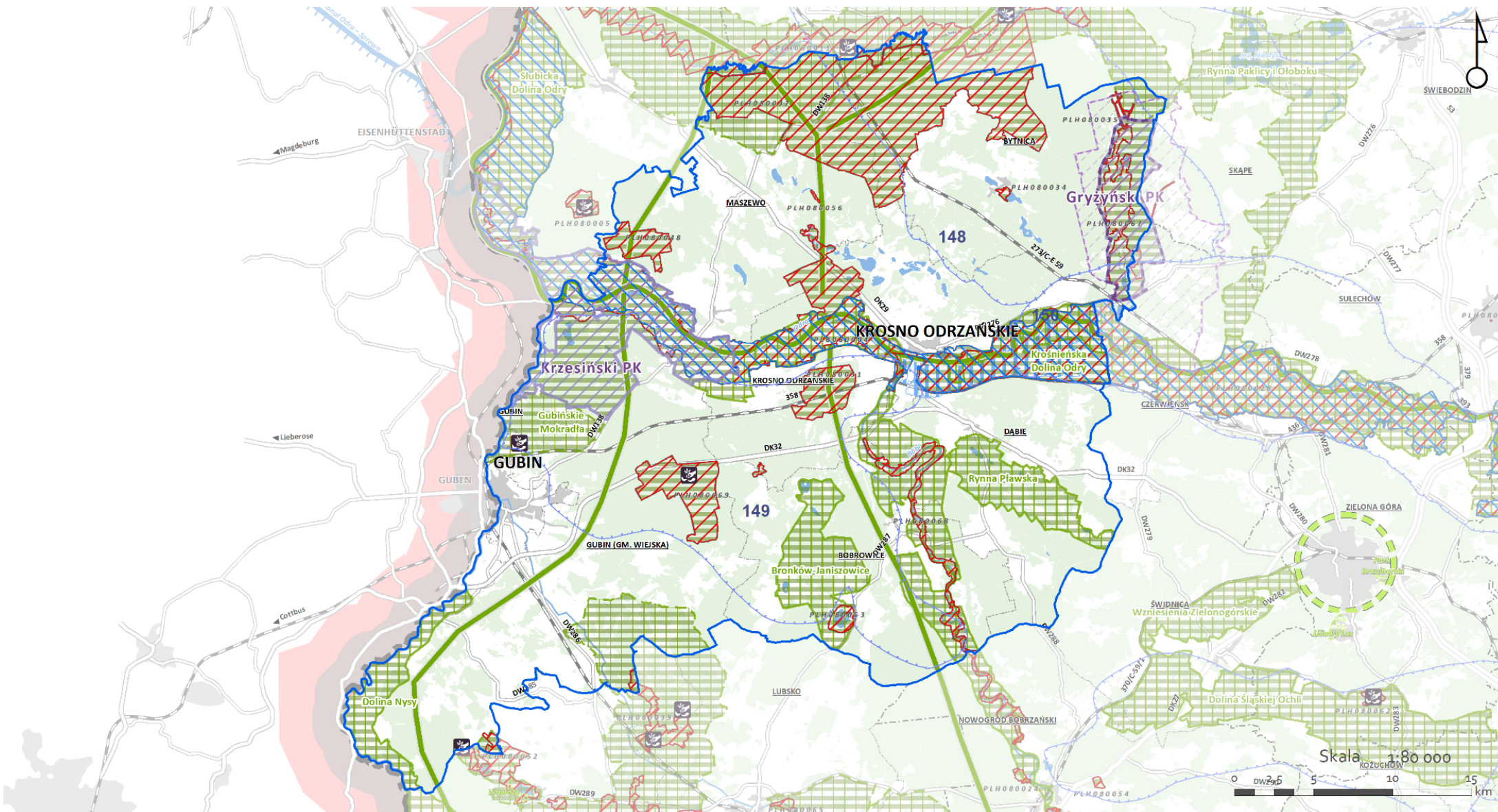
--	--	--	--	--	--

A solid green horizontal bar.

150

system obszarów chronionych
i projektowanych do objęcia ochroną

4.1.3. Zabytki i krajobraz kulturowy

Tereny gmin partnerstwa posiadają bogatą historię. Ich obszar podlegał na przestrzeni wieków oddziaływaniu wielu procesów historycznych, które pozostawiły czytelne ślady do dziś. Dziedzictwo kulturowe obszaru partnerstwa charakteryzuje przede wszystkim różnorodność, przejawiająca się zróżnicowanym krajobrazem kulturowym pod względem form architektonicznych, stylowych i cech kulturowych. Lokalizacja na terenie przygranicznym i zmieniająca się na przestrzeni wieków przynależność państwowa, dzielnicowa oraz administracyjna, zdeterminowały charakter poszczególnych regionów.

Krajobraz kulturowy partnerstwa w porównaniu z innymi regionami Polski został w stosunkowo niewielkim stopniu przekształcony. Zachowane pierwotne bądź nawiązujące do pierwotnych układy przestrzenne oraz obiekty zabytkowe determinują atrakcyjny i różnorodny charakter krajobrazu kulturowego. Szczególnie obszary wiejskie zachowały w dużym stopniu cechy historyczne i ład przestrzenny, harmonijnie skomponowany z przyrodniczym otoczeniem, stanowiącym element podnoszący walory krajobrazu kulturowego.

Na terenie obszaru partnerstwa mieści się szereg obiektów o walorach zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków. Do obiektów o szczególnych walorach historyczno – kulturowych, wpisanych do rejestru zabytków, zalicza się 215 obiektów: układy przestrzenne – 2, obiekty sakralne – 36, obiekty zamkowe – 2, obiekty obronne – 2, obiekty rezydencjonalne – 12, obiekty publiczne – 1, obiekty folwarczne – 2, obiekty gospodarcze – 4, obiekty mieszkalne – 164, obiekty przemysłowe – 5, zieleń – 20, obiekty cmentarne – 5, inne – 5.

Najliczniejsze zabytki archeologiczne województwa lubuskiego obejmują pozostałości obozowisk i osad otwartych oraz cmentarzyska ciałopalne i kurhanowe. Dużą grupę stanowią grodziska wraz z przyległymi osadami. Koncentracja tego typu obiektów występuje w pd.-zach. części obszaru partnerstwa. Przykładem cennych obszarów koncentracji zabytków archeologicznych jest m.in. rejon Gubina, unikalne w skali Europy są również ziemne umocnienia, zwane Wałami Śląskimi, ciągnące się od Krosna Odrzańskiego po Szprotawę i Przemków.

Zgodnie z PZPWL, należy dążyć do zachowania tradycyjnych krajobrazów wiejskich, z historycznymi układami ruralistycznymi, zabytkowymi kościołami, dawnymi dworami i pałacami oraz towarzyszącymi im parkami i alejami starych drzew oraz młynami, cmentarzami i tradycyjną drewnianą zabudową. Do jednych z najcenniejszych zespołów ruralistycznych województwa lubuskiego zaliczyć można położone na obszarze partnerstwa Bobrowice.

Do obiektów archeologicznych wskazanych do objęcia szczególną ochroną, ze względu na swoją rangę ponadregionalną, wskazuje się m.in.:

- „Wały Śląskie” – pas średniowiecznych wałów ziemnych,
- „Pozycje Środkowej Odry” – system umocnień stanowiący zabytek architektury obronnej,
- Polanowice (gmina Gubin) – grodzisko łużyckie,
- ruina fary w Gubinie;
- kościół drewniany w Trzebulach;
- najcenniejsze zespoły ruralistyczne - Bobrowice.

Ze względu na swoją atrakcyjność historyczną i artystyczną oraz znaczenie ponadregionalne należy wymienić:

- obiekty architektury sakralnej: ruiny kościoła farnego w Gubinie oraz kościoły w Krośnie Odrzańskim;
- zabytki architektury obronnej: fortyfikacje w Krośnie Odrzańskim;
- zabytki techniki i przemysłu: elektrownia wodna w Dychowie (gm. Bobrowice);
- stanowiska archeologiczne: Polanowice (gm. Gubin) – grodzisko łużyckie w Polanowicach (gm. Gubin; Wały Śląskie).

Szczególnie ważnym z punktu widzenia regionu jest Lubuski Szlak Wina i Miodu, stanowi on jeden z elementów wskazanych do wykorzystania w ramach budowy produktów wizerunkowych. Lubuski Szlak Wina i Miodu przebiega przez obszar partnerstwa (Zamek Piastowski zlokalizowany w Krośnie Odrzańskim oraz pasieka Stanisława Kamińskiego w Dąbiu). W związku z powyższym postuluje się o wybudowanie infrastruktury oraz oznakowanie szlaków historyczno – kulturowych które mogą zostać włączone w szlak turystyczny prezentujący dziedzictwo historyczne i kulturowe tego regionu.

Ryc. 5. Partnerstwo “Krośnieński Obszar Funkcjonalny” – Zabytki i krajobraz kulturowy

Rysunek na następnej stronie. Źródło: opracowanie własne na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego, kwiecień 2018

OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW

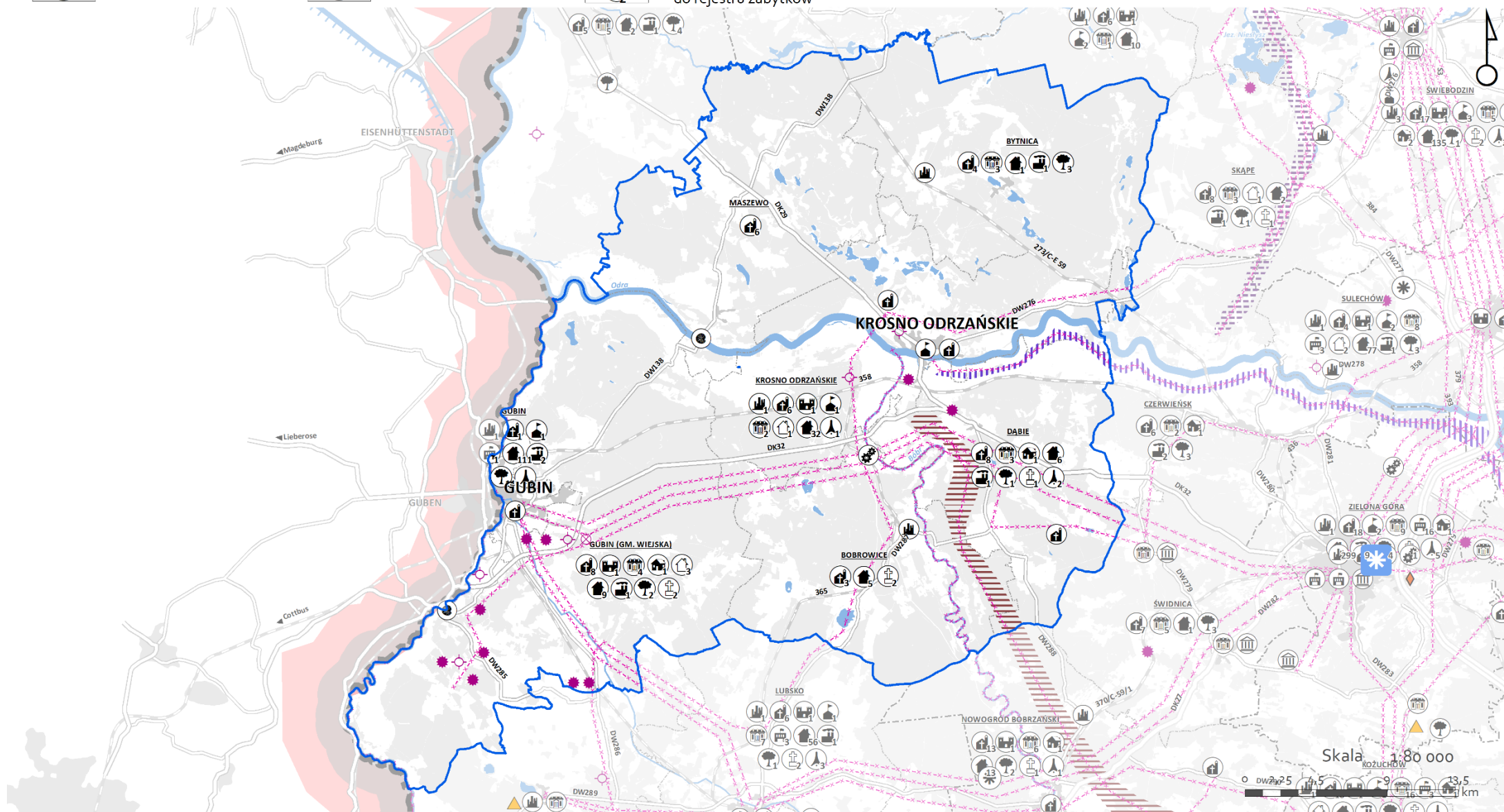
	układy przestrzenne		obiekty publiczne		zielen
	obiekty sakralne		obiekty folwarczne		obiekty cmentarne
	obiekty zamkowe		obiekty gospodarcze		inne obiekty
	obiekty obronne		obiekty mieszkalne		krajobraz kulturowy związany z ważnym miejscem pamięci
	obiekty rezydencjonalne		obiekty przemysłowe		liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków

WAŻNIEJSZE ELEMENTY DZIEDZICTWA ARCHEOLOGICZNEGO

	pradziejowe osadnictwo
	relikty
	cmentarzyska

OBSZARY O SZCZEGÓLNYM ZNACZENIU KULTUROWYM

	Wały Śląskie
	Pozycje Środkowej Odry
	szlaki historyczno - kulturowe

4.1.4. Dostęp do usług (publicznych i rynkowych), zapotrzebowanie na usługi w kontekście zmian demograficznych

W obszarze Partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny największym skupiskiem usług podstawowych jest miasto Krosno Odrzańskie (ryc. 6).

Na terenie KOF funkcjonowało w 2021 r. **27 szkół podstawowych** (w 26 lokalizacjach). Liczba szkół jest proporcjonalna do liczby mieszkańców o równomiernym rozkładzie zarówno w miastach jak i w obszarach wiejskich. Największą ich liczbę odnotowano w gminie wiejskiej Gubin (7) i w mieście Krosno Odrzańskie (5).

Na jedną szkołę przypadało średnio 2 tys. mieszkańców, co oznacza, że z reguły są to **szkoły małe**. Układ taki jest mało korzystny z punktu widzenia organizacji pracy nauczycieli oraz kosztów związanych z zapewnieniem odpowiedniej jakości nauczania we wszystkich placówkach. Z drugiej strony jednak rozdrobnienie placówek powoduje wyższe koszty w porównaniu z siecią bardziej skomasowaną.

Na usługi oświatowo-wychowawcze składa się także **30 przedszkoli**. Ich rozkład jest bardzo równomierny. Najwięcej tych placówek zlokalizowane było w mieście i gminie Gubin (11) oraz w mieście i gminie Krosno Odrzańskie (8), najmniej zaś w gminie Bytnica (1). Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym jest w skali partnerstwa niższy niż w całej Polsce czy województwie lubuskim (81% wobec 88-90%), przy czym dzieci z gmin wiejskich są dowożone często do przedszkoli w mieście, gdyż możliwości oferty gmin wiejskich są pod tym względem skromne. W rozległych jednostkach terytorialnych istnieją pojedyncze placówki położone w wielu przypadkach poza trasami poruszania się rodziców i opiekunów, co ma związek z rynkiem pracy – dojazdami do miast. W ten sposób również dzieci trafiają do placówek poza gminami zamieszkania.

Ponadto w obszarze funkcjonowały 2 żłobki (w miastach Gubin i Krosno Odrzańskie) oraz 2 kluby dziecięce (w mieście Krosno Odrzańskie i w gminie Dąbie). Odsetki dzieci objęte opieką w żłobkach i klubach dziecięcych są w skali partnerstwa znacząco niższe niż w kraju i województwie.

Usługi podstawowej opieki zdrowotnej świadczyło **17 przychodni POZ**. Najwięcej tego typu usług oferowały miasta Krosno Odrzańskie (5), gmina wiejska Gubin (5) i miasto Gubin (4). Na uwagę zasługuje brak placówki w obszarze wiejskim gminy Krosno Odrzańskie. W pozostałych gminach funkcjonowało od 1 do 2 przychodni.

W obszarze partnerstwa w 2021 r. funkcjonowały 2 podmioty pełniące funkcję szpitali – Zachodnie Centrum Medyczne w Gubinie i Krośnie Odrzańskim.

Wg bazy danych REGON w obszarze analiz w 2021 r. funkcjonowało 276 podmiotów gospodarczych świadczących usługi w zakresie ochrony zdrowia, w tym 110 w mieście Gubin i 98 w Krośnie Odrzańskim.

W zakresie handlu w całym obszarze w 2021 r. wg bazy REGON funkcjonowało **915 podmiotów w handlu detalicznym** (z wyłączeniem handlu samochodami).

Najwięcej takich podmiotów funkcjonowało w mieście Gubin i Krosno Odrzańskie (63%). W obszarze całego partnerstwa można wskazać 22 duże sklepy (supermarkety), w tym 10 w Gubinie i 5 w Krośnie Odrzańskim. Znacząca liczba tego typu placówek w Gubinie jest podyktowana odwiedzaniem miasta przez sąsiadów z Niemiec w celach zakupowych.

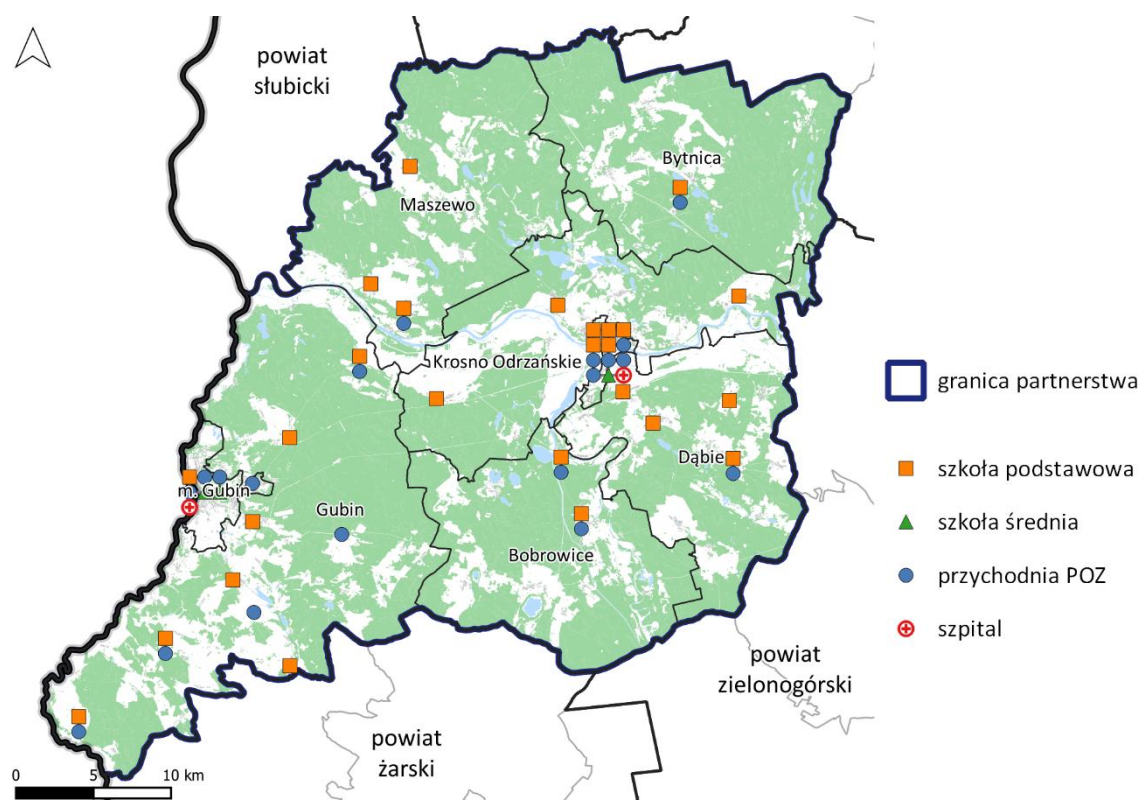
Małe sklepy spożywcze mają głównie znaczenie lokalne. Ważne z punktu widzenia jakości wyposażenia ośrodków usługowych jest obecność także dużych sklepów sieciowych obsługujących całą gminę, a nawet powiat.

Obok sklepów spożywczych istotne znaczenie dla ośrodków mają też usługi gastronomii. W analizowanym obszarze w 2021 r. funkcjonowały **144 obiekty usług związanych z wyżywieniem** (w tym 70 w mieście Gubin i 30 w Krośnie Odrzańskim).

Wymieniony wyżej handel i gastronomia w połączeniu z punktami usługowymi, rzemiosłem stanowią tzw. usługi „dospołeczne”. Są to usługi nieobligatoryjne, niezbędne do funkcjonowania atrakcyjnej przestrzeni publicznej tworząc wykształcone centra aktywności.

W obszarze partnerstwa rozmieszczenie obiektów podstawowych usług społecznych, jest proporcjonalne do wielkości ośrodków. Należy zauważyć, że **miasto Gubin ma większy potencjał usługowy od powiatowego Krosna Odrzańskiego**, co wynika nie tylko z wielkości populacji miasta, ale – jak wspomniano – z sąsiedztwa Niemiec.

Ryc. 6. Rozmieszczenie podstawowych usług społecznych na terenie partnerstwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych od samorządów partnerstwa

4.1.5. Transport i komunikacja

Obszar partnerstwa charakteryzuje zróżnicowana dostępność komunikacyjna (zarówno drogowa, jak i kolejowa). Jego położenie bezpośrednio przy granicy z Republiką Federalną Niemiec wpływa na wysoki udział transportu tranzytowego w tym regionie. Linia kolejowa nr 273 (C-E 59) wchodzi w skład sieci kompleksowej TEN-T, łączącej wybrzeża Morza Bałtyckiego i Morza Adriatyckiego. W powiecie krośnieńskim wyróżnia się trzy przejścia graniczne: Gubin - Guben, Gubinek – Guben oraz Żytowań – Coschen.

Podstawowy układ drogowy partnerstwa tworzą drogi krajowe DK32 Stęszew – Zielona Góra – Gubinek i DK29 Połupin – Krosno Odrzańskie – Słubice o charakterze tranzytowym oraz drogi wojewódzkie które go uzupełniają. Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025 r.) przewiduje budowę obwodnicy Krosna Odrzańskiego.

Układ infrastruktury kolejowej na obszarze partnerstwa tworzą linie kolejowe o numerach: 273/C-E 59 - tzw. „Nadodrzancka” relacji Wrocław-Szczecin, oraz 358 - linia kolejowa na trasie Zbąszynek – Gubin. Odcinek LK358 biegnący na obszarze partnerstwa przecina powiat krośnieński w jego centralnej części wzdłuż osi zachód-

wschód. Odcinek ten stanowi czynna linia jednotorowa, niezelektryfikowana. W związku ze wznowieniem ruchu pasażerskiego na odcinku Zielona Góra - Guben i dalej do Cottbus oraz dużą popularnością wśród lokalnej społeczności postuluje się elektryfikację tej linii.

W szerszej perspektywie czasowej proponuje się powstanie nowej linii kolejowej Kolei Dużych Prędkości (KDP) w relacji Poznań – Berlin i Wrocław – Praga.

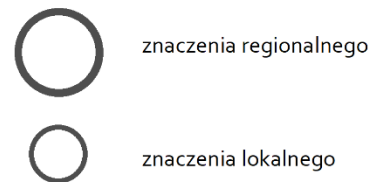
W związku z rozwojem szeroko pojętej mobilności rowerowej, która wpisuje się w koncepcję zrównoważonego rozwoju transportu i zaspokaja potrzeby ludzi w zakresie rozwoju gospodarczego oraz ochrony środowiska i zdrowia bez ograniczenia możliwości rozwoju przyszłym pokoleniom, postuluje się budowę ścieżek rowerowych wraz z infrastrukturą.

Na terenie objętym partnerstwem nie działają żadne lotniska ani nie występują lądowiska dla śmigłowców. Lądowiska dla samolotów zlokalizowane są natomiast w Wałowicach oraz w Sieńsku.

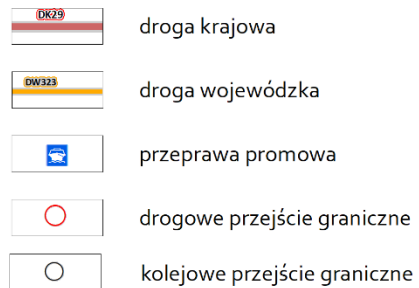
Ryc. 7. Partnerstwo “Krośnieński Obszar Funkcjonalny” – Transport i komunikacja

Rysunek na następnej stronie. Źródło: opracowanie własne na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego, kwiecień 2018

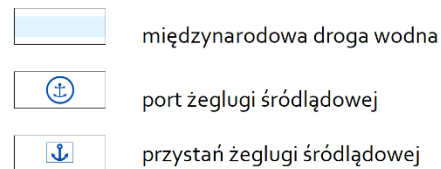
WĘZŁY KOMUNIKACYJNE

SIEĆ DROGOWA

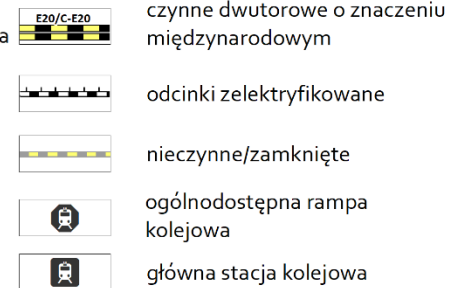
TRANSPORT WODNY

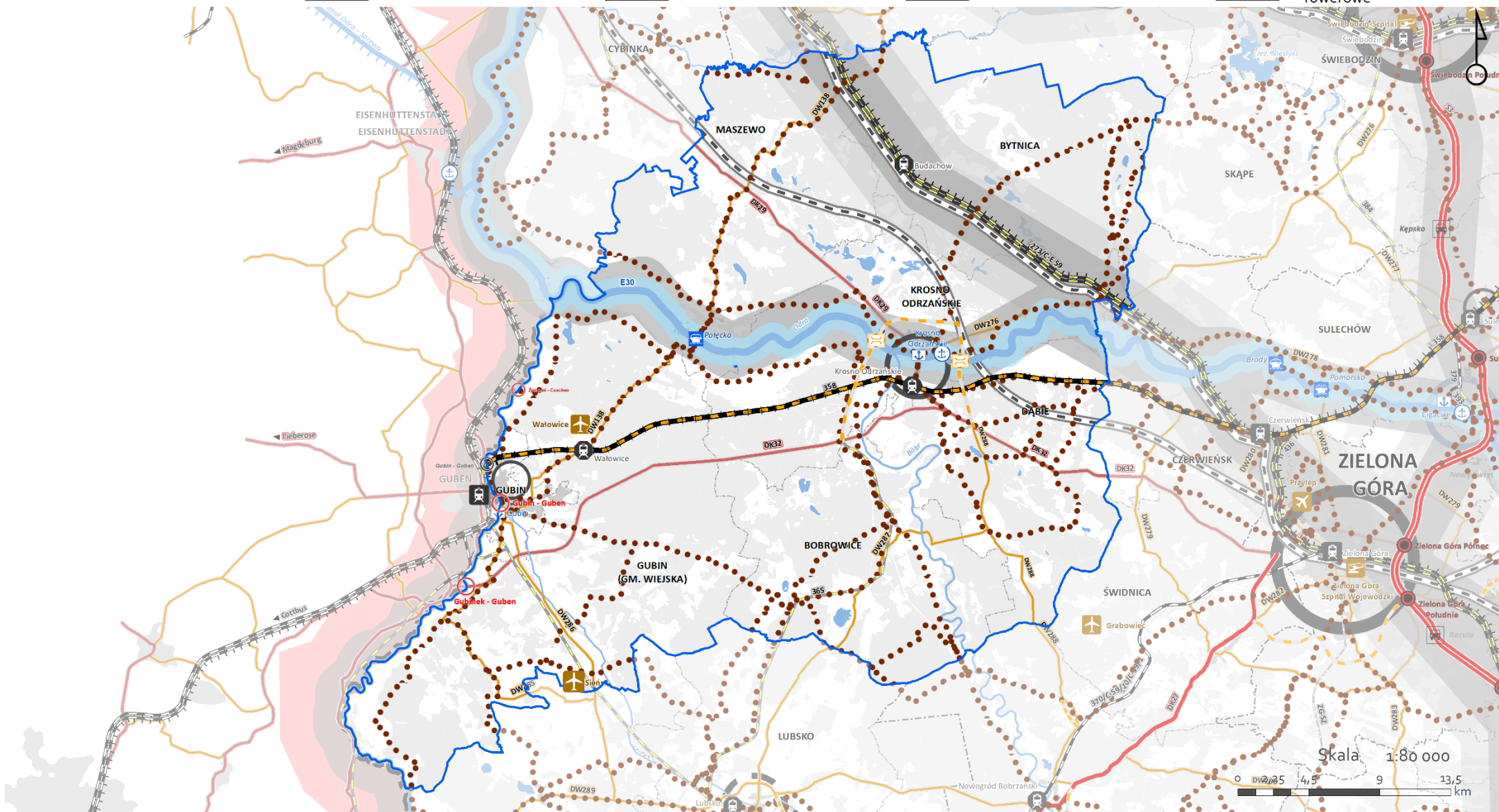
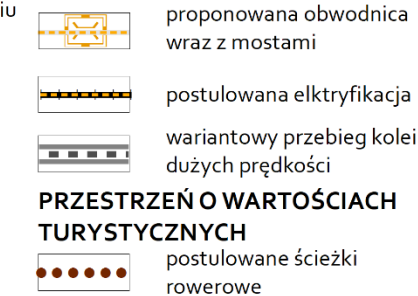
KOMUNIKACJA LOTNICZA

SIEĆ LINII KOLEJOWYCH

DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA

4.1.6. Infrastruktura techniczna i OZE

Zaopatrzenie w energię elektryczną obszaru partnerstwa, w zasadniczym stopniu, zapewnia krajowy system energetyczny. Istniejący układ sieci elektroenergetycznej zapewnia zasilanie najważniejszym ośrodkiem miejskim bezpośrednio z linii 110 kV poprzez istniejące główne punkty zasilania. Większość stacji 110/15 kV jest zasilanych dwustronnie, pozwala to na zapewnienie dostaw energii nawet w przypadku awarii jednej z linii.

Główne stacje elektroenergetyczne GPZ 110/15 kV, zasilające układ średniego napięcia to: GPZ Gubin, GPZ Dychów, GPZ Krosno i GPZ Bytnica.

System gazowniczy w województwie lubuskim cechuje znaczący stopień złożoności. Składa się na to zarówno struktura i liczba przedsiębiorstw działających na terenie województwa, jak i podział na niezależne systemy, zasilane różnymi rodzajami gazu. Obszar partnerstwa zaopatrywany jest przez import gazu z Niemiec oraz z krajowego systemu przesyłu gazu wysokometanowego (E) i zaazotowanego (Lw). Na terenie partnerstwa dostęp do gazu sieciowego zapewnia gazociąg wysokiego ciśnienia DN 400 Finkenheerd – Rybocice z odgałęzieniem Cigacice (DN 100).

Obecnie na obszarze objętym partnerstwem znajdują się cztery stacje redukcyjno – pomiarowe wysokiego ciśnienia zlokalizowane w gminach Gubin i Krosno Odrzańskie. Największy stopień gazyfikacji, powyżej 50%, występujący na obszarze Partnerstwa znajduje się w m. Gubin i wynosi 72%.

Województwo lubuskie w pewnym stopniu charakteryzuje się potencjałem w zakresie **możliwości produkcji energii ze źródeł odnawialnych**. Ze względu na uwarunkowania środowiskowe obszar partnerstwa zaliczany jest do grupy obszarów wewnątrz województwa o dużym potencjale energetycznym – szczególnie wodnym.

Województwo lubuskie ma korzystne uwarunkowania do wykorzystywania **biogazu**, zarówno rolniczego, jak i z oczyszczalni ścieków oraz składowisk odpadów.

W województwie zlokalizowane są 4 biogazownie rolnicze, gdzie jedna z nich zlokalizowana jest na terenie partnerstwa:

- biogazownia w Sieńsku (gm. Gubin) – działa przy prywatnym gospodarstwie rolnym, jej moc elektryczna wynosi 0,40 MW, a moc cieplna 0,387 MW.

Oprócz biogazowni rolniczych w województwie lubuskim zlokalizowane są także biogazownie wykorzystujące osady ściekowe. Biogaz wytwarzany jest w oczyszczalni ścieków w Gubinie (moc instalacji 0,45 MW).

Na terenie województwa lubuskiego występują korzystne warunki dla wykorzystania **energii wodnej** na małą skalę. Energia wodna stanowi 4% energii wyprodukowanej i zużytej na terenie województwa. Jest to dość znaczny udział

w porównaniu z innymi źródłami odnawialnymi. Potencjał hydroenergetyczny województwa wykorzystywany jest w 17% (około 270 GWh/rok), całkowity potencjał szacowany jest na 1544 GWh/rok. Największy potencjał występuje na Odrze Środkowej oraz Nysie Łużyckiej.

Zgodnie z opracowaniem Instytutu Energetyki Odnawialnej, udział obszarów ograniczających i utrudniających **lokalizację elektrowni wiatrowych** sięga 51%. W związku z dużą lesistością obszaru partnerstwa oraz objęciem znacznej jego części ochroną przyrodniczą jedyna elektrownia wiatrowa znajduje się w gm. Krosno Odrzańskie w pobliżu Osiecznicy o łącznej mocy 2,3 MW. Obszar partnerstwa został zakwalifikowany do III strefy energetycznej. Przy czym należy nadmienić, iż obok korzystnych warunków wiatrowych panujących w województwie lubuskim, występują tu także liczne ograniczenia w możliwości lokalizacji elektrowni wiatrowych. Oprócz ww. należy do nich także ograniczone warunki wyprowadzenia mocy związane z siecią 110 kV. Bariera jest także konieczność zachowania odpowiednich odległości budynków mieszkalnych od elektrowni wiatrowych oraz protesty części społeczeństwa wobec ich budowy.

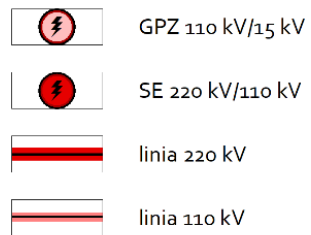
Województwo lubuskie charakteryzuje się średnim poziomem nasłonecznienia w skali kraju. Średnie nasłonecznienie w lubuskim wynosi około 1600 godzin na rok, z czego ok. 80% przypada na 6 miesięcy okresu wiosenno-letniego. W 2014 roku w mieście Gubin została uruchomiona elektrownia słoneczna o mocy 1,5 MW. Oprócz wyżej wymienionej elektrowni na obszarze partnerstwa zlokalizowana jest także elektrownia fotowoltaiczna przy oczyszczalni ścieków w Gubinie o mocy 0,25 MW.

Energia z promieniowania słonecznego wytwarzana jest także w mikro instalacjach na obszarze całego województwa i wykorzystywana na potrzeby gospodarstw domowych oraz budynków użyteczności publicznej, głównie do dogrzewania ciepłej wody użytkowej.

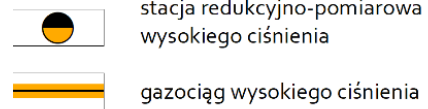
Ryc. 8. Partnerstwo “Krośnieński Obszar Funkcjonalny” – Infrastruktura techniczna i OZE

Rysunek na następnej stronie. Źródło: opracowanie własne na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego, kwiecień 2018

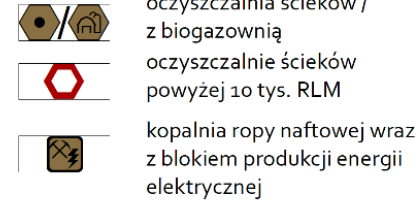
ELEKTROENERGETYKA

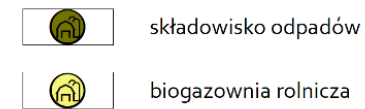
GAZOWNICTWO

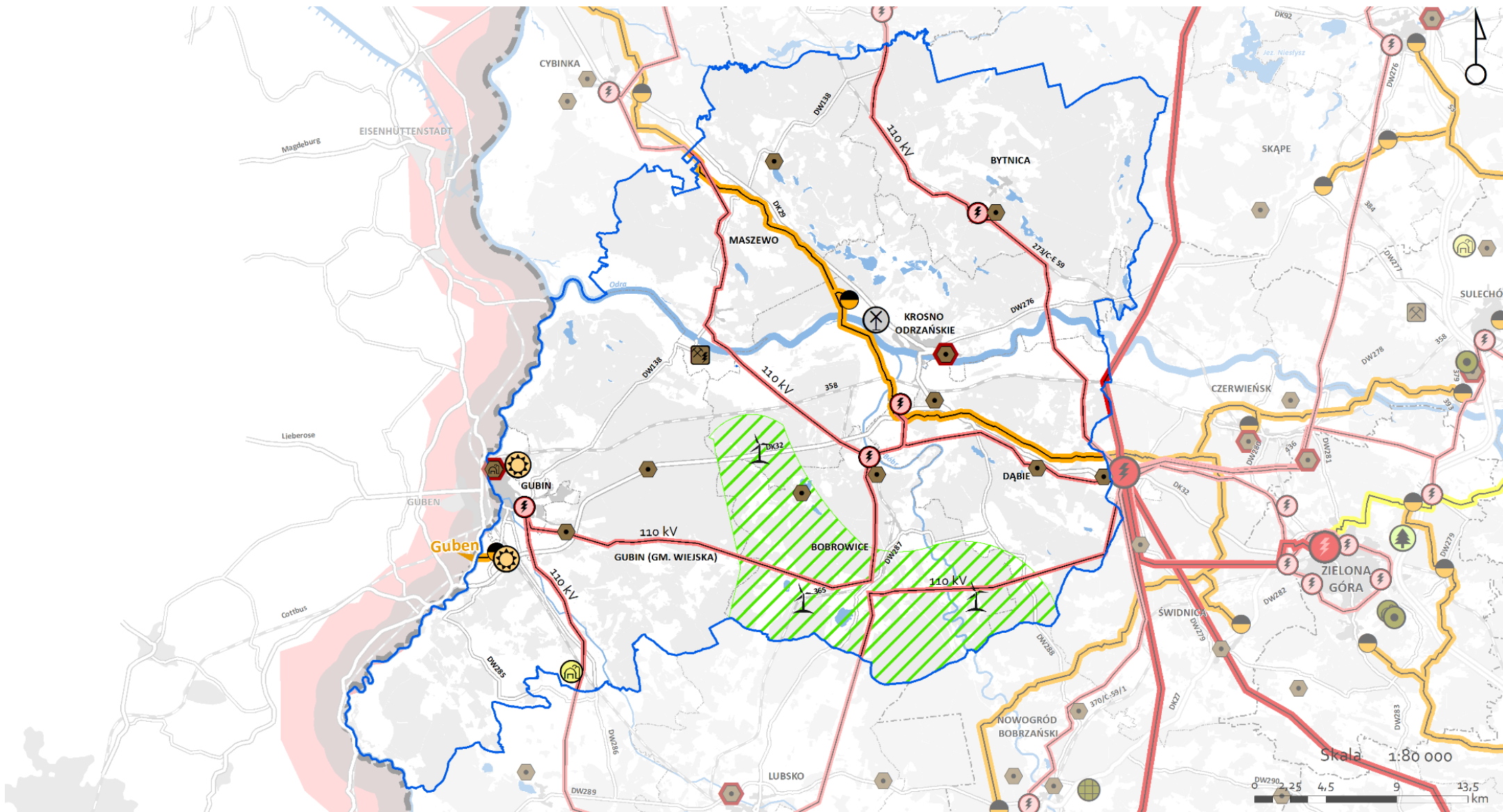
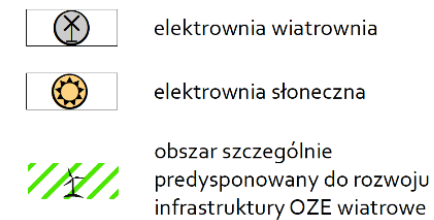
GOSPODARKA ŚCIEKOWA

GOSPODARKA ODPADAMI

ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

4.2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Partnerstwo Krośnieński Obszar Funkcjonalny obejmuje gminę miejską Gubin, gminę miejsko-wiejską Krosno Odrzańskie oraz gminy wiejskie Bobrowice, Bytnica, Dąbie, Gubin i Maszewo. Na terenie Partnerstwa **przeważają regularne, zaplanowane formy osadnicze: planowa zabudowa miejska oraz wsie o dużym stopniu koncentracji.**

Większości mieszkańców Partnerstwa zamieszkuje w obrębie skoncentrowanej zabudowy miast Krosno Odrzańskie i Gubin oraz wsi. Mieszkańcy mają zapewniony **dobry dostęp do obiektów usług publicznych i komercyjnych oraz do sieci wodociągowej.** Niestety **problemem jest dostęp do sieci kanalizacyjnej** – odsetek korzystającej z niej ludności na obszarze Partnerstwa wynosił w 2020 roku 61,6% i był o niemal 10% niższy niż średnia liczona dla Polski. Wskaźniki długości sieci **infrastruktury technicznej**, są wyższe od przeciętnych dla kraju zarówno dla sieci wodociągowej, jak i kanalizacyjnej, co znajduje wyraz w wyższych kosztach budowy i eksploatacji sieci.

Około 58% ogółu mieszkańców, a co za tym idzie podobny odsetek dzieci, zamieszkuje w zasięgu 15-minutowego dojścia pieszo do szkoły podstawowej. Kolejne 29% dzieci może dotrzeć do szkoły podstawowej w ciągu 15 minut podróżując rowerem.

Zagrożeniem dla ładu przestrzennego i standardu życia mogą być procesy niekontrolowanej suburbanizacji na otaczających terenach wiejskich i w okolicach obszarów cennych przyrodniczo. Procesy te obserwowane są głównie na północny-zachód od Gubina w części przylegającej do miasta w sąsiedztwie kompleksów leśnych. Dodatkowo widoczne procesy suburbanizacji w mniejszej skali występują w sąsiedztwie Krosna Odrzańskiego wzdłuż głównych dróg wyjazdowych z miasta. Na obszarach o niskim stopniu koncentracji zabudowy, tworzącej wąskie pasma wzdłuż dróg, mała intensywność zabudowy stawia pod znakiem zapytania możliwość wprowadzenia współczesnych standardów zamieszkiwania w zakresie dostępu do usług oraz infrastruktury technicznej. Chaotyczne rozlewanie się zabudowy, skutkuje nie tylko dewastacją krajobrazu, ale również generuje **nadmierne koszty funkcjonowania gmin.** Proces taki może następować również w przypadku, gdy zbyt szeroko zaplanowane tereny rozwojowe są wykorzystywane w niewielkim stopniu, wyrwykowo, bez zapewnienia właściwego dostępu do uzbrojenia terenu i dostępu do usług publicznych.

Szansą rozwojową partnerstwa są walory przyrodnicze, w tym kompleksy łąkowe stanowiące o bogactwie bioróżnorodności obszaru oraz kompleksy leśne

o znaczeniu międzynarodowym takie jak Bory Zielonogórskie. Równie istotne są **zasoby dziedzictwa kulturowego** charakteryzujące się przede wszystkim różnorodnością pod względem form architektonicznych i cech kulturowych, a także zachowanymi pierwotnymi bądź nawiązującymi do pierwotnych układami przestrzennymi oraz obiektami zabytkowymi, które determinują atrakcyjny charakter krajobrazu kulturowego. Szczególnie obszary wiejskie zachowały w dużym stopniu cechy historyczne i ład przestrzenny, harmonijnie skomponowany z przyrodniczym otoczeniem, stanowiącym element podnoszący walory krajobrazu kulturowego.

4.2.1. Zasady ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego

9. **Wspólna** polityka ekologiczna gmin, poprzez podejmowanie wspólnych przedsięwzięć, w tym we współpracy z firmami eksploatującymi zasoby środowiska przyrodniczego i Wodami Polskimi, w zakresie ochrony wód, ziemi, powietrza i krajobrazu jako podstawy dla rozwoju rekreacji oraz turystyki. Ukierunkowywanie rozwoju gospodarczego Partnerstwa w oparciu o naturalne walory przyrodnicze i środowiskowe z zachowaniem bioróżnorodności naturalnych ekosystemów.
10. Znaczna część Obszaru Partnerstwa objęta jest różnymi formami ochrony przyrody i krajobrazu. Niezbędne jest rygorystyczne respektowanie zakazów i ograniczeń ustawowych dla poszczególnych form ochrony przyrody.
11. Zachowanie integralności obszarów węzłowych i zapewnienie drożności korytarzy wyznaczonych w ramach krajowej sieci ekologicznej, w tym korytarza o znaczeniu międzynarodowym. Zaleca się działania zmierzające do utrzymania i wzmocnienia powiązań ekologicznych – poprzez wskazanie nowych obszarów niezbędnych do zachowania ciągłości regionalnej sieci korytarzy ekologicznych, mających szczególne znaczenie dla gatunków wędrownych.
12. Zachowanie i odtworzenie drożności i ciągłości morfologicznej rzek szczególnie istotnych dla gatunków ichtiofauny. Szczególna ochrona ciągłości przyrodniczej dolin rzecznych Odry, Nysy Łużyckiej i Bobru oraz ich dopływów.
13. Zaleca się wprowadzanie izolacyjnych rozwiązań technicznych i przyrodniczych, ograniczających uciążliwość szlaków transportowych dla środowiska przyrodniczego.
14. Podstawową formą ochrony terenów otwartych i krajobrazu, które są ograniczonym dobrem wspólnym, jest ich ochrona przed zabudową lub niekorzystną zmianą sposobu użytkowania. Tereny rolne i leśne, tereny położone wzdłuż cieków wodnych i jezior oraz obszary na przebiegu zielonych korytarzy ekologicznych powinny być chronione przed zabudową w dokumentach planistycznych z uwzględnieniem uchwał przyjętych przez Sejmik Województwa. Wyjątkiem mogą być jedynie obiekty gospodarcze, związane z gospodarką rolną lub leśną (bez możliwości realizacji nowych siedlisk), niezbędne obiekty infrastruktury, urządzenia związane z regulacją

i retencją wód oraz wyspecjalizowane urządzenia obsługi turystyki wodnej (przystanie, mariny, itp.).

15. Ustanowienie jednoznacznej granicy pomiędzy terenami zurbanizowanymi (terenami zabudowy) i terenami otwartymi, nie przewidywanymi do zabudowy. Zmiana sposobu użytkowania terenów rolnych na cele nierolnicze powinna następować jedynie w przypadkach uzasadnionych realnym zapotrzebowaniem (przykładowy czas realizacji: do 5-10 lat) i zostać poprzedzona uchwaleniem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a zabudowa poprzedzona lub równoległa z realizacją docelowego uzbrojenia i urządzenia ulic.
16. Zwiększanie obszarów zielonych na obszarach zurbanizowanych, a także zwiększanie na tych obszarach retencji wód, stosowanie rozwiązań prorotencyjnych jako jedno z działań adaptujących do zmian klimatycznych. Ustanowienie retencji jako priorytetu projektowania systemów gospodarowania wodami opadowymi. Stosowanie rozwiązań takich jak:
 - zwiększanie udziału powierzchni biologicznie czynnych, a w przypadku realizacji niezbędnych powierzchni utwardzonych stosowanie rozwiązań wodoprzepuszczalnych (np. ażurowych lub z materiałów jamistych, wodoprzepuszczalnych) zamiast powierzchni szczelnych,
 - wykorzystanie istniejących zagłębień i oczek wodnych do retencji,
 - zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych w sposób minimalizujący utratę naturalnej retencji lub spowalniający odpływ odprowadzanych wód (np. poprzez zbiorniki retencyjno-infiltracyjne; zastosowanie drenaży lub skrzynek rozsączających itp.),
 - zakładanie zielonych dachów i zielonych, żyjących ścian na budynkach/wiatach,
 - zakładanie ogrodów deszczowych zasilanych deszczówką na terenach zurbanizowanych, szczególnie na terenach o znacznym zasklepieniu gleby.
17. Prowadzenie racjonalnej gospodarki zasobami złóż kopalin oraz kompleksowego wykorzystania kopalin, w tym kopalin towarzyszących.
18. Integracja działań w celu ochrony zasobów wód podziemnych, w szczególności GZWP w granicach Partnerstwa.
19. Ochrona przed zabudową terenów otwartych, w tym gleb najwyższej jakości oraz terenów zagrożonych niebezpieczeństwem powodzi,
20. Budowa zbiornika wodnego w pradolinie Odry, powyżej ujścia rzeki Bóbr – co pozwoliłoby na regulowanie fali powodziowej.

Zgodnie natomiast z Planem przeciwdziałania skutkom suszy (Dz. U. z 2021 r., poz. 1615), obszar KOF stanowi niemal w całości obszar silnie zagrożony suszą (klasa III), głównie

w wymiarze suszy rolniczej (niskie opady w sezonie wegetacyjnym), z wyjątkiem południowej części gm. Gubin, gdzie występuje ekstremalne zagrożenie suszą (klasa IV), związane dodatkowo z suszą hydrogeologiczną (obniżenie zwierciadła wód gruntowych, co może mieć związek z eksploatacją węgla brunatnego po stronie niemieckiej).

W analizowanym Planie wskazano do podjęcia na całym terenie KOF działania mające na celu:

21. zwiększenie ilości i czasu retencji na gruntach rolnych,
22. budowę oraz przebudowę urządzeń melioracyjnych dla zwiększenia retencji glebowej.
23. a także na większości obszaru Retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych,

Dla większości jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych określono zestawy działań do podjęcia. Nie określono ich dla Kanału Dychowskiego, Kosierskiej Młynówki, Budorządzki i Lińskiej Strugi. Koncepcję programowo-przestrzenną opracowano tylko dla zadania:

24. Zabezpieczenie przed powodzią miasta Gubin w km 14+900 - 16+000 r. Nysy Łużyckiej wraz z ujściowym odcinkiem rz. Lubszy

Jedynie zadanie inwestycyjne:

25. „Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni rzeki Młynna¹⁸” (gm. Gubin, Bobrowice) umieszczono zarówno w Planie gospodarowania wodami, jak i w Planie przeciwdziałania skutkom suszy na obszarach dorzeczy.

Jednak zarówno dla tego, jak i pozostałych niewyspecyfikowanych tu zadań jakichkolwiek dokumentów i decyzji, a perspektywa realizacji jest nieznana. Nie można więc wyznaczyć ram ich realizacji, określić skali ani technologii.

4.2.2. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, krajobrazu kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej

1. Ochrona elementów dziedzictwa kulturowego, w szczególności wartościowych układów urbanistycznych i ruralistycznych, historycznych zespołów parkowych, zadrzewień przydrożnych i śródpolnych oraz obiektów zabytkowych. Przystosowanie zachowanych założeń i obiektów, które utraciły swoje pierwotne funkcje, do nowych, współczesnych potrzeb.
2. Koordynacja przebiegu i oznakowania ponadregionalnych szlaków turystycznych o znaczeniu kulturowym:
 - szlak gotyckich kościołów farnych,

¹⁸ Inna nazwa Wełnicy (RW6000101748929)

- szlak średniowiecznych fortyfikacji miejskich,
 - szlak zabytkowych kościołów drewnianych,
 - szlak umocnień zwanych pozycją Środkowej Odry,
 - szlak Wałów Chrobrego zwanych też Wałami Śląskimi,
 - szlak zabytkowych ratuszy,
 - szlak parków projektowanych przez Eduarda Petzolda.
3. Podejmowanie działań zmierzających do ochrony krajobrazu historyczno – kulturowego. Dążenie do zachowania wskazanych w PZPWL tradycyjnych krajobrazów wiejskich, z historycznymi układami ruralistycznymi, zabytkowymi kościołami, dawnymi dworami i pałacami oraz towarzyszącymi im parkami i alejami starych drzew oraz młynami, cmentarzami i tradycyjną drewnianą zabudową.
 4. Estetyzacja krajobrazu partnerstwa w historycznych założeniach urbanistycznych, poprzez wprowadzenie spójnej polityki krajobrazowej i ograniczanie ilości reklam oraz realizację zabudowy dostosowanej formą i kolorystyką do charakterystyki terenów sąsiadujących.
 5. Przypadki samowoli budowlanej polegającej na nielegalnej realizacji zabudowy lub zmiany sposobu użytkowania terenów rolnych (np. poprzez sytuowanie obiektów niezwiązanych trwale z gruntem, niewymagających pozwolenia na budowę) powinny być skutecznie zwalczane.
 6. Integrowanie instytucji i inicjatyw kulturowych oraz tworzenie płaszczyzn współpracy międzyregionalnej i transgranicznej w zakresie ochrony i wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego.
 7. Objęcie szczególną ochroną obiektów archeologicznych m.in.: „Wały Śląskie” – pas średniowiecznych wałów ziemnych; „Pozycje Środkowej Odry” – system umocnień stanowiący zabytek architektury obronnej; Polanowice (gmina Gubin) – grodzisko łużyckie; ruina fary w Gubinie; grupa kościołów „tzw. projekty typowe” Karla Friedricha Schinkla; kościół w Trzebulach; zespoły ruralistyczne - Bobrowice.

4.2.3. Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów

4.2.3.1. Zapotrzebowanie w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

Przygotowywana zmiana przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym określa sposób obliczania zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową oraz obliczania chłonności terenów niezabudowanych i luk w zabudowie - w planie ogólnym, który ma zastąpić studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Zgodnie z projektem rozporządzenia określając zapotrzebowanie na nową zabudowę, bierze się pod uwagę:

- prognozowaną, przyszłą liczbę mieszkańców gminy w perspektywie 20 lat;

- przyszły standard zamieszkiwania wyrażony powierzchnią użytkową mieszkań w gminie na jednego mieszkańca, z założeniem, że standard ten będzie się poprawiał w ciągu kolejnych 20 lat w tempie zgodnym z trendem wyznaczonym z okresu ostatnich 10 lat.

Tabela 17. Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w Partnerstwie "Krośnieński Obszar Funkcjonalny" do 2041 r.

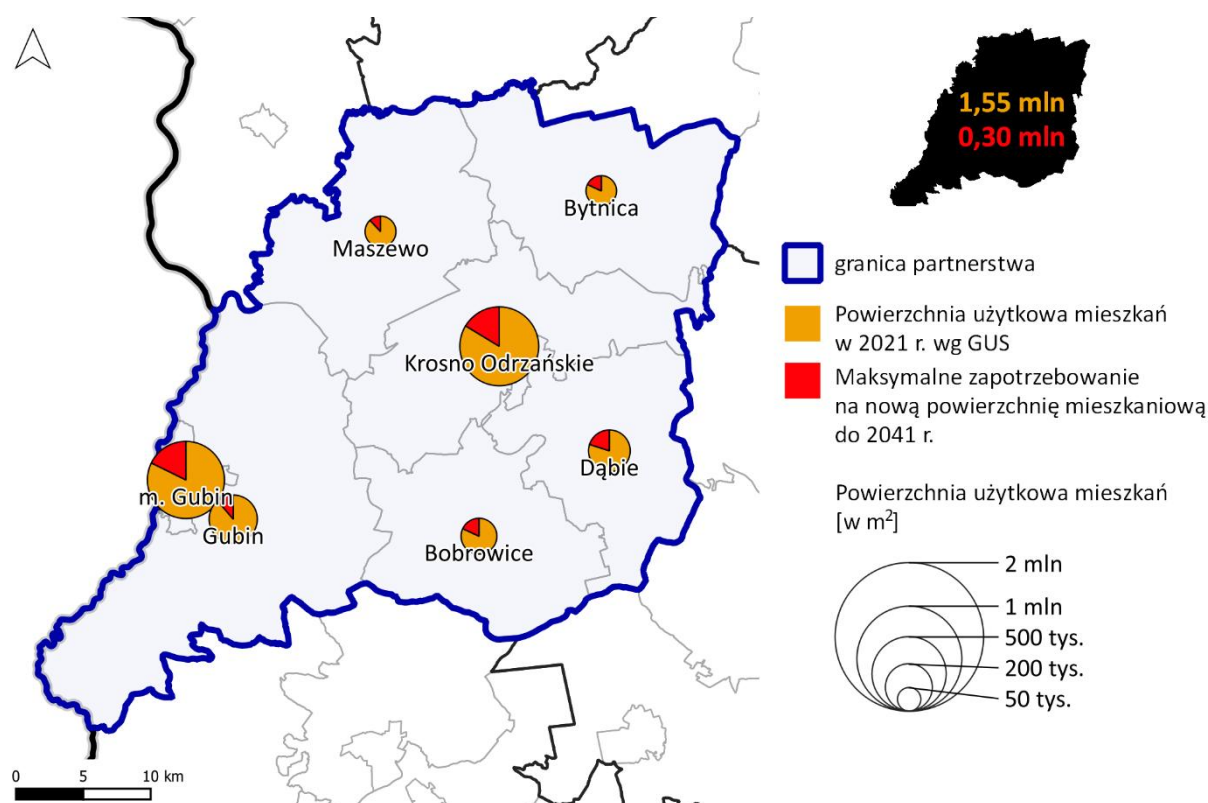
Gmina (w) wiejska (m) miejska (m-w) miejsko-wiejska	Powiat	Liczba ludności			Standard zamieszkiwania (PUM/mieszkańca)		Powierzchnia użytkowa mieszkań		Zapotrzebowanie na nową zabudowę	
		w osobach			m ² /osobę		m ² (ogółem)		w osobach	w PUM (m ²)
		2021 r.	2030 r.	2041 r.	2021 r.	2041 r.	2021 r.	2041 r.	do 2041 r.	
Gubin (m)	krośnieński	16114	15579	15062	29,3	37,7	467267	567828	2667	100561
Bobrowice (w)	krośnieński	3118	3050	2983	32,5	41,1	100403	122621	541	22218
Bytnica (w)	krośnieński	2352	2263	2177	31,3	40,9	73003	89054	392	16051
Dąbie (w)	krośnieński	4956	4885	4815	27,1	34,5	132854	166118	964	33264
Gubin (w)	krośnieński	7178	6950	6729	27,3	32,9	196423	221392	759	24969
Krosno Odrzańskie (m-w)	krośnieński	17333	16416	15548	28,8	38,2	496973	593915	2538	96942
Maszewo (w)	krośnieński	2768	2615	2470	29,5	37,1	80730	91654	294	10924
Partnerstwo "Krośnieński Obszar Funkcjonalny"		53819	51758	49785	28,8	37,2	1547653	1852583	8156	304930

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i BDOT.

Jako okres kierunkowy do analiz przyjęto rok 2041, aktualizując dane przyjęte do diagnozy o wyniki NSP 2021. Szacowana liczba mieszkańców obszaru partnerstwa zgodnie z prognozami GUS w 2041 r. wyniesie około 49,8 tys. osób, zaś wskaźnik standardu zamieszkiwania około 37,2 m²/mieszkańca.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w Partnerstwie do roku 2041 wyniesie około 305 tys. m² PUM, dla około 8,2 tys. osób.

Ryc. 9. Maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań w Partnerstwie "Krośnieński Obszar Funkcjonalny" do 2041 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL i BDOT10k z geoportal.gov.pl.

4.2.3.2. Ograniczanie rozpraszania / ochrona zwartości zabudowy istniejących miast i miejscowości

1. Zachowanie zwartości zespołów zabudowy miast i miejscowości, przeciwdziałanie rozlewaniu się zabudowy poprzez dostępne instrumenty polityki przestrzennej. Pod nową zabudowę należy w pierwszej kolejności wykorzystać tereny już zurbanizowane, w szczególności tereny, budynki lub obiekty, które utraciły swoje walory użytkowe lub uległy degradacji (brownfields) oraz niewykorzystane, liczne luki w istniejącej zabudowie.
2. Rozwój nowej zabudowy mieszkaniowej w pierwszej kolejności w obszarach zwartej, w pełni wykształconej struktury funkcjonalno-przestrzennej – zapewniającej dostępność do szkół, transportu zbiorowego i infrastruktury technicznej w obrębie aglomeracji wodno-ściekowych.
3. W sytuacji wyczerpania rezerw terenowych wewnątrz istniejącej zabudowy, nowe struktury należy projektować w formie skupionej - jako jednostki sąsiedzkie, wyposażone w niezbędne usługi publiczne i lokalne ośrodki usługowe. Nowe jednostki mogą być kontynuacją istniejących struktur zwartej zabudowy (zabudowa krawędziowa) lub tworzyć małe miejscowości (jednostki satelitarne). Należy

wykluczyć rozwój zabudowy w formie pasmowej wzdłuż dróg powiatowych, wojewódzkich i krajowych, na rzecz koncentracji zabudowy.

4. Rozwijanie idei miasta / miejscowości 15-minutowej, w tym poprzez skupianie zabudowy, dla zapewnienia dostępu do podstawowych usług publicznych i komercyjnych oraz w miarę możliwości do znaczącej liczby miejsc pracy w zasięgu 15 minutowego dojazdu pieszo (długość dojazdu do 1 km) lub w szerszym obszarze w zasięgu 15 minutowego dojazdu rowerem od miejsca zamieszkania.
5. Ograniczenie zabudowy letniskowej indywidualnej. Należy wykluczyć zabudowę letniskową w formach rozproszonych, stanowiących zagrożenie dla środowiska oraz element ekspansji na tereny otwarte i zawłaszczania najbardziej atrakcyjnych elementów krajobrazu, który stanowi dobro wspólne i powinien podlegać ochronie.
6. Ograniczenie ekspansji usług turystyki wokół jezior oraz innych zbiorników i cieków wodnych do lokalizacji opartych o istniejące miejscowości. Realizacja zwartych, właściwie zagospodarowanych (w sposób ograniczający presję na środowisko), kompleksów usług turystyki ukierunkowanej na ofertę tematyczną m.in. związaną ze sportami wodnymi, turystyką historyczną, itp.

4.2.3.3. Kreowanie wielofunkcyjnych i zróżnicowanych społecznie sąsiedzkich zespołów mieszkaniowo-usługowych wyposażonych w atrakcyjne przestrzenie publiczne

1. Planowanie nie jedno- lecz wielofunkcyjnych zespołów zabudowy, sprzyjających integracji społecznej, które oferują atrakcyjne i dostępne usługi, mieszkania i możliwości pracy dla grup społecznych o zróżnicowanych potrzebach i dochodach. Zespoły wielofunkcyjne gwarantują też całodzienną aktywność użytkowników na danym obszarze.
2. Kreowanie atrakcyjnych przestrzeni publicznych. Miasto w swej materialnej warstwie, układzie budynków, ulic i placów, tworzy przestrzeń dla relacji międzyludzkich. Jakość przestrzeni publicznych i jakość ich zagospodarowania kształtuje w sposób pozytywny, lub w sposób ograniczający, charakter tych relacji.
3. Rezygnacja z lokalizowania obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, na rzecz nasycania usługami obszarów wskazanych jako zespoły/ośrodki usługowe, w tym obszarów śródmiejskich, rynków, ulic handlowych, placów oraz osiedlowych zespołów usługowych z preferencją dla ruchu pieszego.
4. Kształtowanie ośrodków usługowych z ograniczeniem realizacji monofunkcyjnych parterowych obiektów usługowych, na rzecz realizacji zabudowy o funkcjach mieszanych, w tym zabudowy usługowo-mieszkaniowej, w formach architektonicznych i gabarytach dostosowanych do rangi ośrodka i kontekstu miejsca. Wykorzystanie parterów budynków na usługi, w szczególności w centrach miast i w obszarach ośrodków usługowych, w narożnikach ulic.

5. Wzmacnianie lokalnych centrów usługowych miejscowości wiejskich, nasycanie ich nową zabudową i żywymi przestrzeniami publicznymi. Wprowadzenie bardziej zwartych, wielorodzinnych form zabudowy może być alternatywą dla dalszego jej rozpraszania.
6. Zapewnienie terenów zieleni i wypoczynku na terenach zabudowy wielorodzinnej, w ramach osiedla i na poziomie miejskim. Wykorzystanie istniejących obszarów zieleni (np. łąki, lasy, zadrzewienia) oraz obiektów fizjograficznych (np. jeziora, rzeki, wzniesienia) poprzez wbudowanie ich w komunalny system zieleni publicznej. Rekomendowany minimalny wskaźnik to 12 m² miejskich terenów zieleni i sportowo-rekreacyjnych na 1 mieszkańca + 8 m² terenów zieleni osiedlowej na 1 mieszkańca na terenach zabudowy wielorodzinnej.
7. Lokalizowanie nowych obszarów aktywności gospodarczej (stref gospodarczych) w pobliżu lokalnych ośrodków wzrostu, zapewniających uzbrojenie terenu, najlepszą dostępność komunikacyjną i brak konfliktów przestrzennych, np. z zabudową mieszkaniową i turystyczną, a także z otwartym krajobrazem.
8. Rewitalizacja obszarów popegeerowskich – wykorzystanie istniejącej infrastruktury do tworzenia nowych stref działalności gospodarczej (turystyka i srebrna turystyka, edukacja, opieka nad osobami starszymi lub kontynuacja działalności przetwórczych).
9. Rewitalizacja obiektów pomilitarnych jako element uzupełnienia struktury miasta wpływający na aktywizację gospodarczą i społeczną.

4.2.4. Kierunki rozwoju systemów transportu i infrastruktury technicznej

4.2.4.1. Kierunki rozwoju systemów transportu i komunikacji publicznej

1. Kreowanie przyjaznego dla pieszych i rowerzystów układu ulic, ograniczanie wielkości kwartałów zabudowy, wprowadzanie nowych i rewitalizacja istniejących powiązań, bezpiecznych przejść „na skróty”, eliminowanie konieczności użycia samochodu, a w konsekwencji zatorów komunikacyjnych, hałasu i zanieczyszczenia powietrza.
2. Rozwijanie sieci dróg i ścieżek rowerowych oraz uliczek przyjaznych dla pieszych i rowerzystów – uliczek ruchu uspokojonego lub wolnych od samochodów. W szczególności na osiedlach mieszkaniowych, w sąsiedztwie szkół i przedszkoli oraz w centrach miast i wsi w obrębie prestiżowych przestrzeni publicznych.
3. Stosowanie, przy technicznym projektowaniu ulic miejskich i osiedlowych, rozwiązań zachęcających do podróży pieszych oraz innych, niewymagających użycia samochodu, takich jak ruch rowerowy i transport publiczny. Rozwiązania drogowe w obszarach zabudowy powinny minimalizować geometrię dróg i skrzyżowań, pozostawiając jednocześnie wystarczającą, wygodną przestrzeń dla pieszych, ruchu rowerowego, transportu publicznego, jak również dla osób niepełnosprawnych

i starszych (m.in. dogodnie usytuowane i wygodne przystanki, pasy zieleni, krótkie przejścia dla pieszych w obrębie skrzyżowań: w poziomie terenu i na wprost).

4. Rozwijanie wysokiej jakości, dostępnego transportu publicznego, ze zwróceniem szczególnej uwagi na rozwiązania węzłów przesiadkowych – maksymalne skracanie drogi przejść pomiędzy różnymi środkami transportu.
5. Rekomenduje się działania na rzecz integracji transportowej gmin poprzez wspólne podejście do organizacji transportu zbiorowego na poziomie Partnerstwa i szerzej powiatu. Pozwoli to na lepszą koordynację oferty transportowej oraz oszczędności powodowane większą skalą zamówienia oferty przewozowej.
6. W kontekście wzrastającego udziału segmentu rowerów elektrycznych zwiększającego mobilności m.in. osób starszych należy zadbać o odpowiednią infrastrukturę dostosowaną do potrzeb takich rozwiązań.
7. W związku z wzrastającym ruchem rowerowym należy rozwijać system infrastruktury towarzyszącej (bezpieczne parking dla rowerów, boksy rowerowe, stacje naprawcze i punkty serwisowe).
8. Organizacja parkingów Park&Ride (Parkuj i Jedź) i Bike & Ride (Parkuj rower i Jedź), w ramach węzłów integrujących różne środki transportu.
9. Rozwój systemu szybkiego wsiadania i wysiadania (Kiss & Ride) przy obiektach kumulujących mieszkańców (zakłady pracy, miejsca usług publicznych, miejsca gromadzenia się ludności).
10. Rozwijanie w miarę możliwości systemów współużytkowania środków transportu (rower miejski, hulajnoga miejska).
11. Limitowanie liczby miejsc parkingowych w śródmieściu przy jednoczesnym ograniczeniu czasu parkowania lub wprowadzeniu opłat parkingowych w celu równoważenia popytu i podaży miejsc parkingowych. Właściwa polityka parkingowa w centrum miasta ma na celu zapewnienie pełnej dostępności dla pieszych i rowerzystów oraz transportu zbiorowego jako nadrzędnej w stosunku do dostępności samochodem.
12. Działania na rzecz modernizacji (elektryfikacji) linii kolejowej 358 relacji Zbąszynek – Zielona Góra – Krosno Odrzańskie – Gubin i dalej do Cottbus.
13. Dalsze aktywne działania na rzecz wyprowadzenia ruchu tranzytowego poza centra miast i miejscowości poprzez budowę obwodnic m.in. budowa obwodnicy Krosna Odrzańskiego.
14. Zmniejszanie zajętości terenów przez parkingi poprzez ich realizację w formach spiętrzonych np. nad parterami usługowymi lub wewnątrz kwartałów zabudowy. W obszarach śródmiejskich należy wykluczyć realizację indywidualnych boksów

garażowych, które zajmują więcej miejsca niż miejsca parkingowe i mogą być wykorzystywane jedynie przez właściciela (nie podlegają rotacji). Długotrwały postój pojazdów ciężarowych oraz autobusów może być dopuszczony wyłącznie na specjalnych, wyznaczonych do tego parkingach.

15. Realizowane parkingi powinny mieć charakter możliwie wielofunkcyjny w celu maksymalnego wykorzystania zajętej powierzchni. Tym samym rekomenduje się ich realizację z udziałem zieleni urządzonej i wykorzystaniem systemów OZE np. w formule parkingów solarnych (np. wykorzystanie przestrzeni zadaszeń pod panele).

4.2.4.2. Kierunki rozwoju systemów infrastruktury technicznej

1. Dalszy rozwój infrastruktury wodociągowej i w szczególności kanalizacyjnej na obszarze gmin szczególnie w kierunkach miejscowości stanowiących lokalne ośrodki usługowe i na obszary przeznaczone dla rozwoju zabudowy mieszkaniowej i usługowej, rozwój systemów centralnego ogrzewania w oparciu o skojarzoną produkcję energii elektrycznej i ciepła (kogenerację) lub z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.
2. Rozwój instalacji OZE wykorzystujących energię promieniowania słonecznego lokalizowanych na budynkach, budowlach oraz w obrębie terenów już zainwestowanych - na terenie całego Partnerstwa. Ograniczenie rozwoju farm fotowoltaicznych na terenach otwartych, w szczególności należy unikać lokalizacji:
 - na gruntach wysokich klas bonitacyjnych (I-IV), w obrębie kompleksów glebowych o wysokiej przydatności rolniczej,
 - w obrębie regionalnych lub lokalnych korytarzy ekologicznych, gdzie mogłyby zakłócać naturalne procesy migracji zwierząt,
 - na terenach otwartych o wyróżniających się walorach przyrodniczych i krajobrazowych, gdzie mogłyby te walory degradować.
3. Rozwój lokalnych instalacji OZE z wykorzystaniem energii wiatrowej, geotermalnej lub hydrotermalnej, biomasy lub biogazu na terenie całego Partnerstwa – z wykluczeniem lokalizacji, które mogłyby negatywnie wpływać na otoczenie, w szczególności na sąsiadującą zabudowę mieszkaniową.
4. Rozwój małej energetyki wodnej poprzez wykorzystanie istniejącej zabudowy hydrotechnicznej (budowli piętrzących) z jednoczesnym utrzymaniem lub poprawą drożności cieków wodnych jako korytarzy migracyjnych – Nysa Łużycka, Bóbr.
5. Rozwój infrastruktury łączności i przesyłu danych.

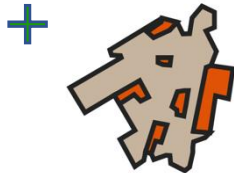
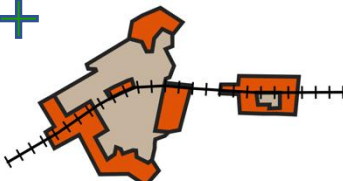
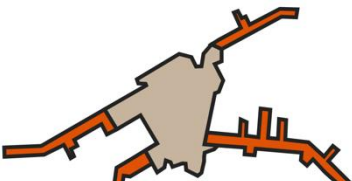
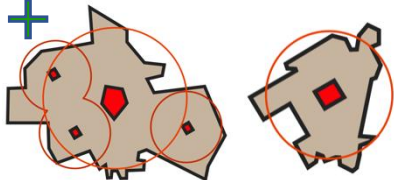
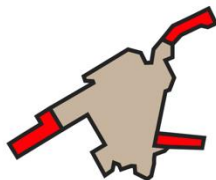
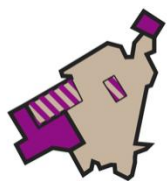
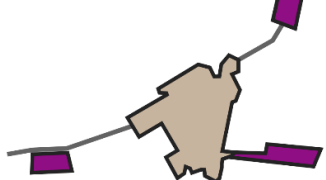
4.2.5. Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

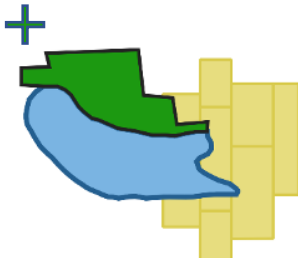
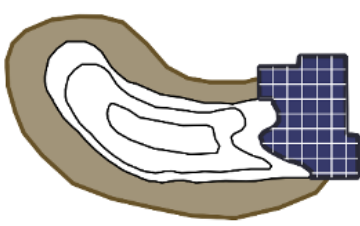
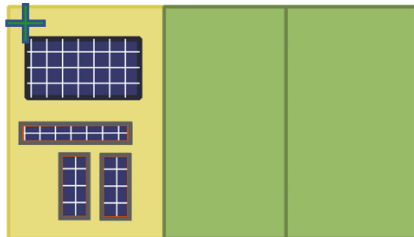
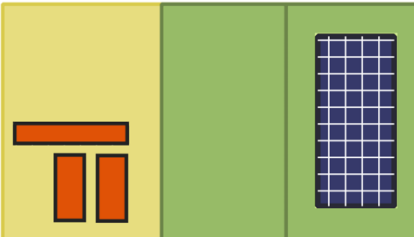
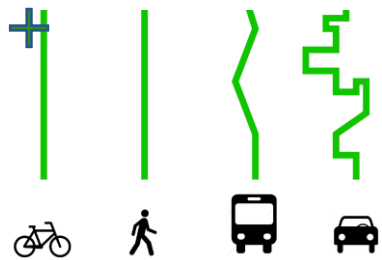
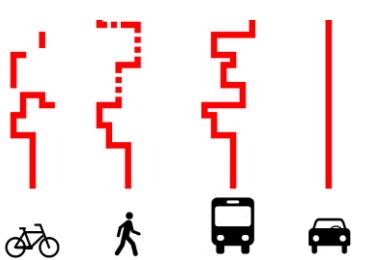
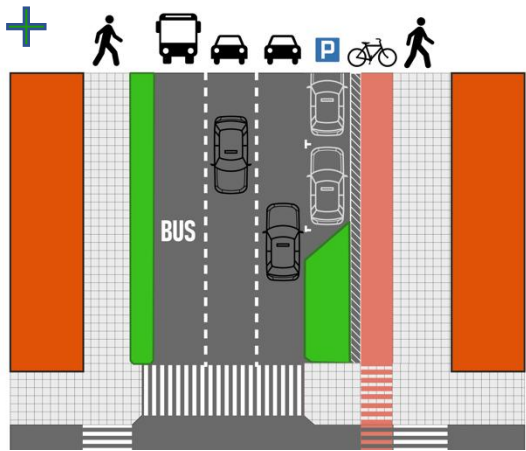
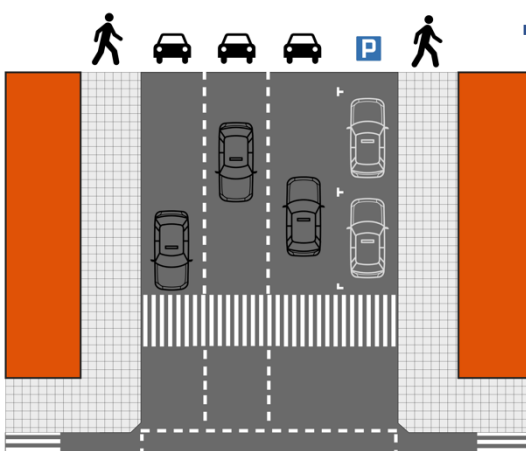
1. Na obszarze Partnerstwa, występują obszary o dominującej funkcji leśnej. Występują dobre warunki dla prowadzenia działalności leśnej. Należy chronić obszary leśne przed zmianą sposobu użytkowania.
2. Przemysł i przetwórstwo, szczególnie w branżach: drzewnej i rolno-spożywczej jest jedną z najważniejszych szans rozwojowych obszaru.
3. Rekomenduje się rozwój rolnictwa zintegrowanego z przetwórstwem poprzez lokalizację i budowę inkubatorów przedsiębiorczości wspierających m.in. wyspecjalizowane, ekologiczne formy rolnictwa i przetwórstwa.
4. Rozwój przetwórstwa opartego o zasoby leśne oraz doskonalenie integracji funkcjonalnej leśnictwa z przemysłem drzewnym.
5. Rozwój i promocja klastrów selektywnej gospodarki rolnej.
6. Zaleca się wykorzystanie, w szczególnych przypadkach, możliwości zabezpieczenia dostępu do złóż kopalin poprzez ich czasowe wykorzystanie dla celów OZE, rolnictwa, leśnictwa, terenów zieleni (w tym ogrodów działkowych), wód, turystyki, sportu i rekreacji.

4.2.6. Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

1. Zaleca się kompleksową rewitalizację obszarów zdegradowanych oraz obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją ze szczególnym uwzględnieniem wymagań tworzenia miasta zwartego i niskoemisyjnego, ładu przestrzennego, efektywnego gospodarowania przestrzenią oraz zachowania walorów ekonomicznych przestrzeni.
2. Zaleca się zmniejszenie transportochłonności układu przestrzennego oraz wzmacnianie znaczenie transportu publicznego, rowerowego i pieszego.

Ryc. 10. Pozytywne i negatywne schematy rozwoju zabudowy i zagospodarowania

Przykłady pozytywne / korzystne (+)	Przykłady negatywne / niekorzystne (-)
ZABUDOWA MIESZKANIOWA / ZABUDOWA OGÓŁEM	
 ROZWÓJ DO WEWNĄTRZ – WYKORZYSTANIE REZERW	 ZABUDOWA ROZPROSZONA
 MODEL KRAWĘDZIOWY / NOWE JEDNOSTKI OSADNICZE	 ZABUDOWA PASMOWA WZDŁUŻ DRÓG
USŁUGI KOMERCYJNE I PUBLICZNE	
 HIERARCHICZNE WIELOFUNKCYJNE OŚRODKI USŁUGOWE	 ZABUDOWA PASMOWA / ZEWNĘTRZNA
ZABUDOWA BIUROWA. PRZEMYSŁ NIEUCIAŻLIWY	
 MODEL KRAWĘDZIOWY / ZABUDOWA WIELOFUNKCYJNA	 ZABUDOWA ZEWNĘTRZNA MONOFUNKCYJNA
ZABUDOWA TURYSTYCZNA / LETNISKOWA	
 SILNY OŚRODEK TURYSTYKI KWALIFIKOWANEJ ZLOKALIZOWANY W MIEJSCOWOŚCI TURYSTYCZNEJ LUB OBOK ISTNIEJĄCEJ MIEJSCOWOŚCI	 ZABUDOWA PASMOWA ZBYT INTENSYWNA
	 ZABUDOWA ROZPROSZONA

Przykłady pozytywne / korzystne (+)	Przykłady negatywne / niekorzystne (-)
ZAGOSPODAROWANIE TERENÓW POKOPALNIANYCH	
 WYKORZYSTANIE WYROBISK DO RETENCJI WODY WYKORZYSTANIE LEŚNE, ROLNE I REKREACYJNE	 ZAGOSPODAROWANIE POD URZĄDZENIA TECHNICZNE BEZ REKULTYWACJI ZDEGRADOWANYCH OBSZARÓW
LOKALIZACJA FARM FOTOWOLTAICZNYCH	
 WYKORZYSTANIE ISTNIEJĄCEJ ZABUDOWY I TERENÓW ISTNIEJĄCEGO ZAINWESTOWANIA	 WIELKOPOWIERZCHNIOWE FARMY FOTOWOLTAICZNE KOSZTEM TERENÓW OTWARTYCH I ROLNICTWA
PROJEKTOWANIE DRÓG I PRZESTRZENI PUBLICZNYCH	
 PRIORYTET DLA RUCHU PIESZYCH I ROWERZYSTÓW	 PRIORYTET DLA PŁYNNEGO RUCHU SAMOCHODÓW
 PRZESTRZEŃ PUBLICZNA PRZYJAZNA DLA PIESZYCH ULICA RUCHU MULTIMODALNEGO	 PRZESTRZEŃ NIEPRZYJAZNA DLA PIESZYCH I ROWERZYSTÓW - TRASA DLA SAMOCHODÓW

4.3. Obszary strategicznej interwencji określone w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030

W Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 (SRWL 2030), przyjętej uchwałą Nr XXVIII/397/21 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dn. 15 lutego 2021 r., wskazano obszary strategicznej interwencji z poziomu krajowego (SOR i KSRR 2030) oraz z poziomu regionalnego.

W SRWL 2030 wskazano dwa OSI z poziomu krajowego:

1. Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze – na obszarze Partnerstwa wyznaczono **m. Krosno Odrzańskie i m. Gubin**;
2. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – na obszarze Partnerstwa do tego obszaru zaliczono **gm. Gubin** oraz **gm. Bytnica**.

W SRWL 2030 wskazano także cztery OSI z poziomu regionalnego. Są to:

1. Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków:
 - wojewódzkich – na obszarze Partnerstwa nie występują,
 - subregionalnych – na obszarze Partnerstwa nie występują,
 - lokalnych – na obszarze Partnerstwa wyznaczono dwa ośrodki lokalne **m. Krosno Odrzańskie i m. Gubin**;
2. Obszary wiejskie – obejmujące wszystkie gminy na obszarze Partnerstwa;
3. Obszary przygraniczne – **m. Gubin i gm. Gubin** - znalazły się w pierwszym pasie, **gm. Krosno Odrzańskie, gm. Bobrowice, gm. Dąbie, gm. Bytnica, gm. Maszewo** - znalazły się w drugim pasie obszaru;
4. Obszary zagrożone powodzią – do obszaru szczególnego zagrożenia powodzią zakwalifikowano m.in. **m. Gubin, gm. Gubin, gm. Krosno Odrzańskie, gm. Bobrowice, gm. Dąbie, gm. Bytnica, gm. Maszewo**.

Ponadto w SRWL 2030 wskazano proponowane instrumenty terytorialne dla OSI miejskich i wiejskich.

4.3.1. Obszar OSI z poziomu krajowego – miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze

Na obszarze Partnerstwa do OSI - miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze zaliczono **m. Krosno Odrzańskie i m. Gubin**. Zasadniczym celem dedykowanym miastom średnim tracącym funkcje społeczno-gospodarcze w KSRR 2030 wskazano:

- odbudowę bazy gospodarczej tych miast oraz wzmocnienie ich roli, jako centrów aktywności społecznej i gospodarczej.

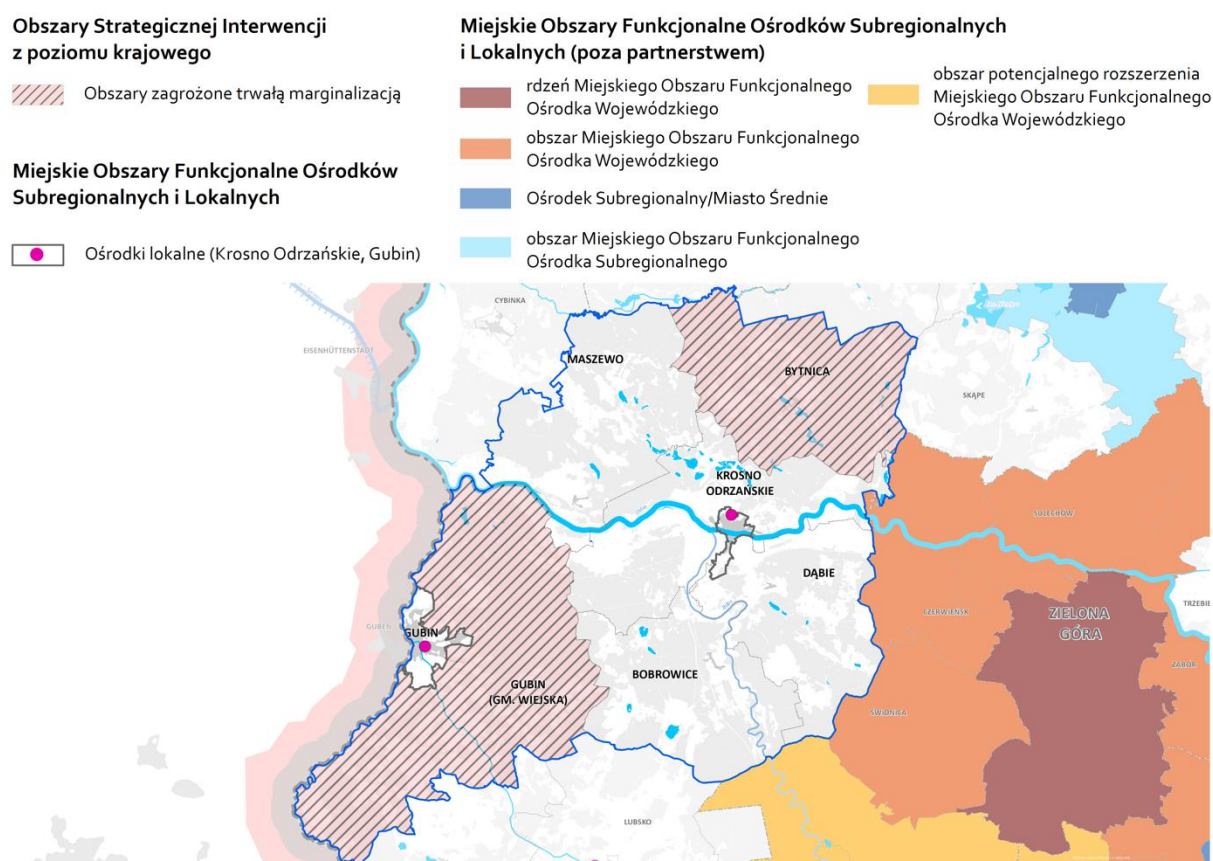
Działania wobec miast średnich tracących funkcje społeczno – gospodarcze będą dostosowane do ich wielkości, struktury administracyjnej, pełnionych przez nie funkcji oraz tego, w jakim aspekcie je tracą. Zakres interwencji będzie dostosowany do potrzeb danego miasta i obejmie wybrane działania m.in.:

- budowanie spójnej wizji rozwoju obszaru w oparciu o potrzeby mieszkańców i kapitał przestrzenny;
- tworzenie warunków zachęcających do mieszkania i inwestowania;
- tworzenie przestrzeni dla rozwoju przedsiębiorczości;
- pobudzanie aktywności inwestycyjnej;
- podejmowanie inicjatyw na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska;
- tworzenie i poprawa powiązań funkcjonalnych w miastach i ich otoczeniu;
- ograniczenie suburbanizacji i polepszenie ładu przestrzennego.

4.3.2. OSI z poziomu krajowego – Obszary zagrożone trwałą marginalizacją

Na obszarze Partnerstwa do OSI - Obszary zagrożone trwałą marginalizacją zaliczono **gm. Gubin** oraz **gm. Bytnica**.

Ryc. 11. OSI – Obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz OSI - Miejskie obszary funkcjonalne określone w SRWL 2030

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030, luty 2021 r.

Wśród celów dedykowanych obszarom zagrożonym trwałą marginalizacją w KSRR 2030 wskazano:

- inkubowanie przedsięwzięć wykorzystujących lokalny potencjał i zasoby;
- poprawę dostępu do usług publicznych;
- uzupełnienie infrastruktury technicznej;
- zwiększanie dostępności komunikacyjnej;
- nadanie nowych funkcji obszarom zdegradowanym;
- ograniczenie skutków peryferyjnego położenia obszarów przygranicznych;
- poprawę jakości funkcjonowania instytucji publicznych.

4.3.3. OSI - Miejskie Obszary Funkcjonalne

Wskazane w SRWL 2030 OSI – Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych i lokalnych obejmują obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych, do których zaliczono miasta powyżej 20 tys. mieszkańców i miasta

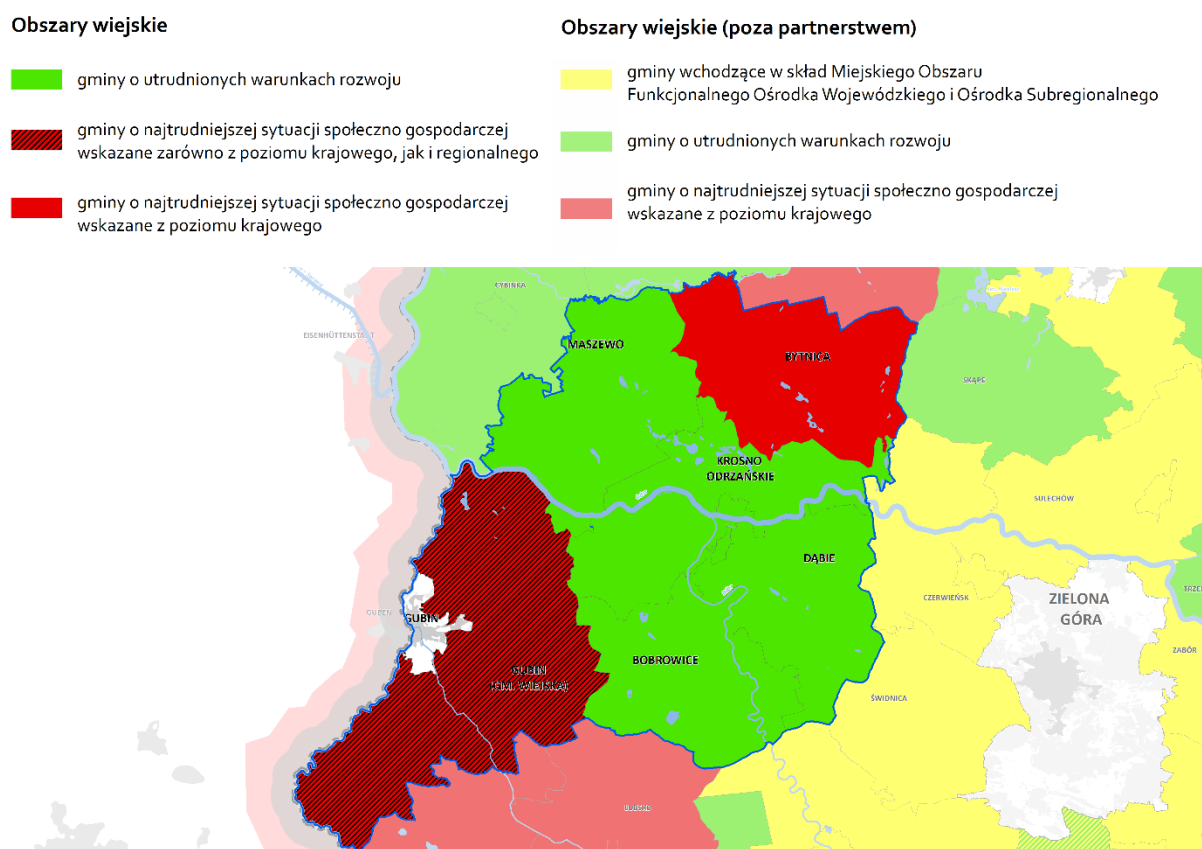
powiatowe powyżej 15 tys. mieszkańców oraz ośrodków lokalnych, do których zaliczono pozostałe miasta powiatowe. Na obszarze Partnerstwa do ośrodków lokalnych zaliczono **m. Gubin** oraz **m. Krosno Odrzańskie**.

Interwencja w stosunku do **miejskich obszarów funkcjonalne ośrodków subregionalnych i lokalnych** powinna koncentrować się m.in. na:

- rozwój przedsiębiorczości oraz przygotowanie (uzbrojenie) terenów inwestycyjnych,
- projekty rewitalizacyjne,
- poprawę jakości świadczenia usług publicznych,
- inwestycje związane z polepszeniem jakości środowiska naturalnego,
- podnoszenie kompetencji i umiejętności mieszkańców,
- wspieranie rozwiązań o charakterze smart city,
- wspomaganie rozwoju powiązań funkcjonalnych, w tym sąsiadujących ośrodków subregionalnych i lokalnych,
- wsparcie infrastruktury mieszkalnictwa.

4.3.4. OSI – Obszary wiejskie

Ryc. 12. OSI - Obszary wiejskie określone w SRWL 2030

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030, luty 2021 r.

Wskazane w SRWL 2030 **OSI - Obszary wiejskie** podzielono na: obszary wiejskie położone w MOF ośrodków wojewódzkich i subregionalnych; obszary wiejskie znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji społeczno – gospodarczej (**gm. Gubin, gm. Bytnica**) i obszary wiejskie o utrudnionych warunkach rozwojowych (**gm. Krosno Odrzańskie, gm. Dąbie, gm. Bobrowice, gm. Maszewo**).

Wsparcia zapobiegającego dalszej marginalizacji wymagają szczególnie obszary wiejskie, charakteryzujące się niskimi wskaźnikami rozwoju przedsiębiorczości, niezadawalającą dostępnością do usług publicznych, słabą jakością infrastruktury technicznej oraz ograniczoną dostępnością komunikacyjną (**gm. Gubin, gm. Bytnica**).

Interwencja skierowana do obszarów wiejskich obejmować będzie w szczególności:

- poprawę dostępu do usług publicznych, w tym dostępności do świadczeń medycznych oraz profilaktyki zdrowotnej, edukacji, usług opiekuńczych oraz kultury i rekreacji, m.in. poprzez współpracę międzygminną, integrującą świadczenie usług i pozwalającą na podnoszenie ich jakości;
- uzupełnienie infrastruktury technicznej;
- zwiększanie dostępności komunikacyjnej;
- podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców i wsparcie lokalnej przedsiębiorczości z wykorzystaniem technologii informacyjnych i komunikacyjnych umożliwiającym zdalne nauczanie i świadczenie usług na odległość;
- rozwijanie oferty z obszaru turystyki i rekreacji;
- wykorzystanie atrakcyjnej przestrzeni województwa dla lokalizowania ośrodków opieki dla osób starszych z Polski i z zagranicy, przy zapewnianiu odpowiedniego standardu usług zdrowotnych i kulturalnych;
- wykorzystanie struktur sieciowych w pobudzaniu aktywności gospodarczej i społecznej (m.in. LGD, ODR, izby rolnicze);
- promocję instrumentów współpracy i partnerstwa – włączenie mieszkańców obszarów wiejskich w działania rozwojowe;
- odnowę wsi, wspieranie budowania tożsamości lokalnej i zachowanie wiejskiego dziedzictwa kulturowego i krajobrazu.

4.3.5. OSI – Obszary Przygraniczne

W rozumieniu SRWL 2030 obszary przygraniczne z jednej strony posiadają specyficzny potencjał rozwojowy wynikający z możliwości bezpośredniej współpracy międzynarodowej w dziedzinie gospodarczej, wymiany handlowej, kontaktów politycznych czy realizacji projektów transgranicznych. Z drugiej strony problemem jest peryferyjne położenie, słaba krajowa dostępność transportowa oraz zwiększona migracja mieszkańców. Zwrócić uwagę należy również na wysoki poziom

konkurencyjności sąsiednich regionów zagranicznych w zakresie płac czy też usług publicznych. Ważnym kierunkiem interwencji polityki regionalnej w stosunku do obszarów przygranicznych jest wspomaganie procesu ich integracji z głównymi obszarami aktywności gospodarczej, dzięki zapewnianiu rozwoju powiązań funkcjonalnych po obu stronach granicy. Wiązać się to powinno m.in. z realizacją projektów infrastrukturalnych i zwiększeniem gęstości połączeń drogowych i kolejowych.

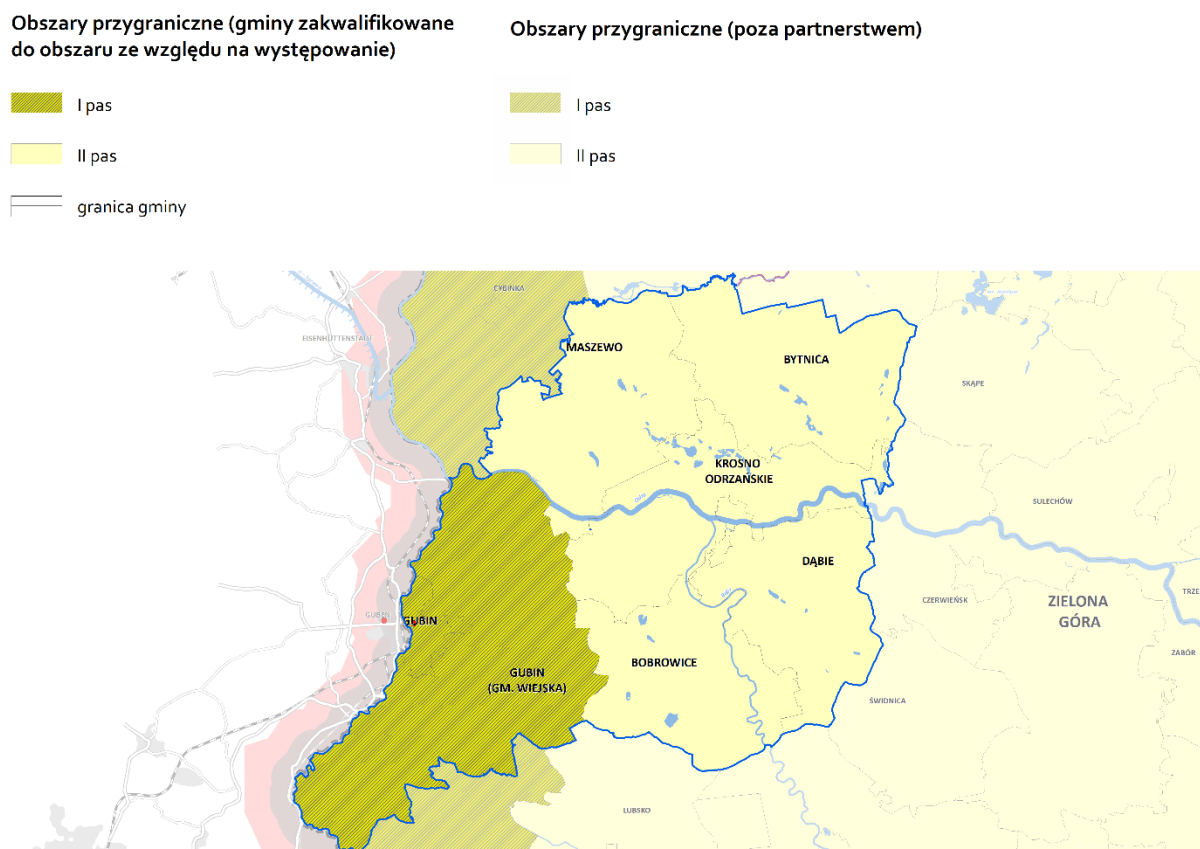
W przypadku obszarów przygranicznych w województwie lubuskim wyróżnić można terytorialnie dwa pasy. Partnerstwo znajduje się zarówno w **pierwszym** jak i w **drugim pasie** obejmując programy współpracy transgranicznej w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

- I pas - **m. Gubin, gm. Gubin;**
- II pas - **gm. Krosno Odrzańskie, gm. Bobrowice, gm. Dąbie, gm. Bytnica, gm. Maszewo.**

Interwencja skierowana do **obszarów przygranicznych** obejmować będzie w szczególności:

- konieczne działania na rzecz poprawy standardów życia, wzrostu konkurencyjności i atrakcyjności obszarów przygranicznych, zarówno w wymiarze ekonomicznym, jak i społecznym poprzez inwestycje w infrastrukturę techniczną, edukację i kulturę.

Ryc. 13. OSI - Obszary przygraniczne określone w SRWL 2030

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030, luty 2021 r.

4.3.6. OSI – Obszary zagrożone powodzią

Gminami z obszaru Partnerstwa, które zgodnie z zapisami SRWL 2030 znajdują się na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią są: **m. Gubin, gm. Gubin, gm. Krosno Odrzańskie, gm. Bobrowice, gm. Dąbie, gm. Bytnica, gm. Maszewo (obszar całego Partnerstwa)**. Na terenie tych gmin stwierdzono występowanie obszarów o wysokim prawdopodobieństwie występowania powodzi.

Interwencje skierowane do **Obszarów zagrożonych powodzią** na terenie Partnerstwa powinny obejmować w szczególności:

- inwestycje przeciwpowodziowe po przez budowę wałów przeciwpowodziowych, a także i innych budowli, takich jak: jazy, przepusty, wały cofkowe, zbiorniki retencyjne (projekt zbiornika w **gm. Krosno Odrzańskie**).

Ryc. 14. OSI – Obszary zagrożone powodzią określone w SRWL 2030

obszary szczególnego zagrożenia powodzią

obszar o wysokim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi $Q=10\%$

obszar o średnim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi $Q=1\%$

pozostałe obszary zagrożenia powodzią

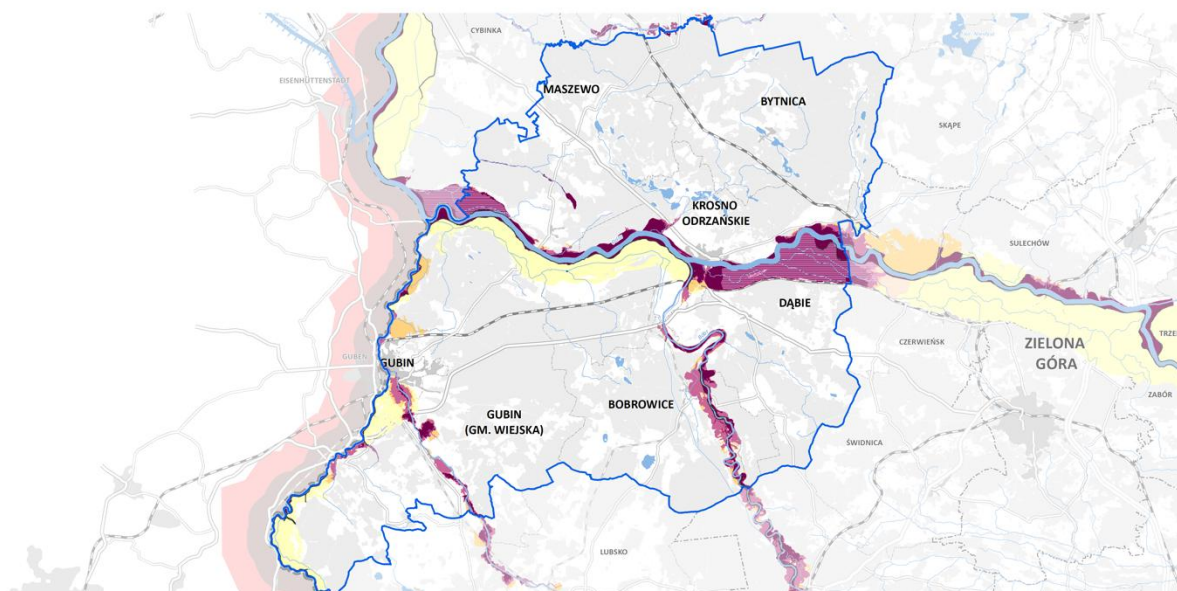
obszar o niskim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi $Q=0,2\%$

obszar narażony na zalanie w przypadku uszkodzenia wałów

główna infrastruktura przeciwpowodziowa

wał przeciwpowodziowy

polder

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030, luty 2021 r.

4.4. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla partnerstwa

Terytorialny wymiar polityki rozwoju przejawia się w programowaniu rozwoju i podejmowaniu interwencji w stosunku do wskazanych obszarów strategicznej interwencji. Realizowane jest to poprzez:

1. Podnoszenie jakości życia mieszkańców - poprzez budowanie infrastruktury, dbanie o przestrzeń miejską i zielone tereny, rozwijanie kulturalnej i sportowej oferty, wspieranie edukacji i zdrowia.
2. Rozwój gospodarczy - zwiększenie konkurencyjności regionu poprzez rozwijanie innowacyjnych przedsiębiorstw, tworzenie nowych miejsc pracy i promocję lokalnych produktów.
3. Ochrona środowiska - poprzez działań na rzecz ograniczenia emisji CO₂, zwiększenie efektywności energetycznej, popularyzację odnawialnych źródeł energii oraz ochronę bioróżnorodności.

4. Rozwój transportu - poprawa dostępności do regionu, rozwijanie sieci transportowej i infrastruktury drogowej oraz kolejowej, a także rozwijanie alternatywnych form transportu, np. rowerów miejskich.
5. Integracja społeczna - poprzez promocję dialogu międzykulturowego, walkę z wykluczeniem społecznym, wspieranie mniejszości etnicznych i kontynuowanie działań na rzecz równości płci.
6. Innowacje i technologie - promowanie nowych technologii, digitalizacja sektora publicznego i prywatnego, a także wspieranie przedsiębiorczości w tym zakresie.
7. Turystyka - rozwijanie turystyki i kultury, poprawa infrastruktury turystycznej, promocja regionu oraz wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań, które zachęcą turystów do odwiedzenia regionu.

Na obszarze Partnerstwa wskazuje się niżej wymienione obszary strategicznej interwencji (OSI) mające kluczowe znaczenie dla rozwoju gmin Partnerstwa oraz działania zakładane na tych obszarach. Kolejność prezentacji OSI nie ma związku z ich ważnością. Wszystkie OSI mają kluczowe znaczenie dla rozwoju gmin w Partnerstwie.

Tabela 18. Proponowane Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) i ich oznaczenia na liście projektów

Nr OSI	Nazwa OSI	Rodzaj koncentracji czynników strategicznych występujących w danym OSI	Problem czy potencjał?	Oznaczenie Kolorem
I.	Bieguny rozwoju miast jako obszar dostosowania do zmian demograficznych	Koncentracja planowanych działań na rzecz seniorów (mieszkalnictwo, usługi, aktywizacja) i działań na rzecz społeczności imigranckich oraz koncentracja innych działań na rzecz utrzymania spójności społecznej. Koncentracja działań edukacyjnych, animacyjnych, organizatorskich i inwestycyjnych na rzecz nowych kompetencji ludności, w tym w szczególności dzieci i młodzieży.	Problem	[tekst]
II.	Koncentracja potencjału atrakcyjności przyrodniczo – turystyczno – kulturowych	Potencjał atrakcyjności przyrodniczej, zasoby atrakcyjności kulturowej oraz zasoby atrakcyjności rekreacyjnej, w tym naturalne oraz antropogeniczne.	Potencjał	[tekst]
III.	Transformacja energetyczna i dostosowanie do zmian klimatu	Potrzeby w zakresie instalowania odnawialnych źródeł energii, potrzeby likwidacji lokalnych palenisk oraz potrzeby w zakresie dostosowania do skutków zmian klimatycznych.	Problem	[tekst]
IV.	Koncentracja problemów dostępności transportowej	Koncentracja potrzeb w zakresie budowy i remontów dróg kołowych i dróg kolejowych. Koncentracja potrzeb w zakresie transportu zbiorowego (deficyt dostępności, wykluczenie transportowe).	Problem	[tekst]
		Koncentracja aktualnie istniejących inwestycji gospodarczych, nowych terenów inwestycyjnych, instytucji otoczenia biznesu oraz potrzeb w zakresie infrastruktury publicznej na rzecz biznesu.	Potencjał	[tekst]

Źródło: opracowanie własne.

I. OSI – Bieguny rozwoju miast jako obszar dostosowania do zmian demograficznych

Zmiany demograficzne, takie jak starzenie się społeczeństwa, rosnąca liczba ludzi mieszkających w miastach i zmniejszająca się liczba rodzin, są ważnymi czynnikami wpływającymi na rozwój miasta i obszarów miejskich. Biegun rozwoju miasta odnosi się do działań podejmowanych przez władze miejskie w celu promowania wzrostu ekonomicznego, poprawy jakości życia mieszkańców i przyciągania inwestycji. Obszary miejskie są kluczowe dla dostosowania się do zmieniającego się krajobrazu demograficznego, ponieważ są one miejscem, gdzie ludzie żyją, pracują, uczą się i korzystają z infrastruktury publicznej.

Dostosowanie się do zmieniającego się krajobrazu demograficznego jest kluczowe dla zapewnienia długoterminowego wzrostu i zrównoważonego rozwoju miast i obszarów miejskich. Inwestycje w infrastrukturę i programy społeczne mogą pomóc w tworzeniu bardziej elastycznych i przyjaznych dla ludzi miast.

Niezbędne jest włączenie i zaangażowanie w realizację planowanych działań w ramach OSI I różnych instytucji o charakterze publicznym, zarówno jako bezpośrednich realizatorów projektów, jak i podmioty wspierające, koordynujące, ale odgrywające kluczową rolę. Zakładane działania:

1.1. Dostosowanie się do zmian demograficznych

Rekomendacje:

- *Zapewnienie odpowiedniej infrastruktury dla osób starszych: rozwój programów wsparcia dla seniorów, budowa domów opieki dla osób starszych, udogodnienia dla niepełnosprawnych*
- *Poprawa jakości i dostępności mieszkań: budowanie mieszkań o różnym standardzie, które będą dostosowane do potrzeb różnych grup wiekowych i zapewnią odpowiednie warunki życia*
- *Rozwój transportu publicznego: w celu poprawy mobilności osób starszych oraz łatwiejszego dotarcia do pracy i szkół*
- *Różnorodność rozrywki i rekreacji: rozwój parków, zieleni miejskiej, centrów sportowych i kulturalnych*
- *Promowanie innowacyjnych rozwiązań: w celu zwiększenia efektywności wykorzystania zasobów miejskich, takich jak energia, woda i odpady*

1.2. Poprawa koordynacji i jakości zarządzania przestrzenią poprzez współpracę z innymi samorządami terytorialnymi i społecznością lokalną

Rekomendacje:

- *Powołanie, na poziomie Partnerstwa, wspólnej jednostki koordynacyjno-projektowej odpowiedzialnej za przygotowanie koncepcji i planów zagospodarowania przestrzennego*
- *Stworzenie wspólnej platformy współpracy między gminami oraz między gminą a jej mieszkańcami w oparciu o spójny system infrastruktury przestrzennej*
- *Wdrożenie rozwiązań zmierzających do budowy kompleksowej, spójnej i systematycznej współpracy między lokalnymi przedsiębiorcami oraz współpracy przedsiębiorców z samorządem*
- *Rozwój spójnej struktury osadniczej w oparciu o powiązania funkcjonalno-przestrzenne*
- *Likwidacja luki cywilizacyjnej w zakresie dostępu do infrastruktury, w szczególności sieci kanalizacyjnych*

- 1.3. Tworzenie silnego oddziaływania **ośrodków lokalnych** i rozwój funkcji ponadlokalnych związanych z oświatą, kulturą, nauką, oraz wspieraniem organów administracji publicznej

Rekomendacje:

- *Zapewnienie odpowiedniego dostępu do kluczowych obiektów ośrodka lokalnego poprzez dobrą sieć powiązań komunikacyjnych z dogodnymi węzłami komunikacyjnymi oraz dobrą jakość dróg,*
- *Lobbowanie na rzecz realizacji lub dostosowania krajowych i regionalnych inwestycji kolejowych i drogowych do potrzeb Partnerstwa,*
- *Budowa nowych, lub rozbudowa istniejących obiektów opieki wczesno dziecięcej – przedszkola,*
- *Działania mające na celu przygotowanie szkoły dla dzieci, młodzieży i dorosłych, opartej na zasobach lokalnych obszaru funkcjonalnego (fizycznych szkołach), z kursami, zajęciami, wykorzystującymi lokalne zasoby. Szkoła budowałaby społeczność i eksponowałaby zasoby lokalne obszaru. Zajęcia stacjonarne i online.*

- 1.4. Porządkowanie ekstensywnie zagospodarowanych struktur zabudowy, wzmacnianie **ośrodków** usługowych oraz jakości i atrakcyjności przestrzeni publicznych w obszarach centralnych ośrodków gminnych w celu przywrócenia/wzmocnienia ich roli w układzie osadniczym oraz wsparcia budowy tożsamości miejsca i poczucia lokalnej dumy mieszkańców.

Rekomendacje:

- *Wyłonienie najlepszych projektów dotyczących rozwoju, zagospodarowania i zarządzania przestrzenią obszarów miejsko-wiejskich oraz wiejskich dla mieszkańców, w tym wspieranie budowanie tożsamości lokalnej,*
- *Wyłonienie najlepszych koncepcji odbudowy/rozbudowy/rewitalizacji obszarów centralnych ośrodków gminnych w drodze konkursów urbanistyczno-architektonicznych;*
- *Uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów centralnych ośrodków gminnych - projektów odbudowy, rozbudowy lub rewitalizacji;*
- *Przygotowanie ofert inwestycyjnych dla inwestorów zewnętrznych - mających na celu lepsze wykorzystanie zasobów terenów uzbrojonych oraz poprawę jakości życia mieszkańców.*

1.5. Wspieranie rozwoju **miejscowości o funkcjach gminnych**, wspomagające ośrodki lokalne.

Rekomendacje:

- *Lobbowanie na rzecz realizacji lub dostosowania krajowych i regionalnych inwestycji kolejowych i drogowych do potrzeb Partnerstwa (w szczególności modernizacja linii kolejowej 358 oraz 273 wraz z modernizacją przystanków)*
- *Wykorzystanie instrumentu Gminnych Programów Rewitalizacji do kształtowania przestrzeni oraz pozytywnych zmian społecznych na obszarze rewitalizacji i w obszarze zdegradowanym oraz obszarze trwałej marginalizacji (gm. Gubin, Bytnica)*

1.6. Modernizacja istniejącego **układu transportowo-komunikacyjnego**, tworzącego bariery dla rozwoju poszczególnych gmin i miejscowości Partnerstwa

Rekomendacje:

- *Poprawa drogowej dostępności komunikacyjnej w zakresie powiązań zewnętrznych i wewnętrznych, w tym budowa i modernizacja sieci dróg krajowych i wojewódzkich*
- *Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego, w szczególności poprzez budowę obwodnic i działania mające na celu uspokajanie ruchu*
- *Budowa obwodnicy Krosna Odrzańskiego wraz z budową mostu*

- *Modernizacja linii kolejowej 358 w relacji Zielona Góra – Gubin oraz 273 relacji Zielona Góra – Rzepin*
- *Budowa przyjaznych i bezpiecznych przystanków oraz węzłów przesiadkowych transportu publicznego*
- *Świadczenie usług publicznych w zakresie kolejowych przewozów pasażerskich – organizowanie i zarządzanie publicznym transportem zbiorowym*
- *Podjęcie działań mających na celu integrację różnych typów transportu ze szczególnym uwzględnieniem węzłów przesiadkowych*

1.7. **Komunikacja rowerowa** jako realna alternatywa do przemieszczania się wewnątrz miejscowości, gmin, partnerstwa.

Rekomendacje:

- *Rozbudowa systemu dróg rowerowych tworzących sieć dostępu do wszystkich miejscowości Partnerstwa oraz integrujących wewnętrznie poszczególne miejscowości, w szczególności ułatwiających dostęp do centrów miejscowości gminnych, ośrodków usługowych i centrów usług publicznych (zdrowie, edukacja, opieka, kultura)*
- *Dostosowanie infrastruktury transportowej i taboru komunikacji publicznej do obsługi pasażera z rowerem.*

II. OSI – Koncentracja potencjału atrakcyjności przyrodniczo – turystyczno – kulturowych

Koncentracja potencjału atrakcyjności przyrodniczo – turystyczno – kulturowych regionów jest kluczowym czynnikiem dla rozwoju turystyki. Dlatego też istotne jest, aby w ramach planowania rozwoju turystyki uwzględniać potencjał atrakcyjności przyrodniczych, turystycznych i kulturowych regionów oraz koncentrować się na ich rozwijaniu.

Atrakcyjność przyrodnicza to piękno krajobrazu, różnorodności flory i fauny, walorów ukształtowania terenu czy też akwenów wodnych. Atrakcyjność turystyczna to oferta hoteli, gastronomii, rozrywek, ale także infrastruktura turystyczna, taka jak szlaki turystyczne, parkingi, ośrodki wypoczynkowe czy hotele. Atrakcyjność kulturowa to z kolei zabytki, muzea, festiwale czy też tradycje i zwyczaje regionów.

Koncentracja na rozwijaniu potencjału atrakcyjności przyrodniczo – turystyczno – kulturowych regionów może przyczynić się do wzrostu liczby turystów oraz

zwiększenia zysków z turystyki, co z kolei wpłynie pozytywnie na rozwój całej gospodarki regionu. Jednocześnie ważne jest, aby rozwijanie turystyki było zrównoważone, czyli uwzględniało ochronę środowiska naturalnego oraz kulturowego dziedzictwa regionów. Ochrona i wzmocnienie wartości przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych obszaru, wzmocnienie atrakcyjności przestrzeni dla zamieszkiwania oraz dla rozwoju sportu, turystyki i rekreacji.

Zakładane działania:

2.1. Porządkowanie gospodarki wodnej i przeciwdziałanie skutkom suszy, budowa strategicznych zbiorników wody i rozwój małej retencji wodnej – zmiany klimatu

Rekomendacje:

- *Wspomaganie naturalnej retencji poprzez: zachowanie miejsc naturalnej retencji wodnej (małe zbiorniki wodne, jeziora, tereny mokradeł, bagienne), wprowadzanie zalesień, zadrzewień, utrzymywanie łąk w dotychczasowym użytkowaniu*
- *Ochrona ekosystemów wodnych/jeziornych poprzez kształtowanie stref ekotonowych towarzyszących wodom stojącym i płynącym, stanowiących także barierę przed dopływem do nich azotanów z terenów intensywnie użytkowanych rolniczo*
- *Spowalnianie odpływu wód powierzchniowych, zwiększanie naturalnej i sztucznej retencji wodnej (m.in.: odtwarzanie i budowa śródpolnych i śródleśnych zbiorników wodnych, budowa zbiorników retencyjnych, przebudowa innych urządzeń wodnych np. urządzeń melioracyjnych)*
- *Podejmowanie działań w zakresie ochrony i oszczędnego zużywania zasobów wodnych poprzez gromadzenie wód opadowych na posesjach, stosowanie przepuszczalnych powierzchni, tworzenie tzw. ogrodów deszczowych, prowadzenie działań edukacyjnych promujących zachowania sprzyjające oszczędzaniu wody*

2.2. Budowa infrastruktury dla turystyki wodnej, regulacja powiązań wodnych oraz rozwój technicznej infrastruktury m.in. na Odrze, Nysie i Bobrze

Rekomendacje:

- *Opracowanie koncepcji rozwoju szlaków wodnych - kajakowych,*
- *Opracowanie niezbędnej dokumentacji technicznej oraz realizacja technicznej infrastruktury dróg wodnych – kanałów, śluz, pochylni - na planowanych trasach turystyki wodnej*
- *Wyznaczenie szlaków kajakowych wraz z budową infrastruktury*

- *Utworzenie ośrodka turystyczno – sportowego – wypoczynkowego w oparciu o największy zbiornik wód powierzchniowych, jako atrakcyjnych lokalizacji dla rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnych, w tym obiektów dla wyspecjalizowanych form sportu*

2.3. Wspieranie kultury i dziedzictwa kulturowego obszarów miejsko – wiejskich oraz wiejskich

Rekomendacje:

- *Wsparcie mieszkańców w realizacji działań mających na celu kultywowanie lokalnych tradycji i wzmocnienie tożsamości regionalnej, w tym kreowanie klastra kulinarnego*
- *promowanie lokalnych zasobów (produktów tradycyjnych, regionalnych, ekologicznych)*
- *Organizacja lokalnych targów i jarmarków promujących wyroby, tradycje i dziedzictwo kulturowe regionu*

2.4. Rozwój potencjału szlaków historyczno – kulturowych

Rekomendacje:

- *Wykorzystywanie bogatego układu turystycznych tras pieszych i rowerowych dla rozwoju turystyki i promocji obszaru*
- *Oznakowanie i zagospodarowanie szlaków historyczno – kulturowych*
- *Oznakowanie i zagospodarowanie szlaków najcenniejszych zespołów urbanistycznych*
- *Utworzenie ścieżek edukacyjnych*

2.5. Rewitalizacja miejscowości mogących stanowić centra rozwoju usług turystycznych i działalności gospodarczej, w tym wykorzystanie dawnych zabudowań dworskich i folwarcznych - dostosowanie ich do nowych zadań

Rekomendacje:

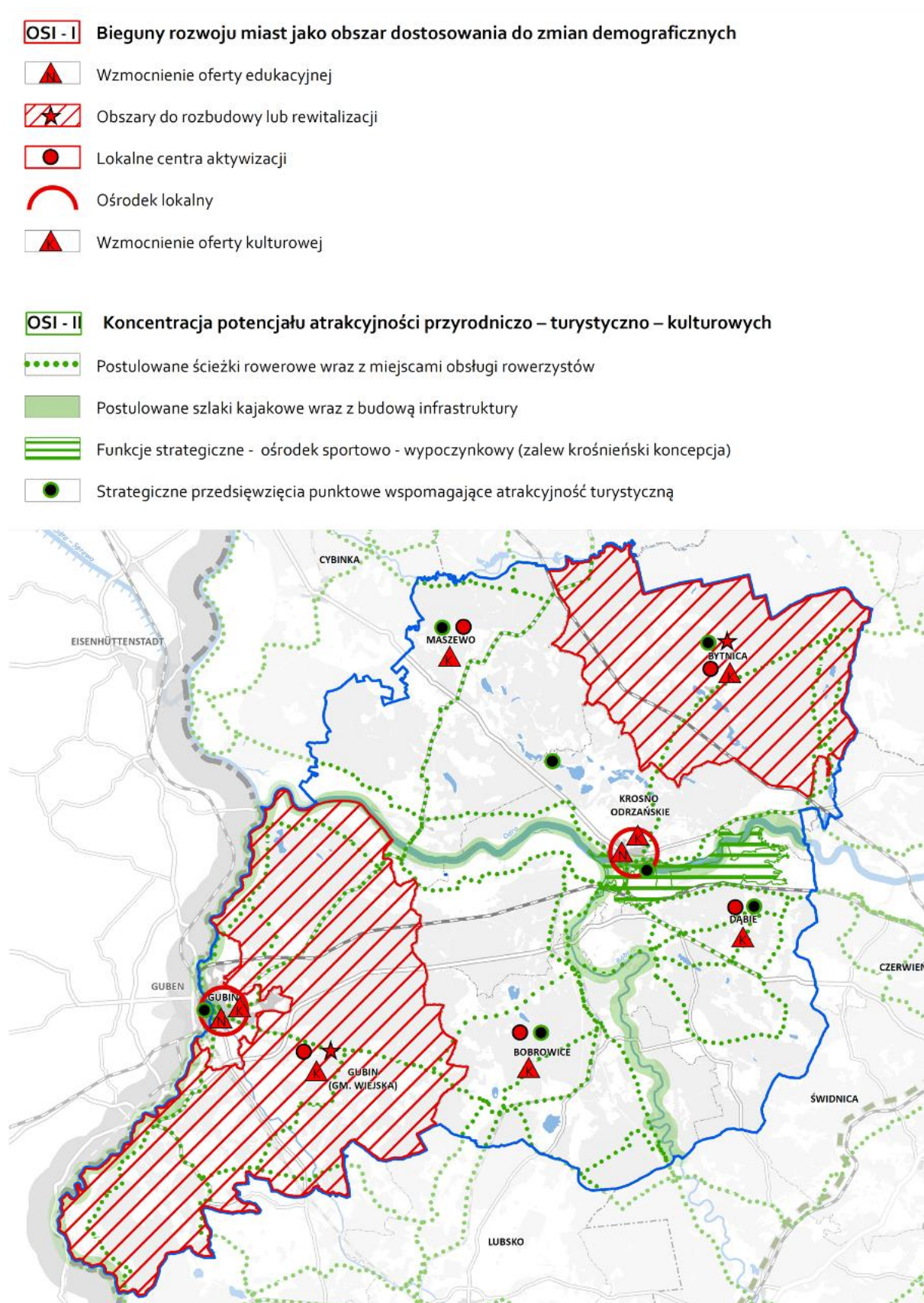
- *Utworzenie bazy/sieci informacji turystycznej o atrakcjach gmin Partnerstwa, a także o możliwościach łączenia ich z innymi produktami turystycznymi spoza Partnerstwa*
- *Wspieranie rozwoju agroturystyki wykorzystującej lokalne zasoby*

2.6. Promocja lokalnych wartości krajobrazu, tradycji architektonicznej, lokalnych form zabudowy i zagospodarowania, zieleni przydomowej i zieleni terenów otwartych (w tym utrzymywanie charakterystycznych zadrzewień przydrożnych).

Rekomendacje:

- *Opracowanie gry terenowej, edukacyjnej, nawiązującej do historii i tradycji regionu połączonej z innymi produktami turystycznymi, istotnej w promowaniu turystyki rodzinnej, weekendowej oraz szkolnej*
- *Utworzenie ścieżek edukacyjnych*

Ryc. 15. OSI kluczowe dla Partnerstwa “Krośnieński Obszar Funkcjonalny” – OSI I, OSI II

Źródło: opracowanie własne.

III. OSI – Transformacja energetyczna i dostosowanie do zmian klimatu

W krajowej energetyce odchodzi się stopniowo od bazowania na węglu (zwłaszcza brunatnym) i przechodzi do energetyki alternatywnej, wykorzystując istniejącą infrastrukturę przesyłową. Instalacje OZE opierają swoje działanie na naturalnych i niewyczerpalnych zasobach w celu produkcji energii elektrycznej lub energii cieplnej. Zapewniają niezależność od dużych komercyjnych czy państwowych dostawców energii. OZE mają niższe wymagania dotyczące konserwacji. Instalacje OZE są zgodne z unijnymi normami dotyczącymi ochrony środowiska. Zakładane działania:

3.1. Rozwój społeczności energetycznych poprzez realizację działań poprawiających samowystarczalność energetyczną

Rekomendacje:

- *Rozwój zielono – błękitnej infrastruktury*
- *Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w produkcji energii elektrycznej i ciepła*

3.2. Rozwój, wyspecjalizowanego rolnictwa ekologicznego, sadownictwa, upraw szklarniowych w skali mikroregionu

Rekomendacje:

- *Wykorzystanie potencjału sektora rolniczego*
- *Stworzenie warunków dla rozwoju nowoczesnego i ekologicznego rolnictwa*

3.3. Wsparcie dla działań związanych z **obniżeniem emisyjności**

Rekomendacje:

- *Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej*
- *Projekty z zakresu usuwania azbestu z budynków*
- *Projekty służące magazynowaniu energii elektrycznej i ciepła*
- *Wsparcie dla projektów służących edukacji i informacji w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej*

IV. OSI – Koncentracja problemów dostępności transportowej

Głównym celem działań w zakresie OSI IV jest zwiększenie dostępności transportowej dla ruchu pasażerskiego oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu. Niedostateczny dostęp do transportu publicznego skutkuje zależnością od samochodów indywidualnych bądź wykluczeniem transportowym – ograniczeniem dostępu do głównych celów ruchu (usług społecznych i komercyjnych, miejsc pracy

i wypoczynku, kontaktów społecznych itd.). Kolejnym problemem jest niedostateczna infrastruktura dla pieszych i rowerzystów, która prowadzi do niebezpiecznych sytuacji na drodze dla tych, którzy pieszo lub rowerem poruszają się po drogach. Innym ważnym aspektem jest brak koordynacji pomiędzy różnymi środkami transportu, co prowadzi do nieefektywnego i czasochłonnego przesiadania się, a także do opóźnień w rozkładach jazdy. Wreszcie, istotnym problemem jest brak inwestycji w nowe technologie i usługi transportowe, takie jak samochody elektryczne, autonomiczne i aplikacje mobilne, które mogłyby poprawić jakość życia mieszkańców i przyczynić się do bardziej zrównoważonego i efektywnego modelu transportowego.

Celem OSI jest wykorzystanie walorów położenia i poprawa dostępności transportowej, zbudowanie oferty dla logistyki. Zakładane działania:

4.1. Uporządkowanie i wzmocnienie elementów tranzytowego, krajowego i wojewódzkiego układu drogowego

Rekomendacje:

- *Budowa obwodnicy Krosna Odrzańskiego*
- *Poprawa drogowej dostępności komunikacyjnej w zakresie powiązań zewnętrznych i wewnętrznych, w tym budowa i modernizacja sieci dróg krajowych i wojewódzkich*
- *Modernizacja i budowa węzłów przesiadkowych*

4.2. Stworzenie oferty terenów inwestycyjnych z dobrym dostępem do infrastruktury transportowej

Rekomendacje:

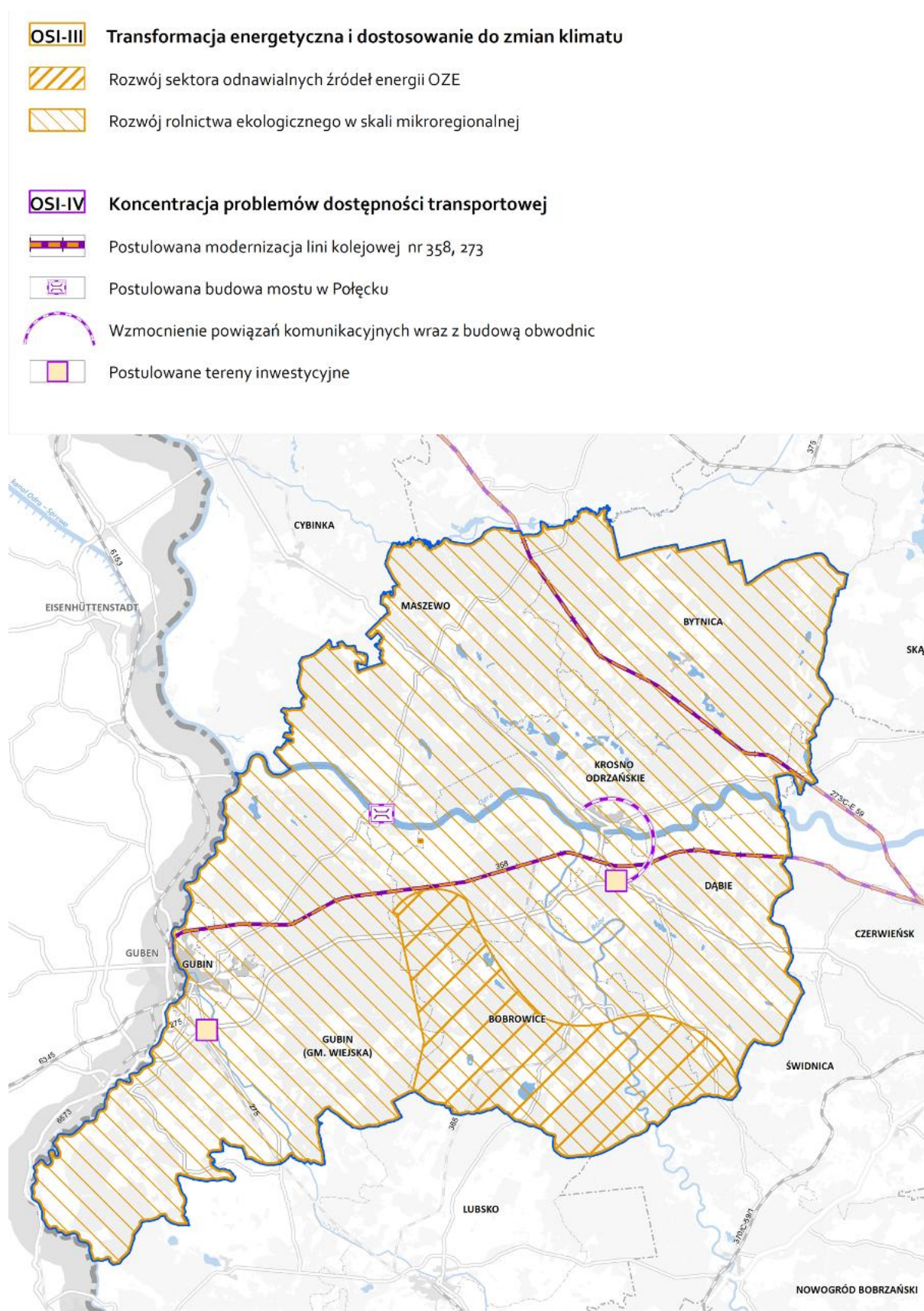
- *Budowa terenów inwestycyjnych*
- *Poprawa drogowej dostępności komunikacyjnej w zakresie powiązań zewnętrznych i wewnętrznych, w tym budowa i modernizacja sieci dróg krajowych i wojewódzkich*
- *Modernizacja linii kolejowej 358 w relacji Zielona Góra – Gubin oraz 273 relacji Zielona Góra – Rzepin*
- *Podjęcie działań mających na celu integrację różnych typów transportu ze szczególnym uwzględnieniem węzłów przesiadkowych*
- *Modernizacja i budowa ścieżek rowerowych*

4.3. Wysokiej jakości, dostępny i zintegrowany transport publiczny

Rekomendacje:

- *Rozwój komunikacji publicznej w oparciu o ekologiczny i ekonomiczny tabor*
- *Zwiększenie dostępności różnych form komunikacji publicznej, w szczególności dla osób ze szczególnymi potrzebami*
- *Rozwój alternatywnych środków transportu*

Ryc. 16. OSI kluczowe dla Partnerstwa “Krośnieński Obszar Funkcjonalny” – OSI III, OSI IV

Źródło: opracowanie własne

5. Projekty

5.1. Proces identyfikacji i wyboru projektów

Proces prowadzący do wyboru projektów składał się z kilku etapów:

- **Wstępnego naboru**

przeprowadzonego w formie publicznego naboru propozycji projektowych (pomysłów) poprzez formularz online, dostępny w okresie 12-31.01.2023 r. dla wszystkich zainteresowanych, ze szczególnym udziałem wybranych kluczowych interesariuszy Partnerstwa; na tym etapie zgłoszono 130 propozycji (inspiracji).

- **Preselekcji**

polegającej na wstępnej analizie i ocenie zgłoszonych pomysłów projektowych; podczas kilku spotkań warsztatowych Grupa Robocza i zainteresowani interesariusze przy wsparciu zespołu Doradców Partnerstwa oceniali pomysły na projekty pod kątem:

- zgodności z diagnozą, wypracowanymi celami i kierunkami działania strategii ponadlokalnej,
- ponadlokalnego charakteru,
- możliwości wsparcia finansowego z funduszy zewnętrznych.

- **Selekcji kierunkowej**

W wyniku uprzedniego, kilkustopniowego działania, powstało wstępne zestawienie projektów strategicznych, które następnie zostało podzielone na projekty podstawowe (obejmujące typy projektów preferowane do realizacji w ramach instrumentu terytorialnego – IIT i alokacji przewidzianej dla Partnerstwa KOF przez Zarząd Województwa Lubuskiego) i uzupełniające (pozostałe).

- **Opracowania merytorycznego**

W iteracyjnym procesie o charakterze warsztatowym i technicznym dokonano konkretyzacji założeń merytorycznych i rozwinięcia idei projektów podstawowych poprzez **przygotowanie indywidualnych fiszek projektowych**, w tym uzgodnienia

założeń projektu w oparciu o zidentyfikowane potrzeby, zatwierdzone cele strategiczne oraz założenia techniczne i spodziewane efekty realizacji.

- **Decyzji strategicznej**

Końcowym etapem procesu wyłaniania projektów strategicznych była decyzja Rady Partnerstwa o **zatwierdzeniu list projektów podstawowych** i uznaniu pozostałych zgłoszonych projektów za uzupełniające. Jednocześnie w ramach zarządzania strategią przyjęto zasady **aktualizacji listy projektów** (podstawowych lub uzupełniających), wynikające z procesu wyłaniania projektów strategicznych oraz weryfikacji obecnych założeń wskazanych w Strategii.

5.2. Lista projektów

Przez projekt rozumiemy całość aplikacyjną – pojedyncze przedsięwzięcie, które będzie przedmiotem jednego wniosku o dofinansowanie.

Zgodnie z rekomendacjami „Zasad realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej na lata 2021-2027” projekty wynikające ze strategii powinny realizować jeden lub kilka z następujących priorytetów:

1. wspierać rozwój gospodarczy;
2. dążyć do neutralności klimatycznej;
3. wpływać na zwiększenie dostępności do usług publicznych;
4. realnie przekładać się na poprawę jakości życia mieszkańców;
5. opierać się na inteligentnym zarządzaniu.

Zdefiniowane projekty powinny również odnosić się w logiczny sposób do powiązań funkcjonalnych istniejących na obszarze partnerstwa.

Z uwagi na charakter strategii ponadlokalnej lista projektów składa się z 2 części:

- A. Projekty podstawowe (alokacja FELB),
- B. Projekty uzupełniające (pozostałe).

Wskaźniki produktów i rezultatów poszczególnych projektów podstawowych wraz z ich wielkościami dla celów pośrednich i końcowych FELB zostały wskazane w poszczególnych fiskach projektowych.

Dla projektów uzupełniających, z uwagi na ich wstępny i ogólny charakter (pomysły do rozwinięcia w trakcie realizacji strategii), wskaźniki nie zostały na tym etapie określone.

5.2.1. Lista projektów podstawowych

Projekty umieszczone na liście podstawowej wskazane są przez samorządy tworzące Partnerstwo jako **priorytety strategiczne do dofinansowania z programu regionalnego** (Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027), które będą wybierane do dofinansowania w postępowaniach niekonkurencyjnych w ramach kwot przeznaczonych dla instrumentu terytorialnego (IIT).

Lista projektów podstawowych zgodnie z założeniami strategii podlega procesowi regularnego **monitorowania i aktualizacji** (modyfikacji zakresów, przyporządkowania, ujmowania i dodawania projektów).

Projekty te wymagają specjalnego opracowania i uszczegółowienia za pomocą fiszek projektowych, których wzór został wskazany przez Instytucję Zarządzającą. Zestawienie opracowanych fiszek projektowych zostanie dołączone do niniejszej strategii, a w poniższej tabeli zostały podane dane identyfikacyjne projektów.

Tabela 19. Lista projektów podstawowych

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN) ¹⁹	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
1. Poprawa infrastruktury turystycznej w Krośnieńskim Obszarze Funkcjonalnym – Zagospodarowanie Wzgórz Gubińskich	2.3	5; 5(ii)	FELB.08.04 Wsparcie terytorialne obszarów innych niż miejskie - IIT	Gmina Gubin o statusie miejskim	Zagospodarowanie zdegradowanego terenu dla celów rozwoju turystyki w mieście Gubin.	8., 10.	2 500 000	IV kw. 2025

¹⁹ Zastosowany przelicznik: 1 EUR = 4,50 PLN

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego o 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN) ¹⁹	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
w Gubinie – etap I								
2. „Razem przeciw wykluczeniu” - aktywne włączenie społeczne w Krośnieńskim Obszarze Funkcjonalnym	1.2	4;4(h)	FELB.06.16 Aktywna integracja społeczno-zawodowa - IIT	Powiat krośnieński	Aktywizacja społeczna osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym lub wykluczonych społecznie oraz budzenie potencjału poszczególnych osób i grup oraz wdrażanie zindywidualizowanych usług zarówno aktywizacji społecznej jak i zawodowej – 10 rodzajów działań, w tym: • Rekrutacja uczestników, badanie potrzeb, organizacja szkoleń • Reintegracja społeczna i zawodowa uczestników • Wsparcie terapeutyczno-psychologiczne osób	16.	3 224 475	I kw. 2025

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego o 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN) ¹⁹	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
					zagrożonych wykluczeniem społecznym • Organizacja cyklicznych spotkań dla uczestników projektu i mieszkańców mających na celu integrację międzypokoleniową społeczności lokalnej, wzmacniające poczucie przynależności i uczące nowych form spędzania czasu wolnego, • Szkolenia dla uczestników, • Wizyty studyjne, np. w spółdzielni socjalnej, • Dostosowanie obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami			

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego o 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN) ¹⁹	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
					(usuwanie barier architektonicznych). Na etapie wstępnym zostanie wykonane badanie potrzeb społecznych.			
3.								
4. Gminny Dom Kultury w Dąbiu	1.4	5; 5(ii)	FELB.08.04 Wsparcie terytorialne obszarów innych niż miejskie - IIT	Gmina Dąbie	Przebudowa budynku po szkole podstawowej w Kosierzu na cele Gminnego Domu Kultury w Dąbiu wraz z zagospodarowaniem terenu	5.	1 324 946,48	II kw. 2025
5. Centrum Kultury w Krośnie Odrzańskim	1.4	5; 5(ii)	FELB.08.04 Wsparcie terytorialne obszarów innych niż miejskie - IIT	Gmina Krosno Odrzańskie	Projekt zakłada adaptację gminnego budynku na Centrum Kultury zawierające salę ze sceną, mobilnym ekranem kinowym oraz widownią na min. 200 miejsc (wraz z zapleczem technicznym, socjalnym i	4.	2 408 993,60	II kw. 2025 r.

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego o 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN) ¹⁹	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
					wyposażeniem typu meble, sprzęt nagłośnieniowy itp).			
6. Czas na zawodowców z Powiatu Krośnieńskiego	1.3	4;4(f)	FELB.06.15 Edukacja - IIT	Powiat krosnieński	Uzyskanie dodatkowych kompetencji zawodowych uczniów – głównie poprzez szkolenia, kursy, warsztaty oraz płatne staże i praktyki u pracodawców; wsparcie nauczycieli (w tym nauczyciel zawodu) oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu w zakresie możliwości uzyskania dodatkowych kwalifikacji; doposażenie pracowni kształcenia zawodowego oraz warsztatów szkolnych; wdrożenie systemu stypendialnego dla uczniów zdolnych znajdujących się	7., 23., 25.	2 345 948,50	I kw. 2025 r.

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego o 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN) ¹⁹	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
					w niekorzystnej sytuacji społeczno-ekonomicznej. Złożenie wniosku o dofinansowanie poprzedzone będzie sporządzeniem diagnozy stanu szkolnictwa zawodowego.			
7. Młodzi górą - program rozwoju kompetencji dzieci i młodzież ze szkół podstawowych	1.3	4;4(f)	FELB.06.15 Edukacja - IIT	Krośnieńki Związek Powiatowo - Gminny	Zwiększenie liczby zajęć pozalekcyjnych w celu rozwój kompetencji kluczowych uczniów – zajęcia rozwijające kreatywność, kompetencje cyfrowe, działania wspierające naukę języka obcego; wsparcie psychologiczne; podwyższenie kwalifikacji i umiejętności nauczycieli; doposażenie szkół w sprzęt (rozwój nowoczesnych pracowni językowych)	6., 23., 25.	7 727 850,41	II kw. 2025 r.

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego o 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN) ¹⁹	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
8. Poprawa infrastruktury turystycznej na terenie gminy Gubin	1.4, 2.3	5; 5(ii)	FELB.08.04 Wsparcie terytorialne obszarów innych niż miejskie - IIT	Gmina Gubin	Wytyczenie i oznakowanie szlaku turystycznego (w tym jego wykonanie w miejscach gdzie będzie to konieczne) od miejscowości Chlebowo do miejscowości Mielno wraz z infrastrukturą towarzyszącą	1., 10., 13.	340 000	II kw. 2026
9. Centrum Wsparcia Przedsiębiorczości w Krośnie Odrzańskim	2.1	1; 1(iii)	FELB.01.10 Rozwój przedsiębiorczości – IIT	Gmina Krosno Odrzańskie	Adaptacja budynku na CWP; doradztwo dla firm, edukacja i szkolenia, pomoc w rozwoju start-upów;	17.	1 115 094,69	II kw. 2025 r.
10. Budowa szlaku rowerowego na odcinku Gubin-Dąbie	2.3	5; 5(ii)	FELB.08.04 Wsparcie terytorialne obszarów innych niż miejskie - IIT	Powiat krośnieński	Wytyczenie szlaku rowerowego całkowicie poza pasem drogi krajowej nr 32, przez tereny leśne, w bezpośredniej bliskości atrakcji turystycznych, wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	1., 8., 13.	1 275 000	III kw. 2025
11. Zagospodarowanie brzegu	2.3	5; 5(ii)	FELB.08.04 Wsparcie	Gmina Bytnica	Zagospodarowanie dwóch jezior na terenie gminy. Budowa	12.	385 438,95	I kw. 2025 r.

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego o 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN) ¹⁹	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
jezior w gminie Bytnica.			terytorialne obszarów innych niż miejskie - IIT		infrastruktury pozwalającej wykorzystać walory akwenów wodnych.			
12. Budowa wieży widokowej na terenie gminy Bytnica.	2.3	5; 5(ii)	FELB.08.04 Wsparcie terytorialne obszarów innych niż miejskie - IIT	Gmina Bytnica	Na terenie Gryżyńskiego Parku Krajobrazowego, w miejscu atrakcyjnym turystycznie oraz wyniesionym w stosunku do otaczającego obszaru powstanie wieża widokowa wraz z niezbędną infrastrukturą.	11.	1 145 270,42	I kw. 2025 r.
13. Budowa drogi rowerowej Bobrowice-Dychów	3.1	2; 2(viii)	FELB.03.03 Mobilność miejska - IIT	Gmina Bobrowice	Wybudowanie drogi rowerowej Bobrowice-Dychów o łącznej długości ok. 4 km po trasie zlikwidowanej linii kolejowej. Droga – przez krótki odcinek po drodze powiatowej - będzie łączyć się z istniejącą trasą spacerowo-rowerową wokół	1., 8., 10.,	2 890 792,26	I kw. 2025

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego o 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN) ¹⁹	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
					zbiornika przy zaporze wodnej w Dychowie, skąd podziwiać można największą w województwie lubuskim elektrownię wodną w Dychowie. Dalej planowane jest w przyszłości połączenie trasy rowerowej z Krosnem Odrzańskim, w celu połączenia wszystkich gmin partnerstwa.			
14. Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 138 pomiędzy miejscowościami Maszewo – Granice	2.3	5; 5(ii)	FELB.08.04 Wsparcie terytorialne obszarów innych niż miejskie - IIT	Gmina Maszewo	Budowa ścieżki rowerowej Maszewo - Granice umożliwiającej bezpieczną komunikację rowerową (wraz z infrastrukturą towarzyszącą). Powstała ścieżka pozwoli mieszkańcom pobliskich miejscowości oraz turystom na aktywny odpoczynek nad jez. Granicznym (projekt 15.).	15.	2 192 184,18	IV kw. 2025

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego o 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN) ¹⁹	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
15. Rozwój infrastruktury rekreacyjno-turystycznej poprzez zagospodarowanie nabrzeży jeziora Granice	2.3	5; 5(ii)	FELB.08.04 Wsparcie terytorialne obszarów innych niż miejskie - IIT	Gmina Maszewo	Rozwój infrastruktury rekreacyjno-turystycznej poprzez zagospodarowanie nabrzeża jeziora Granice, budowę pomostu.	14.	867 237,71	II kw. 2025
16. Organizacja transportu publicznego na obszarze KOF	3.1	2; 2(viii)	FELB.03.03 Mobilność miejska - IIT	Krośnieński Związek Powiatowo - Gminny	Opracowanie koncepcji transportu publicznego dla Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego, w tym: inwentaryzacja sieci dróg po których można realizować transport publiczny i stworzenie mapy koniecznych połączeń uwzględniających oświatę, zdrowie, miejsca pracy	2., 6., 7. – na zasadzie warunkowania ich powodzenia	7 200 509,00	I kw. 2025

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego o 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN) ¹⁹	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
					i obiekty użyteczności publicznej, • inwentaryzację infrastruktury koniecznej do obsługi pasażerskiej, • zdiagnozowanie zapotrzebowania ilościowego (potoki pasażerskie), • wyłonienie operatorów do świadczenia usług przewozowych, • przygotowanie aplikacji aktywnego rozkładu jazdy i komunikacji z wybranym przewoźnikiem, która pozwoli organizatorowi koordynować całość zadania, a dla pasażera „zamawiać” usługę			

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego o 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN) ¹⁹	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
					(przewiduje się rozwój linii regularnych oraz koncepcji MaaS); Elementem projektu będzie również wdrożenie koncepcji, w tym określenie nowych linii pasażerskich i zakup taboru niskoemisyjnego.			
17. Cyfryzacja powiatowych baz danych EGIB	3.1	1; 1(ii)	FELB.01.09 Cyfrowe lubuskie - IIT	Powiat krośnieński	Informatyzacja zasobu obejmująca modernizację ewidencji gruntów i budynków; modernizacja objęła dotąd 37 z 130 obrębów geodezyjnych w pow. krośnieńskim	9.; Projekt na poziomie powiatowym – tematyczna kontynuacja projektu „e-Powiat Krośnieński” Regionalny Program Operacyjny	751 610,97	II kw. 2025

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego o 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN) ¹⁹	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
						– Lubuskie 2020 działanie 2.1		
18. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Gubin – etap VI	3.1	5; 5(ii)	FELB.08.04 Wsparcie terytorialne obszarów innych niż miejskie - IIT	Gmina Gubin	W ramach przedsięwzięcia wybudowane zostaną dla budynków mieszkalnych instalacje przydomowych oczyszczalni ścieków.	20., 24.	1 035 000	II kw. 2027
19. Krośieńska Szkoła Zdrowia, Ekologii i Permakultury	3.2	2; 2(iv)	FELB.02.13 Adaptacja do zmian klimatu - IIT	Gmina Bytnica	Przekazywanie wiedzy i umiejętności z zakresu zdrowia, ekologii i permakultury oraz motywowanie do podejmowania działań na rzecz własnego zdrowia oraz ochrony środowiska przez mieszkańców KOF; budowanie społeczności i podejmowanie konkretnych działań na obszarze w tym	21.	1 347 690,20	I kw. 2025

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego o 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN) ¹⁹	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
					realizacje demonstracyjne (nasadzenia, zagrody i ogrody tematyczne); zajęcia stacjonarne w obiektach publicznych, świetlicach i online; możliwość zdobycia kwalifikacji rynkowych w polskiej ramie kwalifikacji w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (ZSK) Unii Europejskiej.			
20. Modernizacja urządzeń służących melioracji z uwzględnieniem retencji wód opadowych – Etap I	3.2	2; 2(iv)	FELB.02.13 Adaptacja do zmian klimatu - IIT	Gmina Bobrowice	Projekt zakłada wykonanie prac polegających na modernizacji urządzeń służących melioracji z uwzględnieniem retencji wód opadowych na terenie Gminy Bobrowice. Zakres obejmuje Gminę Bobrowice, z uwzględnieniem terenów zajmujących obszar	18., 24.	209 569,57	IV kw. 2025

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego o 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN) ¹⁹	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
					zlewni i ze szczególnym uwzględnieniem melioracji. Celem przedsięwzięcia jest zapobiegania suszy oraz umożliwienie infiltracji wód opadowych do wód podziemnych			
21. Park Winny w Krośnie Odrzańskim	3.2	2;2(vii)	FELB.02.14 Ochrona przyrody - IIT	Gmina Krosno Odrzańskie	Projekt zakłada zagospodarowanie fragmentu skarpy nadodrzańskiej na park winny i utworzenie zbioru genotypów winorośli hodowanych na terenie powiatu krośnieńskiego od czasów niemieckich po współczesne. Działaniem komplementarnym będzie uruchomienie Krośnieńskiej Winoteki - miejsca, w którym zebrane byłyby wszystkie informacje o lokalnych	19.	1 739 222,24	II kw. 2025

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego o 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN) ¹⁹	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
					winnicach, procesie produkcji oraz gdzie potencjalny turysta mógłby zdegustować i kupić ten szlachetny, lubuski trunek.			
22. Koordynacja wdrażania Strategii rozwoju ponadlokalnego Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego	Cele 1-3 <projekt horyzontalny.	5; 5(ii)	FELB.08.04 Wsparcie terytorialne obszarów innych niż miejskie - IIT	Krośnieński Związek Powiatowo - Gminny	Celem projektu jest współpraca samorządów w ramach prac nad wspólnym dokumentem: Strategią IIT i jej wdrażaniem, zapewnienie skutecznej koordynacji działań i realizacji projektów wskazanych w Strategii.	7., 16., horyzontalne powiązanie pozostałymi projektami	509 743,04	I kw. 2025 r.
23. Dzisiaj tworzymy przyszłość - poprawa jakości kształcenia ogólnego	1.3	4;4(f)	FELB.06.15 Edukacja - IIT	Powiat krośnieński	Poprawa efektywności kształcenia ogólnego w Zespole Szkół Ponadpodstawowych im. W. Broniewskiego w Krośnie Odrzańskim przez: działania wspierające uczniów w zdobywaniu	6., 7., 25.	535 785,00	I kw. 2025 r.

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego o 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN) ¹⁹	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
					dodatkowych uprawnień i kwalifikacji zwiększających ich szanse na rynku pracy, w tym kompetencji cyfrowych; • uzyskanie kompetencji kluczowych i kompetencji przyszłości, poprzez organizację dodatkowej oferty dydaktycznej oraz wdrożenie nowych form i metod nauczania; • przeprowadzenie poradnictwa i doradztwa edukacyjno-zawodowego; • organizację i udzielanie pomocy psychologiczno-			

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego o 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN) ¹⁹	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
					pedagogicznej dla uczniów; doposażenie pracowni szkolnych.			
24. Montaż zbiorników na wody opadowe wraz z infrastrukturą przy budynkach użyteczności publicznej	3.2	2; 2(iv)	FELB.02.13 Adaptacja do zmian klimatu - IIT	Gmina Krosno Odrzańskie	Zbieranie zgromadzonej wody deszczowej z dachów nieruchomości gminnych do zbiorników powierzchniowych / podziemnych wraz z montażem infrastruktury umożliwiającej jej wykorzystanie przez mieszkańców miejscowości do podlewania roślinności wspólnej tj. donic z kwiatami, rabat i skwerów założonych przez mieszkańców zlokalizowanych na terenach gminnych.	18., 20.	209 569,57	II kw. 2025

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego o 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN) ¹⁹	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
25. Dzisiaj tworzymy przyszłość - poprawa jakości kształcenia ogólnego – ZSO w Gubinie	1.3	4;4(f)	FELB.06.15 Edukacja - IIT	Gmina Gubin o statusie miejskim	Poprawa efektywności kształcenia ogólnego w Zespole Szkół Ogólnokształcących w Gubinie przez: • działania wspierające uczniów w zdobywaniu dodatkowych uprawnień i kwalifikacji zwiększających ich szanse na rynku pracy, w tym kompetencji cyfrowych; • uzyskanie kompetencji kluczowych i kompetencji przyszłości, poprzez organizację dodatkowej oferty dydaktycznej oraz	6., 7., 23.	303 450	I kw. 2025

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego o 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN) ¹⁹	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
					wdrożenie nowych form i metod nauczania; • przeprowadzenie poradnictwa i doradztwa edukacyjno-zawodowego; • organizację i udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów; • wyposażenie pracowni szkolnych.			

Źródło: opracowanie własne

Sposób wskazania projektów: został opisany w rozdziale 5.1.

W kierunkach:

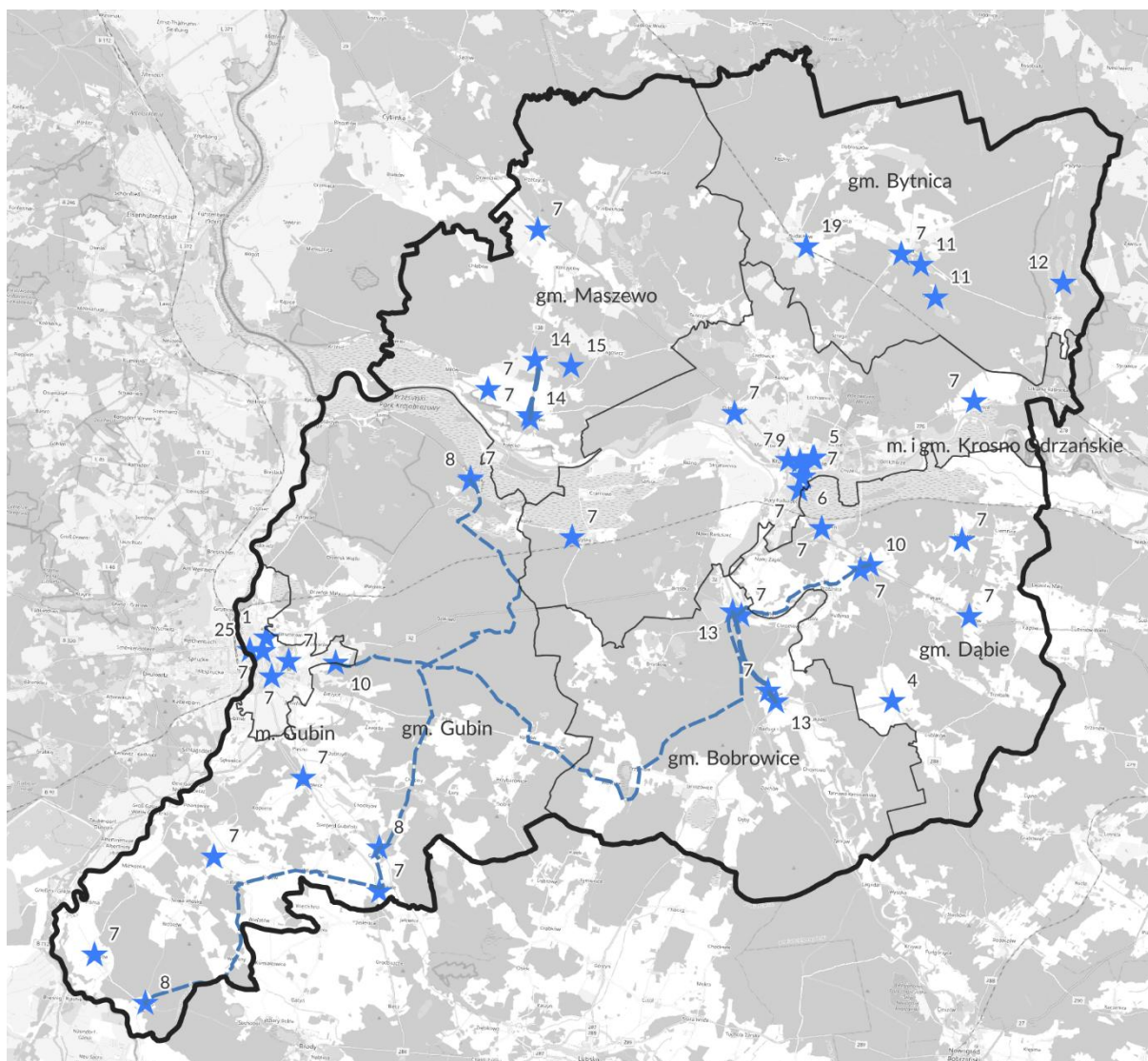
1.1. Dostępne usługi społeczne dla wszystkich mieszkańców, a zwłaszcza dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami

- 1.5. Rozwój opieki medycznej i promocja zdrowia
- 2.2. Rynek pracy dla osób z wysokimi, specjalistycznymi kwalifikacjami
- 2.4. Dostępne mieszkania
- 3.3. Szybki Internet dla wszystkich

nie wskazuje się projektów podstawowych na tym etapie.

Poniższa mapa ukazuje przestrzenne rozmieszczenie planowanych do realizacji przedsięwzięć z listy podstawowej:

Ryc. 17. Przestrzenna prezentacja planowanych do realizacji przedsięwzięć

Projekty numer: 2, 16, 17, 18, 20, 22, 24 nie mają na tym etapie ustalonej lokalizacji, lub ze względu na swój charakter będą realizowane na terenie całego Partnerstwa.

Źródło: opracowanie własne.

Powyższa mapa ma charakter poglądowy, a lokalizacja poszczególnych przedsięwzięć, zwłaszcza o charakterze punktowym – z uwagi na skalę – jest przybliżona.

5.2.2. Lista projektów uzupełniających

Lista projektów uzupełniających zawiera projekty z reguły mniej dojrzałe, jednak mające wspierać wykonanie celów strategii, często komplementarne wobec projektów z listy podstawowej.

Lista jest generalnie zestawieniem pomysłów zgłoszonych w trakcie naboru projektów i poddanych selekcji na warsztatach wraz z przyporządkowaniem do celów i kierunków. Niektóre projekty zostały jednak opracowane z myślą o liście podstawowej, jednak decyzją Rady Partnerstwa nie zostały tam włączone, inne z kolei wykazują dużą dojrzałość i dobrze wpisują się w możliwości finansowania zewnętrznego. Te dwie grupy zostały ujęte na początku zestawienia dla każdego kierunku działań. Pozostałe zostały wylistowane przeważnie w kolejności zgłoszeń, ewentualnie wewnętrznie uporządkowane w ramach kierunków tak, aby projekty podobne sąsiadowały ze sobą, i mogły po dopracowaniu utworzyć wiązkę projektową. Numery projektów branych pod uwagę do listy podstawowej, a także projekty wykazujące największą dojrzałość oraz potencjalnie największą komplementarność zostały podkreślone **pogrubionym drukiem**.

Zestawienie projektów uzupełniających ma **charakter otwarty**, to znaczy może się powiększyć z uwagi na nowe potrzeby, wyzwania, ale i źródła dofinansowania, a z drugiej strony niektóre z projektów mogą zostać zamienione z projektami na liście A, jeśli taka decyzja zostanie podjęta w Partnerstwie.

Dla projektów uzupełniających, z uwagi na ich często wstępny i ogólny charakter (pomysły do rozwinięcia w trakcie realizacji strategii), wartości kwotowe oraz charakterystyczne daty nie zostały na tym etapie określone.

Należy zwrócić uwagę, że niektóre z projektów mają kompleksowy charakter i realizują kilka kierunków a nawet celów Strategii rozwoju ponadlokalnego, stąd powtarzają się na liście.

Większość projektów z listy uzupełniającej jest oznaczona numerami znamionującymi kolejność zgłoszeń w publicznym, elektronicznym naborze pomysłów²⁰. Projekty oznaczone literą „G” są projektami zgłoszonymi przez gminę Gubin o statusie wiejskim z uwagi na to, że niniejsza strategia ponadlokalna ma pełnić funkcję strategii rozwoju gminy Gubin. „W” oznacza pomysły zgłoszone na warsztatach projektowych, „K” natomiast to pomysły zgłoszone podczas konsultacji społecznych.

²⁰ Jest to odrębna numeracja od numerów projektów na liście podstawowej

Tabela 20. Lista projektów uzupełniających

1. Cel 1. w wymiarze społecznym: Aktywizacja mieszkańców i rozwój usług społecznych	
1.1. Dostępne usługi społeczne dla wszystkich mieszkańców, a zwłaszcza dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami	
86	Utworzenie Centrum Odnowy Biologicznej w Gubinie
131	Pływanie jest dla wszystkich
55	"Od malucha do seniora" - Budowa domu przyszłości w Gubinie
114	Usługa opieki wytchnieniowej, mieszkalnictwo chronione, szybki Internet w DPS Szczawno
G	Budowa przedszkola w gminie Gubin lub adaptacja pomieszczeń na przedszkole w gminie Gubin
17	Usługi opiekuńcze i rehabilitacyjne
19	Rozwój usług senioralnych
47	Utworzenie centrum integracji i aktywizacji społecznej
104	Starsi mają głos
5	Zapewnienie większej ilości parkingów dla osób niepełnosprawnych
113	Basen – pływalnia
117	Rodzic aktywny zawodowo
57	Wybieg dla psów
25	Cmentarz dla zwierząt

1.2. Aktywizacja i integracja pokoleniowa społeczeństwa	
55	"Od malucha do seniora" - Budowa domu przyszłości w Gubinie
144	"Cudze chwalicie, swego nie znacie" - cykl 24 corocznych wydarzeń turystyczno - artystyczno - przygodowych
145	Kino objazdowe z filmami o atrakcjach obszaru krośnieńskiego, z bufetem lokalnym
G	Remonty świetlic wiejskich w m. Gębice, Grochów, Jaromirowice, Kaniów, Polanowice (+budynki biurowe), Węgliny, Żenichów
47	Utworzenie centrum integracji i aktywizacji społecznej.
104	Starsi mają głos
80	Wysoka jakość usług edukacyjnych w zakresie kształcenia dla uczniów i młodzieży obszaru partnerstwa poprzez poprawę jakości infrastruktury edukacyjnej
88	Kulturalna prezydencja
12	Młodzi naszą przyszłością
121	Aktywność i rekreacja to lepsze niż stagnacja!
18	Sensoryczne place zabaw
39	Wsparcie zdrowia fizycznego i psychicznego mieszkańców
58	Połączony powiat
59	Inicjatywy przygraniczne
66	Budowa Orlika w miejscowości Wężyska
94	Odnowa uzdrowisk i centrów lokalnych

44	Żyję i rozwijam się lokalnie
52	Żyj lepiej, żyj zdrowo wieś jest "OK"
111	Park rozrywki dla dzieci i młodzieży-sala zabaw, trampoliny, kawiarnia
102	Siłownia pod chmurką Metalowców Krosno Odrzańskie
138	MEGA plac zabaw
123	Mini kursy językowe
136	Aktywizacja i reintegracja społeczna osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem
K	Remont świetlicy wiejskiej w Budachowie
1.3. Miejsce atrakcyjne dla młodych	
14	Młodzi mają głos
111	Park rozrywki dla dzieci i młodzieży-sala zabaw, trampoliny, kawiarnia
1.4. Kultura, ochrona i promocja dziedzictwa obszaru	
82	Dbałość o dziedzictwo kulturowe - odbudowa i renowacja zabytków (w tym remont baszt, murów obronnych, zabytkowych kamienic, fary gubińskiej) wraz z rewitalizacją terenów ochrony konserwatorskiej w Gubinie.
54	Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego
65	Winiarski Szlak Turystyczny
98	Muzeum kaleson (muzeum zimy) - Doliny Odry i Nysy - laboratoria zmian klimatycznych

94	Odnowa uzdrowisk i centrów lokalnych
K	Rewitalizacja zabytkowego parku w Budachowie
1.5. Rozwój opieki medycznej i promocja zdrowia	
122	Zdrowie to podstawa - zacznij dobrą dietą od rana!
92	Rozwój działalności w zakresie e-zdrowia
4	Przyjazny szpital i opieka medyczna na wysokim poziomie
33	Pediatryczna opieka medyczna - ogólna i specjalistyczna.
2. Cel 2. w wymiarze gospodarczym: Większa konkurencyjność lokalnej gospodarki i rynku pracy	
2.1. Strefy inwestycyjne i parki technologiczne uwzględniające innowacje i zasoby lokalne	
56	Utworzenie Centrum Wsparcia podmiotów gospodarczych oraz osób pragnących rozpocząć działalność gospodarczą.
79	Utworzenie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości i Promocji Gospodarczej
143	Krośnieńska Fabryka domów naturalnych
93	Od pola do stołu w partnerstwie
95	Wszystko z drewna
103	Komunikacja miejska + strefa ekonomiczna
134	Atrakcyjne strefy inwestycyjne
44	Żyję i rozwijam się lokalnie

2.2. Rynek pracy dla osób z wysokimi, specjalistycznymi kwalifikacjami	
79	Utworzenie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości i Promocji Gospodarczej
W	Wzmacnianie kompetencji kadr administracji publicznej
95	Wszystko z drewna
W	Edukacja dorosłych – przebranżowienie
W	Edukacja - Pozyskiwanie kadr i współpraca z przedsiębiorcami
W	Kampania edukacyjna – wycieczki uczniów do zakładów pracy
2.3. Rozwój bazy i oferty turystycznej obszaru	
126	Jednolity system informacji turystycznej Partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny
W	Krośnieńska sieć Kamper Park i stanowisk do serwisowania oraz postoju kamperów
81	Poprawa infrastruktury turystycznej w Krośnieńskim Obszarze Funkcjonalnym (kolejne etapy)
84	Wyznaczenie i budowa szlaków turystycznych w Gubinie.
65	Winiarski Szlak Turystyczny
83	Modernizacja szlaku wodnego na Nysie łużyckiej.
24	Szkółka dla serferów
119	Poznaj Powiat Krośnieński - naszą małą ojczyznę Mieszkańcu!
120	Turysto - poznaj zachód Polski - Powiat Krośnieński

30	Uwypuklenie zasobów przyrodniczych w rejonie.
31	Ścieżka edukacyjna
36	Ścieżka przyrodniczo-edukacyjna
34	Projektowanie i wytyczenie ścieżek do Nordic Walking
41	Miejsca wypoczynku
42	Przystań kajakowa na Nysie Łużyckiej w miejscowości Kosarzyn
43	Wyznaczanie i opis szlaków pieszych i rowerowych w okolicy miejscowości Kosarzyn
48	Miejsca postoju turysty we wsiach
49	Rewitalizacja i zagospodarowanie terenów nadrzecznych Nysy Łużyckiej i budowa kompleksu kulturalno-rozrywkowego na Wyspie Teatralnej
53	Czyste jeziora plaża dla turystów
127	Zagospodarowywanie interesujących turystycznie miejsc!
44	Żyję i rozwijam się lokalnie.
K	Zagrody pokazowe
K	Ścieżka rowerowa Budachów-Bytnica, Budachów-Kolonia Budachów
K	Międzygminny szlak rowerowy „Łączy nas Bóbr”
2.4. Dostępne mieszkania	
132	Rozwój mieszkalnictwa dostępnego

143	Krośnieńska Fabryka domów naturalnych
100	Poprawa jakości zasobów mieszkaniowych
3. Cel 3. w wymiarze środowiskowo-przestrzennym: Obszar Partnerstwa dobrze (wszechstronnie) dostępny i z czystym środowiskiem	
3.1. Obszar partnerstwa dostępny dla wszystkich mieszkańców i dobrze wyposażony infrastrukturalnie	
129	Kolejne etapy realizacji drogowo-rowerowej obwodnicy Gubina
9	Ścieżka rowerowa z Pławia do Dąbia
G	Przebudowa placu wraz z budową parkingów przy szkole (lata 2024-2025) w m. Bieżyce
G	Przebudowa drogi gminnej Nr 000624F i 000627F (lata 2024-2026) w m. Chlebowo
G	Remont drogi gminnej 001603F (lata 2026-2031) w m. Komorów
G	Przebudowa drogi w m. Kujawa
G	Przebudowa drogi w m. Łomy
G	Remont dróg wewnętrznych (lata 2025-2026) w m. Nowa Wioska
G	Przebudowa drogi gminnej (lata 2025-2027) w m. Póżna
G	Remont dróg wewnętrznych (lata 2024-2029) w m. Sadzarzewice
G	Przebudowa drogi w m. Węgliny
G	Przebudowa drogi w m. Żenichów
G	Przebudowa drogi gminnej Nr 001614F (lata 2024-2031) Żenichów - Pleśno

G	Przebudowa drogi w m. Zawada
G	Przebudowa drogi gminnej Nr 001601F (lata 2024-2031) Drzeńsk Mały-Wałowice-Drzeńsk Wielki
G	Przebudowa drogi gminnej Nr 001605F (lata 2024-2029) Gubin – Jaromirowice ul. Krzywa i Lipowa
G	Przebudowa drogi gminnej Nr 001608F (lata 2024-2031) Czarnowice - Chociejów
124	Oświetlona droga
77	Stop na pasach dla pieszych
G	Modernizacja technologii i ujęcia wody na Stacji Uzdatniania Wody w m. Starosiedle wraz z budową sieci wodociągowej dla zasilania 12 miejscowości
G	Budowa sieci wodociągowej w m. Dzikowo
G	Budowa wodociągu spinającego miejscowość Markosice zasilana z SUW Sękowice z m. Późna zasilana z SUW Węgliny
G	Wykonanie turbin wiatrowych lub paneli solarnych na terenie stacji SUW
G	Zakup pojazdu asenizacyjnego
G	Program dofinansowania do budowy przydomowych oczyszczalni ścieków
G	Uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenie gminy Gubin poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków i/lub lokalne oczyszczalnie ścieków i/lub sieci kanalizacyjnej
115	Trasa rowerowa "BOBEREK" lub nazwa Trasa rowerowa Odra-Nysa-Bóbr

11	Rowerowe miasto
35	Rowerem dookoła gminy
130	Połączenie rowerowe Wężyska- Krosno Odrzańskie
62	Rowerem bez spalin
13	Ścieżka rowerowa (sieć ścieżek rowerowych)
101	Ścieżką po zdrowie
107	Przystań kajakowa na Odrze w Czarnowie
108	Hej przygodo!
70	Dostęp do bazy turystycznej poprzez tworzenie ścieżek pieszo-rowerowych
96	Rozbudowa linii kolejowej nr 358
118	Polskie drogi = dobre drogi! lub Drogi w powiecie - są w naszym priorytecie!
139	Most w Połęczku
W	Ścieżka rowerowa łącząca Gminę Maszewo z obecną siecią ścieżek (Maszewo – Osiecznica)
W	Ścieżka rowerowa z Gubina do Maszewa i dalej w ciągu drogi wojewódzkiej nr 138 do skrzyżowań z drogą krajową numer 29
74	Infrastruktura drogowa
75	Dostępność rowerowa Gubina i Krosna Odrzańskiego
76	Remont drogi wojewódzkiej 285, przed i w miejscowości Grabice

151	Remont sieci dróg powiatowych na terenie obszaru funkcjonalnego
116	Dobra woda - zdrowia doda!
125	Geotermia - szukamy i realizujemy!
89	Gazociąg
90	Rozwój elektronicznej administracji
91	Partnerstwo oparte o dane
44	Żyję i rozwijam się lokalnie
K	Bezpieczne przejście dla pieszych, stop na pasach, utworzenie chodnika w Budachowie
K	Remont drogi powiatowej w Budachowie
K	Naprawa i przebudowa drogi powiatowej Kosierz – Tarnawa Krośnieńska
K	Obwodnica m. Kosierz i Kukadło
3.2. Ochrona i przywracanie dobrego stanu środowiska, bioróżnorodność i dostęp do czystej energii	
W	Odnawialne źródła energii na budynkach administracji publicznej
W	Zbiornik retencyjny podziemny na Placu UE w Krośnie Odrzańskim
W	Energooszczędne budynki użyteczności publicznej
85	Dbałość o ochronę klimatu i różnorodności biologicznej - zabezpieczenie przeciwpowodziowe w Gubinie.
G	Remonty budynków komunalnych w m. Jaromirowice (ul. Gdyńska 2 – ocieplenie, ul. Krzywa 38 – okna, drzwi, ocieplenie,

	ogrzewanie), Kozów 30 – ocieplenie okna drzwi, Pole 7 – okna, drzwi, ocieplenie, ogrzewanie, Strzegów 81 (zbiorczy) – ocieplenie, Strzegów 81A (była stołówka) – ocieplenie, Wałowice 51 (biblioteka, mieszkanie, przedszkole) – okna, drzwi, ocieplenie, ogrzewanie, Wałowice 49 (mieszkanie komunalne) – ocieplenie, ogrzewanie
G	Ocieplenie budynku Urzędu Gm. Gubin
147	Krośnieńskie społeczne ogrody i aleje jadalne
109	Obszary zielone między blokami
W	Tężnia w Parku Tysiąclecia w Krośnie Odrz.
98	Muzeum kaleson (muzeum zimy) - Doliny Odry i Nysy - laboratoria zmian klimatycznych
110	Czyste powietrze, czyste środowisko
137	Poprawa stanu gruntów i obiektów zdegradowanych
20	Spokojne lasy
21	Spółdzielnie energetyczne
22	Ogród deszczowy
128	Sprzątamy - i piękny powiat, gminy mamy!
133	Zielono-błękitna infrastruktura
135	Nowa fala ciepła
68	Czyste wsie Gminy Krosno Odrzańskie
44	Żyję i rozwijam się lokalnie

3.3. Szybki Internet dla wszystkich	
106	Szybki Internet dla wszystkich

Źródło: opracowanie własne

5.2.3. Logika interwencji strategicznej

Powiązanie strategiczne projektów ze zdiagnozowanymi problemami i potrzebami Partnerstwa, w podziale na Cele Szczegółowe i Kierunki Działań pokazano w poniższej tabeli.

Tabela 21 Logika strategiczna projektów

Problemy	Potrzeby	Tytuł i nr projektu
Cel 1. Aktywizacja mieszkańców i rozwój usług społecznych		
1.1. Dostępne usługi społeczne dla wszystkich mieszkańców, a zwłaszcza dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami		
niekorzystne zmiany demograficzne	Rozwój usług medycznych (specjalistycznych, rehabilitacji) Rozwój różnych form pomocy i aktywności dla grup wykluczonych	<i>Projekty uzupełniające</i>
1.2. Aktywizacja i integracja pokoleniowa społeczeństwa		
niskie zaangażowanie społeczne	Rozwój różnych form pomocy i aktywności dla grup wykluczonych	2. „Razem przeciw wykluczeniu” - aktywne włączenie społeczne w Krośnieńskim Obszarze Funkcjonalnym
1.3 Miejsce atrakcyjne dla młodych		
niewystarczająca oferta edukacyjna (techniczna i zawodowa)	Poprawa jakości edukacji i szkolnictwa zawodowego, i dostosowanie go do potrzeb rynku pracy	6. Czas na zawodowców z Powiatu Krośnieńskiego

Problemy	Potrzeby	Tytuł i nr projektu
niekorzystne zmiany demograficzne	Poprawa jakości edukacji i szkolnictwa zawodowego, i dostosowanie go do potrzeb rynku pracy	7. Młodzi górą - program rozwoju kompetencji dzieci i młodzież ze szkół podstawowych
	Poprawa jakości edukacji i szkolnictwa zawodowego, i dostosowanie go do potrzeb rynku pracy	23. Dzisiaj tworzymy przyszłość - poprawa jakości kształcenia ogólnego
	Poprawa jakości edukacji i szkolnictwa zawodowego, i dostosowanie go do potrzeb rynku pracy	25. Dzisiaj tworzymy przyszłość - poprawa jakości kształcenia ogólnego – ZSO w Gubinie
niskie zaangażowanie społeczne	Atrakcyjna oferta kulturalna i spędzania czasu wolnego	4. Gminny Dom Kultury w Dąbiu
1.4 Kultura, ochrona i promocja dziedzictwa obszaru		
niskie zaangażowanie społeczne	Atrakcyjna oferta kulturalna i spędzania czasu wolnego	5. Centrum Kultury w Krośnie Odrzańskim
niewystarczające wykorzystanie potencjału terenu powiatu	Poprawa jakości infrastruktury (stref gospodarczych, drogowej, kanalizacyjnej, rowerowej, przystankowej, sportowej)	8. Poprawa infrastruktury turystycznej na terenie gminy Gubin
1.5 Rozwój opieki medycznej i promocja zdrowia		
słaba oferta medyczna (POZ i specjaliści)	Rozwój usług medycznych (specjalistycznych, rehabilitacji)	<i>Projekty uzupełniające</i>
Cel 2. Większa konkurencyjność lokalnej gospodarki i rynku pracy		

Problemy	Potrzeby	Tytuł i nr projektu
2.1. Strefy inwestycyjne i parki technologiczne uwzględniające innowacje i zasoby lokalne		
ograniczony potencjał gospodarki, brak wykorzystania potencjału terenu powiatu	Wsparcie przedsiębiorców, tworzenie nowych miejsc pracy	9. Centrum Wsparcia Przedsiębiorczości w Krośnie Odrzańskim
2.2. Rynek pracy dla osób z wysokimi, specjalistycznymi kwalifikacjami		
ograniczony potencjał gospodarki	Wsparcie przedsiębiorców, tworzenie nowych miejsc pracy	<i>Projekty uzupełniające</i>
2.3. Rozwój bazy i oferty turystycznej obszaru		
ograniczony potencjał gospodarki	Poprawa jakości infrastruktury (stref gospodarczych, drogowej, kanalizacyjnej, rowerowej, przystankowej, sportowej)	8. Poprawa infrastruktury turystycznej na terenie gminy Gubin
		1. Poprawa infrastruktury turystycznej w Krośnieńskim Obszarze Funkcjonalnym – Zagospodarowanie Wzgórz Gubińskich w Gubinie – etap I
		10. Budowa szlaku rowerowego na odcinku Gubin-Dąbie
		11. Zagospodarowanie brzegu jezior w gminie Bytnica.
		12. Budowa wieży widokowej na terenie gminy Bytnica.
		14. Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 138 pomiędzy miejscowościami Maszewo – Granice

Problemy	Potrzeby	Tytuł i nr projektu
		15. Rozwój infrastruktury rekreacyjno-turystycznej poprzez zagospodarowanie nabrzeży jeziora Granice
2.4 Dostępne mieszkania		
ograniczony potencjał gospodarki	Wsparcie przedsiębiorców, tworzenie nowych miejsc pracy	<i>Projekty uzupełniające</i>
Cel 3. Obszar Partnerstwa dobrze (wszechstronnie) dostępny i z czystym środowiskiem		
3.1 Obszar partnerstwa dostępny dla wszystkich mieszkańców i dobrze wyposażony infrastrukturalnie		
transport publiczny	Lepsze połączenia komunikacyjne	16. Organizacja transportu publicznego na obszarze KOF
jakość dróg i ścieżek rowerowych	Poprawa jakości infrastruktury (stref gospodarczych, drogowej, kanalizacyjnej, rowerowej, przystankowej, sportowej)	13. Budowa drogi rowerowej Bobrowice-Dychów
niewystarczające wykorzystanie potencjału terenu powiatu	Uwspólnienie organizacji świadczenia usług publicznych na obszarze Partnerstwa	17. Cyfryzacja powiatowych baz danych EGIB
niewystarczająca infrastruktura wodna i kanalizacyjna, w tym w zakresie zagospodarowania wód opadowych	Podejmowanie działań proekologicznych (np. uporządkowanie gospodarki ściekowej inwestycje w OZE)	18. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Gubin – etap VI
3.2. Ochrona i przywracanie dobrego stanu środowiska, bioróżnorodność i dostęp do czystej energii		

Problemy	Potrzeby	Tytuł i nr projektu
niskie zaangażowanie społeczne	Podejmowanie działań proekologicznych (np. uporządkowanie gospodarki ściekowej inwestycje w OZE)	19. Krośnieńska Szkoła Zdrowia, Ekologii i Permakultury
Niewystarczająca infrastruktura wodna i kanalizacyjna, w tym w zakresie zagospodarowania wód opadowych		20. Modernizacja urządzeń służących melioracji z uwzględnieniem retencji wód opadowych – Etap I
niewystarczające wykorzystanie potencjału terenu powiatu		21. Park Winny w Krośnie Odrzańskim
niewystarczająca infrastruktura wodna i kanalizacyjna, w tym w zakresie zagospodarowania wód opadowych		24. Montaż zbiorników na wody opadowe wraz z infrastrukturą przy budynkach użyteczności publicznej
3.3 Szybki Internet dla wszystkich		
białe plamy IT	Poprawa jakości infrastruktury (stref gospodarczych, drogowej, kanalizacyjnej, rowerowej, przystankowej, sportowej)	Projekty uzupełniające
Cele 1-3 <projekt horyzontalny.		
	Uwspólnienie organizacji świadczenia usług publicznych na obszarze Partnerstwa	22. Koordynacja wdrażania Strategii rozwoju ponadlokalnego Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego

5.2.4. Planowanie mobilności na obszarze Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego

Jak to zostało zarysowane w rozdz. 4.1.4, podstawowy układ drogowy Partnerstwa stanowią drogi krajowe DK32 Stęszew – Zielona Góra – Gubinek i DK29 Połupin – Krosno Odrzańskie – Słubice o charakterze tranzytowym oraz drogi wojewódzkie które go uzupełniają. Kluczowym „wąskim gardłem” jest jedyny na odcinku ponad 120 km most drogowy przez Odrę w Krośnie Odrzańskim. Na przeprawie tej koncentruje się ruch tranzytowy oraz lokalny, co w połączeniu z przebiegiem ulic dojazdowych przez ścisłe centrum miasta i prowadzone remonty infrastruktury przeciwpowodziowej powoduje stałe zakorkowanie. W wyniku tych przyczyn prowadzenie tras transportu zbiorowego między obiema częściami Krosna Odrz., a więc i KOF, choć konieczne, jest obarczone dużą niepewnością co do punktualności. Jazda autobusami stojącymi w długotrwałych korkach staje się mniej atrakcyjna. W ramach Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025 r.) przygotowywana jest budowa obwodnicy Krosna Odrzańskiego. W grudniu 2023 r. rozstrzygnięto przetarg i wyłoniono wykonawcę. Oddanie do użytku nowej, 12-kilometrowej trasy planowane jest w 2027 r. Wciąż jednak nie ma perspektywy na udrożnienie drugiego „wąskiego gardła” – budowy mostu przez Odrę w Połęczku, na trasie z Gubina w stronę Torzymia przez Maszewo, co w praktyce uniemożliwia wyznaczanie tras omijających Krosno Odrzańskie i skomunikowanie transportem zbiorowym północnej części KOF z Gubinem.

Przez Krośnieński Obszar Funkcjonalny przebiegają linie kolejowe o numerach: 273/C-E 59 - tzw. „Nadodrzancka” relacji Wrocław - Szczecin, oraz 358 - linia kolejowa na trasie Zbąszynek – Gubin. Trasa magistrali nadodrzańskiej biegnie na terenie KOF głównie lasami, omijając większe miejscowości, a stacje kolejowe znajdują się tylko w Radnicy i Budachowie oraz przystanek w Bytnicy. Kursuje tamtędy 10 par pociągów osobowych w relacjach różnej długości, zapewniając połączenie ze stolicą województwa. Linia nie pełni natomiast roli w transporcie lokalnym wewnątrz Partnerstwa. Natomiast linia nr 358 biegnie wprawdzie przez środek Partnerstwa na osi wschód – zachód, przebiegając zarówno przez Krosno Odrzańskie, jak i Gubin, jednak stacje w tych miastach położone są bardzo peryferyjnie. Inne stacje i przystanki to Szczawno-Ciemnice, Wężyska i Wałowice. Linia obsługiwana jest przez 6 par pociągów w relacji Zielona Góra – Guben.

Reaktywacja przewozów pasażerskich po wieloletniej przerwie w czerwcu 2022 r., najpierw w weekendy, a od grudnia 2022 r. w rytmie codziennym była wprawdzie wartościowym uzupełnieniem oferty dojazdu zwłaszcza do Zielonej Góry, jednak z podanych przyczyn również i ta linia ma marginalne znaczenie w transporcie

wewnętrznym KOF. Reaktywacja kursowania pociągów wiązała się z próbą poszerzenia oferty przez skomunikowanie kursów na obu liniach kolejowych – na stacjach Krosno Odrzańskie i Radnica za pomocą autobusów. Darmowe kursy, dobrze zsynchronizowane z przyjazdami i odjazdami pociągów nie cieszyły się jednak popularnością i po kilku miesiącach zostały zlikwidowane. Należy jednak zauważyć, że była grupa osób, które wykorzystywały tę relację jako dojazd do centrum Krosna. Prywatne rozmowy z oczekującymi na przystankach wskazywały jednak na potrzeby „zagęszczenia” kursów w relacji do większych miejscowości, ośrodków gminnych.

Krośnieński Obszar Funkcjonalny jako miejski obszar funkcjonalny ośrodków lokalnych – Krosna Odrzańskiego i Gubina, wskazany w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego oraz wyposażony w możliwość realizacji instrumentu terytorialnego (IIT) w ramach programu FELB jest podmiotem planowania działań w zakresie zrównoważonej mobilności miejskiej. Inwestycje w zrównoważoną mobilność w perspektywie 2021-2027 będą opierać się na odpowiednim planowaniu mobilności miejskiej.

Zasady sporządzania planów mobilności wyrażone w dokumencie [CIVITAS PROSPERITY - poradnik – opracowanie Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej \(SUMP\)](#) wskazują na istotne cechy, jakimi powinien wyróżniać się proces planowania w tej dziedzinie.

Istotną różnicą w stosunku do klasycznego planowania tras komunikacyjnych jest skoncentrowanie nie na ruchu, jego przepustowości i aspektach technicznych, lecz planowanie skoncentrowane na potrzebach ludzi, stąd też istotna rola badań potrzeb. Podejmowane działania mają służyć nie tyle optymalizacji tras, co poprawie jakości życia i dostępności istotnych celów podróży. Planowanie takie nie powinno ograniczać się do wyboru środków transportu, ale być powiązane z szeroko pojętym planowaniem rozwoju społeczno-gospodarczego, zwłaszcza z wymiarem przestrzennym rozwoju. Sporządzane w długoterminowej perspektywie plany mobilności powinny nie zamykać się w granicach administracyjnych miast stanowiących centra obszarów funkcjonalnych i koncentrację celów podróży, lecz obejmować całe funkcjonalnie powiązane obszary.

Ideą organizującą całość procesu planowania jest mobilność zrównoważona, a więc wyważanie różnych opcji przemieszczania się i dostępności, bez opierania się na utartych środkach i przyzwyczajeniach. Ogólnoeuropejskim dążeniem jest, aby transport był efektywny, zasobooszczędny, ekologiczny i niskoemisyjny.

Stąd też przy przemieszczaniu na niezbyt długie odległości rośnie rola rowerów i planowania dróg dedykowanych temu środkowi transportu, jako istotnemu

uzupełnieniu transportu zbiorowego, i jako realnej (znacznie tańszej, mniej terenochłonnej, ogólnie mniej obciążającej środowisko) alternatywie dla indywidualnego ruchu samochodowego.

Na terenie województwa lubuskiego, a więc i Partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny został zrealizowany projekt [„ODRA VELO — ODER VELO Budowa systemu informacji turystycznej dla rozwoju infrastruktury rowerowej na pograniczu polsko-niemieckim”](#) wsparty ze środków z Programu Współpracy INTERREG V A Brandenburgia — Polska 2014-2020. W projekcie nie realizowano dużych działań infrastrukturalnych, skupiono się na istniejącej infrastrukturze. Tym bardziej więc nie sporządzano dokumentacji budowlanych. Prace przysłużyły się jednak do zdiagnozowania potrzeb w zakresie turystyki rowerowej oraz opracowania pakietu tras rowerowych.

[Koncepcja ODRA-VELO](#) dotycząca wyznaczenia głównych szlaków/tras rowerowych powiązanych z istniejącymi krajowymi i międzynarodowymi szlakami rowerowymi na polsko-niemieckim pograniczu w oparciu o istniejącą, bądź projektowaną infrastrukturę rowerową wraz z drogami leśnymi była zasadniczą podstawą do wskazania sieci szlaków rowerowych na terenie Partnerstwa KOF. Wyznaczone trasy bazują na lokalnych generatorach ruchu turystycznego.

Przez teren KOF przebiegają następujące trasy:

[Krajowy Szlak Rowerowy nr 3 B](#) biegnący po prawej stronie Odry, obejmując m. in. odcinek Maszewo-Osiecznica-Krosno Odrzańskie, zapewniający połączenie gminy Maszewo z ośrodkiem powiatowym w sposób alternatywny do ruchu samochodowego;

[Krajowy Szlak Rowerowy nr 12](#) poprowadzony wzdłuż Nysy Łużyckiej, przechodzący następnie w [Krajowy Szlak Rowerowy nr 3 A](#) wytrasowany po lewej stronie Odry.

Z tym ostatnim łączy się [Regionalny szlak rowerowy nr 763](#). Odbicie od Krajowego Szlaku Rowerowego nr 12 na odcinku Mielno-Chlebowo stanowi szlak turystyczno-rowerowy będący przedmiotem projektu 8.

Odrę w Połęczku przecina [Trasa ponadregionalna nr 751](#) - tu wpłata się turystyczna ścieżka rowerowa Maszewo-Granice (projekt nr 14.)

Z kolei [Trasa ponadregionalna nr 754](#) na odcinku Gubin-Kaniów pokrywa się z przebiegiem planowanego w projekcie szlaku rowerowego Gubin-Dąbie (nr 10. na liście projektów).

Natomiast projekt nr 13. Bobrowice – Dychów jest powiązany z [Regionalnym szlakiem rowerowym nr 769](#), biegnącym z Bobrowic do Żagania i krzyżującym się z Trasą ponadregionalną nr 754.

Wyznaczono też kilka tras niższej rangi, które jednak nie są powiązane przebiegiem z projektami z listy projektów podstawowych, wskazanych do dofinansowania z FELB w ramach celów szczegółowych 2.8 bądź 5.2.

Układ szlaków rowerowych wskazanych w koncepcji ODRA-VELO został uwidoczniony na mapie stanowiącej ryc. 7. Partnerstwo “Krośnieński Obszar Funkcjonalny” – Transport i komunikacja w podrozdziale 4.1.5 niniejszej strategii.

Następuje też starzenie się społeczeństwa, w związku z czym coraz więcej osób nie jest w stanie samodzielnie prowadzić pojazdów, rosną ich potrzeby w zakresie opieki zdrowotnej, różnego rodzaju usług i zabiegów, a także spędzania czasu wolnego. To ostatnie wiąże się też z rozluźnieniem więzi rodzinnych, sąsiedzkich i ogólnym spadkiem zaludnienia. Osoby te chciałyby jednak pozostawać aktywne społecznie, spotykać z innymi. Ta, coraz liczniejsza grupa społeczeństwa staje się, prócz uczniów szkół różnych szczebli, naturalną grupą docelową oferty transportu publicznego. Rozwój publicznego transportu zbiorowego oznacza też ułatwienia w dojazdach do pracy oraz zwiększa możliwości wyboru miejsc zatrudnienia, nawet tych oddalonych od miejsca zamieszkania. Odpowiada więc na potrzeby prawie wszystkich grup społecznych.

Zauważa się problem - i potrzebę - ograniczenia wykluczenia transportowego na obszarze pozamiejskim powiatu krośnieńskiego. Z uwagi na rzadkie zaludnienie obszaru KOF, dobrym rozwiązaniem może być przewidziany do wsparcia z funduszy UE w ramach programu FELB transport na żądanie (MaaS).

Krośnieński Związek Powiatowo-Gminny – zgodnie ze statutem - został powołany do planowania, organizowania i zarządzania publicznym transportem zbiorowym na rzecz swoich członków - powiatu krośnieńskiego oraz gmin powiatu. Związek został utworzony jako alternatywa dla pojedynczych organizatorów – gmin i powiatu w celu wspólnej organizacji publicznego transportu zbiorowego. Związek planuje, organizuje i zarządza:

- dowozami uczniów do szkół publicznych prowadzonych przez wszystkie gminy powiatu krośnieńskiego,
- przywracaniem zlikwidowanych bądź organizowaniem nowych połączeń publicznej komunikacji zbiorowej, z uwzględnieniem przepisów ustawy z dnia 16 maja 2019 r. o Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze

użyteczności publicznej, według zapotrzebowania otrzymywanego od gmin należących do Związku (począwszy od roku 2020).

Na terenie Powiatu Krośnieńskiego usługi świadczą trzy firmy przewozowe: PTU AVIATOR, Brunatni Spółka Jawna oraz PKS Zielona Góra Spółka z o.o., z którymi Zarząd Krośnieńskiego Związku Powiatowo – Gminnego zawarł umowy na świadczenie usług publicznego transportu zbiorowego. Firmy uzyskują przychody z tytułu realizacji powiatowo – gminnych przewozów w publicznym transporcie zbiorowym przede wszystkim ze sprzedaży biletów oraz innych opłat pobieranych od pasażerów w związku ze świadczeniem usług w zakresie publicznego transportu zbiorowego zgodnie z przepisami ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. – Prawo przewozowe oraz rekompensaty z budżetu państwa z tytułu utraconych przychodów w związku ze stosowaniem ustawowych uprawnień do ulgowych przejazdów w publicznym transporcie zbiorowym. Rekompensaty te pochodzą z Funduszu Rozwoju Przewozów Autobusowych (FRPA).

Wymienione firmy zapewniają dowóz uczniów do szkół na terenie działania Związku. Ponadto przewóz pasażerów odbywa się na liniach komunikacyjnych (wraz podaniem liczby kursów i wykonywanej w 2023 r. pracy eksploatacyjnej):

Tabela 22. Wykaz linii organizowanych przez KZP-G w 2023 r.²¹

L. p.	Numer linii	Nazwa linii komunikacyjnej	KM	Wielkość pracy ekspl.	Dopłata FRPA	IŁOŚĆ KURSÓW
1	177521	Gubin, p.dw. - Węgliny przez Brzozów, Grabice	33			4
2	177526	Gubin, p.dw - Mielno przez Grabice	29			4
3	177525	Gubin, p.dw. - Gubin, p.dw przez Kosarzyń, Chlebowo	45			2
4	177524	Gubin, p.dw - Dobrze przez Kaniów, Przyborowice	24			4
5	177522	Gubin, p.dw - Starosiedle przez Dobrzyń, Stargard Gub.	25			4
6	177523	Gubin, p.dw. - Witaszkowo przez Łazy	25			4
		<i>Linie: 177521-177526</i>		15 792	47 376	
7	177528	Krosno Odrzańskie - Wełmice przez Bronków, Bobrowice	46	17 112	51 336	6
8	177527	Budoradz - Wałowice kolonia przez Gubin, PKP	24	133 566	400 698	24
9		Dąbie - Krosno Odrzańskie przez Ciemnice	48	66 816	200 448	6
RAZEM ROK 2023				233 286	699 858	58

Źródło: Krośnieński Związek Powiatowo-Gminny

²¹ Linia 177527 pełni rolę komunikacji miejskiej w Gubinie.

Krośnieński Związek Powiatowo-Gminny planuje też otworzyć nowe linie komunikacyjne:

Tabela 23. Wykaz linii planowanych przez KZP-G²².

L.p.	Nazwa linii	Przez	KM	IŁOŚĆ KURSÓW	PRZEBIEG SZACUNKOWY	IŁOŚĆ AUTOBUSÓW/BUSÓW	GMINA
1	Krosno Odrzańskie - Dobrosulów	Bytnice	28	12	87 360	1	Bytnica
2	Krosno Odrzańskie - Gryżyna	Szklarka Radnicka	34	12	106 080	1	Bytnica/ Krosno Odrz.
3	Krosno Odrzańskie - Welmice	Bobrowice	46	12	143 520	1	Bobrowice
4	Krosno Odrzańskie - Żarków	Bobrowice	29	8	60 320	1	Bobrowice
5	Krosno Odrzańskie - Tarnawa Krośnieńska	Bobrowice	33	8	68 640		Bobrowice
6	Krosno Odrzańskie - Bytomiec	Maszewo	28	12	87 360	1	Maszewo
7	Krosno Odrzańskie - Bytomiec	Trzebiechów, Skarbona	46	10	119 600	1	Maszewo
8	Krosno Odrzańskie - Dąbie	Stary Zagór	27	10	70 200	1	Dąbie
9	Krosno Odrzańskie - Dąbie	Trzebule, Kosierz	33	10	85 800		Dąbie
10	Krosno Odrzańskie - Gubin	Wężyńska	38	12	118 560	1	Krosno Odrzańskie
11	Osiecznica - Dąbie	Krosno Odrzańskie	14	16	58 240	1	Krosno Odrzańskie
12	Krosno Odrz.Trakt - Krosno Odrz. Wakacyjna	Szklarkę Radnicką	27	14	98 280	1	Krosno Odrzańskie
	RAZEM				1 103 960	10	

PLUS REZERW/ 2

Pozycja 13 - 19 linie obsługiwane z FRPA w różnym zakresie (wakacyjne, dni robocze od poniedziałku do piątku)

13	Gubin, p.dw. - Węgliny przez Brzozów, Grabice	33		0	1	Gubin
14	Gubin, p.dw - Mielno przez Grabice	29		0	1	Gubin
15	Gubin, p.dw. - Gubin, p.dw przez Kosarzyń, Chlebowo	45		0	1	Gubin
16	Gubin, p.dw - Dobrze przez Kaniów, Przyborowice	24		0		Gubin
17	Gubin, p.dw - Starosiedle przez Dobrzyń, Stargard Gub.	25		0		Gubin
18	Gubin, p.dw. - Witaszkowo przez Łazy	25		0		Gubin
19	Budoradz - Wałowice kolonia przez Gubin, PK	24	24	149760	2	Gubin
20	Krosno Odrzańskie - Zielona Góra	34	24	212160	3	Powiat
	RAZEM			361 920	8	

Źródło: Krośnieński Związek Powiatowo-Gminny

W tym celu planuje się zakup niskoemisyjnego taboru. Zakup niskoemisyjnych autobusów wprost przyczyni się do wzrostu dostępności i jakości usług publicznych. Po pierwsze nastąpi większa dostępność do usług publicznych – transportowych – o wysokiej jakości i standardach, przyjaznych środowisku, po drugie nowe autobusy kursujące także na nowych liniach, umożliwią i ułatwią mieszkańcom dostęp do usług publicznych (np. do szkół, lekarzy, instytucji publicznych), do których obecnie mieszkańcy nie mają dostępu lub dostęp jest utrudniony.

Zakup niskoemisyjnych autobusów do transportu zbiorowego przyczyni się do redukcji zanieczyszczenia powietrza. Ponadto wzmocni ofertę pozamiejskiego transportu zbiorowego, który systematycznie ulega regresowi, pogarszając mobilność niezmotoryzowanych uczestników ruchu i wykluczając ich komunikacyjnie. Wzrośnie dostępność komunikacyjna na obszarach pozamiejskich.

²² Linia 20 Krosno Odrzańskie - Zielona Góra ma być obsługiwana autobusami codziennie.

5.3. Powiązanie pomiędzy projektami (wiązki projektów)

Przez **wiązkę projektów** rozumiemy grupę projektów powiązanych ze sobą merytorycznie lub funkcjonalnie w sposób na tyle bezpośredni i istotny, że ich planowanie, wdrażanie lub późniejsza eksploatacja wymaga skoordynowania. Wiązka to grupa projektów które spełniają co najmniej jeden z trzech warunków:

- na etapie przygotowania muszą być opracowywane równolegle i w sposób skoordynowany, z uwzględnieniem merytorycznej spójności między nimi lub synchroniczności późniejszego wdrażania;
- na etapie realizacji wymagają wdrażania skoordynowanego z uwagi na ścisłe powiązanie merytoryczne lub funkcjonalne;
- na etapie eksploatacji wymagają skoordynowanego zarządzania.

Projekty w ramach danej wiązki powinny więc wykazywać wzajemną komplementarność i synergę. Zasadą budowy poszczególnych wiązek było umieszczenie w każdej z nich przynajmniej jednego projektu z listy projektów podstawowych, co czyni ich realizację bardziej prawdopodobną. Natomiast skrót [uzup.] oznacza komplementarność z projektami z listy uzupełniającej, które wykazują wysoką dojrzałość i wzmacniają znaczenie oraz integrację pozostałych projektów w wiązce.

Tabela 24. Wiazki projektów i opisy powiązań między projektami

Wiązka projektów	Projekty i opisy powiązań pomiędzy nimi:
Kultura i aktywizacja	4. Gminny Dom Kultury w Dąbiu 5. Centrum Kultury w Krośnie Odrzańskim [uzup.] Kino objazdowe z filmami o atrakcjach obszaru krośnieńskiego, z bufetem lokalnym
	Powstanie nowych przestrzeni dla kultury pozwoli na większy zakres życia kulturalnego oraz aktywizację społeczną, dając przestrzeń do działania i wymiany dokonań różnych organizacji.

Wiązka projektów	Projekty i opisy powiązań pomiędzy nimi:
Wsparcie przedsiębiorców i cyfryzacja	9. Centrum Wsparcia Przedsiębiorczości w Krośnie Odrzańskim 17. Cyfryzacja powiatowych baz danych EGIB [uzup.] Szybki Internet dla wszystkich [uzup.] Utworzenie Centrum Wsparcia podmiotów gospodarczych oraz osób pragnących rozpocząć działalność gospodarczą
	Działania na rzecz małych i średnich przedsiębiorców, rozpoczynane od projektu 9., z czasem powinny być wzmocnione tworząc sieć wsparcia MŚP w Partnerstwie Upowszechnienie dostępu do szybkiego Internetu pozwoli na pełniejsze korzystanie z e-usług oferowanych przez lokalne samorządy.
Infrastruktura rowerowa i turystyczna w pn.-zach. części KOF	14. Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 138 pomiędzy miejscowościami Maszewo – Granice 15. Rozwój infrastruktury rekreacyjno-turystycznej poprzez zagospodarowanie nabrzeży jeziora Granice [uzup.] Ścieżka rowerowa łącząca Gminę Maszewo z obecną siecią ścieżek (Maszewo – Osiecznica) [uzup.] Ścieżka rowerowa z Gubina do Maszewa i dalej w ciągu drogi wojewódzkiej nr 138 do skrzyżowań z drogą krajową numer 29 [uzup.] Jednolity system informacji turystycznej Partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny – etap I
	Przewiduje się powstanie infrastruktury rowerowej i turystycznej w gm. Maszewo i okolicach. Dostęp do tych obiektów będzie ułatwiony przez rozwój informacji turystycznej i wykonanie powiązań zewnętrznych.

Wiązka projektów	Projekty i opisy powiązań pomiędzy nimi:
Infrastruktura turystyczna w pn.-wsch. części KOF	11. Zagospodarowanie brzegu jezior w gminie Bytnica 12. Budowa wieży widokowej na terenie gminy Bytnica [uzup.] Jednolity system informacji turystycznej Partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny – etap I [uzup.] Krośnieńska sieć Kamper Park i stanowisk do serwisowania oraz postoju kamperów [uzup.] Ścieżka rowerowa Budachów-Bytnica, Budachów-Kolonia Budachów
	Planowana infrastruktura turystyczna w gm. Bytnica będzie łatwiej dostępna przez system znakowanych szlaków i inne elementy informacji turystycznej oraz rozwój infrastruktury dla kamperów, która może powstać zarówno w gm. Bytnica, jak i Krosno Odrzańskie.
Infrastruktura rowerowa i turystyczna oraz eksponowanie dziedzictwa kulturowego w południowej części KOF	1. Poprawa infrastruktury turystycznej w Krośnieńskim Obszarze Funkcjonalnym – Zagospodarowanie Wzgórz Gubińskich w Gubinie – etap I 8. Poprawa infrastruktury turystycznej na terenie gminy Gubin 10. Budowa szlaku rowerowego na odcinku Gubin-Dąbie 13. Budowa drogi rowerowej Bobrowice-Dychów [uzup.] Ścieżka rowerowa z Pławia do Dąbia [uzup.] Międzygminny szlak rowerowy „Łączy nas Bóbr” [uzup.] Jednolity system informacji turystycznej Partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny – etap I [uzup.] Poprawa infrastruktury turystycznej w Krośnieńskim Obszarze Funkcjonalnym (kolejne etapy) [uzup.] Wyznaczenie i budowa szlaków turystycznych w Gubinie [uzup.] Dbłość o dziedzictwo kulturowe - odbudowa i renowacja zabytków

Wiązka projektów	Projekty i opisy powiązań pomiędzy nimi:
	Na obszarze gmin południowej części Partnerstwa przewiduje się realizację szeregu projektów eksponujących lokalne walory turystyczne i dziedzictwo kulturowe. „Kręgosłupem” tego kompleksu ma być szlak rowerowy między Gubinem a Dąbiem z rozgałęzieniami w kierunku Krosna Odrz. i (w przyszłości) Lubska, Żar, Łuku Mużakowa, dostępny z zewnątrz przez szlaki ze strony Zielonej Góry i Cottbus.
Ekologiczny styl życia	19. Krośnieńska Szkoła Zdrowia, Ekologii i Permakultury 21. Park Winny w Krośnie Odrzańskim [uzup.] Krośnieńskie społeczne ogrody i aleje jadalne [uzup.] Zagroda edukacyjna Projekt związany ze swego rodzaju „uniwersytetem ludowym” o tematyce ekologicznej ma mieć jedną z 2 swoich baz w obiekcie biblioteki planowanej do modernizacji, a docelowo ma skutkować nowym podejściem do terenów zieleni, kształtowania środowiska zamieszkania i lokalnej produkcji żywności. Odnowa parków, tworzenie banku genowego winorośli, powstanie ogrodów nasadzenia alej a także zagroda edukacyjna mogą być praktyczną realizacją wiedzy wyniesionej z tej szkoły. Projekt 19. wykazuje komplementarność względem innych projektów uzupełniających z Budachowa i okolicy oraz wobec uruchomienia Krośnieńskiej Winoteki, mającego być bazą wiedzy o lokalnych winnicach – projektu spoza niniejszej strategii.
Lepszy dostęp do usług społecznych	16. Organizacja transportu publicznego na obszarze KOF 2. „Razem przeciw wykluczeniu” - aktywne włączenie społeczne w Krośnieńskim Obszarze Funkcjonalnym 6. Czas na zawodowców z Powiatu Krośnieńskiego 7. Młodzi górą - program rozwoju kompetencji dzieci i młodzież ze szkół podstawowych

Wiązka projektów	Projekty i opisy powiązań pomiędzy nimi:
	Projekt organizacji transportu publicznego, stanowiący odpowiedź na kluczowy problem zdiagnozowany w Partnerstwie, wykazuje znaczącą komplementarność z szeregiem innych projektów tworzących poszczególne wiązki, ale w największym stopniu warunkuje powodzenie projektów społecznych, zakładających znaczny zakres dojazdów do szkół czy miejsc świadczenia usług.
Edukacja	6. Czas na zawodowców z Powiatu Krośnieńskiego 7. Młodzi górą - program rozwoju kompetencji dzieci i młodzież ze szkół podstawowych 23. Dzisiaj tworzymy przyszłość - poprawa jakości kształcenia ogólnego 25. Dzisiaj tworzymy przyszłość - poprawa jakości kształcenia ogólnego – ZSO w Gubinie
	Wiązka łączy tematycznie projekty ukierunkowane na podniesienie jakości edukacji, zwłaszcza kształcenie kompetencji, poradnictwo, a także wsparcie psychologiczne. Projekty edukacyjne łączą poziom kształcenia na poziomie szkół podstawowych i ponadpodstawowych tak, aby przez cały okres nauki na terenie KOF uczniowie wzmacniali potrzebne kompetencje, by nauka na tym terenie była atrakcyjna i dawała solidne podstawy na przyszłość, zachęcając większą część młodych do decyzji o pozostaniu tu w dorosłości.
Ochrona zasobów wodnych	18. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Gubin – etap VI 20. Modernizacja urządzeń służących melioracji z uwzględnieniem retencji wód opadowych – Etap I 24. Montaż zbiorników na wody opadowe wraz z infrastrukturą przy budynkach użyteczności publicznej [uzup.] Zbiornik retencyjny podziemny na Placu UE w Krośnie Odrzańskim
	Wykonanie prac w projektach pozwoli na poprawę w zakresie gospodarowania wodami na terenie KOF i będzie przykładem do naśladowania także dla podmiotów prywatnych, indywidualnych właścicieli nieruchomości.

Wiązka projektów	Projekty i opisy powiązań pomiędzy nimi:
Bioróżnorodność	21. Park Winny w Krośnie Odrzańskim
	Projekt Parku Winnego wykazuje komplementarność względem uruchomienia Krośnieńskiej Winoteki – projektu spoza niniejszej strategii.
Wsparcie wdrażania Strategii	22. Koordynacja wdrażania Strategii rozwoju ponadlokalnego Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego
	Wsparcie biura Związku ma charakter horyzontalny dla realizacji Strategii rozwoju ponadlokalnego KOF, a w szczególności dla projektów dedykowanych do realizacji Związkowi Powiatowo-Gminnemu (projekty z listy podstawowej: 7., 16., 20.).

Źródło: opracowanie własne Partnerstwa

5.4. Produkty i rezultaty poszczególnych celów, projektów oraz ich wskaźniki

Zgodnie z „Zasadami realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027” wskaźniki produktu i rezultatu w tabelach 25 i 26 zostały powiązane z realizacją programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027, a w przypadku braku adekwatnych wskaźników – zaczerpnięte z [Listy Wskaźników Kluczowych EFRR](#) i [Listy Wskaźników Kluczowych EFS+](#).

Przy poszczególnych projektach wskazane zostały wskaźniki odzwierciedlające ich specyfikę. Ponadto projekty będą wypełniać wskaźniki produktu o charakterze horyzontalnym:

RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego – 54 130 osób,

RCO075 – Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego – 1 szt.

RCO112 - Podmioty zaangażowane w przygotowanie i realizację strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego – 8.

Uwaga: Wartości bazowe (na rok 2021) i pośrednie (na 2024 rok) ustalane dla wskaźników produktu w poszczególnych projektach wynoszą 0, za wyjątkiem

projektu 22. Koordynacja wdrażania Strategii rozwoju ponadlokalnego Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego, gdzie wartość pośrednia wynosi 1.

Wartości docelowe produktów i rezultatów ustala się na 2029 rok.

Tabela 25. Produkty projektów i ich wskaźniki

Projekt	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego o programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wskaźnik produktu	Wartość docelowa
1. Poprawa infrastruktury turystycznej w Krośnieńskim Obszarze Funkcjonalnym – Zagospodarowanie Wzgórz Gubińskich w Gubinie – etap I	2.3	5; 5(ii)	RCO114 Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich [m ²] RCO77- Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [szt.]	3500 1
2. „Razem przeciw wykluczeniu” - aktywne włączenie społeczne w Krośnieńskim Obszarze Funkcjonalnym	1.2	4;4(h)	EECO04 Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie [osoby]	175
			EECO02 - Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie [osoby]	50
4. Gminny Dom Kultury w Dąbiu	1.2	5; 5(ii)	RCO 77 Liczba obiektów kulturalnych	1

			i turystycznych objętych wsparciem [szt.]	
5. Centrum Kultury w Krośnie Odrzańskim	1.2	5; 5(ii)	PLRO 132 Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS) [szt.]	1
6. Czas na zawodowców z Powiatu Krośnieńskiego	1.3	4;4(f)	PLFCO04 Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem [osoby]	350
			PLFCO05 Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach uczniowskich [osoby]	105
7. Młodzi górą - program rozwoju kompetencji dzieci i młodzież ze szkół podstawowych	1.3	4;4(f)	PLFCO03 Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem [osoby]	4327
8. Poprawa infrastruktury turystycznej na terenie gminy Gubin	1.4	5; 5(ii)	PLRO137 Długość utworzonych szlaków turystycznych [km]	50
9. Centrum Wsparcia Przedsiębiorczości w Krośnie Odrzańskim	1.2	1; 1(iii)	RCO 15 Wytworzona zdolność inkubacji przedsiębiorstw [przedsiębiorstwa]	3

10. Budowa szlaku rowerowego na odcinku Gubin-Dąbie	2.3	5; 5(ii)	PLRO137 Długość utworzonych szlaków turystycznych [km]	38
11. Zagospodarowanie brzegu jezior w gminie Bytnica.	2.3	5; 5(ii)	RCO077 Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [szt.]	2
12. Budowa wieży widokowej na terenie gminy Bytnica.	2.3	5; 5(ii)	RCO077 Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [szt.]	1
13. Budowa drogi rowerowej Bobrowice - Dychów	3.1	2;2(viii)	RCO058 Wspierana infrastruktura rowerowa [km]	3,9
14. Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 138 pomiędzy miejscowościami Maszewo – Granice	2.3	5; 5(ii)	RCO058 Wspierana infrastruktura rowerowa [km]	2,6
15. Rozwój infrastruktury rekreacyjno-turystycznej poprzez zagospodarowanie nabrzeży jeziora Granice	2.3	5; 5(ii)	RCO077 Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [szt.]	1
16. Organizacja transportu	3.1	2;2(viii)	Pojemność ekologicznego taboru do	414

publicznego na obszarze KOF			zbiorowego transportu publicznego [osoby]	
			PLRO084 Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej i metropolitarnej [szt.]	12
17. Cyfryzacja powiatowych baz danych EGIB	3.1	1; 1(ii)	RCO 14 Instytucje publiczne otrzymujące wsparcie na opracowywanie usług, produktów i procesów cyfrowych [szt.]	1
18. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Gubin – etap VI	3.2	5; 5(ii)	PLRO049 Liczba nowych indywidualnych / przydomowych oczyszczalni ścieków [szt.]	37
19. Krośnieńska Szkoła Zdrowia, Ekologii i Permakultury	3.2	2;2(iv)	PLRO073 Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjno-edukacyjnych kształtujących świadomość ekologiczną [szt.]	1
20. Modernizacja urządzeń służących melioracji z uwzględnieniem retencji wód opadowych – Etap I	3.2	2;2(iv)	PLRO247 Liczba wspartych urządzeń służących gospodarowaniu wodami opadowymi/roztopowymi [szt.]	10

21. Park Winny w Krośnie Odrzańskim	3.2	2;2(vii)	RCO036 Zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu [ha]	1,7
22. Koordynacja wdrażania Strategii rozwoju ponadlokalnego Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego	<projekt horyzontalny >	5; 5(ii)	RCO075 Wspierane strategię zintegrowanego rozwoju terytorialnego	1
23. Dzisiaj tworzymy przyszłość - poprawa jakości kształcenia ogólnego	1.3	4;4(f)	PLFCO03 Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem [osoby]	300
24. Montaż zbiorników na wody opadowe wraz z infrastrukturą przy budynkach użyteczności publicznej	3.2	2;2(iv)	PLRO247 Liczba wspartych urządzeń służących gospodarowaniu wodami opadowymi/roztopowymi [szt.]	28
25. Dzisiaj tworzymy przyszłość - poprawa jakości kształcenia ogólnego – ZSO w Gubinie	1.3	4;4(f)	PLFCO03 Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem [osoby]	170

Źródło: opracowanie własne

Tabela 26. Rezultaty celów, projektów i ich wskaźniki

Projekt	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wskaźnik rezultatu	Wartość docelowa
1. Poprawa infrastruktury turystycznej w Krośnieńskim Obszarze Funkcjonalnym – Zagospodarowanie Wzgórz Gubińskich w Gubinie – etap I	2.3	5; 5(ii)	RCR77 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	7200 odwiedzający/rok
2. „Razem przeciw wykluczeniu” - aktywne włączenie społeczne w Krośnieńskim Obszarze Funkcjonalnym	1.2	4;4(h)	EECR01 - Liczba osób poszukujących pracy po opuszczeniu programu [osoby]	45
			EECR03 Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu [osoby]	63
			EECR04 - Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek,	23

			po opuszczeniu programu [osoby]	
4. Gminny Dom Kultury w Dąbiu	1.2	5; 5(ii)	RCR077 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [odwiedzający/rok]	500
5. Centrum Kultury w Krośnie Odrzańskim	1.2	5; 5(ii)	RCR077 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [odwiedzający/rok]	200
6. Czas na zawodowców z Powiatu Krośnieńskiego	1.3	4;4(f)	PLFCR01 Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu [osoby]	158
7. Młodzi górą - program rozwoju kompetencji dzieci i młodzież ze szkół podstawowych	1.3	4;4(f)	PLFCR01 Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu [osoby]	2596
8. Poprawa infrastruktury turystycznej na terenie gminy Gubin	1.4	5; 5(ii)	PLRR062 Roczna liczba turystów korzystających ze szlaków rowerowych [osoby]	50
9. Centrum Wsparcia Przedsiębiorczość i w Krośnie Odrzańskim	1.2	1; 1(iii)	RCR 18 MŚP korzystające z usług inkubatora przedsiębiorczości	3

			po jego utworzeniu [szt./rok]	
10. Budowa szlaku rowerowego na odcinku Gubin-Dąbie	2.3	5; 5(ii)	PLRR062 Roczna liczba turystów korzystających ze szlaków rowerowych [osoby]	100
11. Zagospodarowanie brzegu jezior w gminie Bytnica.	2.3	5; 5(ii)	RCR077 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby]	500
12. Budowa wieży widokowej na terenie gminy Bytnica.	2.3	5; 5(ii)	RCR077 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby]	500
13. Budowa drogi rowerowej Bobrowice - Dychów	3.1	2;2(viii)	RCR064 Roczna liczba użytkowników infrastruktury rowerowej [użytkownicy/rok]	1000
14. Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 138 pomiędzy miejscowościami Maszewo – Granice	2.3	5; 5(ii)	RCR064 Roczna liczba użytkowników infrastruktury rowerowej [użytkownicy/rok]	1000
15. Rozwój infrastruktury rekreacyjno-	2.3	5; 5(ii)	RCR077 Liczba osób odwiedzających	1000

turystycznej poprzez zagospodarowanie nabrzeży jeziora Granice			obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby]	
16. Organizacja transportu publicznego na obszarze KOF	3.1	2;2(viii)	RCR062 Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego [użytkownicy/rok]	389 436
17. Cyfryzacja powiatowych baz danych EGIB	3.1	1; 1(ii)	RCR 11 Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych [użytkownicy/rok]	100
18. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Gubin – etap VI	3.2	5; 5(ii)	PLRR018 Wielkość ładunku ścieków poddanych ulepszonemu oczyszczaniu [RLM]	111
19. Krośnieńska Szkoła Zdrowia, Ekologii i Permakultury	3.2	2;2(iv)	PLRR060 Zasięg działań/ kampanii edukacyjno-informacyjnych [osoby]	54 130
20. Modernizacja urządzeń służących melioracji z uwzględnieniem	3.2	2;2(iv)	RCR035 Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony	3120

retencji wód opadowych – Etap I			przeciwpowodziowej [osoby]	
21. Park Winny w Krośnie Odrzańskim	3.2	2;2(vii)	RCR095 Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury [osoby]	16 273

22. Koordynacja wdrażania Strategii rozwoju ponadlokalnego Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego	- <projekt horyzontalny.	5; 5(ii)	PLRR061 Liczba uczestników spotkań informacyjno-edukacyjnych [osoby]	50
23. Dzisiaj tworzymy przyszłość - poprawa jakości kształcenia ogólnego	1.3	4;4(f)	PLFCR01 Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu [osoby]	180
24. Montaż zbiorników na wody opadowe wraz z infrastrukturą przy budynkach użyteczności publicznej	3.2	2;2(iv)	RCR095 Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	17 467
25. Dzisiaj tworzymy przyszłość - poprawa jakości kształcenia ogólnego – ZSO w Gubinie	1.3	4;4(f)	PLFCR01 Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu [osoby]	102

Źródło: opracowanie własne

6. System realizacji strategii

6.1. Zarządzanie wdrażaniem strategii

6.1.1. Forma instytucjonalizacji

Strategia będzie wdrażana przez związek powiatowo-gminny w ramach poszerzenia formuły istniejącego Krośnieńskiego Związku Powiatowo-Gminnego (KZP-G). Związek, skupiający obecnie wszystkie gminy i powiat tworzące Partnerstwo, powstał 10.11.2016 r. i zajmuje się organizowaniem publicznego transportu zbiorowego. Przez wszystkie dotychczasowe lata Związek działał w oparciu o składki i zadania zlecone – przekazanie kompetencji gmin w zakresie przewozów szkolnych – w imieniu gmin ogłaszając przetargi lub zapytania ofertowe w tym zakresie.

6.1.2. System zarządzania wdrażaniem strategii

W strukturze wdrażania Strategii rozwoju ponadlokalnego przewiduje się:

- **Organ stanowiący**, odpowiedzialny za przyjmowanie i zmiany Strategii, a także powołujący organ wykonawczy.
- **Organ wykonawczy**, który odpowiada za koordynację wdrażania Strategii, realizację konkretnie wskazanych projektów podstawowych, monitoring wskaźników rezultatu strategicznego, ewaluację Strategii; organ wykonawczy może tworzyć jednostki organizacyjne, takie jak biuro, czy zespoły zadaniowe, które będą prowadziły bieżące działania związane z realizacją strategii, w tym takie jak bezpośrednia realizacja projektów, gromadzenie danych, działania informacyjne i inne opisane w tab. 27.
Organ wykonawczy sprawuje bieżący, bezpośredni nadzór nad jednostkami organizacyjnymi w przypadku ich powołania.
- **Organ kontrolny** (Komisja Rewizyjna).
- **Organ (ciało doradcze)** – Rady Rozwoju Powiatu Krośnieńskiego. Rada Rozwoju stanowi organ doradczy, konsultacyjny i opiniotwórczy dla pozostałych organów w procesie wdrażania Strategii. Skład Rady uwzględnia partnerów społeczno-gospodarczych, organizacje działające na rzecz społeczeństwa obywatelskiego, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska oraz odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji.

Zadaniami Rady są:

- opiniowanie decyzji pozostałych organów, związanych z wdrażaniem Strategii poprzez przyjmowanie uchwał lub stanowisk,
- cykliczna ewaluacja prowadzonych działań rozwojowych (od etapu diagnozowania do wdrażania) pod kątem ich skuteczności w zakresie rozwiązywania zdiagnozowanych problemów oraz trafności i użyteczności dokonanej interwencji.

Tabela 27. Struktura wdrażania strategii – zadania poszczególnych organów

Organy struktury organizacyjnej	Wybrany zakres zadań przypisanych organowi
Organ stanowiący	– nadzór nad strategią i jej modyfikowaniem – przyjmowanie dokumentu i jego zmian; – nadzór nad środkami finansowymi, wartościami materialnymi i niematerialnymi; – wspieranie wdrażania Strategii; – nadzór nad monitorowaniem i ewaluacją Strategii.
Organ wykonawczy	– koordynacja wdrażania Strategii Rozwoju ponadlokalnego; – monitoring i ewaluacja Strategii; – aktualizację dokumentów wykonawczych Strategii; – prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych, wspierających wdrożenie Strategii; – nadzór nad pracami i kierowanie realizacją zadań prowadzonych przez podległe jednostki organizacyjne
Organ wykonawczy – jednostka realizująca projekty	– jednostka organizacyjna struktury wykonawczej, odpowiedzialna za bieżącą realizację zadań związanych ze Strategią; – koordynacja prac nad wdrażaniem Strategii; – bezpośrednia realizacja projektów strategicznych, działań i przedsięwzięć zapisanych w Strategii i powierzonych przez poszczególne JST; – przygotowywanie i aktualizacja listy projektów; – monitorowanie źródeł środków na realizację projektów; – przekazywanie członkom Partnerstwa informacji o konkursach umożliwiających sfinansowanie

	realizacji projektów, wsparcie w przygotowywaniu projektów partnerskich; – monitorowanie realizacji projektów strategicznych; – opracowanie projektu aktualizacji Strategii; – organizację konsultacji społecznych związanych z realizacją Strategii w porozumieniu z Radą Rozwoju
Organ kontrolny	– <i>zadania organu kontrolnego związane bezpośrednio z realizacją strategii związane są z procesem monitoringu i są opisane w rozdz. 6.2.1</i>
Organ doradczy (Rada Rozwoju Powiatu Krośnieńskiego)	– organ doradczy, konsultacyjny i opiniodawczy dla pozostałych organów w procesie wdrażania; skład uwzględnia partnerów społeczno-gospodarczych, organizacje działające na rzecz społeczeństwa obywatelskiego, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska oraz odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji. Zadaniami Rady są: – opiniowanie decyzji pozostałych organów, związanych z wdrażaniem Strategii poprzez przyjmowanie uchwał lub stanowisk, – udział w ewaluacji prowadzonych działań rozwojowych (od etapu diagnozowania do wdrażania) pod kątem ich skuteczności w zakresie rozwiązywania zdiagnozowanych problemów oraz trafności i użyteczności dokonanej interwencji (szerzej opisane w rozdz. 6.2.2).

Źródło: opracowanie własne.

Rolę poszczególnych organów w procesie wdrażania Strategii przejmą poszczególne organy KZP-G: Zgromadzenie (które jest organem przyjmującym Strategię), Zarząd, Komisja Rewizyjna oraz Biuro Związku.

Zgodnie ze statutem, do kompetencji Zgromadzenia Związku należy w szczególności:

- powoływanie i odwoływanie Przewodniczącego Zgromadzenia,
- stanowienie o kierunkach działania zarządu i zatwierdzanie jego sprawozdań w zakresie rozliczenia kosztów dotyczących realizacji zadań statutowych,

- wybór i odwoływanie członków zarządu, w tym Prezesa oraz Wiceprezesa,
- uchwalanie budżetu związku, rozpatrywanie sprawozdania z wykonania budżetu oraz podejmowanie uchwał w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium dla zarządu z tego tytułu,
- podejmowanie uchwał w sprawach ustalania zasad gospodarowania mieniem związku, w szczególności w sprawach nabywania i zbywania mienia oraz o obciążeniu nieruchomości przez związek oraz uchwał w sprawach nieodpłatnego przekazania prawa własności,
- podejmowanie uchwał dotyczących zobowiązań finansowych związku, w szczególności określania wysokości kwoty, do której zarząd samodzielnie może zaciągać zobowiązania finansowe,
- powoływanie i odwoływanie członków Komisji Rewizyjnej związku oraz w razie potrzeby innych stałych i doraźnych komisji do określonych zadań,
- uchwalanie planu kontroli działalności związku przez Komisję Rewizyjną,
- decydowanie w sprawach tworzenia, przekształcania i likwidacji jednostek organizacyjnych związku,
- dokonywanie zmian w Statucie związku,
- zatwierdzanie regulaminu jednostek organizacyjnych związku,
- podejmowanie uchwał w sprawach przyjęcia na członka związku, wykreślenia członka związku oraz likwidacji związku,
- zatwierdzania regulaminu Komisji Rewizyjnej.

Z kolei do kompetencji Zarządu Związku należy:

- realizowanie zadań związku,
- rekomendowanie powiatowi i gminie uchwał, decyzji i stanowisk podejmowanych w celu realizacji zadań związku,
- ustalanie terminu, miejsca i porządku posiedzenia zgromadzenia,
- przygotowywanie projektów uchwał zgromadzenia,
- wykonywanie uchwał zgromadzenia,
- sporządzanie projektu budżetu związku i jego wykonanie,
- gospodarowanie mieniem związku,
- decydowanie w sprawach majątkowych związku w zakresie i trybie określonym przez zgromadzenie oraz sporządzanie sprawozdania w zakresie rozliczenia kosztów wspólnej działalności,
- zaciąganie zobowiązań do wysokości ustalonej przez zgromadzenie,
- zawieranie umów i porozumień,
- zatrudnianie i zwalnianie kierowników jednostek organizacyjnych związku,
- zatwierdzanie regulaminu organizacyjnego biura związku,
- bieżący nadzór nad działalnością biura związku.

Do kompetencji Prezesa Zarządu należy:

- zwoływanie posiedzeń zarządu, organizowanie pracy zarządu i przewodniczenie jego obradom,
- wykonywanie czynności z zakresu prawa pracy w stosunku do Dyrektora biura związku²³,
- reprezentowanie związku na zewnątrz.

W kompetencjach Komisji Rewizyjnej mieszczą się:

- przeprowadzanie kontroli z zakresu działalności zarządu zgodnie z planem ustalonym przez zgromadzenie oraz przedkładanie zgromadzeniu protokołu z przeprowadzonej kontroli,
- opiniowanie wykonania budżetu związku,
- występowanie do zgromadzenia z wnioskiem w sprawie udzielenia bądź nie udzielenia zarządowi absolutorium.

Przyjmuje się zasadę, że **Krośnieński Związek Powiatowo-Gminny będzie realizował bezpośrednio tylko projekty w ramach zadań powierzonych – zapisanych w statucie Związku**, gdzie Związek został wskazany jako wnioskodawca – lider projektu. **W przypadku pozostałych projektów Strategii ich liderami i podmiotami realizującymi, odpowiedzialnymi za ich prowadzenie i rozliczanie będą z kolei poszczególne gminy bądź Powiat Krośnieński.**

W zakresie realizacji niniejszej Strategii, gminy i powiat uczestniczą w kosztach wspólnych przedsięwzięć oraz pokrywają wyniki z tej działalności straty w wysokości proporcjonalnej do wartości przedsięwzięcia realizowanego na terenie danej gminy czy powiatu – uczestnika Związku. Szczegółowe rozliczenia udziału w kosztach lub stratach wspólnych przedsięwzięć ustalane będą w umowach zawartych pomiędzy Związkiem a uczestnikiem Związku, którego dotyczy wspólne przedsięwzięcie. Gmina, powiat nie może być zobowiązana(y) do pokrywania strat w przedsięwzięciach, w których nie uczestniczy.

6.1.3. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Strategia rozwoju ponadlokalnego stanowi **wspólną strategię rozwoju** samorządów tworzących KOF na mocy art. 10g ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 559 ze zm.). Nie wyklucza to

²³ Z zastrzeżeniem, że przypadku pełnienia przez Dyrektora biura funkcji Prezesa Zarządu czynności z zakresu prawa pracy w stosunku do Dyrektora są wykonywane przez Przewodniczącego Zgromadzenia.

opracowania przez poszczególne powiaty i gminy swoich własnych dokumentów strategicznych, zwłaszcza na podstawie innych ustaw. Z uwagi na opracowanie w niniejszym dokumencie kompleksowego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania polityki przestrzennej, zapisy te będą szczególnie istotne przy sporządzaniu studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, ich aktualizacji lub sporządzania dokumentów, które przejmą rolę studiów (planów ogólnych).

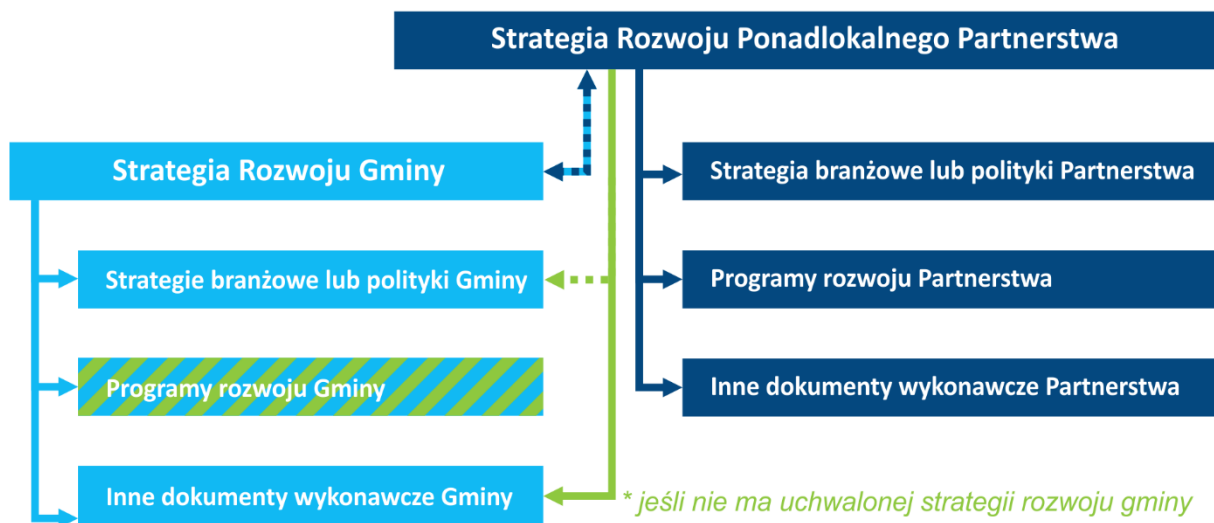
Strategia rozwoju ponadlokalnego stanowi podstawę **zintegrowanego systemu programowania rozwoju Partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny**, na który składają się:

- strategię i politykę (tj. dokumenty strategiczne o charakterze **kierunkowo-planistycznym**), tj.:
 - strategię rozwoju poszczególnych gmin wchodzących w skład Partnerstwa oraz Program Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Krośnieńskiego z horyzontem czasowym do roku 2030,
 - strategię branżową lub politykę Partnerstwa (strategie całego Partnerstwa sporządzane dla określonych obszarów tematycznych albo dokumenty deklarujące zasady i wartości lub wyrażające sposób myślenia Partnerstwa o danej dziedzinie),
 - strategię branżową lub politykę gmin wchodzących w skład Partnerstwa (strategie poszczególnych JST wchodzących w skład Partnerstwa sporządzane dla określonych obszarów tematycznych albo dokumenty deklarujące zasady i wartości lub wyrażające sposób myślenia JST o danej dziedzinie),
- dokumenty wykonawcze (o charakterze **wdrożeniowo-operacyjnym**), tj.:
 - programy rozwoju dla strategii rozwoju gmin lub strategii rozwoju ponadlokalnego (Programy rozwoju partnerstwa) – dokumenty konkretyzujące (uszczegóławiające) realizację poszczególnych celów strategicznych zawartych w strategiach rozwoju.
 - Zakres tematyczny programów wynika bezpośrednio ze strategii rozwoju gmin lub strategii rozwoju ponadlokalnego.
 - Na poziomie Partnerstwa programami rozwoju będą:
 - Polityka zdrowotna
 - Plan koncepcji retencji wód opadowych dla Powiatu Krośnieńskiego, a także terenu zajmującego obszar zlewni z uwzględnieniem melioracji
 - Koncepcja rozwoju transportu publicznego z badaniem potrzeb
 - Program rozwoju infrastruktury rowerowej*
 - Program rozwoju produktu turystycznego z koncepcją szlaków*

- inne dokumenty wykonawcze dla strategii rozwoju gmin lub strategii rozwoju ponadlokalnego (w tym plany i programy inne niż programy rozwoju) – dokumenty dotyczące realizacji innych obowiązkowych zadań samorządu lokalnego (lub ponadlokalnego) wykraczających poza cele określone w strategiach rozwoju.

Obowiązek sporządzenia ww. dokumentów wynika z przepisów prawa, innych zewnętrznych regulacji, ale także z postanowień niniejszej strategii.

Ryc. 18. Zintegrowany system programowania rozwoju Partnerstwa

Źródło: opracowanie własne

Dokumenty o charakterze strategicznym będą **kierunkowo spójne** ze strategią rozwoju ponadlokalnego Partnerstwa (także w zakresie modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustaleń i rekomendacji dotyczących kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej).

Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych do strategii rozwoju gmin wchodzących w skład Partnerstwa są lub zostaną określone w strategiach rozwoju tych gmin.

Dokumenty wykonawcze do strategii rozwoju ponadlokalnego będą sporządzane według następujących zasad:

- programy rozwoju Partnerstwa:**
 - horyzont czasowy programów nie będzie przekraczał horyzontu czasowego strategii rozwoju ponadlokalnego,
 - będą uszczegóławiać (konkretyzować) realizację poszczególnych celów strategicznych określonych w strategiach rozwoju,

- będą określać działania przewidziane do realizacji zgodnie z ustalonym systemem realizacji programu i planem finansowym, stanowiącymi element programu.
- b. **inne dokumenty wykonawcze Partnerstwa lub inne dokumenty wykonawcze poszczególnych gmin (w sytuacji, gdy gminy te nie posiadają własnych strategii rozwoju):**
- horyzont czasowy dokumentów nie będzie przekraczał horyzontu czasowego strategii rozwoju ponadlokalnego,
 - zostanie zachowana zgodność z przepisami regulującymi obowiązek ich opracowania (w aspekcie formalno-prawnym i merytorycznym),
 - zakres tematyczny nie będzie sprzeczny z celami strategicznymi określonymi w dokumentach strategicznych Partnerstwa.

Zachowanie zasad tworzenia dokumentów wykonawczych, tworzących wraz z dokumentami strategicznymi zintegrowany system programowania rozwoju ma na celu zachowanie spójności systemu a także pośrednio - usprawnienie i ułatwienie Partnerstwu aplikowania o środki rozwojowe ze wszystkich wymagających podejścia strategicznego źródeł finansowania.

6.1.4. Zasady aktualizacji Strategii

Aktualizacja Strategii będzie dokonywana w trybie, w jakim dokument był opracowywany i przyjmowany, chyba że ulegną zmianie podstawy prawne. Obowiązkowo, na mocy art. 10g ust. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, strategia rozwoju ponadlokalnego podlega aktualizacji, jeżeli wymaga tego sytuacja społeczna, gospodarcza lub przestrzenna obszaru objętego strategią albo gdy jest to konieczne dla zachowania jej spójności ze strategią rozwoju województwa. W przypadku pierwszej przesłanki tego rodzaju decyzja powinna wynikać z planowo prowadzonego monitoringu dokumentu.

Jedną z przesłanek do zmiany dokumentu może być powiększenie bądź inna zmiana składu Partnerstwa w okresie obowiązywania Strategii. W tym przypadku postępowanie w sensie formalnym jest regulowane przez rozdział 6. Statutu Związku.

W przypadku wystąpienia powiatu ze struktur bądź podjęcia stosownej uchwały może dojść do likwidacji KZP-G. W takiej sytuacji pozostaną w mocy ustalenia listu intencyjnego z dnia 24 września 2020 r., przy czym w celu dalszej realizacji strategii samorządy, które utworzyły Partnerstwo, będą zobowiązane zawrzeć stosowne porozumienie na mocy w art. 74 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, bądź powołać stowarzyszenie, o którym mowa w art. 84 tej ustawy.

6.2. Monitorowanie i ocena wdrażania

6.2.1. Monitorowanie procesu wdrażania Strategii

Monitoring Strategii rozwoju ponadlokalnego Partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny zakłada się jako dwustopniowy:

- monitorowanie oddziaływania wdrażania strategii na poziom rozwoju KOF na podstawie wskaźników określonych w rozdz. 3.4.1, gdzie określono oczekiwane rezultaty realizacji celów oraz wskaźniki ich osiągnięcia – odpowiedzialność Krośnieńskiego Związku Powiatowo-Gminnego;
- monitoring realizacji poszczególnych (podjętych) projektów strategicznych – odpowiedzialność liderów poszczególnych projektów.

Wskaźniki rezultatu wskazują zmiany - weryfikowalne i mierzalne - jakie zaszły w funkcjonowaniu obszaru, wyposażeniu, jakości życia mieszkańców i środowiska. Są to bezpośrednie, mierzalne i materialne (najczęściej) efekty powstawania produktów, a więc mają charakter pośredni, wynikają z zastosowania, wdrożenia powstałych produktów (przykładowo projektem rozwoju infrastruktury drogowej jest powstanie drogi, a rezultatem – ruch, a najlepiej szersze oddziaływanie – poprawa płynności ruchu, skrócenie czasu dojazdu).

Celem monitorowania realizacji Strategii jest ocena osiągniętych rezultatów, postępu we wdrażaniu celów Partnerstwa, identyfikacja opóźnień lub nieprawidłowości w realizacji przedsięwzięć i działań oraz, na podstawie zdiagnozowanych wniosków, rekomendowanie ewentualnych zmian czy działań naprawczych.

Etapy procesu monitorowania Strategii przedstawia poniższa tabela.

Tabela 28. Etapy procesu wdrażania i monitorowania strategii

ETAP	ZADANIA	WYNIKI I PROCEDURY
Zbieranie danych i informacji	Zbieranie danych statystycznych	Materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen
Analiza danych i informacji	Uporządkowanie, przetworzenie i analiza danych oraz ich archiwizacja	Materiał służący przygotowaniu raportów

Przygotowywanie raportów	Zestawienie otrzymanych danych w raporty	Roczne raporty
Ocena wyników	Ocena porównawcza osiągniętych wyników z założeniami	Określenie stopnia wykonania przyjętych zapisów strategii
Identyfikacja odchyleń	Ocena rozbieżności pomiędzy założeniami a rezultatami	Przygotowanie materiału dla dalszych działań
Analiza przyczyn odchyleń	Poszukiwanie i określenie przyczyn zaistniałej sytuacji	Przygotowanie materiału dla dalszych działań o charakterze korygującym
Planowanie korekty	Zmiana dotychczasowych metod realizacji bądź wprowadzenie nowych	Określenie i akceptacja działań korygujących

Źródło: opracowanie własne.

Monitorowanie realizacji poszczególnych projektów będzie odbywało się na podstawie wskaźników określonych w fiskach projektowych, a także będzie dotyczyło:

- umów podpisanych z beneficjentami,
- zrealizowanych projektów (tzw. monitoring rzeczowy odnoszący się do terminowości realizowania zadań i powstawania produktów),
- monitorowania kwestii finansowych (obejmujący analizę przepływów finansowych w ramach realizacji strategii, a także dostępnej alokacji).

Schemat monitoringu, zarówno na poziomie całej Strategii, jak kierunków działań oraz poszczególnych projektów został ujęty w poniższej tabeli.

Tabela 29. Schemat monitoringu w strukturze wdrażania Strategii

TERMINY STRUKTURA RODZAJ INFORMACJI POZIOM OD NAJNIŻSZEGO W STRUKTURZE ZWIĄZKU	MONITORING W TRAKCIE, PO ZAKOŃCZENIU REALIZACJI ORAZ W OKRESIE TRWAŁOŚCI PROJEKTÓW		
	ORGANY ZWIĄZKU KIERUNKI PRZEPŁYWU INFORMACJI DECYZJE I INFORMACJE ZWROTNE		
	REALIZATOR ZADAŃ MONITORINGU	DZIAŁANIA REALIZATORA MONITORINGU / TERMINY	ADRESAT INFORMACJI MONITORINGU / INFORMACJA ZWROTNA
DZIAŁANIA, PRZEDSIĘWZIĘCIA I ZADANIA REALIZOWANE W POSZCZEGÓLNYCH CELACH STRATEGICZNYCH	REALIZATORZY DZIAŁAŃ (PROJEKTÓW)	- kwartalna informacja dotycząca postępu prac nad przygotowaniem i realizacją działań, przedsięwzięć i projektów (zakres rzeczowy i finansowy oraz okoliczności mogące wpłynąć na termin realizacji projektów);	BIURO ZWIĄZKU
	BIURO ZWIĄZKU	- usystematyzowane gromadzenie danych o stanie realizacji działań, przedsięwzięć, projektów (uwzględniające specyfikę działań, terminy realizacji, informacje o problemach); - opracowanie kwartalnych raportów ze stanu realizacji działań, przedsięwzięć, projektów dla Zarządu Związku i Komisji Rewizyjnej; - informowanie Zarządu Związku o istotnych zmianach warunków określających możliwości realizacji Strategii;	ZARZĄD ZWIĄZKU KOMISJA REWIZYJNA
KIERUNKI DZIAŁAŃ	BIURO ZWIĄZKU	- półroczne raporty dotyczące postępu prac nad realizacją działań strategicznych, które mogą mieć wpływ na wykonanie wskaźników rezultatu określonych w Strategii; raporty Dyrektora Biura Związku zawierają uporządkowaną, syntetyczną informację o stopniu zaawansowania realizowanych i przygotowywanych do realizacji projektów, zaangażowanych środkach, współpracy z Partnerami, załącznikami do raportu są kwartalne sprawozdania Partnerów;	ZARZĄD ZWIĄZKU KOMISJA REWIZYJNA ZGROMADZENIE ZWIĄZKU

		- raporty przesłane w formie pisemnej prezentowane przez Dyrektora Biura Związku podczas spotkań z Komisją Rewizyjną oraz Zgromadzeniem Związku, w którym mogą uczestniczyć członkowie Rady Rozwoju;	
	KOMISJA REWIZYJNA	- stanowisko dotyczące oceny postępu prac i zagrożeń w realizacji działań, przedsięwzięć, projektów, podjęte przez Komisję Rewizyjną przedłożone Zgromadzeniu Związku;	ZGROMADZENIE ZWIĄZKU
CELE STRATEGICZNE	ZARZĄD ZWIĄZKU KOMISJA REWIZYJNA	- roczny raport dotyczący stanu realizacji Strategii składany jest przez Prezesa Zarządu Przewodniczącemu Zgromadzenia i Przewodniczącemu Komisji Rewizyjnej; - roczny raport Prezesa Zarządu zawiera uporządkowaną, wyczerpującą, udokumentowaną danymi i dokumentami informację o stopniu zaawansowania prac nad realizacją Strategii, zaangażowanych środkach i przepływach finansowych, współpracy z Partnerami; partycypacji społecznej w tym współdziałaniu z Radą Rozwoju Powiatu Krośnieńskiego; wnioski dotyczące: osiągnięcia założonych celów i rezultatów, identyfikacji opóźnień lub nieprawidłowości w realizacji zadań, podejmowania działań naprawczych; wnioski z prowadzonego monitoringu mogą być podstawą decyzji Zgromadzenia o wprowadzeniu działań korygujących, aktualizujących projekty lub Strategię; - roczny raport przesyłany jest w formie pisemnej oraz prezentowany przez Prezesa Zarządu podczas posiedzenia Zgromadzenia Związku, w którym mogą uczestniczyć członkowie Rady Rozwoju, raport ten odpowiednio wcześniej dostarczany i prezentowany jest Komisji Rewizyjnej; - Komisja Rewizyjna przedkłada Zgromadzeniu Związku opinię dotyczącą rocznego raportu z realizacji Strategii, zdiagnozowanych zagrożeń dla jej realizacji i ich wpływu na Strategię; wnioskuję o niezbędne zmiany w projektach i Strategii; opiniuje rozliczenie Zarządu z dysponowania środkami finansowymi związanymi z realizacją projektów strategicznych;	ZGROMADZENIE ZWIĄZKU KOMISJA REWIZYJNA RADA ROZWOJU POWIATU KROŚNIEŃSKIEGO

		- roczny raport Zarządu z zaawansowania prac nad Strategią może być częścią rocznego sprawozdania z działalności Związku, którą Zarząd przedkłada Komisji Rewizyjnej do zaopiniowania i Zgromadzeniu Związku do przyjęcia absolutorium; - roczny raport o stanie wdrażania Strategii, przyjęty przez Zgromadzenie Zarząd Związku podaje do wiadomości Samorządów Partnerów, przedstawia do publicznej wiadomości na stronach internetowych i przekazuje członkom Rady Rozwoju.	
--	--	--	--

Źródło: opracowanie własne.

6.2.2. Ocena (ewaluacja) stopnia osiągnięcia celów strategicznych

Proces ewaluacji Strategii będzie realizowany w sposób spójny z działaniami ewaluacyjnymi prowadzonymi i koordynowanymi przez IZ Programu Funduszy Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027.

Zaangażowanie partnerów przy ewaluacji FELB będzie odbywało się głównie poprzez pracę Komitetu Monitorującego, przez udział w następujących procesach:

- wdrażanie Programu (przyjmowanie i zmiana kryteriów oceny projektów, propozycje zmian programu),
- monitorowanie Programu (analizowanie sprawozdań i wydawanie na ich podstawie rekomendacji dla zmian kryteriów oceny i treści programu, uszczegółowienia w celu usprawnienia realizacji programu, dokonywanie oceny stanu realizacji zakładanych celów, monitorowanie wypełnienia warunkowości podstawowej),
- ewaluacja Programu (na jego forum omawiane są raporty ewaluacyjne i przyjmowane plany ewaluacji dla kolejnych lat).

W Komitecie Monitorującym zapewniono 2 miejsca dla osób reprezentujących partnerstwa objęte Innymi Instrumentami Terytorialnymi.

Ewaluacja Strategii jest procesem zdefiniowanym w niniejszym opracowaniu jako ocena realizacji dokumentu pod względem skuteczności, efektywności, użyteczności i trwałości zaplanowanych i wdrażanych działań zgodnych z celami strategicznymi zapisanymi w dokumencie.

Wyróżnia się następujące rodzaje ewaluacji:

- Ex ante (przed): ma na celu poprawę procesu planowania, a więc ma poprawić trafność podejmowanych decyzji odnośnie wyboru projektów do realizacji, ich efektywność i skuteczność.
- On-going (w trakcie): ma na celu poprawę procedur wdrażania, poprawę jakości i potencjału podmiotów realizujących strategię. Może przyczynić się do integracji interesariuszy strategii, wypracowania wspólnego stanowiska oraz sprawniejszego przygotowywania realizacji kolejnych projektów.
- Ex post (po, na zakończenie całego okresu wdrażania): pokazuje, co się udało osiągnąć, jakim kosztem, a także, co się nie udało, z jakich powodów i kto za to odpowiada. W ramach ewaluacji ex post zbadać można, jaki wpływ realizacja strategii miała na mieszkańców obszaru Partnerstwa.

W przypadku niniejszej Strategii zostaną przeprowadzone: ewaluacja ex post i, jako obowiązek wynikający z art. 10a ust. 2 Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach powadzenia polityki rozwoju – ewaluacja ex ante.

Uprzednia ewaluacja trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji Strategii rozwoju ponadlokalnego Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego opracowana została w grudniu 2023 r.

Ewaluacja została oparta na badaniu opinii zróżnicowanych 4 grup:

- Rady Partnerstwa,
- Grupy Roboczej,
- Partnerów społecznych i gospodarczych,
- ekspertów zewnętrznych (doradców ZMP pracujących na terenie woj. lubuskiego).

Dokonana ewaluacja ex ante stanowi osobny dokument. Ewaluacja ta wskazała na:

- zgodność treści i struktury projektu strategii z raportem diagnostycznym,
- odniesienie celu głównego do problemu głównego, a poszczególnych celów szczegółowych do zdiagnozowanych problemów, potrzeb i potencjałów,
- możliwość osiągnięcia wizji i celów strategicznych przez realizację wskazanych kierunków działań,
- ostrożny optymizm (uzyskanych opinii) co do powodzenia realizacji zapisów Strategii, przy czym stosunkowo większa doza optymizmu została wyrażona wobec działań związanych z integracją społeczną, a mniejsza w przypadku działań na rzecz młodzieży czy rozwoju gospodarczego.

Ponieważ wnioski z dokumentu ewaluacji ex ante były zasadniczo pozytywne, a rekomendacji nie sformułowano.

Rekomenduje się przeprowadzenie ewaluacji on-going w połowie okresu realizacji strategii, to jest około 2026 r. Badanie takie może mieć fundamentalne znaczenie do podjęcia decyzji o aktualizacji strategii i o zakresie oraz kierunkach ewentualnej aktualizacji. Zmiana na poziomie wizji bądź celów strategicznych powinna być podyktowana uprzednią ewaluacją.

Przeprowadzenie ewaluacji będzie koordynowane przez organ wykonawczy. Do obowiązków organu będzie należało:

- Etap I. Gromadzenie niezbędnych dokumentów (danych statystycznych, raportów, dokumentów) do przeprowadzenia ewaluacji na różnych jej etapach;

- Etap II. Przygotowanie procedury przeprowadzenia badań, w tym m. in. wybór sposobu przeprowadzenia ewaluacji – wykonanie własnymi siłami / zlecenie wykonania badania na zewnątrz;
- Etap. III. Wybór zespołu lub wykonawcy przeprowadzającego badanie w tym opracowanie lub przyjęcie szczegółowej metodyki i narzędzi badawczych;
- Etap IV. Przeprowadzenie badania;
- Etap V. Przygotowanie lub przyjęcie raportu z przeprowadzonej ewaluacji i przekazanie do przyjęcia przez Organ stanowiący.

Etap I. Na potrzeby przeprowadzenia ewaluacji zgromadzone zostaną wszystkie materiały zawierające dane i informacje ze źródeł wtórnych. Należą do nich przede wszystkim:

- wyniki monitoringu wskaźników produktów osiągniętych w wyniku realizacji projektów w ramach realizacji celów strategicznych,
- opracowania własne o charakterze diagnozy stanu, np. wykonane na potrzeby innych programów operacyjnych lub raportów (częstkowo – corocznych, obligatoryjnych raportów o stanie gmin i powiatu),
- dane statystyczne, których dysponentem są jednostki administracji samorządowej,
- programy operacyjne do strategii rozwoju,
- dokumenty inicjujące projekty,
- sprawozdania z realizacji budżetów,
- inne dokumenty będące w posiadaniu JST zawierające dane mogące obrazować realizację Strategii.

Szczegółowa metodyka przeprowadzenia ewaluacji strategii rozwoju będzie opracowana przez wykonawcę ewaluacji, jednak zakłada się, że będzie ona zawierać badania desk research w oparciu o zgromadzone dane.

Etap II. Organ wykonawczy zdecyduje, czy zamierza samodzielnie przeprowadzić ewaluację strategii rozwoju, czy też badania ewaluacyjne będą zlecone podmiotowi zewnętrznemu.

Jeśli ewaluacja będzie przeprowadzona samodzielnie przez Organ wykonawczy, zostanie wybrany kierownik ewaluacji, który następnie wskaże osoby uczestniczące w badaniu. Na przeprowadzenie badania Organ wykonawczy otrzyma środki. Zadania ewaluacyjne będą wykonywane w ramach zwykłych obowiązków, jednak dodatkowe środki mogą być potrzebne na fizyczne przeprowadzenie badań ankietowych.

Zespół może również korzystać z doradztwa eksperta zewnętrznego.

Jeśli ewaluacja będzie zlecona podmiotowi zewnętrznemu, zostanie on wybrany zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa zamówień publicznych (PZP). Kryterium wyboru wykonawcy badania ewaluacyjnego powinno również być jakościowe. Podlegać powinna mu przedstawiona wstępna metodologia przeprowadzenia ewaluacji, w tym pytania badawcze oraz techniki badawcze zmierzające do jak najlepszej triangulacji przynajmniej w zakresie metod i technik badawczych, źródeł informacji, typów danych technik analitycznych.

Etap III. Jeśli Organ wykonawczy zdecyduje samodzielnie wykonać badanie ewaluacyjne, po dokonaniu wyboru kierownika badania ewaluacyjnego oraz zespołu, zostanie opracowana szczegółowa metodyka ewaluacji. Metodykę będzie opiniował Organ stanowiący. Następnie zgodnie z zapisami przyjętej metodyki zostaną rozdysponowane zadania pośród członków zespołu ds. ewaluacji. Zespół przygotuje narzędzia badawcze, do których należeć będą przede wszystkim formularze badań społecznych, scenariusze wywiadów pogłębionych lub wywiadów zogniskowanych, itp.

Jeśli wykonawcą badania ewaluacyjnego będzie podmiot zewnętrzny, przygotuje on szczegółową metodykę na podstawie materiałów zebranych przez Organ wykonawczy (za pomocą jednostki realizującej projekty) w ramach etapu I oraz ogólnej metodyki przygotowanej w ramach oferty. Wykonawca przygotuje także i przedstawi zestaw narzędzi badawczych. Metodyka i narzędzia badawcze będą łącznie ocenione przez Organ wykonawczy po zaopiniowaniu przez Organ doradczy (Radę rozwoju).

Etap IV. Jeśli badanie ewaluacyjne będzie realizowane własnymi zasobami ludzkimi, po podziale zadań, nastąpi ich realizacja zgodnie z przyjętą przez Organ stanowiący metodyką. Zarządzał zespołem będzie kierownik i to on będzie odpowiedzialny następnie za przygotowanie raportów częściowych z badania oraz raportu z całego badania. Na potrzeby przeprowadzenia badań ankietowych kierownik badania ewaluacyjnego będzie dysponował środkami na zlecenie fizycznego przeprowadzenia wywiadów. Nadzorował te badania będzie kierownik badania.

Wykonawca zewnętrzny przeprowadzi wszystkie badania samodzielnie, a raporty częściowe oraz raport końcowy z ewaluacji zostanie przedstawiony Organowi wykonawczemu, który dokona odbioru raportów częściowych samodzielnie, a raportu końcowego po uzyskaniu akceptacji Organu stanowiącego.

Etap V. Zakres raportu ewaluacyjnego będzie przedstawiać się następująco:

- Metodyka badania ewaluacyjnego zawierająca zastosowane techniki badawcze, pytania badawcze, objaśnienia sposobu interpretacji.

- Wymiar przedmiotowy ewaluacji: podjęte działania związane z zarządzaniem strategicznym oraz realizowane projekty objęte badaniem ewaluacyjnym.
- Wymiar czasowy ewaluacji: okres, w jakim były podejmowane działania związane z zarządzaniem strategicznym oraz realizowane projekty objęte badaniem ewaluacyjnym.
- Wymiar terytorialny ewaluacji: obszar, w którym powstają produkty i rezultaty projektów oraz obszar oddziaływania realizowanych zadań i projektów strategicznych.

Raport zawierać będzie wyniki przeprowadzonych badań, w tym diagnozę stanu, badania społeczne, wnioski z przeprowadzonych badań, podsumowanie i rekomendacje.

Raport będzie przyjmowany przez szefa Organu stanowiącego.

Pytania badawcze, na jakie powinna odpowiadać ewaluacja przedstawia się w zbiorach według kryteriów ewaluacji, do których należą:

- Trafność: Stopień, w jakim zaplanowane cele oraz zadania strategiczne i projekty odpowiadają potrzebom mieszkańców obszaru Partnerstwa, czy realizowane projekty przyczynią się do rozwiązania zidentyfikowanych problemów oraz czy są zgodne z obraną strategią; realizowane zadania i projekty strategiczne powinny wpływać na wykorzystanie nadarzających się okazji i wzmacniania przewag konkurencyjnych obszaru Partnerstwa.
- Skuteczność: W jakim stopniu realizowane zadania i projekty strategiczne przyczyniają się do osiągnięcia zakładanych celów strategii i rozwoju obszaru Partnerstwa?
- Efektywność: Jaki jest stosunek zasobów realizowanych zadań i projektów strategicznych oraz nakładów na nie do osiągniętych produktów i rezultatów?
- Użyteczność: Czy osiągnięte produkty i rezultaty realizowanych projektów będą użyteczne, funkcjonalne dla mieszkańców, czy mieszkańcy będą z nich korzystać oraz czy pojawiły się pozytywne lub negatywne efekty uboczne?
- Trwałość: czy na poziomie użyteczności realizowanych projektów pozostaną trwałe zmiany i czy zmiany te będą użyteczne przez długi czas?

Pytania badawcze, które będą objęte badaniem ewaluacyjnym przedstawiają się następująco:

Tabela 30. Pytania badawcze procesu ewaluacji

CECHA	PYTANIA
Skuteczność	W jakim stopniu zostały zrealizowane projekty strategiczne i cel nadrzędny? W jakim stopniu zrealizowane projekty strategiczne przyczyniły się do osiągnięcia celu nadrzędnego i celów strategicznych? Jaki wpływ na osiągnięcie celu nadrzędnego i celów strategicznych miały czynniki zewnętrzne? Czy wybrane do realizacji projekty okazały się skuteczne? W jakim stopniu system zarządzania strategicznego okazał się skuteczny we wdrażaniu strategii rozwoju?
Efektywność	Czy osiągnięte efekty strategii można było osiągnąć mniejszym nakładem finansowym i przy wykorzystaniu mniejszych zasobów osobowych?
Użyteczność	W jakim stopniu zrealizowane projekty spełniły oczekiwania mieszkańców, szczególnie do grup, do których były kierowane? W jakim stopniu zidentyfikowane problemy rozwoju obszaru Partnerstwa zostały rozwiązane? W jakim stopniu realizacja strategii przyczynia się do wykorzystania szans, minimalizowania zagrożeń, wzmacniania stron, osłabiania słabych stron? W jakim stopniu realizacja strategii przyczynia się do rozwoju obszaru Partnerstwa? (efekty uboczne pozytywne) W jakim stopniu realizacja strategii przyczynia się do obniżenia konkurencyjności? (efekty uboczne negatywne)
Trafność	W jakim stopniu osiągnane efekty realizacji strategii będą trwałe, długofalowe? W jakim stopniu osiągnięta użyteczność efektów realizacji strategii będzie trwała i dla jakich grup odbiorców?

Źródło: opracowanie własne.

Podejmowanie działań w przypadku negatywnych wniosków z przeprowadzonej ewaluacji:

Jeśli wnioski z przeprowadzonej ewaluacji strategii będą negatywne w całości lub w części, Organ stanowiący umocowany w ramach systemu zarządzania strategicznego, będzie rekomendował podjęcie odpowiednich środków zaradczych. Przede wszystkim zleci Organowi wykonawczemu przeprowadzenie analizy, które

z negatywnych wniosków podjętych w ramach ewaluacji mogą dotyczyć także innych zadań i projektów²⁴.

Wykonana analiza będzie zawierała następujące elementy:

- Wykonanie ewaluacji ex ante zaplanowanych projektów,
- Analiza przyczyn i zakresu błędów popełnianych w ramach wdrażania strategii,
- Analiza możliwości wyeliminowania działań objętych negatywnymi wnioskami.

Taka nadzwyczajna ewaluacja ex ante będzie dotyczyć zadań i projektów strategicznych, które będą realizowane w przyszłości i nie podległy ocenie w ramach zwykłej ewaluacji ex post. Schemat postępowania i zarządzania ewaluacją będzie identyczny, jak w przypadku zwykłej ewaluacji ex post.

Zakres pytań badawczych, jakie zostaną postawione w ramach nadzwyczajnej ewaluacji ex ante, będą skupione na weryfikacji kryteriów:

- Trafności,
- Skuteczności,
- Efektywności.

Szczegółowe pytania badawcze w ramach weryfikacji kryteriów skuteczności i efektywności będą sformułowane podobnie, jak w przypadku cyklicznej ewaluacji ex post. Różnica będzie polegać na tym, że badaniu będą poddane działania przyszłe, a zatem odpowiedzi na pytania ewaluacyjne będą rozstrzygać o potencjalnych skutkach podejmowanych działań. Podstawowy zestaw pytań badawczych należy sformułować następująco:

²⁴ Przy czym ewaluacja ex post obejmuje projekty i działania wykonane, a zatem niekoniecznie negatywne wnioski z ewaluacji będą się przekładać na projekty podejmowane w przyszłości

Tabela 31. Zakres pytań badawczych w ramach nadzwyczajnej ewaluacji ex ante

CECHA	PYTANIA
Trafność	W jakim stopniu za pomocą zaplanowanych projektów może osiągnięty być cel nadrzędny i cele strategiczne? W jakim stopniu zaplanowane projekty odpowiadają potrzebom mieszkańców? W jakim stopniu system zarządzania strategicznego zawiera procedury właściwie przygotowane, aby możliwe było wdrażanie strategii?
Skuteczność	Czy i w jakim stopniu możliwa jest realizacja zaplanowanych projektów? W jakim stopniu zaplanowane zadania i projekty strategiczne mogą przyczynić się do osiągnięcia celu nadrzędnego i celów strategicznych? Jaki wpływ na osiągnięcie celu nadrzędnego i celów strategicznych mogą mieć czynniki zewnętrzne?
Efektywność	Czy założone efekty realizacji strategii można osiągnąć w inny sposób? Czy założone efekty realizacji strategii można osiągnąć mniejszym nakładem finansowym i przy wykorzystaniu mniejszych zasobów osobowych?

Źródło: opracowanie własne

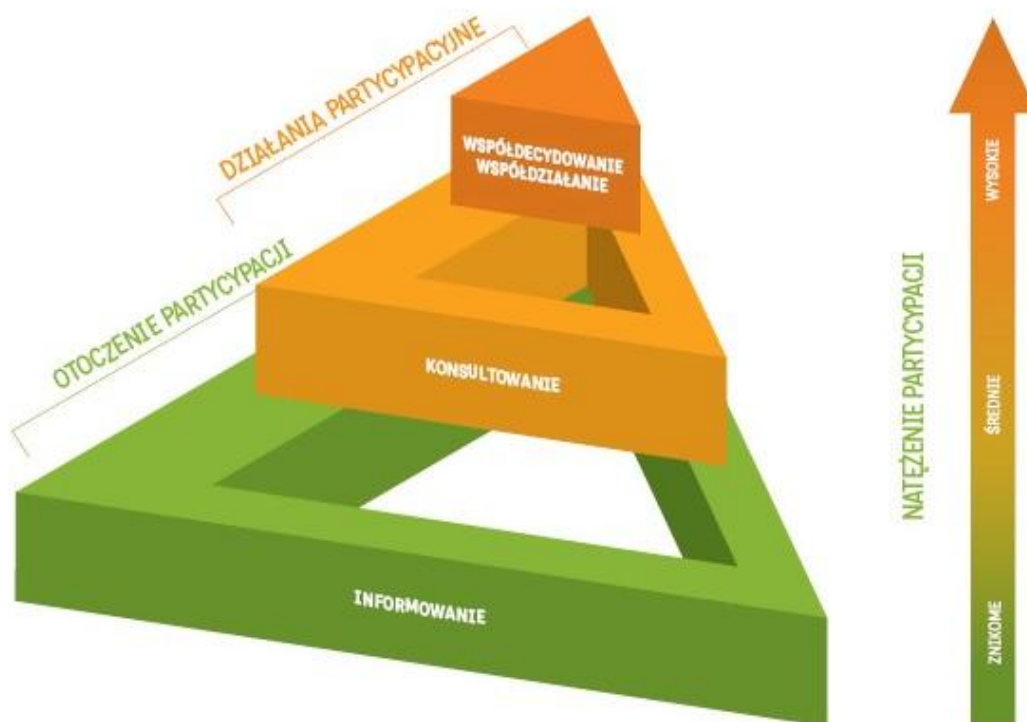
Analiza przyczyn i zakresu błędów popełnianych w ramach wdrażania strategii będzie wykonana w oparciu o wnioski zwykłej ewaluacji ex post oraz na podstawie wykonanej dodatkowej analizy wewnętrznych procedur zarządzania strategicznego, zidentyfikowania słabych punktów przepływu informacji, podejmowania decyzji, planowania projektów do realizacji. Wnioski z przeprowadzonej analizy zostaną podsumowane rekomendacjami oraz analizą możliwości wyeliminowania działań objętych negatywnymi wnioskami. Wykonane przez Organ wykonawczy (jednostkę realizującą projekty) Strategii analizy staną się podstawą do przygotowania pakietu działań naprawczych, tj. usprawniających funkcjonujące procedury zarządzania strategicznego. W ramach działań naprawczych zostanie dokonana rewizja zatwierdzonych do realizacji i zaplanowanych projektów w ramach zadań strategicznych. Na poszczególnych poziomach zarządzania strategicznego zgodnie z przyjętym systemem wdrażania strategii zostanie ponownie przeprowadzona ocena projektów.

7. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych

Zaangażowanie interesariuszy reprezentujących otoczenie administracji – zarówno w wymiarze społecznym, gospodarczym jak i środowiskowo-przestrzennym, powinno mieć miejsce na każdym etapie procesu strategicznego. Nie powinno dochodzić do sytuacji konsultowania dokumentu opracowanego bez udziału zainteresowanych podmiotów, interesariusze powinni być też włączeni w etapy realizacji strategii i oceny efektów (ewaluacji).

Pod pojęciem partycypacji społecznej kryje się udział ludzi w zarządzaniu sprawami społeczności, której są członkami. Taki udział stanowi najbardziej rozwinięte, zaawansowane stadium tzw. drabiny partycypacji (podczas gdy mniej zaawansowane formy stanowią informowanie i konsultowanie) (ryc. 19.).

Ryc. 19. Drabina partycypacji

Źródło: <https://partycypacjaobywatelska.pl/strefa-wiedzy/abc-partycypacji/co-to-jest-partycypacja-obywatelska-2/> [dostęp: 23.03.2023 r.]

Informowanie jest najniższym stopniem zaangażowania społecznego w proces planistyczny. De facto nie jest to jeszcze partycypacja, lecz przygotowuje grunt. Średnim szczeblem zaangażowania jest konsultowanie. Bardzo często angażowanie społeczeństwa do strategii polega na konsultowaniu, które jest jednak tylko zebraniem, wysłuchaniem opinii, ale bez gwarancji wzięcia tych opinii pod uwagę, co może frustrować.

Szerszy krąg zaangażowania wyraża się w prowadzeniu różnorodnych ankiet, na przykład na etapie diagnozy.

Pełen wymiar zaangażowania interesariuszy wyraża partycypacja, czyli uczestnictwo w podejmowaniu decyzji publicznych.

7.1. Partycypacja społeczna na etapie przygotowywania strategii

Początkowym etapem prac nad niniejszą strategią było sporządzenie raportu diagnostycznego, na którego potrzeby prowadzono szerokie działania partycypacyjne.

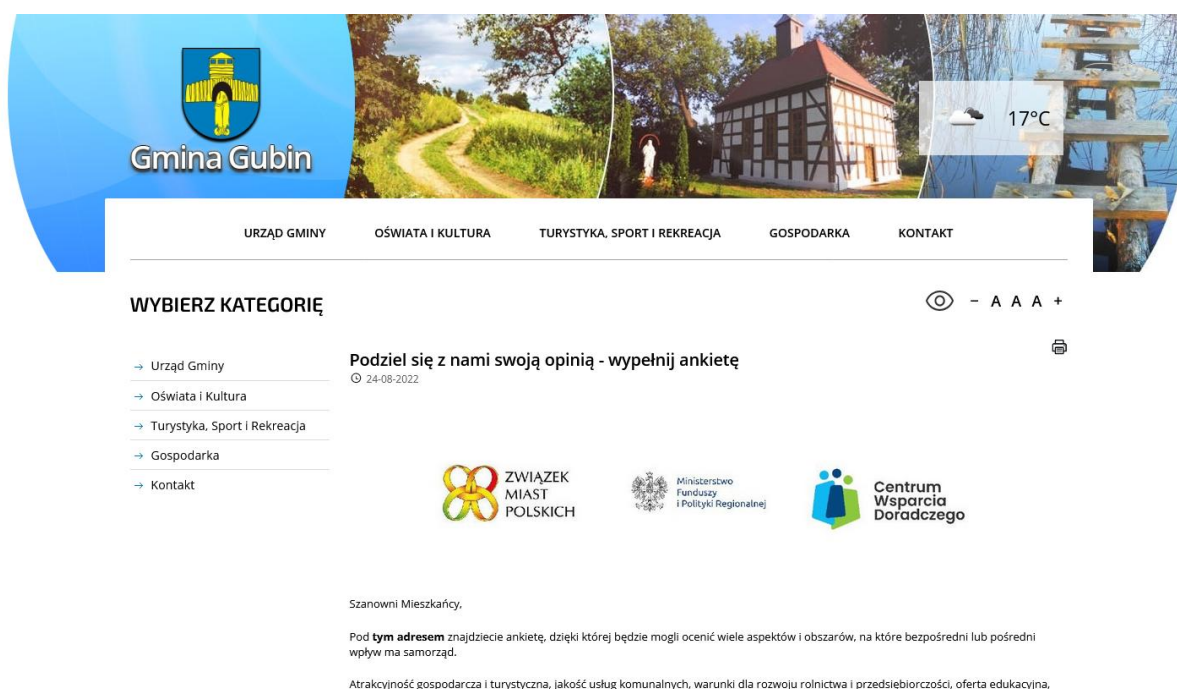
Proces włączania interesariuszy został poprzedzony ich identyfikacją dokonywaną zarówno w wymiarze terytorialnym, jak i w odniesieniu do poszczególnych strategicznych obszarów rozwoju.

Interesariuszy identyfikowano w ramach 3 zasadniczych grup:

- ogółu mieszkańców,
- młodzieży,
- lokalnych liderów.

Badanie opinii mieszkańców gmin obszaru partnerstwa, przeprowadzono online za pomocą dedykowanego systemu elektronicznego ZMP, na niereprezentatywnej próbie 583 aktywnych internautów - mieszkańców gmin obszaru Partnerstwa, w dniach 19.08.- 19.09.2022 r. Informacje o badaniach były publikowane na stronach wszystkich JST tworzących partnerstwo, także na niektórych profilach FB i w lokalnym portalu informacyjnym. 320 osób wypełniło ankietę do końca.

Ryc. 20. Informacja o badaniach opinii mieszkańców ze strony Gm. Gubin

Źródło: <http://gminagubin.pl/news/f91806a8b3e36a1f4e2086285f615a62.html> [dostęp: 24.04.2023 r.]

Respondenci pochodzili z terenu wszystkich gmin partnerstwa (Krosno Odrz. 38,1%, Gubin (M) 15%, Gubin (W) 12,8%, Dąbie 12,2%, Bytnica 9,7%, Bobrowice 6,6%, Maszewo 5,6%). Kobiety stanowiły 73%, mężczyźni tylko 27%. Dominowali respondenci w wieku 31-45 lat (52%), z przedziału 20-30 lat (18%) i 46-55 lat (19%). Większość respondentów legitymowała się wykształceniem wyższym (57%) i średnim (31%), z podstawowym niespełna 2%.

Badanie opinii oraz planów życiowych młodzieży zostały przeprowadzone online za pomocą dedykowanego systemu elektronicznego ZMP, objęły 95 uczniów ostatnich klas szkół ponadpodstawowych mieszkających na obszarze partnerstwa, z tego 58 osób wypełniło kwestionariusz do końca. Badanie przeprowadzono przy aktywnym udziale szkół i ich organów prowadzących. Tłem do porównań były wyniki badań opinii 7 012 młodych ludzi z innych partnerstw.

Badanie opinii lokalnych liderów ze sfer: administracji, społecznej, gospodarczej oraz liderów opinii, zwane dalej „Badaniami liderów”, przeprowadzone online na celowej próbie 29 osób reprezentujących wszystkie JST współtworzące Partnerstwo. Wśród osób, które wypełniły ankietę do końca było 13 kobiet i 16 mężczyzn. 1 osoba nie ukończyła 35. roku życia, 12 to osoby w wieku 35-50 lat, 16 było powyżej 50 roku życia. 8 osób reprezentowało administrację publiczną, 6 gospodarkę, 11 organizacje pozarządowe, 4 osoby to liderzy opinii. Dokładniejsze zestawienie zawarte zostało w stosownym aneksie do strategii.

Po opracowaniu wniosków z diagnozy nadszedł etap wyłaniania wizji i celów Partnerstwa, które zostały opracowane w formie warsztatowej z Grupą Roboczą i zainteresowanymi interesariuszami. Podczas 2 warsztatów w dniu 13.12.2022 r., które miały miejsce w Krośnie Odrzańskim i Gubinie z udziałem łącznie około 40 osób wypracowano materiał roboczy, który następnie został przedłożony Radzie Partnerstwa, gdzie dokonano wyboru. Ostatecznie z niniejszego materiału zostały opracowane również zarysy kierunków działań.

Fot. 1. Warsztaty na temat wizji i celów Partnerstwa – Krosno Odrzańskie 13.12.2022 r.

Źródło: fot. własna.

Kolejnym ogniwem partycypacji była możliwość zgłaszania pomysłów na projekty w drodze elektronicznego formularza naboru. Informacje o możliwości zgłaszania pomysłów również zostały upublicznione przez lokalne samorządy w ich serwisach informacyjnych.

Ogółem w dniach 12-31.01.2023 r. zostało zgłoszonych 130 pomysłów. Dla chętnych wnioskodawców otwarto możliwość udziału w warsztatach, na których opracowywano projekty zgodnie z procesem opisanym w rozdz. 5.1. W wyniku prac Grupy Roboczej i decyzją Rady Partnerstwa na liście podstawowej znalazł się projekt zgłoszony przez mieszkańca partnerstwa, a pozostałe, których charakter umożliwia realizację przez władze publiczne bądź finansowanie ze środków publicznych zostały umieszczone na liście rezerwowej.

Przez cały okres pracy nad strategią doradcy Partnerstwa odbywali spotkania i rozmowy z interesariuszami także w postaci spotkań „in situ” i w formule spacerów

badawczych. Te spotkania i rozmowy były okazją do poznania się, ale też do wymiany wiedzy, opinii i pomysłów przybliżających specyfikę procesu rozwoju Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego.

**Fot. 2. Warsztat na temat opracowania i wyboru projektów – Krosno Odrzańskie
28.02.2023 r.**

Źródło: fot. własna.

Fot. 3. Wizyta w „Anielskich Ogrodach” – Budachów 27.02.2023 r.

Źródło: fot. własna.

Relacje ze spotkań warsztatowych i innych istotnych wydarzeń w procesie powstawania strategii były regularnie rejestrowane i publikowane przez lokalne media, zwłaszcza w formie relacji TV²⁵. Choć relacje takie wypełniały znamiona informowania, to jednak były istotnym elementem umożliwiającym, otwierającym drogę do szerszej partycypacji mieszkańców.

W dniach 18 października 2024 r. - 22 listopada 2024 r. na podstawie art. 6 ust. 3 – 6 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 324,862), Krośnieński Związek Powiatowo – Gminny przeprowadził konsultacje społeczne projektu Strategii rozwoju ponadlokalnego Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Konsultacje zostały przeprowadzone w dwóch formach:

- zbierania uwag na wypełnionym papierowym lub elektronicznym formularzu uwag
- spotkania konsultacyjnego on-line, które odbyło się w dniu 30.10.2024 r. o godz.16:00.

Ogłoszenie o konsultacjach zostało zamieszczone na portalach internetowych wszystkich samorządów wchodzących w skład Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Podczas spotkania konsultacyjnego, w którym uczestniczyło 18 osób, odbyła się dyskusja nad projektami strategicznymi. Zgłaszane uwagi nie miały wpływu na

²⁵ Przykładowa [relacja z warsztatów 13.12.2022 r.](#) [dostęp: 24.04.2023 r.]

kształt projektu strategii. W drodze pisemnej wpłynęło łącznie 5 pism z uwagami uwag. Trzy z nich wpłynęły od osób prywatnych, dwa od instytucji. Generalnie wszystkie uwagi zostały uwzględnione – poprzez uzupełnienie zapisów rozdz. 4 w przypadku uwag PGW Wody Polskie oraz przez uzupełnienie listy projektów uzupełniających i wiązek projektowych w przypadku pozostałych uwag. Sposób uwzględnienia uwag został dokładniej opisany w Sprawozdaniu z konsultacji społecznych sporządzonym na podstawie art. 6 ust. 6 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

7.2. Partycypacja społeczna na etapie realizacji strategii

Na etapie realizacji strategii zakłada się systematyczny proces partycypacji społecznej.

Kluczowym organem predestynowanym do reprezentowania lokalnych środowisk społecznych na etapie wdrażania i oceny strategii jest **Rada Rozwoju Powiatu Krośnieńskiego**, której bazą jest zidentyfikowana lista kluczowych interesariuszy.

Jako gremium skupiające partnerów społeczno-gospodarczych oraz przedstawicieli i przedstawicieli podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji, Rada będzie reprezentować szerokie spojrzenie na aktualną problematykę rozwoju obszaru.

Zadaniem Organu doradczego będzie opiniowanie i rekomendowanie działań w zakresie realizacji strategii, w tym w szczególności na etapie jej wdrażania i monitorowania. Ważnym zakresem aktywności w tym przypadku jest udział Rady w przygotowaniu konsultacji społecznych związanych z procesem wdrażania Strategii. Konsultacje takie mogą mieć miejsce nie tylko w sytuacji aktualizacji dokumentu, ale także stać się formą wyrażania opinii społecznej na ważne tematy, swego rodzaju „barometrem” społeczności lokalnej.

Prowadzenie działań konsultacyjnych z zaangażowaniem lokalnych liderów, przy wnoszeniu przez nich własnego, kreatywnego wkładu do poszczególnych etapów realizacji strategii może wpłynąć na większy stopień identyfikacji społeczności z prowadzonym procesem strategicznym, jak również zwiększyć motywację w aktywnym udziale realizacji strategii, jako że każdy podmiot reprezentowany w ciele doradczym ma bezpośrednie „przełożenie” na określoną część rzeczywistości społeczno-gospodarczej. Dodaną wartością jest również bogata wiedza mieszkańców na temat życia na obszarze Partnerstwa. Ułatwi to dotarcie do różnych osób, grup i środowisk społecznych.

Realizacja procesu partycypacji pozwoli włączyć mieszkańców w proces podejmowania decyzji w KOF (współodpowiedzialność i współzrządzenie – współdecydowanie społeczne). Będzie to element budowy zaufania interesariuszy do instytucji, które planuje się wzmocnić poprzez uruchomienie mechanizmów monitorowania i oceny.

Ważne, by ciało doradcze było rzeczywistą emanacją lokalnego środowiska i skupiało aktywnych przedstawicieli podmiotów, które w danym okresie mają kluczowe znaczenie w poszczególnych obszarach rozwoju lokalnego.

Jednocześnie bardzo ważnym elementem jest **właściwa komunikacja** zewnętrzna i informowanie mieszkańców i ośrodków opinii publicznej o zamierzeniach i efektach strategii (działania PR), poprzez podejmowanie działań w zakresie informowania opinii publicznej o podejmowanych działaniach, przygotowania założeń spójnej polityki komunikacyjnej i narzędzi.

Elementami do wykorzystania w skutecznej komunikacji będą:

1. Publikacje w mediach tradycyjnych (lokalnych, krajowych, zagranicznych);
2. Publikacje w mediach społecznościowych;
3. Nowoczesne formy komunikacji (e-biuletyny, czaty, spotkania online, wideo, itd.);
4. Spotkania bezpośrednie (warsztaty, debaty, spotkania lokalne);
5. Materiały drukowane, pisane, promocyjne (foldery, broszury, katalog dobrych praktyk);
6. Promocja efektów strategii (lokalnych podmiotów i produktów);
7. Promocja zewnętrzna strategii (konferencje, fora, debaty, spotkania z przedstawicielami);
8. Organizacja cyklicznego wydarzenia poświęconego w całości lub w części efektom realizacji strategii.

Formy 1-4 zostały już w różnym stopniu zastosowane, a więc i „przetestowane” na etapie przygotowania Strategii. Na etapie wdrażania rekomenduje się rozwinięcie pozostałych elementów, z ich dostosowaniem do specyfiki lokalnej.

Duże znaczenie powinno być położone na element 8. z uwagi na zdiagnozowane niedobory integracji i zaangażowania lokalnej społeczności. Pewną specyfiką rozległego, rzadko zaludnionego oraz słabo skomunikowanego wewnętrznie terenu KOF jest brak wiedzy o sprawach dziejących się w odleglejszych rejonach Partnerstwa. Cykliczne wydarzenie odbywające się w poszczególnych gminach przybliżyłoby nie tylko efekty realizacji strategii, ale i mieszkańców do siebie. Tego rodzaju postulaty były zgłaszane podczas naboru i warsztatów projektowych i zostały ujęte na liście projektów uzupełniających. Ich realizacja mogłaby się więc przyczynić również do wzmocnienia procesu wdrażania w skali całego dokumentu.

Dobór narzędzi i metod w procesie partycypacji powinien być dobrany do charakteru interesariuszy, których można podzielić na 4 grupy zgodnie z tab. 32.

Tabela 32. Określenie charakteru interesariuszy

Różne rodzaje interesariuszy	
II Charakter interesariusza: aktywni widzowie Wymagane utrzymanie zadowolenia oraz ciągłe informowanie interesariuszy. Należy jak najczęściej angażować tę grupę i konsultować z nimi projekty i kierunki rozwoju. Aktualny rodzaj wpływu: informowanie, konsultowanie Zakładany rodzaj wpływu: konsultowanie, współdziałanie.	I Charakter interesariusza: Główni Gracze Kluczowi interesariusze, na których powinna skupić się koncentracja podczas realizacji i wdrożenia projektu. Wymagana jest ścisła współpraca i mądre zarządzanie relacjami, jak również indywidualne podejście do każdego z nich. Aktualny rodzaj wpływu: ścisła współpraca, informowanie, konsultowanie. Zakładany rodzaj wpływu: współdziałanie, współzarządzanie.
III Charakter interesariusza: mniej istotni gracze Potencjalnie obojętni interesariusze. Należy informować ich przez ogólne kanały i dążyć do większego zaangażowania. Aktualny rodzaj wpływu: informowanie, monitorowanie. Zakładany rodzaj wpływu: konsultowanie, informowanie.	IV Charakter interesariusza: Potencjalni sojusznicy Należy informować i konsultować w obszarach odpowiednich do zainteresowań na bieżąco. Wymagane dążenie do większego zaangażowania. Aktualny rodzaj wpływu: ścisła współpraca. Zakładany rodzaj wpływu konsultowanie, współdziałanie, tam, gdzie możliwe: współzarządzanie.

Źródło: opracowanie własne

7.3. Partycypacja społeczna na etapie oceny efektów strategii

Udział społeczny jest również bardzo ważny na etapie oceny strategii, gdyż „punkt widzenia” opinii społecznej może różnić się (nawet istotnie) od stanowiska władz lokalnych (co dowiodły niektóre elementy diagnozy, uwidocznione w raporcie diagnostycznym). Również samo osiągnięcie wskaźników projektu, rezultatów

o przeważającym charakterze materialnym może nie spowodować oczekiwanego efektu społecznego, czego przykładem była radykalna modernizacja prowadzona na terenach b. NRD (a więc przylegających do terenu KOF), której przez wiele lat towarzyszył masowy odpływ mieszkańców i nostalgia za „dawnymi czasami”.

Procedura ewaluacji w rozdz. 6.2.2 została określona szeroko, możliwe są różne warianty prowadzenia tych działań, jednak wyróżnić należy kluczowe elementy, w których udział społeczny jest przewidziany (i nieodzowny):

- metodyka i narzędzia badawcze będą ocenione przez Organ wykonawczy po zaopiniowaniu przez Organ doradczy (Radę rozwoju);
- Organ doradczy będzie brać udział w ewaluacji prowadzonych działań rozwojowych (od etapu diagnozowania do wdrażania) pod kątem ich skuteczności w zakresie rozwiązywania zdiagnozowanych problemów oraz trafności i użyteczności dokonanej interwencji (szerzej opisane w rozdz. 6.1.2 i 6.2.2).

Różnorodna reprezentacja bezpośrednich odbiorców produktów i rezultatów realizowanych projektów dostarczy pełniejszej wiedzy na temat prowadzonego procesu strategicznego.

8. Źródła finansowania

Strategia rozwoju ponadlokalnego partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny jest elementem systemu zarządzania rozwojem obszaru, który przekracza administracyjnie wyznaczone granice gmin tworzących Partnerstwo. Koncentruje się na identyfikacji wspólnych potencjałów i wyzwań oraz wymianie doświadczeń pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w procesie planowania przedsięwzięć na określonym obszarze. Silnie ukierunkowuje na wspólne przedsięwzięcia ponadgminne oraz na efekt współpracy poprzez uczenie się i wymianę doświadczeń pomiędzy podmiotami je realizującymi. Dlatego też system finansowania strategii opiera się na montażu różnych środków finansowych, tj.:

- budżetu Państwa,
- funduszy celowych i innych środków publicznych,
- środków z funduszy Unii Europejskiej oraz innych państw lub organizacji i instytucji,
- budżetu jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład Partnerstwa (środki własne),
- wkładu prywatnego, w tym wnoszonego w formie partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP),
- pożyczek i kredytów.

8.1. Środki pochodzące z budżetu Państwa i funduszy celowych

Istotnym źródłem finansowania zamierzeń strategicznych Partnerstwa będzie możliwość skorzystania z programów i narzędzi wsparcia finansowanych z budżetu państwa i innych środków publicznych:

Tabela 33. Podział środków finansowych z budżetu Państwa, funduszy celowych i innych.

Środki z budżetu Państwa, fundusze celowe i inne środki publiczne		
Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych	Fundusz ma na celu bezzwrotne dofinansowanie projektów inwestycyjnych realizowanych przez gminy, powiaty i miasta lub ich związki w całej Polsce.	
Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych	W ramach funduszu środki trafiają do gmin, powiatów i miast w całej Polsce m.in.: na inwestycje ważne dla społeczności lokalnych.	
Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg	Fundusz ma na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego i parametrów technicznych lokalnej sieci drogowej, a także poprawę oraz zwiększenie atrakcyjności i dostępności terenów inwestycyjnych.	
Program Rozwoju Elektromobilności	W ramach programu finansowane będą projekty związane z rozwojem elektromobilności oraz transportem opartym na paliwach alternatywnych;	
Pozostałe programy finansowane z budżetu państwa	w zakresie ochrony środowiska	realizowane przez NFOŚiGW oraz właściwy WFOŚiGW
	w zakresie opieki nad osobami niepełnosprawnymi	realizowane przez PFRON
	w zakresie aktywizacji osób starszych	Program Senior+ Program „Aktywni+” na lata 2021-2025

Źródło: Związek Miast Polskich.

8.2. Środki pochodzące z funduszy Unii Europejskiej

Głównymi zewnętrznymi źródłami finansowania projektów w ramach Strategii rozwoju ponadlokalnego Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego będą środki z funduszy unijnych w ramach Wieloletnich Ram Finansowych UE na lata 2021-2027 oraz Instrumentu na rzecz odbudowy i Zwiększenia Odporności w ramach, których planowana alokacja dla Polski wynosi ogółem 170 mld euro.

Ryc. 21. Alokacja środków finansowych z Unii Europejskiej dla Polski

Alokacja dla Polski – ogółem ~ 170 mld EUR w ramach WRF i RRF*

Źródło: Związek Miast Polskich.

Kluczowe źródło finansowania projektów na poziomie krajowym przewidzianych w ramach strategii stanowić będą środki funkcjonujące w ramach Umowy Partnerstwa określającej perspektywę finansową polityki spójności na lata 2021-27 oraz instrumentów w ramach Krajowego Planu Odbudowy. Środki pochodzące z Unii Europejskiej dystrybuowane będą w ramach programów operacyjnych zarządzanych z poziomu krajowego lub regionalnego.

Tabela 34. Podział środków finansowych z funduszy Unii Europejskiej

Środki z funduszy Unii Europejskiej na poziomie krajowym	
Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności	KPO związane jest z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz proponowane do realizacji reformy i inwestycje. KPO składa się z 5 komponentów, stanowiących obszary koncentracji reform i inwestycji: A. Odporność i konkurencyjność gospodarki B. Zielona energia i zmniejszenie energochłonności C. Transformacja cyfrowa D. Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia E. Zielona, inteligentna mobilność

	Łącznie w ramach KPO zaplanowano wydatkowanie 59,8 mld euro, z czego 25,27 mld euro to środki bezzwrotne i 34,54 mld euro z części pożyczkowej RRF
Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS)	Następca Programu Infrastruktura i Środowisko (POLiŚ). Program przyczyni się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. FEnIKS wesprze również inwestycje transportowe oraz dofinansuje ochronę zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Planowany budżet to 29,3 mld euro.
Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG)	Program jest kontynuacją dwóch wcześniejszych programów: Innowacyjna Gospodarka 2007-2013 (POIG) oraz Inteligentny Rozwój 2014-2020 (POIR). FENG będzie wspierał realizację projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz takich, które zwiększają konkurencyjność polskiej gospodarki. Z programu będą mogli skorzystać m.in. przedsiębiorcy, instytucje z sektora nauki, konsorcja przedsiębiorstw oraz instytucje otoczenia biznesu, w szczególności ośrodki innowacji. Planowany budżet to ok. 7,9 mld euro.
Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS)	Następca Programu Wiedza Edukacja Rozwój (POWER). Główne obszary działania FERS to: praca, edukacja, zdrowie oraz dostępność. Program będzie wspierał projekty z zakresu: poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia. Budżet Programu to ok. 22 mld EUR.
Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC)	Jest następcą programu Polska Cyfrowa (POPC), który w latach 2014-2020 wspierał cyfryzację w Polsce. FERC będzie koncentrował się przede wszystkim na: zwiększeniu dostępu do ultraszybkiego internetu szerokopasmowego, udostępnieniu zaawansowanych e-usług pozwalających w pełni na elektroniczne załatwienie spraw obywateli

	i przedsiębiorców, zapewnieniu cyberbezpieczeństwa w ramach nowego dedykowanego obszaru interwencji, rozwoju gospodarki opartej na danych, wykorzystującej najnowsze technologie cyfrowe, rozwoju współpracy międzysektorowej na rzecz tworzenia cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych, wsparciu rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych, w tym również w obszarze cyberbezpieczeństwa dla jednostek samorządu terytorialnego (jst) i przedsiębiorców. Planowany budżet FERC to ok. 11,4 mld zł, wkład UE - 9,1 mld zł.
--	---

Źródło: Związek Miast Polskich.

W [Umowie Partnerstwa na lata 2021-2027](#) znajdujemy główne wsparcie dla obszarów strategicznej interwencji (OSI), znajdujących się na terytorium danego województwa (tj. obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją i miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze). Planowane jest również, aby programy krajowe polityki spójności zapewniały wsparcie dla tych dwóch typów OSI. Należy zwrócić szczególną uwagę na Cel polityki 5, który będzie wdrażany za pomocą instrumentów terytorialnych obejmujących swoim zakresem działania takie jak:

- rewitalizacja obszarów zdegradowanych, prowadzona w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, realizowane na podstawie programu rewitalizacji;
- ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury jako ważnych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego danego obszaru;
- bezpieczeństwo przestrzeni publicznych, w tym dostosowanie przestrzeni publicznej, architektury, transportu i produktów do wymagań wszystkich obywateli - seniorów, osób z niepełnosprawnościami, ale też np. kobiet w ciąży i rodziców z małymi dziećmi;
- rozwój obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, jak też opartych o właściwości uzdrowiskowe i walory kulturowe stanowiące o ich wysokiej atrakcyjności turystycznej, m.in. na potrzeby rozwoju sektora turystyki, ekoturystyki czy srebrnej gospodarki.

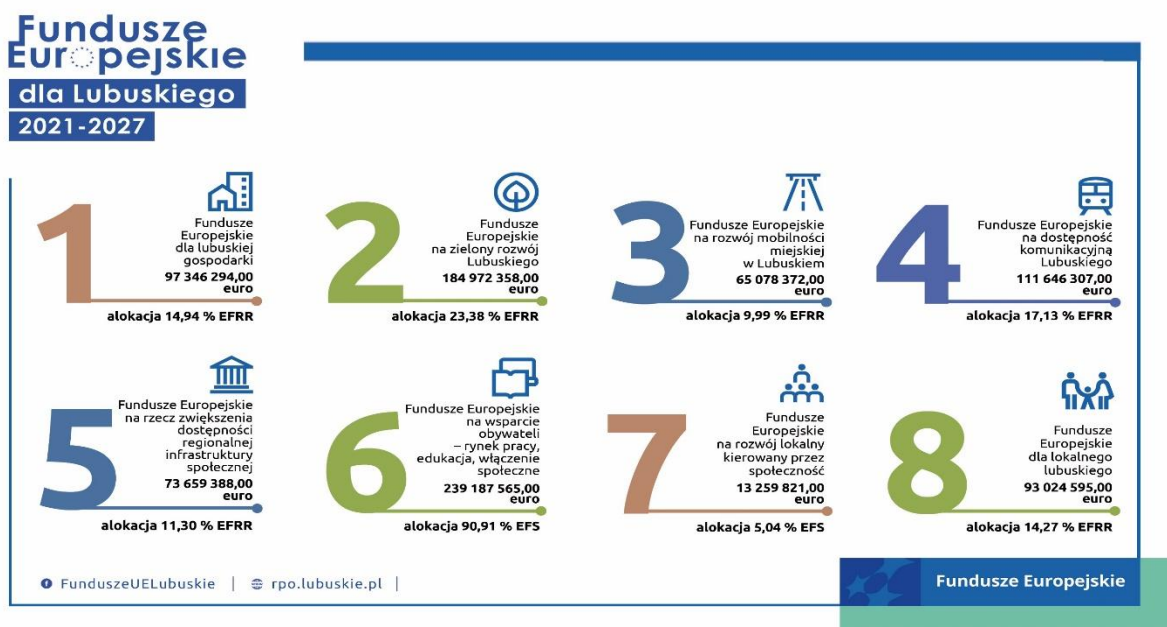
Na poziomie regionalnym źródłem finansowania części działań strategii będą mogły być środki programu operacyjnego na poziomie regionalnym – [Funduszy Europejskich dla Lubuskiego 2021-2027](#), który został przyjęty Decyzją Komisji Europejskiej nr C(2022) 8871 z dnia 7 grudnia 2022 r., w sprawie zatwierdzenia

programu „Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027” do wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w ramach celu „Inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu” dla regionu Lubuskiego w Polsce.

Kwota programu wynosi niemal 915 mln euro. Wśród priorytetowych kierunków wsparcia znalazły się:

- gospodarka i cyfryzacja,
- energia,
- środowisko i klimat,
- transport,
- edukacja,
- rynek pracy,
- włączenie społeczne,
- zdrowie,
- kultura i turystyka,
- obszary miejskie.

Ryc. 1. Alokacja na poszczególne priorytety programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027.

Źródło: opracowanie własne ZMP

Dokonany został podział środków na wymiar terytorialny uzgodniony z ZIT i partnerstwami wdrażającymi IIT z wykorzystaniem równej stawki per capita (184,2 euro).

Zgodnie z przyjętym podziałem dla partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny została wydzielona w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 **alokacja w wysokości 10 057 497,59 EUR**. Z uwagi na klasyfikację województwa lubuskiego jako regionu słabiej rozwiniętego, poziom dofinansowania określa się w poszczególnych celach szczegółowych na 85%. Podział alokacji na realizację celów Strategii w ujęciu poszczególnych celów szczegółowych FELB, na zakres projektów podstawowych przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 35 Alokacja na realizację projektów strategii w ramach programu regionalnego

Cel polityki / priorytet programu	Cel / Priorytety programu regionalnego	Alokacja [EUR]
Cel Polityki 1 – Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) Priorytet 1. Fundusze Europejskie dla lubuskiej gospodarki	1.2 Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	167024,66
	1.3 Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	247798,82
Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian	2.2 Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	243068,71
	2.4 Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	392628,74

Cel polityki / priorytet programu	Cel / Priorytety programu regionalnego	Alokacja [EUR]
klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej Priorytet 2. Fundusze Europejskie na zielony rozwój Lubuskiego	2.7 Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	386493,83
Cel Polityki 2 / Priorytet 3. Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej w Lubuskiem	2.8 Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	2242511,39
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Fundusze Europejskie na wsparcie obywateli – edukacja	4f wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	2425118,65
Cel Polityki 4. / Priorytet 6. Fundusze Europejskie na wsparcie obywateli – włączenie społeczne	4h wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	844409,25

Cel polityki / priorytet programu	Cel / Priorytety programu regionalnego	Alokacja [EUR]
Cel Polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) Priorytet 8. Fundusze Europejskie dla lokalnego lubuskiego	5.2 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie	3108443,54
razem	10 057 497,59	

Źródło: opracowanie własne

8.3. Analiza finansowa

W tej części opracowania brano pod uwagę następujące kryteria budżetowe:

- **Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu** - określa „zapas” w zakresie poziomu spłaty długu wraz z kosztami jego obsługi (odsetkami) w poszczególnych latach. Skumulowana wartość wskazuje na przybliżoną wartość nowego długu (wraz z kosztami jego obsługi) w analizowanym okresie, który może jeszcze zaciągnąć dany Partner (JST).
- **Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych** - określa wielkość środków na wydatki majątkowe, które nie zostały zaangażowane na zadania wieloletnie (ujmowane w załączniku przedsięwzięć do WPF). Tym samym jest to wartość wydatków majątkowych, która może zostać przeznaczona na realizację projektu w poszczególnych latach (pod warunkiem rezygnacji z realizacji zadań jednorocznych).
- **Wynik operacyjny netto** - dodatnia różnica między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi pomniejszona o rozchody z tytułu spłaty długu. Wartość wyniku operacyjnego netto informuje o wysokości środków finansowych, które mogą zostać przeznaczone na wydatki majątkowe. Jest to szczególnie istotne dla oceny zdolności do finansowania nowych inwestycji przez poszczególnych członków Partnerstwa. Im wyższa wartość dodatniego wyniku operacyjnego netto, tym większe możliwości do

finansowania wydatków majątkowych środkami własnymi (dochodami), bez konieczności pozyskiwania kredytów, pożyczek lub emisji obligacji. Ujemny wynik operacyjny netto oznacza, że badana JST (członek Partnerstwa) nie posiada wystarczających środków własnych (dochodów) na spłatę zadłużenia. Dalsze zadłużanie się takiej jednostki może doprowadzić do powstania spirali zadłużenia, w której kolejne kredyty będą zaciągane na spłatę wcześniejszego zadłużenia a nie na działania inwestycyjne. Ponadto, w takiej sytuacji może wystąpić niekontrolowany znaczny wzrost wydatków na obsługę długu. Wówczas zaleca się dokonanie pogłębionej analizy struktury przychodów, które mogą stanowić źródło finansowania spłaty długu²⁶.

Analiza została przeprowadzona na dzień 22.04.2023 r., według Wieloletnich Prognoz Finansowych gmin i powiatu z 2023 r. Szczegółowe kwoty zostały zamieszczone w poniższej tabeli. Dostępne dane dla poszczególnych JST różnią się długością, i tak w przypadku gminy Bobrowice dostępna jest prognoza do 2026 r., w odniesieniu do gm. Gubin o statusie wiejskim – do 2028 r., a w odniesieniu do gm. Bytnica – do 2029 r. W przypadku pozostałych JST dostępna jest prognoza za cały okres do 2030 r. Może to utrudniać oszacowanie możliwości utrzymania powstałej infrastruktury w okresie trwałości – zwyczajnej eksploatacji.

²⁶ Kwoty niepodzielonych wydatków majątkowych i wartości wyniku operacyjnego netto nie mogą być sumowane.

Tabela 36. Ramy finansowe realizacji projektu przez partnerstwo Krośnieński Obszar Funkcjonalny

Kod GUS	Nazwa JST	Dane	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Wartość skumulowana
0802 000	krośnieński	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	2 850 652,89	2 068 530,54	2 143 504,65	1 100 858,83	1 935 286,65	2 172 338,76	2 005 804,75	2 662 703,88	16 939 680,95
		Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych	425 000,00	0,00	1 223 434,00	3 693 432,00	4 677 755,00	5 778 144,00	6 906 477,00	7 891 869,00	30 596 111,00
		Wynik operacyjny netto	-11 127 949,00	20 000,00	1 223 434,00	3 693 432,00	4 677 755,00	5 778 144,00	6 906 477,00	7 891 869,00	19 063 162,00
0802 011	Gubin (M)	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	7 732 994,66	6 004 454,47	4 324 014,80	1 114 910,96	1 097 671,13	1 216 949,04	779 080,57	1 500 217,04	23 770 292,67
		Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych	523 519,17	2 046 000,03	2 028 738,89	3 407 071,00	3 906 314,00	4 221 964,00	4 477 409,00	3 972 053,00	24 583 069,09
		Wynik operacyjny netto	-5 925 169,85	1 546 000,03	1 745 738,89	3 407 071,00	3 906 314,00	4 221 964,00	4 477 409,00	3 972 053,00	17 351 380,07
0802 022	Bobrowice	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	2 164 508,56	1 223 989,55	926 594,29	14 472,52					4 329 564,92
		Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych	984 125,26	663 592,90	1 116 716,00	1 108 746,78					3 873 180,94
		Wynik operacyjny netto	-5 770 190,11	763 592,90	1 116 716,00	1 108 746,78					-2 781 134,43
0802 032	Bytnica	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	1 000 472,38	609 000,00	505 400,00	417 900,00	346 500,00	387 100,00	433 300,00		3 699 672,38
		Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych	13 833 499,00	213 940,00	1 213 940,00	213 940,00	213 940,00	213 940,00	332 944,00		16 236 143,00

Kod GUS	Nazwa JST	Dane	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Wartość skumulowana
		Wynik operacyjny netto	-3 353 601,76	113 940,00	1 113 940,00	113 940,00	113 940,00	113 940,00	232 944,00		-1 550 957,76
0802 042	Dąbie	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	3 096 664,22	1 869 056,00	2 128 878,00	1 804 656,00	1 664 345,00	1 441 260,00	1 255 332,00	1 093 152,00	14 353 343,22
		Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych	408 326,00	0,00	5 500 000,00	2 300 000,00	1 660 000,00	1 220 000,00	1 030 000,00	880 000,00	12 998 326,00
		Wynik operacyjny netto	-1 981 030,00	1 389 512,50	1 865 676,00	1 800 000,00	1 310 000,00	820 000,00	530 000,00	280 000,00	6 014 158,50
0802 052	Gubin (W)	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	3 669 757,59	3 498 907,05	3 110 985,11	1 958 811,64	1 376 101,39	884 301,16			14 498 863,94
		Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych	3 435 035,66	500 050,00	785 800,00	1 100 000,00	1 108 000,00	600 000,00			7 528 885,66
		Wynik operacyjny netto	-2 111 733,23	-1 118 200,00	-1 232 400,00	0,00	99 581,43	85 520,00			-4 277 231,80
0802 063	Krosno Odrzańskie	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	5 880 060,97	4 565 024,55	3 574 603,55	952 533,41	830 169,50	816 542,98	713 615,58	2 727 156,82	20 059 707,36
		Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych	2 568 831,89	945 786,00	1 607 066,00	5 540 355,00	5 704 840,00	5 804 961,00	6 010 085,00	6 220 337,00	34 402 261,89
		Wynik operacyjny netto	-7 095 236,10	-3 054 214,00	907 066,00	5 040 355,00	5 704 840,00	5 804 961,00	6 010 085,00	6 220 337,00	19 538 193,90
0802 072	Maszewo	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	688 736,91	725 005,07	501 879,56	193 366,01	505 568,23	602 642,34	615 545,10	585 942,00	4 418 685,22
		Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych	1 475 000,00	151 481,68	253 448,00	182 096,00	573 961,00	625 579,00	665 767,00	693 759,00	4 621 091,68
		Wynik operacyjny netto	-235 859,00	222 707,00	193 448,00	182 096,00	573 961,00	625 579,00	665 767,00	693 759,00	2 921 458,00

Kod GUS	Nazwa JST	Dane	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Wartość skumulowana
		Razem: Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	27 083 848,18	20 563 967,23	17 215 859,96	7 557 509,37	7 755 641,90	7 521 134,28	5 802 678,00	8 569 171,74	102 069 810,66
		Razem: Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych	23 653 336,98	4 520 850,61	13 729 142,89	17 545 640,78	17 844 810,00	18 464 588,00	19 422 682,00	19 658 018,00	134 839 069,26
		Razem: Wynik operacyjny netto	-37 600 769,05	-116 661,57	6 933 618,89	15 345 640,78	16 386 391,43	17 450 108,00	18 822 682,00	19 058 018,00	56 279 028,48

Źródło: opracowanie własne na podstawie projektów WPF na 2023 r., dane Ministerstwa Finansów.

Całkowity potencjał finansowy Partnerstwa (suma wartości skumulowanej możliwego do zaciągnięcia długu i kwoty niepodzielonych wydatków majątkowych) wynosi w latach 2023-2030 prawie 237 mln zł. Największym potencjałem finansowym dysponuje gmina Krosno Odrzańskie, a najmniejszym – gminy Bobrowice i Maszewo, przy czym w przypadku tej pierwszej gminy istotny wpływ ma długość perspektywy. Niezależnie od faktu, że największy zsumowany potencjał finansowy występuje w latach 2023-2024, a więc praktycznie bez wpływu na realizację projektów niniejszej strategii, pozostała część w zestawieniu ze zsumowaną kwotą wkładów własnych potrzebnych do realizacji projektów z listy podstawowej (ok. 8 mln zł²⁷) wskazuje na spokojną możliwość realizacji projektów z kwoty niepodzielonych wydatków majątkowych w przypadku każdej JST.

²⁷ Wkład 15% wartości całkowitej projektów wg kursu Euro aktualnego na dzień opracowania strategii = 4,50 PLN / 1 EUR

9. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Działając na podstawie art. 47 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1112) Prezes Krośnieńskiego Związku Powiatowo-Gminnego zwrócił się w dniu 9 września 2024 r., do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. z pismem znak: KZPG-21/09/2024 uzupełnionym 10 października 2024 r. (pismo o sygn. KZPG-24/10/2024) z wnioskiem o uzgodnienie odstąpienia od obowiązku przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Strategia rozwoju ponadlokalnego Partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny, z uwagi na to, że:

Projekt Strategii KOF zgodnie z art. 47 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1112) jest dokumentem innym niż wymienione w art. 46 ust. 1. Strategia KOF nie jest dokumentem bezpośrednio związanym z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynika z tej ochrony.

Strategia KOF jest dokumentem wyznaczającym jedynie ogólne warunki i zasady dla późniejszego szczegółowego określenia i wykonania przedsięwzięć/projektów/inwestycji planowanych do realizacji na obszarze Krośnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego przez różne podmioty.

Dokument nie wyznacza ram dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko ani dla takich, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000²⁸. Zapisy projektu strategii sprowadzają się w istocie do określenia kierunków działań i typów projektów, które mogą być realizowane z uwagi na potrzeby zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego Partnerstwa. Zapisy takie nie odnoszą się do usytuowania i skali tych

²⁸ Przedsięwzięcie polegające na budowie obwodnicy Krosna Odrzańskiego w ciągu drogi krajowej nr 29, wymienione z nazwy jako powiązane ze strategią, jest już realizowane.

przedsięwzięć, nie stanowiąc tym samym listy projektów – konkretnych przedsięwzięć. Również lista projektów uzupełniających (tab. 20) wymienia tylko hasłowo zaproponowane w drodze konsultacji przedsięwzięcia, nie wyznaczając ich usytuowania i skali, tym bardziej na obszarach Natura 2000. Natomiast projekty wymienione na liście projektów podstawowych (tabela 19) nie należą do przedsięwzięć, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000. Niektóre z tych projektów mogą przyczynić się natomiast do poprawy stanu środowiska i lepszej ochrony unikalnych zasobów, przez poprawę gospodarki wodno-ściekowej, wymianę taboru transportu publicznego na niskoemisyjny czy ochronę bioróżnorodności. W tym ostatnim przypadku dokument wpisuje się w Unijną strategię bioróżnorodności 2030.

Pismem z dnia 18 października 2024 r., znak: WZŚ.411.116.2024.EK Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim, na podstawie art. 57, w związku z art. 47 ust. 1 oraz art. 49 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1112), stwierdził brak potrzeby przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu strategicznego, pn.: Strategia rozwoju ponadlokalnego Partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny.

10. Wykazy i spisy

10.1. Spis rycin

Ryc. 1. Kluczowe wyzwania rozwojowe.	33
Ryc. 2. Sieć miast Partnerstwa i w jego otoczeniu wg liczby ludności	68
Ryc. 3. Partnerstwo "Krośnieński Obszar Funkcjonalny" – Struktura sieci osadniczej	69
Ryc. 4. Partnerstwo "Krośnieński Obszar Funkcjonalny" – Ochrona i kształtowanie środowiska, system powiązań przyrodniczych	76
Ryc. 5. Partnerstwo "Krośnieński Obszar Funkcjonalny" – Zabytki i krajobraz kulturowy	79
Ryc. 6. Rozmieszczenie podstawowych usług społecznych na terenie partnerstwa	83
Ryc. 7. Partnerstwo "Krośnieński Obszar Funkcjonalny" – Transport i komunikacja	84
Ryc. 8. Partnerstwo "Krośnieński Obszar Funkcjonalny" – Infrastruktura techniczna i OZE ...	87
Ryc. 9. Maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań w Partnerstwie "Krośnieński Obszar Funkcjonalny" do 2041 r.	95
Ryc. 10. Pozytywne i negatywne schematy rozwoju zabudowy i zagospodarowania	101
Ryc. 11. OSI – Obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz OSI - Miejskie obszary funkcjonalne określone w SRWL 2030	105
Ryc. 12. OSI - Obszary wiejskie określone w SRWL 2030	106
Ryc. 13. OSI - Obszary przygraniczne określone w SRWL 2030	109
Ryc. 14. OSI – Obszary zagrożone powodzią określone w SRWL 2030	110
Ryc. 15. OSI kluczowe dla Partnerstwa "Krośnieński Obszar Funkcjonalny" – OSI I, OSI II	120
Ryc. 16. OSI kluczowe dla Partnerstwa "Krośnieński Obszar Funkcjonalny" – OSI III, OSI IV	124
Ryc. 17. Przestrzenna prezentacja planowanych do realizacji przedsięwzięć	149
Ryc. 18. Zintegrowany system programowania rozwoju Partnerstwa	196
Ryc. 19. Drabina partycypacji	211
Ryc. 20. Informacja o badaniach opinii mieszkańców ze strony Gm. Gubin	213
Ryc. 21. Alokacja środków finansowych z Unii Europejskiej dla Polski	223

10.2. Spis tabel

Tabela 1. Ludność i powierzchnia gmin Partnerstwa.....	15
Tabela 2. Wyniki egzaminu ósmoklasistów – KOF na tle kraju i województwa (2019-2023)..	16
Tabela 3. Sieć publicznych szkół ponadpodstawowych w Krośnieńskim Obszarze Funkcjonalnym	18
Tabela 4. Kierunki kształcenia w szkołach ponadpodstawowych w roku szkolnym 2023/2024	18
Tabela 5. Wskaźniki uczestnictwa w kulturze (na 1000 ludności).	21
Tabela 6. Drzewo problemów – diagram przyczynowo-skutkowy	29
Tabela 7. Kluczowe potrzeby rozwojowe Partnerstwa.	34
Tabela 8. Zestawienie potrzeb Partnerstwa.	36
Tabela 9. Produkty i zasoby Partnerstwa.	38
Tabela 10. Analiza SWOT.....	40
Tabela 11. Przyjęta wizja Partnerstwa	46
Tabela 12. Tabela integracji celów szczegółowych strategii.	51
Tabela 13. Spójność celów Strategii rozwoju ponadlokalnego Partnerstwa Krośnieński Obszar Funkcjonalny ze strategią krajową i regionalną.....	52
Tabela 14. Kierunki działań do realizacji w partnerstwie.....	57
Tabela 15. Działania i typy projektów przewidziane dla realizacji poszczególnych celów szczegółowych strategii	59
Tabela 16. Rezultaty strategiczne poszczególnych celów i ich wskaźniki	66
Tabela 17. Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w Partnerstwie "Krośnieński Obszar Funkcjonalny" do 2041 r.	94
Tabela 18. Proponowane Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) i ich oznaczenia na liście projektów	112
Tabela 19. Lista projektów podstawowych.....	128
Tabela 20. Lista projektów uzupełniających	151
Tabela 21 Logika strategiczna projektów	162
Tabela 22. Wykaz linii organizowanych przez KZP-G w 2023 r.	171
Tabela 23. Wykaz linii planowanych przez KZP-G.	172
Tabela 24. Wiązki projektów i opisy powiązań między projektami	173

Tabela 25. Produkty projektów i ich wskaźniki	179
Tabela 26. Rezultaty celów, projektów i ich wskaźniki	184
Tabela 27. Struktura wdrażania strategii – zadania poszczególnych organów.....	191
Tabela 28. Etapy procesu wdrażania i monitorowania strategii.....	198
Tabela 29. Schemat monitoringu w strukturze wdrażania Strategii.....	200
Tabela 30. Pytania badawcze procesu ewaluacji	208
Tabela 31. Zakres pytań badawczych w ramach nadzwyczajnej ewaluacji ex ante	210
Tabela 32. Określenie charakteru interesariuszy	219
Tabela 33. Podział środków finansowych z budżetu Państwa, funduszy celowych i innych.	222
Tabela 34. Podział środków finansowych z funduszy Unii Europejskiej	223
Tabela 35 Alokacja na realizację projektów strategii w ramach programu regionalnego.....	227
Tabela 36. Ramy finansowe realizacji projektu przez partnerstwo Krośnieński Obszar Funkcjonalny	231

10.3. Spis fotografii

Fot. 1. Warsztaty na temat wizji i celów Partnerstwa – Krosno Odrzańskie 13.12.2022 r....	214
Fot. 2. Warsztat na temat opracowania i wyboru projektów – Krosno Odrzańskie 28.02.2023 r.	215
Fot. 3. Wizyta w „Anielskich Ogrodach” – Budachów 27.02.2023 r.	216

